

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Romain Gary Beyaz Köpek*

Türkçesi: Alev Er

Émile Ajar

*SEL

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BEYAZ KÖPEK*

ROMAIN GARY, (Roman Kacew), 1914'te Litvanya, Vilnius'ta doğdu, annesi tarafından büyütüldü. Yoksul, "az çok Kazak Tatarı-Yahudi kırması" bir çocuk olarak on dört yaşında annesiyle Fransa'ya gelip Nice'e yerleşti. Hukuk öğreniminin ardından Hava Kuvvetleri'ne girdi, 1940'ta General de Gaulle'ün yanında "Özgür Fransa" hareketi saflarında savaşa katıldı. 1945'te yayınlanan ilk romanı *Polonya'da Bir Kuş Var (Polonya Eğitimi)* ile sert ve şiirsel üslubu sayesinde büyük ses getirdi. Aynı yıl Fransa Dışişleri'ne girdi. Sofya, La Paz, New York ve Los Angeles'ta diplomat olarak görev yaptı. 1948'de *Le Grand Vestiaire*'i (Büyük Vestiyer) yayınladı, 1956'da *Cennetin Kökleri*'yle Goncourt Edebiyat Ödülü'nü aldı. Los Angeles'ta başkonsolosken aktris Jean Seberg'le evlendi, senaryolar yazdı, iki film çekti. 1961'de diplomatlığı bırakıp *Les Oiseaux vont mourir au Pérou - Gloire à nos illustres pionniers*'i (Peru'da Kuşlar Ölecek - Meşhur Öncülerimize Şan Olsun) ve mizahi bir roman olan *Lady L*'yi (Alev Er çevirisiyle yayın programımızdadır) yazdı. Ardından *La Comédie Américaine* (Amerikan Komedi) ve *Frère Océan* (Okyanus Kardeşi) gibi oyumlulu efsane anlatılarına girişti. Karısının 1979'da intihar etmesiyle Gary'nin romanlarında yaşlılık ve ölüm temaları baskın gelmeye başladı: *Biletiniz Buraya Kadar*, *Kadının Işığ*, *Uçurtmalar*. 1980'de Paris'te, *Koca Tembel*, *Kral Salomon'un Bunalımı* ve 1975'te yine Goncourt Edebiyat Ödülü alan *Onca Yoksulluk Varken* romanlarını Émile Ajar imzasıyla kendisinin yazdığını açıklayan bir not bırakarak intihar etti.

***SEL YAYINCILIK**

Kuloğlu Mahallesi, Turnacıbaşı Caddesi,

No: 17, Beyoğlu – İstanbul

Tel: (0212) 516 96 85

<http://www.selyayincilik.com>

e-posta: halklailiskiler@selyayincilik.com

SATIŞ - DAĞITIM:

Çatalçeşme Sokak, No: 19/1

Cağaloğlu – İstanbul

e-posta: siparis@selyayincilik.com

Tel: (0212) 522 96 72 Faks: (0212) 516 97 26

***SEL YAYINCILIK: 1118**

ISBN: 978-625-737-034-9

BEYAZ KÖPEK

Romain Gary

Roman

Türkçesi: Alev Er

Özgün Adı:

Chien blanc

© Éditions Gallimard, Paris, 1970

© Sel Yayıncılık, 2020

Genel yayın yönetmeni: Bilge Sanrı

Editör: Sanem Işıl Aytuğ

Kapak tasarımı: Aslı Sezer

Sayfa tasarımı: İklime Yılmaz

1. Baskı: Eylül 2021

Baskı ve Cilt: Yaylacık Matbaası

Fatih Sanayi Sitesi, 12/197-203

Topkapı-İstanbul, 567 80 03

Sertifika No: 44865

Romain Gary

Beyaz Köpek

Türkçesi: Alev Er

Roman

Sandy'ye...

BİRİNCİ BÖLÜM

I.

Boz bir köpekti. Suratinın sağ yanında bene benzeyen bir siğil, burun çevresinde kızıl kıllar vardı; Nice'te, çocukluğumun geçtiği lise yakınlarındaki *Tüttüren Köpek* bütün büfe-bar tabelasındaki tiryakiyi andırıyordu.

Başını hafifçe bir tarafa eğmiş, yanından geçişinizi izleyen sabit, barınak köpeklerine özgü dayanılmaz ölçüde endişeli ve umutlu bakışlarla, dikkatle beni süzüyordu. Sonraları Sandy ile şakalaşırken defalarca tanık olacağım, zavallıyı güçlü göğsüyle buldozer gibi itip kaçmak zorunda bırakacağı dövüşçülere özgü bir kemik yapısı vardı.

Bir Alman çoban köpeğiydi.

17 Şubat 1968'de eşim Jean Seberg'le buluşmak üzere Beverly Hills'e, bir film çekimine gittiğimde girdi hayatıma. O gün Los Angeles'ta müthiş bir sağanak vardı; Amerika'daki birçok doğa olayında olduğu gibi şehir birkaç dakika içinde göle dönmüştü, fiyatları bozulmuş Cadillaclar suları eze eze acınası bir halde ilerlemeye çalışıyordu; uzun yıllardır gerçeküstücülerde görmeye alışıldığı üzere, bir başka amaçla kullanılmak için düşünülmüş nesnelerin münasebetsiz şekiller aldığı bir görünüme bürünmüştü şehir. Köpeğim Sandy için endişeliydim, bir gün önce Sunset Strip taraflarında çapkınlık turuna çıkmış, hâlâ geri dönmemişti. Ahlak timsali aile

ortamımızın etkisiyle dört yaşına kadar hiçbir dişi köpekle ilişkisi olmamıştı Sandy'nin; ama bir Doheny Drive orospusu aklını çelmiş, dört yıllık burjuva eğitimi ve örnek alınası ilkeler bir çırpıda pence-reden uçup gitmişti. Saf, basit karakterli bir köpekti bizimki, Holl-ywood sinema ortamlarıyla baş edebilecek kadar donanımlı değildi.

Bütün evcil hayvanlarımızı getirmiştik Paris'ten. Bruno adlı bir Birman kedimiz vardı, Siyam kedisi Maï de onun eşiydi; aslında erkekti Maï, sebebini tam olarak bilemesem de, şüphesiz bizden esirgemediği o zengin şefkat hazinesi yüzünden dişiymiş gibi dav-ranırdık ona. Ayrıca yaşlı sokak kedimiz Bippo vardı; vahşi, insan düşmanı, okşamak için ne zaman hamle yapsak elimizi çizik içinde bırakan bir dişi. Tukanımız Billy-Billy vardı sonra; Kolombiya'dan evlat edinmiştik, ona geçenlerde San Fernando Valley'deki özel Jack Carruthers Hayvanat Bahçesi'ne hediye ettiğim yedi metrelik Boğu-cu Pete lakaplı muhteşem pitonla aynı anda, Kolombiya çalılık-la-rında kendime yol açmaya çalışırken rastlamıştım. Pete'den ayrılma sebebim tıklıldığı derinin içindeki klostrofobi krizlerinde fıldır fıldır insanlar arasında dolaşması, hiçbir dostumun da onu almaya yanaş-mamasıydı, bunun üzerine ben de, nedendir bilmem, o kıta senin bu kıta benim dolaşıp farklı bir şey, farklı bir canlı aramaya koyulmuş-tum; ama yeri gelmişken söyleyeyim ki bitmek bilmez o seferlerde hayatımın en büyük ve güzel sürprizlerinden o olağanüstü Madras yaprak sigarasından *başka* şey bulamamıştım.

Arada pitonumu ziyarete giderdim. Jack Carruthers'ın ona yaza-rın hatırı için tahsis ettiği özel alana girer, bacak bacak üstüne atıp karşısına çökerdim; uzun uzun, sınırsız bir doyumla, ikimiz de bize ne olduğuna ilişkin en ufak açıklama yapamadan ama tecrübeleri-mizden az da olsa karşılıklı idrak ışıkları çaktırmaya çalışarak, şaş-kın şaşkın bakışır dururduk. İnsan ya da piton derisine sıkışıp kal-mak öyle berbat bir talihsizlikti ki, bu sıkıntıyı paylaşmak aramızda gerçek kardeşlik hissi oluştururdu.

Pete bazen üçgen kurduğunda –pitonlar top gibi toplanarak iler-lemmez, dik açı oluşturur– sanki yorumlanması gereken bir işaret ver-diğini düşünürdüm. Pitonun dik açı kurmasının tehlikeyi savuştur-

maya yönelik bir savunma pozisyonu olduğunu o günlerde öğrendim ve Boğucu Pete ile gerçek anlamda bir ortak yarımız olduğunu böylelikle anladım: insan ilişkilerinde son derece ihtiyatlı olmak.

Öğleye doğru, ki o sırada caddelerden seller boşanıyordu, çok iyi bildiğim bir bariton havlama duydum, gidip kapıyı açtım. Sandy kocaman, sapsarı bir köpekti ve muhtemelen danualarla uzak ve çok dolaylı da olsa akrabalığı vardı, ama sağanak ve çamur etkisiyle tüyleri kırık çikolata rengini almıştı. Kuyruğunu indirmiş, suratı yere yapışmış, utanç ve eve dönmüş suçlu haylaz oğlan çocuğu ifadesini kusursuz bir sahtekârlık yeteneğiyle birleştirmiş olarak, kapıda öylece duruyordu. Ona *bad dog* [kötü köpek] diyerek parmağımı tehditkârca uzatıp kim bilir kaç kez tekrar etmişim gece sokakta sürtmemesi için; o tapılası ve korkulası, mutlak otorite sahibi senyör ve efendi rolünü bir kez daha hakkıyla oynamaya hazırlanıyordum ki benim it çaktırmadan başını çevirip yalnız olmadığımızı işaret etti. Gerçekten de sokakta tanıştığı birini getirmişti yanında. Yaklaşık altı, yedi yaşlarında boz bulanık renkte bir Alman çoban köpeğiydi; güçlü ve akıllı olduğunu ânında hissettiren güzel bir hayvan. Tasmaşız olduğunu fark ettim ki cins köpeklerde nadiren rastlanan bir durumdu bu.

Çekilip bizim itin içeri girmesine izin verdim; ama Alman çobanı gitmedi; yağmur öyle şiddetliydi ki ıslak, yapışmış tüyleriyle daha çok foka benziyordu. Kulakları dikilmiş, gözleri pırıl pırıl ve kıpır kıpır, sahibinden sıcaklık ya da komut bekleyen o yoğunlaşmış köpek dikkatiyle dimdik bakıp kuyruk sallıyordu. İnsanla bahtsız yoldaşı arasındaki ilişkinin başından bu yana var olan sığınma hakkını kullanıp açıkça davet bekliyordu. İçeri buyurmasını rica ettim ben de.

Hep öngörülmez tepkilerine maruz kaldığım dobermanlar haric, köpeklerin karakteri hakkında fikir edinmek pek de zor değildir. Bizim boz bulanık beni sakın tabiatıyla ânında çarpmıştı. Dahası köpeklerle yaşayan herkes bilir ki bir hayvan karşdakine dostluk gösteriyorsa eğer, tespitine mutlaka değilse bile çoğu kez güvenmek gerekir. Sandy'im yumuşak başlı bir hayvandı ve bu sağanaktan kurtarılmış azmana gösterdiği şefkat benim için en değerli referans-

tı. Hayvan Koruma Kurumu'na başıboş bir Alman çoban köpeği bulduğumu bildirdim hemen ve sahibinin ortaya çıkması durumunda, köpek, kedilerime çok iyi davrandığından, iyi bir can yoldaşı olduğunu öğrenip teselli bulsun diye de telefon numaramı verdim.

Sonraki günlerde bir sürü ziyaretçim oldu ve –Rusçada babaçık, küçük baba anlamına gelen–Batka adını taktığım çoban köpeği dostlarım karşısındaki ilk sınavını başarıyla geçti. Güreşçilerinki gibi iri göğsünün ve kocaman ağzının yanı sıra, Meksika'da *mac-hos* denen küçük boğaların boynuzunu andıran iki de sivri çıkıntı vardı gerçekten Batka'nın başının iki yanında. Ama çok yumuşak başlı hayvandı; zihnine iyice yerleştirmek için ziyaretçilerimi uzun uzun koklar, tüyleri okşanmaya başlar başlamaz da, *shook hands*, kocaman patisini uzatıp şöyle derdi sanki: “Görünüşüm çok korkunç, biliyorum, ama esaslı, delikanlı bir köpeğim ben.” Ya da en azından konuklarımın güvenini kazanmak için harcadığı çabayı ben böyle yorumluyordum; ama bir romancının canlı ya da cansız varlıkların mizacı konusunda başka herhangi birinden daha çok yararlanabileceğini söylemeye de gerek yoktur herhalde, zira romancı esasen *muhayyilesine başvurur*. Hayatım boyunca karşılaşp tanıştığım ya da benimle yaşayan her şeyi tahayyül ettim ben. Bir muhayyile profesyoneli olarak bu hem daha kolaydır hem de insanı yormaz. Siz siz olun, yakınlarınızı tanımaya, üstlerine titremeye, dertlerini dert edinmeye çalışmayın boş yere; *yaratın onları*, tasavvur edin. Sonra büyük bir şaşkınlığa düştüğünüzde onlara düşman kesilebilirsiniz böylece: sizi hayal kırıklığına uğratmışlardır çünkü. Özetle yeteneğinizin karşılığını alamamışsınızdır.

Köpeği kimse gelip almadı, ben de onu ailemizin resmî bir üyesi olarak görmeye başladım.

Arden'de oturduğum evin yüzme havuzu vardı elbette; bakım şirketi ayda iki defa birini gönderip filtre düzeneğinin çalışıp çalışmadığını kontrol ederdi. Bir öğle sonrası oturmuş yazarken havuzun bir köşesinden korkunç bir böğürttü, ardından da kesik kesik, ani ve kuduruk havlamalar duydum; köpekler ancak davetsiz biri geldiğinde ve bir saniye sonra o davetsiz misafirle amansız bir kavgaya tu-

tuşacaklarını duyurmak için böyle havlar. Bizimkiler gibi evcil hayvanlarda bu “Tutun beni, yoksa elimden bir kaza çıkacak,” tepkisine denk düşer; ama iyi eğitilmiş gerçek bekçi köpekleri bunu gösteriş olsun diye yapmaz. Sizi olduğunuz yere mihlayan, biri gelip halletsin çaresizliğine düşüren bu ani zincirden boşanmış öfkeden daha sinir bozucu şey düşünemem. Dolayısıyla hemen avluya koştum.

Havuz firtresini kontrole gelmiş demir parmaklığın öteki tarafındaki görevli bir Siyah’tı ve Batka ağzı köpük içinde, kuduruk bir kinle kendini demirlere savurup duruyordu. Manzara öyle ürkütücüydü ki benim cesur Sandy’im inleyerek ânında bir çalının altına girmiş, paspas gibi yere serilmişti.

Siyah adam korkudan felç olmuş, kıpırtısız, öylece duruyordu. Haklıydı. Konuklarımıza hep sevgiyle yaklaşan benim saf çobanım önünde durup duran ama bir türlü ulaşamadığı eti görünce aklıktan boğazından bir yırtıcıya özgü uluma sesleri çıkaran kuduz bir hayvana dönüşmüştü.

Uysal hayvanların bu tür ani değişimlerinde insanın cesaretini bütünüyle kıran, onu allak bullak eden bir şey vardır; hayvanın tümüyle *farklılaştığını* görür, vahşi bir yaratık karşısında kaldığınızı düşünürsünüz. Gerçek anlamda, neredeyse boyut değiştirmiş kadar farklılaşmıştır hayvan ve o küçük, pek emin güven mekanizmalarınız, yakınlaşma çalışmalarınız ânında berhava olur. Her şeyi bilip kontrol etme heveslileri için cesaret kırıcı bir tecrübedir bu. Kendimi bir anda doğanın bağrına gizlenmiş, ölümcül tezahürleri dışında unutmayı seçtiğimiz ilkel, kaba bir vahşet sahnesiyle karşı karşıya buldum. Eskiden hümanitarizm dediğimiz şey de hep bu ikilemlerle karşı karşıya bulmuştur kendini: köpek sevgisi ve dayanılması imkânsız köpeklik dehşeti arasındaki ikilem karşısında.

Batka’yı çekip oradan uzaklaştırmaya, eve sokmaya çalışıyordum, ama sanki bir görev bilinci içindeydi pis it. Beni ısırmıyordu ama ellerim salya içinde kalmıştı, sivri dişlerini iyice çıkarmış, kısılcımdan kurtulmaya, kendini parmaklıklara atmaya çalışıyordu.

Siyah adam elinde malzemeleriyle, parmaklığın öteki tarafındaydı. Gençti. Yüzündeki ifadeyi çok iyi hatırlıyorum, çünkü ilk kez

hayvani bir kinle karşı karşıya kalmış bir Siyah görüyordum. Korkuyu hissedenden kimi insanlardaki o kederli ifade vardı yüzünde. Bu ifadeyi savaş sırasında filomdaki birçok arkadaşımın yüzünde çoğu zaman görür olmuştum. Çok tehlikeli uyarısı yapılan bir alçak uçuş görevi öncesinde Albay Fourquet'nin şu sözleri geldi aklıma: "Pek kederli görünüyorsunuz Gary." Korkuyordum çünkü.

O hafta havuzu temizletmekten vazgeçtiğimi söyleyip gitmesini istedim delikanlıdan.

Aynı sahne ertesi sabah telgraf getiren bir Western Union görevlisiyle tekrarlandı.

Öğleden sonra birkaç dostumuz bizi görmeye geldi, ama onca korkuma rağmen Batka onları son derece canayakın karşıladı. Hepsi Beyaz'dı.

Western Union görevlisinin de Siyah olduğunu o zaman hatırladım.

II.

Çevresinde kötü bir şeyler olacağını, bunun giderek kaçınılmaz hale geldiğini hisseden ama bir türlü kabul etmek istemeyen herkesin iyi bildiği o sıkıntıyı yaşamaya başlamıştım. Tesadüf işte, diyor, kurup duruyordum, “problem” aklıma takılıp kalmıştı.

Batka eve servis yapan bir süpermarket teslimatçısını da az kalsın boğazlayacak olduğunda sıkıntım gerçek anlamda şaşkınlığa dönüştü. Kapıyı açarken Batka odanın ortasında yatıyordu ve saldırıyı şaşırtıcı kılabilcek o beklenmedik, kurnazca sessizlik ânının ardından adamın boğazına atlayıverdi. Sadece bir an yetecekti her şeye: Kapıyı bir diz darbesiyle tam zamanında kapatabildim.

Teslimatçı da Siyah’tı.

Aynı gün köpeği arabaya attığım gibi soluğu San Fernando Valley’de, Jack Carruthers’ın hayvanat bahçesinde, “Nuh’un Çiftliği”nde aldım. Jack Carruthers’ı iyi tanıyordum, ekranlarda boy gösteren eski bir kovboydu; sinema filmlerinde görünen hayvanları eğitme işinde uzun zamandır uzmandı. Carruthers’ın çiftliği pek çok şeyin yanı sıra Amerika’nın en zehirli yılanlarını bulabileceğiniz yılan kuyusuyla övünç duyardı. Jack ve yardımcıları orada serumlarda kullanılan zehri çıkarırdı. Çiftliğe gittiğimde özellikle o yılan kuyusundan uzak dururum: İnsan aşağıdaki kaynaşmaya bakınca Jung’un o meşhur kolektif bilinçdışını gördüğünü sanabilir çünkü; doğduğumuzda içine düştüğümüz o tuhaf, izlemesi bile iç karartan türden bir bilinçdışı.

Jack mavi iş tulumu sırtında, evladiyelik beyzbol şapkası başında, masanın arkasında oturuyordu. İriyari bir adam; yaşlanırken

gücünü korusa bile kas esnekliğini yitirdiği için insanı yassı bir kütleye dönüşmüş gösteren bir hali var; Western filmlerinde dublörlük yaptığı için organlarının büyük bölümü bunun sonuçlarına maruz kalmış çünkü. Sürekli deri bileklik takar, sağ ön kolunda da at başı dövmesi vardır.

Amerika'nın Havana ile ilişki kesildikten sonra mahkûm olduğu o iğrenç yaprak sigaralardan birini çiğneyerek sessizce söylediklerini dinliyor.

"Benden ne yapmamı bekliyorsunuz?"

"Hayvanı iyileştirmenizi..."

"Sakin" tabir edilen, ironik sükûnetini sert bir tavır takınmak yerine kendinden emin içsel gücünden alan bir adam "Nuh" Jack Carruthers. Ancak, bu sağlam, devasa kütlenin üstüne tuhaf biçimde oturtulan sükûnet saldırgan tepkiyi bastırmak, dizginsiz fiziksel davranıştan kaçınmak diye de yorumlanabilir. Ama kendinden hoşnut olmaya alışmış adam fikri de bu anlama geliyor zaten: Sürücü koltuğunda oturduğu otomobilden güç alan pek çok sürücü gibi her şeyimi yöneten o içimdeki hayvanı tümüyle uygarlaştırmak için elimden geleni yaparım nitekim. Neyse, soğuk nevale havasına rağmen Jack'i Hollywood'da herkes sever, çünkü ona emanet kanaryanın öteki hiçbir kanaryayla karşılaştırılamayacak kadar değerli olduğunu ya da getirdiği boa yılanına en değerli varlığıymış gibi muamele etmesi için yalvaran birini anlayan, bunu hisseden bir adamdır – çünkü boa yılanını kendisinden bile farklı olduğu için sevmektedir belki de getiren.

"İyileştirmek mi?"

Soluk mavi donuk gözlerle bakıyor bana Jack.

"Nesini iyileştireyim?"

"Bu köpek özellikle Siyahlara saldırmak için eğitilmiş. Yemin ederim kafa bulmuyorum. Ne zaman kapıya bir Siyah yaklaşırsa kuduruyor. Beyazlara bir şey yaptığı yok, kuyruk sallayıp patisini uzatıyor."

"Ee, ne olmuş?"

"Nasıl, ne olmuş? Bu tedavi edilebilir bir şey, öyle değil mi?"

“Hayır. Köpeğiniz çok yaşlı.”

Gözlerinde alaycı bir ışık çıkıyor.

“Bu kuşak için yapılacak bir şey yok. Bunu bilmeniz gerekirdi.”

“Jack, herkes biliyor, en baş belası hayvanda bile mucizeler yaratan birisiniz siz.”

“Bu yaşla ilgili bir mesele. Yüzündeki çizgiler ta derinlere işlemiş... Yapılacak bir şey yok. Hem zaten ‘baş belası’ denen hayvanların çoğu sahiplerince bu hale getirilmiş hayvanlardır. Yıllarca süren eğitimleri sırasında fena halde bozulmuş hayvanlar. Sistemli olarak *bozuma uğratılmış* hayvanlar yani. Sizin kuçukuçu çok yaşlı.”

“Sabır meselesi.”

“Çok geç. Nereden baksan yedi yaşındadır. Ümitsiz vaka. Değiştirilemez. Çizgiler, kıvrımlar çok derine işlemiş. Mesleki deformasyon denir böylesine.”

“Ama böyle de bırakamayız ki.”

“Pekâlâ, uyutun onu. Bunu ben de yapabilirim sizin için.”

“Bence uyutulacak biri varsa, o da bu köpeği bu hale getiren namussuzlardır...”

Jack gülmeye başlıyor. Tek bir ha-ha-ha’yla herkesten, her şeyden sıyrılıp kurtulmayı bilen o şanslı adamlardan.

“Kuçukuçunuza burada bakabileceğimi de sanmıyorum hem; iki Siyah yardımcım var. Bundan hoşlanmayacaklardır. Neyse şimdilik bırakın, bakalım ne olacak görelim.”

Batka ile vedalaşıyorum. Kulaklarını dikip başını hafifçe eğerek, büyük bir dikkatle bana bakınca dönüp yanında yere çöküyor, uzun uzun boz kuyruğunu okşuyorum. Hoşçakal babacık. Takma kafana. Hallolacak.

Yüreğime kim bilir kaç dua mekânı inşa edecek kadar taş basıp o ağırlıkla Coldwater Canyon’a sürüyorum arabamı. Palmiye ağaçlarıyla sınırlanmış kaldırımsız büyük caddeler arabalar dışında tamamen ıssız. Bu motorize boşlukta daire çizip Wilshire Boulevard tarafına dönüyorum; burada kaldırımlar var. Kaldırım vaha gibidir buralarda.

Üç ameliyattan sonra artık sayılı günleri kalmış bir dostumun evinin orada arabayı kenara çekiyorum. Dostum 1952’de, McCarthy

yıllarında “tasfiye edilmiş”lerden, “bozguncu” cadı avı sırasında on yıl çalışmasına engel olunanlardan biri. Elinin altındaki *Kendin Yap Kiti* koleksiyonuyla muhayyel bir kent kurarken buluyorum onu. İki yıldır o Allah’ın cezası ısıltılı kentini inşa etmekle meşgul ve resmî tedarikçi olarak atandığı kanala alelacele bilimkurgu senaryosu yazmak dışında ara vermeden çalışmayı sürdürüyor. Asıl büyük yaratıcı çabayı o ideal kentin yapımına harcıyor. Kendisini yiyip bitiren hastalığından çok daha güçlü hissettiği acıklı bir güzellik ve kusursuzluk ihtiyacıyla havuzun arkasında, bahçenin kuytusundaki hangarında inşa ettiği çelik ve plastik karışımı kenti yapıyor, bozuyor, yeniden yapıyor, süslüyor. Ben de onun deniz manzaralı Kültür Evi’nin yapımına giriyor, yarım saat sonra sıkılıp dostumu mastürbasyonu baş başa bırakıyorum.

Arabanın radyosu Detroit’te ırkçı saldırılar yaşandığını duyuruyor. İki ölü var. Otuz iki kişinin öldüğü Watts Ayaklanması’ndan bu yana ülkede herkesin kafasını en çok kurcalayan şey bu rekorun ne kadar sürede kırılacağı.

İnsanlardan konuşurken Shakespeare’le, tıpla ya da ay yüzeyindeki ayak izlerimizle övünüp teselli bulabilirsiniz. Ama mesele köpek olduğunda böyle bir oyalanma mümkün değil. Onu görmek için kafesine yaptığım her ziyarette Batka’nın beni bakışlarıyla sessizce sorguladığı düşüncesine kapılırdım: “Ne yaptım ki ben, neden kafese kapattınız, beni neden sevmiyorsunuz?” Bu son derece masum soruya rahatlatıcı bir okşamadan başka verebileceğim ikna edici bir cevap yok çünkü. Çıktığımda da kendime müthiş kinlenir, uzun süre kime ait olduğunu aradığım ama Victor Hugo’nun lafı olduğunu ancak bugün Lübnan Cumhurbaşkanı Mösyö Hélou’dan öğrenebildiğim şu cümleyi tekrarlardım: “Ah zavallım, *ben* diyorsam eğer, sizlerden, hepinizden söz ediyordumdur.”

Her gün soluğu köpek kulübesinde alıyorum.

Ne hale geleceğimi görmek istiyorum.

Saat sabahın yedisini. Gece bekçisi ve hayvanlar hariç Nuh’un Gemisi bomboş. Ağır şebnem taneleri çiçek ve yaprakların üstünde şafak meyvesi gibi salınıyor sabahın melteminde.

Doktor Doolittle'ın zürafası o Elizabeth Arden kadınlarının ölüp bittiği kalın kirpiklerinin arasından olanca dişiliğiyle beni izliyor. Batka kafes demirine dayalı arka patilerinin üstünde dikilmiş, kokumu çok uzaktan almış. Yanağımı demir tellere yapıştırıyor, soğuk, ıslak burnunu, sıcak dilini hissediyorum. Bir köpeğin gözlerinde aşk ifadesi görmek zor değil; köpeğin bu sadakat ve sevgisi annemi hatırlatıyor bana. Ama annemin gözleri yeşildi. Harika bir romancı olan dostumun hayranlık verici bir abuklaması geliyor aklıma bir de; İngilizcede *supercilious* kelimesinin çok iyi tarif ettiği, kendini üstün görme, müşkülpesentlik ve ruhsal züppelik karışımı bir laf: "Köpek sevmem," demişti, "çünkü sundukları itaatkâr sevgiden hoşlanmam." İşin içine haysiyet de girdiği için tuhaf bir laf yine de.

Anahtarım yoktu. Kafesin dışına çömeldim. Batka öteki uca yapıtıp suratını uzanan patilerine yapıştırmış, gözlerini ayırmadan bana bakıyordu.

Milyonlarca arabanın yola koyulmasından, fabrikaların çalışmaya başlamasından, kenti kesif kirliliğiyle örtmesinden önceki o ısıltılı California tan yeri aydınlığı vardı gökyüzünde.

Aklımdan kimseye görünmeden sıvışmak geçti. Diyecek bir şeyim yoktu çünkü. Ama zaman mefhumunu tümüyle kaybetmiştim; hani hoş vakit geçirirken, ışık, ağaçlar ve havanın yumuşaklığıyla dışınızdaki bir hayatı yaşamaya başladığınızda olur ya sık sık, öyle.

Hayvanat bahçesindeki herkes gibi adını Keys* diye bildiğim bekçinin geldiğini gördüğümde saat on falan olmalıydı; ona Keys derlerdi, çünkü aslan kafeslerinin, yılan kuyularının, timsah havuzlarının, maymun evlerinin, "Nuh" Jack Carruthers'ın Gemisi'nin bütün gizli köşelerinin anahtarlarını taktığı anahtarlığı üstünde taşır, bu onu "anahtarların efendisi" yapardı. Batka kulaklarını diktiğinde bizden on metre uzaktaydı Keys; köpek bir an gözlerini dikti, fırlayıp kalktı ve uluyarak, salyalarını yüzüme sıçratarak demirlere atıldı. Gözümde iki somut imge aynı anda canlanıverdi: kölelerin bitmek bilmez hasat trajedileri yaşanan pamuk tarlalarından kaçışı ve o çok tanıdık dost tavrın aniden vahşi bir düşmanlığa dönüşmesi...

* (İng) Anahtarlar. (e.n.)

Keys yüzünü güneşe döndü, gülümseyerek, köpeğe hiç bakmadan kafes tarafına geçti. Zayıf, uzun boylu bir gençti, sırtında kısa kollu gömlek, dudaklarının üstünde küçük bir kelebek bıyık vardı. Malcolm X'i andırıyordu. Ama bana bütün Siyahların yüzünde o savşçı adamdan izler varmış gibi gelir zaten.

"Hello," diye seslendi. "Güzel bir gün."

"Hello."

Batka boğulur gibi uluyarak kafese saldırıyor, arada başını çevirip başka birini görünce susuyor, sonra bütün dişleri ortada, önündeki etten payını almak için yeniden demir kafese atılıyordu. Ve ben gözümü adamdan kaçırmaya çalışarak yerde öylece oturuyordum. Siyah adamsa gülümsemeye devam ediyordu.

Şöyle dedim:

"No progress. Bir gelişme olmamış."

Keys köpeğe baktı. Kot pantolonunun cebinden bir Chesterfield paketi, onun içinden de bir sigara çıkardı küçük parmak darbeleyle. Sigarayı yaktı ve sakince yeniden köpeğe baktı. Cevap verdi:

"White dog. Beyaz köpek."

Ne kadar rahatsız olduğumu bugün gibi hatırlıyorum. Böylesi bir laf bu kadar kolay edilmemeliydi gerçekten.

"Öyle mi!" dedim. "Bunda komik bir şey yok."

Bir an bana baktı adam.

"White dog," diye tekrarladı. "Bilir misiniz o köpekleri?"

İki, üç yüz yılın tarihini cebime sokup saklamışım gibi gözleriyle beni yokluyordu.

"Hayır, bilmezsiniz elbette. Beyaz bir köpek bu. Güney'den gelmiş. Oralarda Siyahlara karşı polise yardımcı olsun diye özel olarak eğitilen kuçukuçulara 'beyaz köpek' denir. Farklı, çok özel bir eğitimidir."

İçim içimi kemiriyordu. Çünkü bu köpeği ben eğitmiştim. Victor Hugo'nun o ünlü cümlesinin bir de karşılığı var: "Siz diyorsam size, bilin ki aynı zamanda ben diyorumdur." Güzel bir şarkı vardır: *Tea for two, and two for tea* veya şöyle de denebilir: "Ben sizim, siz de bensiniz." Bunun kardeşlik gibi başka bir tanımı olsa bile. Öyle olmamak mümkün değil. Yok bunun başka çaresi.

Dış Moğolistan, geçti aklımdan. Çekip oraya atmak istedim kendimi. O *dış* kelimesi hoşuma gittiği için elbette.

“Eskiden kaçak kölelerin izini sürmek için eğitilirdi bunlar. Şimdiyse siyah eylemcilere karşı...”

Köpek boğuluyordu sanki. Ben de öyleydim, ama sessizce.

“Dahası, böyle bir bekçi köpeğiniz varsa, beyaz karınız siz yokken mışıl mışıl uyuyabilir. Kimse ırzına geçemez.”

Keys sigarasından nefes çekip yeniden köpeğe baktı. Bir an öylece baktı onu iyi tanıyormuşçasına.

“Güzel köpek,” dedi.

Başını salladı.

“Ama çok yaşlı. Yedisinde falan olmalı. Bu yaştakiler artık iflah olmaz...”

Gözlerini köpekten ayırmadan uzun uzun sustu. Aklından bir şeyler geçiriyordu. Bugün düşünüyorum da, o küçük fikir, o düşünceli halinin ardındaki gizli plan da sanki kafasında o sırada belirdi.

“*Be seeing you,*” dedi bana. “Görüşmek üzere.”

Belindeki anahtarları şakırdatarak ağır ağır uzaklaştı.

Batka da ânında sakinleşip pireleriyle ilgilenmeye başladı.

Jack’in odasına gittim, ama kimse yoktu. Jack televizyonda *Romeo ve Juliet*’in maymun versiyonunu oynayan vedet şempanzesiyle ilgileniyordu stüdyoda.

Eve döndüm. Karım Siyah işçi istihdamı için çalışan Urban League toplantısındaydı. İşsiz Siyahlar arasında görece çok az gerçek işsiz vardır. Onlara iş verilmez çünkü. Gangster sendikalar hepsine kapıyı kapatmıştır.

Öğleden sonra bir sahne sanatları profesörünün evinde yurttaşlık hakları mücadelesi veren liberallerin katılmamak için bin dereden su getirdiğim toplantısı vardı.

Vietnam, Biafra, Amazonlarda yerli katliamı, Brezilya’da su baskınları, Sovyet aydınlarının durumu gibi konulardan sıkıldığımı, bunlardan bir an önce kurtulmak istediğimi, bir yerde durmayı bilmek gerektiğini onlara söylemiştim. Elefantiyazis hastalığını bilir misiniz? Fil hastalığı. Derideki acısını başkalarının evindeyken his-

sedersiniz. Bu kadar yeter, demiştim, Amerikalılar gibi acı çekmeyi artık reddediyorum. Evinde bu Siyahlarla dayanışma toplantısı düzenleyen “profesör”e özel gazezim olduğunu da itiraf etmeliyim. Tipik bir California *phony*’si görüyordum onda, ki *phony* aşağı yukarı “sahtekâr” anlamına gelen bir kelimedir; çünkü adam gayrimenkul spekülasyonu yapsınlar diye insanlara borç para veren tüketim toplumumuzun boktan ilerlemecilerinden biriydi. Ve ben sosyolojik analiz sonucu değil gizli psikolojik zaafıları yüzünden vicdan sahibi liberterlere dönüşen insanlardan tiksiniirim. Gençler kendilerini hastalıklı topluma “uyumlu kılmak” isteyen kimi Freud tilmizlerine kızılıorsa da haklı olarak, tam tersini yapıp toplumu kendi psikolojik hastalığına uyumlu kılmak da daha az berbat bir çözüm değil bence.

Dahası bu sahne sanatları profesörünün eğitim yöntemi midemi bulandırılıyordu. Örneğin öğrencilerine verdiği bir resepsiyonda sapına kadar heteroseksüel ve evli bir erkek oyuncuya kendini uzun uzun dudağından öptürürken görmüştüm onu. Ve neden yapıyordu biliyor musunuz? “Bilinçaltı yasaklarından” kurtulmayı, özellikle de salyasının başka bir erkeğin salyasına karışmasından tiksinen erkek oyuncuya bu tür duygulardan kurtulmasını öğretmek için. Dolayısıyla toplantıya katılmadım ama ayrıntılı bir toplantı tutanağı ele geçirmedim de değil.

Kimi zengin Beyazlar için düzenlenmiş bir aydınlatma toplantısıydı; Siyah çocuklarda psişizm düzeyinde tezahür eden Beyaz nefretini göstermek, “nefretsiz bir okul” kurmak için para toplamaya çalışıyorlardı. Bunun için de yedi, sekiz, dokuz yaşlarında birkaç Siyah çocuğun aileleriyle katıldığı küçük bir gösteri düzenlenmişti. Aşağıda gerçekliğine kefil olduğum toplantı tutanağında yer alan, bu Siyah çocuklarla Beyaz bir kadın arasındaki diyalog var. Kadın militan ailenin sadece dostu değil, söz konusu Siyah çocukları ana, baba ve kardeşleriyle birlikte evinde barındırıyor. Gözünüzde canlandırın hele; elli kadar yetişkin Beyaz, zavallı Siyah yumurcakları ortaya almış, yeni tür bir anatomi seansına tanıklık etmekte.

“*Am I honky, Jimmy? Ben pis bir Beyaz mıyım?*”

“*Yes, ma’am, you are e honky. Evet hanımefendi, pis bir Beyazsınız siz.*”

“Am I a blue-eyed devil? Mavi gözlü iblisin teki miyim?”

Şunu da belirtelim ki Elijah Muhammed Resul’ün Siyah Müslümanların Kutsal Kitap’ında bütün mavi gözlüler birer düşmandır.

“Yes, ma’am, you are a blue-eyed devil. Evet hanımefendi, siz mavi gözlü iblisin tekisiniz.”

“Do you hate me, Jimmy? Benden nefret mi ediyorsun?”

Burasını tutanaktan aktarıyorum: “Uzun bir sessizlik oldu. Çocuk endişeli gözlerle ana-babasını arandı.” Unutmayalım ki zavallı çocuk onu sorguya çeken *blue-eyed devil*’ın evinde aylardır her tür nezakete tanık olarak yaşıyordu.

“Yes ma’am. Sizden nefret ediyorum. I hate you...”

Kısa bir tereddüt ânı.

“... sort of. Yani ediyor gibiyim.”

Tutanak burada son buluyor. Gösteri sonrasında Jimmy’ye şekerleme verilip verilmediği yazılmamış. Ama pastayla çay herkes içmiş elbette.

Mazoşizm, teşhircilik, *showmanship* [şovmenlik] ve ayrıca Mark Twain’in ölümsüzleştirdiği bir tür üçkâğıtçılık sanatı olan, tipik biçimde Amerikan *gaming whitey*, yani “Beyazı kandırmak.” Çünkü aslanım Jimmy’nin aslında kimseden nefret ettiği falan yoktur ve kanıtı da “nefret ediyorum”un ardından “sort of”u eklemekten edememesi, “sizden nefret ediyorum”un kendisine zorla söyletildiğinin itirafıdır. Ve bu *sort of* gelecekte geliştirilecek doğa karşıtı her tür eğitimin kaçınılmaz biçimde başarısız olacağını habercisidir.

Kısa süre önce yapılan bir kamuoyu araştırmasına göre araştırmaya katılan Siyah Amerikalıların yüzde sekseni kimseden nefret etmediğini söylemiş, ki bu hâlâ bir umut, beyaz köpekler için bile umut olduğunu gösteriyor.

Üçkâğıtçılıklarını bir yana koyarsak, toplantıya katılanlar, tenlerinin rengi ne olursa olsun otantik kardeşliklerini kanıtlamış böylece; aptal olduklarını.

“Yes, ma’am, I hate you... sort of. Evet hanımefendi, sizden nefret ediyor gibiyim...”

Ve sonra çıksın şapka, ortada dolaştırılsın. Gönlünüzden ne kopersa hanımefendiler beyefendiler. Jimmy'nin militan başı okşansın. Ve şekerleme de gelsin elbette.

Ama Amerika'nın bütün umudu bu bir iki kelimedede: *Sort of*.

İyi ki o toplantıya katılmamışım. Eminim birilerini ısıtırdım.

Bu olayın ardından sağlam bir tasma alma zamanının geldiğini düşündüm. Öncekini öyle uzun süredir kullanıyordum ki artık eskimişti.

Tutanağın içeriğini öğrenince Beverly Hills boyunca tam bir saat yürümek zorunda kaldım. Gören dostlar da bu yaya yürüyüşün formunu korumak için yapıldığını sanır. Hiç alakası yok. Kaçış denemesi hepsi.

İçimi hoş biçimde boşaltmış olarak eve dönüyorum, ama öyle şeyler olacak ki, yeniden gırtlığımı kadar dayanacak. Jack Carruthers'dan telefon geldiğinde henüz sabahın onu.

"Hemen gelebilir misiniz?"

"Niye? Ne oldu ki?"

"Gelin hele."

Kapatıyor.

Gidiyorum.

Basık burnu, kısa kesilmiş kır saçlı başı, çelik plaka yamanmış tepesindeki kırmızı açıklıkla masanın arkasında oturuyor. Suratı yumrukla düzlenmiş herkes gibi Prusyalıları andırıyor. Duvarda, Tommiks ve Rintintin fotoğraflarının arasında, attan birbirinin tıpatıp aynı biçimde tam iki bin kez düşen eski bir dublör olduğunu belirten meslek diploması var. Beyzbol şapkası ensesine kaymış, şapkanın siperliği ereksiyon halinde. Sigaraları peş peşe yakıp ânında küllüğe bastırıyor ve bunu sigarayı bırakmış olmakla açıklıyor. Doğal fiziğiyle Amerikan proletaryasından farklılaşan bir havası var. Merhaba bile demiyor.

"Pekâlâ. Nihayet geldiniz. Sizden onu iğneyle uyutmak için izin istiyorum. *Put him to sleep.*"

"Neden, böyle birdenbire?.."

"Gelin görün..."

Yaşlı köpek göğsünün üstüne yatmış, suratı kan içinde, zorla soluk alıyor. Beni görünce başını kaldırmayıp sadece hafifçe kuyruk sallıyor.

Kafese giriyoruz. Jack eğilip spazm geçirir gibi sarsılan köpeğin böğrünü okşuyor.

"Sizin yüzünüzden en iyi yardımcımı kaybettim."

"Keys'i mi?"

"Evet. Günde en az yirmi defa kafesin yanından geçiyor, yirmisinde de aynı şey oluyordu. Kuduruyordu sanki köpek. Bu köpeği çok iyi eğitmişler. Soylu bir köpek. Keys farkında değilmiş gibi davranırsa da bana sanki kafesin yanına kasten gidiyormuş gibi geliyor. Köpeğe kafa tutmak, delirtmek ister gibi. Uluyordu o da, *Sahibinin Sesi* gibi yani... Anladınız mı? Bu nefret mekanizması böyle her sabah harekete geçiyordu."

Köpek elimi yalayıp parmaklarımda kanlı salya izleri bırakıyor. Elim duraklayıp sonra yeniden okşamaya başlıyor... Batka ödül bekliyor, biliyorum. *Gördün mü, bana ne öğretilseyse hepsini yaptım...*

Sadık başını okşuyorum.

"Ve sonra bu sabah koruyucu malzeme kuşanıp kafese girdi. Köpek boğuşmaya başladı. İkisnin de uluduğunu işittim ve yemin ederim, hangisi daha çok uluyordu, köpek mi adam mı, bilemiyorum. Neredeyse öldürdü köpeği... Hedefinin köpek olmadığını söylememe gerek var mı bilmem. Ötekiler, köpeğin eğitmenleri elinin altında değildi çünkü. Sonra..."

"Sonra ne?"

"Nuh" Jack Carruthers gülüyor.

"Sonra da benim suratımı dağıttı. Neyse, denedi diyelim. Onu kaldırmak için yere eğildiğimde bütün anahtarları tek tek çıkartıp masanın üstüne koydu, çektik gitti."

"Üzüldüm Jack."

"Ben de. Bu ülkede kendini böyle üzgün hisseden milyonlarca tip var. Bu hiçbir şeyi değiştirmiyor. Köpeğinizi yeniden eğitmek mümkün değil, gün gibi ortada. Onun için ve herkes için yapabileceğiniz en iyi şey ona iğneyi batırtmak. Fena halde *çürütmüşler* hayvanı... Neyse, ne dediğimi anlıyorsunuz sanırım..."

Hayvana bakıyor:

“Bunu bir köpeğe yapmaya hakkımız olmamalı.”

“Jack, bunu ona kim yaptıysa onu...”

“Görüyorsunuz ya, köpeği yeniden eğitebileceğinizi sanmıyorum, onun yapabileceğini de sanmam. Bu kuşak köpekler böyle. Kibarca kendiliğinden yok olup gidecek bu kuşak. Kuşak dediğin kaybolur gider. Sadece, Siyahların bunu bekleyecek zamanı ve sabrı var mı, ondan emin değilim...”

Bakışlarını düşmanca bana diyor.

“Ben iğne diyorum, siz ne diyorsunuz, evet mi, hayır mı?”

“Hayır,” diyorum.

Kabulleniyor.

“Öyleyse onu almak zorundasınız, burada kalmasını istemiyorum.”

Gözlerini kırıştırıyor bir süre, o ara gözlerine her yönden kırışıklıklar saldııyor. Sayısız felç yaşayıp üstünkörü tedavi edilmiş her yüzde beliren ifade gibi doğarken yolda bölünüp tuhaf biçimde eksik kalan o yarı gülümsemeyi izliyorum suratında.

“Bir fikrim var. Siyahların olmadığı bir köpek barınağı biliyorum. Siyahlara iş vermiyorlar çünkü. Kuçukuçunuzu oraya bırakın. Size adresini de vereyim.”

“Düşün yakamdan.”

Onaylar gibi küçük bir hareket daha yapıp yeni yaktığı sigarayı atıyor, çekip gidiyor.

Beyaz Köpek’in kafesinin yanı başına çömelmiş vaziyette öylece kalıyorum.

Sonunda ben kazanacakmışım gibi zamanın geçmesine izin veriyorum. Bir saat, iki saat, bilmiyorum artık. Karanımı vermişim, ama harekete geçmeyi ertelemek için bu katiyetten yararlanıyorum.

Gidip arabadan tasmayı alıyor, Chuck Belden’e telefon ediyorum. Tabancasını istiyorum bir süreliğine.

Yeniden Batka’nın yanına dönüyorum. Dili sarkmış, topallayarak beni izliyor. Arabanın koltuğuna çıkarken zorlanıyor. Birkaç kemiği kırılmış olmalı. Yardım ediyorum. Laurel Canyon’un kesti-

ği Ventura Boulevard boyunca ilerliyoruz. İnsanlar kırmızı ışıklarda sürücü yanına oturmuş uslu uslu yolu takip eden bu iyi huylu köpeğe bakıyor gülümseyerek. Van Niess'te sürücü koltuğunda bir Siyah'ın oturduğu kamyonetin yanında durmamak için kırmızı ışığı çığnıyorum...

Batka'yı garaja kapatıyorum.

Chuck öğleden sonra dörde doğru bir asker colt'u getiriyor. Viski koyuyorum, ama kendimi tutup içmiyorum. Viski içmemem, sonra elimin altında dolu tabanca kentte yola düşmemem gerektiğini biliyorum. Evden alkollü çıkmak tasmayı anlamsızlaştırır çünkü.

Dolayısıyla bardağı begonya saksısına boşaltıp direksiyona geçiyorum. Batka arabayla gezmeyi seviyor. Bütün camları kapatıyorum, Hollywood'u geçip eskiden, Outpost Drive'daki konsolosluk büroma yerleşmeden önce yürüyüş yaptığım Griffith's Park'a sürüyorum.

Bu makilik tepeler doğa âşıklarının ve sadece âşıkların favori gezinti mekânıydı o zamanlar, şimdiyse insanlar bu ıssız yerlerden geçerken nadiren arabadan iniyor. Büyük Amerikan kentlerinde suç oranı hiçbir yıl yüzde yetmişin altına düşmüyor. Bıçaklanıp delik deşik edilme ihtimaliniz binde bir de olsa insan bu özel durumda kaderinin böyle sonuçlanacağını, hedefin kendisi olacağını düşünüyor...

Kutsal Hac Yolu Haçı'nın orada arabayı durdurup Batka'yı indiriyorum.

Tabancayı elime alıyorum.

Batka bana bakıyor. Biliyor. İçgüdü bu.

Başını eğiyor.

Kulağının arkasına nişan alıyorum.

Beyaz Köpek bekliyor.

Elim titriyor. Ağlıyorum. Gözlerimi yaş basıyor. Köpek puslanıyor. Tetiği çekiyorum.

Iskallıyorum.

Köpek hiç kıpırdamadı: Bana bakmadı.

Kendi intiharımı ıskalamışım gibi hissediyorum.

Beyaz Köpek gözlerini bana doğru kaldırıyor, sonra dönüp bekliyor.

Kusacak gibiyim.

“Öyle ama mösyö, hepi topu bir it için bunca ağıt çok değil mi?..
Ya Biafra?”

Siktirip gider misiniz? Ne Biafra’sı?

Biafra için bir şey yapmıyor olmak köpek için de bir şey yapmayı haklı kılar mı yani?

Bugün öyle bir vicdan anlayışı var ki, Biafra yüzünden, Vietnam yüzünden, üçüncü dünyanın sefaleti ve başka birçok şey yüzünden sizi sokakta bir görme engelliye yardım etmekten bile alıkoyuyor.

Tabanca ıslak ellerimden kayıyor.

“Beyaz Köpek, gel buraya.”

Zorla kalkıp bana doğru bir adım atıyor, silahın namlusunu kokluyor...

Hayır, kahretsin, asla.

Siyahlarla ne alıp veremediğim var ki? Onlar da ötekiler gibi insan. Irkçı değilim ben.

Hem sonra bu hayvanın kafasına sıkmanın bir adı var Mösyö Romain Gary: umutsuzluk. Düşmana teslimiyet. Hiç başıma gelmemiş olan. Dolu tabanca elimdeyken teslim olmayı hiç düşünmedim çünkü.

Diken diken maki bitmiş tepelere bu sivri görüntüleri yumuşatan menekşe rengi sis inmiş. Ama o hoş yumuşaklığı dışarıda bırakıyorum.

Parası bir yerli ailenin on gün karnını doyurmaya yetecek bir Havana purosunu yakıyorum.

Kendimi daha iyi hissediyorum.

Batka’nın ensesini patpatlıyorum.

“Göreceksin onlar gününü.”

Dili dışarıda, kuyruk sallıyor.

“Geçit vermeyeceğiz!”

Patisini veriyor bana.

Etrafta üstüne insan vicdanına dair bir şeyler karalayabileceğim temiz duvar olmaması ne yazık.

“İnsan kendini gerçekleştirecek!”

Bir şeylere umut bağlamışsam benimle kimse yarışamaz.

Bir şampiyon.

“İnsan kazanacak, çünkü en güçlü o!”

Kısacası, istediğim gibi kandırabilirim kendimi. Ama önemli olan kazanıyor olmam. Batka’nın tasmağını takıp arabanın kapısını açıyorum. Koltuğa sığıyor. Küçük psikodrama bitti.

Schwab’da durup hayvanat bahçesine telefon ediyorum. Kimse yok. Rehberden Jack’in numarasını bulup dökülüyorum.

“Bütün bunları neden anlatıyorsunuz tam olarak?”

“Ben ABD’den ayrılana kadar köpeği geri alın. Giderken onu yanımda götüreceğim.”

“Başınızın çaresine kendiniz bakın. Zencisiz bir köpek çiftliğine yerleştirin. Öyle müthiş bir yer var Santa Monica’da. Hem de pek lüks. Belediye Başkanı Yorty¹ bile daha iyisini yapamazdı.”

“Bari Keys’in telefon numarasını verin bana.”

“Derdiniz ne ki onunla?”

“Konuşmak istiyorum.”

“Biliyorsunuz, Siyah Müslümanlardan o. Ona bir tek konuda yardımınız dokunur, Mekke bileti edinmesini sağlarsınız. *You’ll only help him to get his ticket for Mecca.* Anlaşılan bir tek Elijah Muhammed’e beş sarışın kafa derisi ya da beş çift pembe kulak getirenlerin böyle bir hakkı oluyormuş.”

“Peki yeniden sizde çalışmaya başlarsa köpeği geri alır mısınız?”

“*It’s a deal.* Anlaştık. En güzelinden tıka basa zehir dolu tam iki yüz yılanımdan zehir alamamanın ne demek olduğunu bilir misiniz? Keys bu zehir işinin uzmanıdır. İstedığınız telefon numarası burada yanımda değil. Yarın işyerine telefon edin.”

Batka’yı mükellef bir mamayla o geceliğine garaja kapatıyorum.

Jean’e tek kelime etmiyorum. Batka’nın oracıkta olduğundan habersiz.

Salonda yeni bir militan toplantısı var.

Jean Seberg on dört yaşından itibaren hak eşitliği kavgası yürüten bütün örgütlerin içinde yer almış bir kadın. Bu aramızda cid-

1 Siyah karşıtı ırkçı renkler taşıyan bir kampanyanın ardından yeniden seçilmeyi başaran zavallı Los Angeles belediye başkanı.

di sorunlar yaratıyor. Ben bütün kardeşlik güzergâhımı on yedi ile otuz yaş arasında tamamlayıp tadabileceğim kadar yenilgi tattığım ve onunla aramızda yirmi dört yaş fark olduğu için bu yavaşlatılmış can çekişme olayını bir kez daha yaşamayı kesinlikle reddediyorum. Defalarca düşmüşüm, onun düşüşüne tanıklık etmek istemiyorum.

Ben salona girince herkes susuyor. Haklılar da. Nasıl biri olduğumu biliyorlar. Demek istediğim, bana şöyle bir bakmak araya mesafe koymak için yeterli. Çünkü “iyi saflar”da yer alan fırsatçı berbat insanların kötü saflardakilerden daha çok olduğunu biliyorum.

Bu sözünü ettiğim toplantı vakasındaysa olaylar beni haklı çıkarmak için yarışıyor sanki.

Nitekim birkaç hafta sonra orada bulunan ve deyim yerindeyse koşullar öyle gerektirdiği için Siyah derisini giymiş o berbat heriflerden biri, o soylu *gaming whitey*, yani Beyazları kandırma bahanesiyle küçük çaplı bir şantaj yapmaya kalktı. “Miss Seberg, elimizde itibarnızı lekeleyecek bir mektup var; mektupta Paris’teki Afrikalı öğrencileri devrimci kardeşlikle selamlama içerikli bir mesaj iletmeyi kabul ettiğinizi belirtiyorsunuz... Mektupta Kara Panterler örgütünün liderlerinden birinin adı da yer alıyor... Yayınlayacak olursak Amerika’daki şöhretiniz...”

Jean cevap verdi:

“Yayınlayın.”

Sonra biraz ağladı. Miss Seberg henüz hayal kırıklığı yaşayabilecek yaşta çünkü.

Jean’in katkı sağlayacak çeki imzalamasını, yani salonun boşalmasını bekliyorum ki gidip yatayım.

Ertesi gün Keys’in telefon numarası geçiyor elime, arıyorum. Küçük bir kız çocuğu sesi babasının evde olmadığını bildiriyor.

“Nerede bulabileceğimi bilmiyor musunuz?”

Çocuk sıkıntıyla soruyor:

“Bir hayvanla mı ilgili?”

“Evet, çok önemli.”

Telefonun öteki ucunda fısıldaşmalar oluyor.

“Babam Fairfax’ta *Pancake’s Studio*’da.”

Çıkıp *Pancake's Studio*'nun yerini arıyorum ve Keys'i akçağağaç şuruplu bir krep dağının karşısına çökmüş halde buluyorum. Kafasında *carpet bag*, kilim çantadan kesilmiş izlenimi veren küçük takkelerden var. Bayağı canayakın davranıp merhaba diyor ve elindeki bıçağın ucuyla oturacak yer gösteriyor. Olağanüstü zarif, bembeyaz dişleri var Keys'in. Savunmaya geçmek için tam ağzımı açıyorum, durduruyorum.

"Biliyorum, biliyorum. Geçen gün biraz sabırsız davrandım. *I'm sorry about that*. Üzgünüm... Hepsi kulaklarım yüzünden oldu..."

"Kulaklar ha," diye tekrarlıyorum anlamış gibi, ama kesinlikle hiçbir şey anlamıyorum.

"Kulağım çok hassas. O ulumalara daha fazla dayanamadım, biraz dövdüm. Çok gürültü yapan radyoyu vurup kırmak gibi biraz..."

Bir yandan yiyor, bir yandan düşünüyor. Gözlerinde, suratında en az birkaç defa, *scheming*'den [entrika] başka türlü tanımlayamayacağım bir ifade yakaladığımı hatırlıyorum; yaptığı küçük küçük planları yansıtır gibi yüzündeki ifade.

"Getirin onu çiftliğe. Bizzat ben ilgileneceğim. Zaman alacak belki ama sonunda yapacağımdan eminim."

Kehribar gibi ışıldayan bir pancake'i dörde bölüyor.

"Hep yaparım çünkü."

"Jack'e haber vermemi ister misiniz?"

"Gerek yok. Şunu yemeyi bitirip işe döneceğim zaten. Öğleye doğru getirin köpeği."

Pek iştahlı yiyor.

"Güzel hayvan çünkü. Kaybedersek yazık olur."

Bütün sivri dişlerini ortaya koyarak gülümsüyor.

"Watts Ayaklanması'ndan beri böyle iyi eğitilmiş iyi bir köpeğe Beyazların altı yüz dolara varan paralar ödediğini biliyor musunuz?"²

Bir şey demeden kalkıp gidiyorum. Bana Beyaz muamelesi yapıyor pis herif.

2 Gazetelere bakılırsa Bel Air katliamı sonrası fiyat ikiye katlandı.

III.

Batka'yı çiftliğe götürüp Carruthers'a sağ kolunun yakında işe döneceğini söylüyorum. Yılanlar insanlığın menfaati için zehirden kurtulabilir artık. Jack maymunlar bölmesinin demir parmaklığına dayanmış sabahın son kahvesini içiyor. İpek maymunundan az hallice kara kıllı bir yaratık omzunun üstünden kahveye parmak daldırmaya çalışıyor. Jack arada tereyağlı ekmek dilimini uzatıyor maymuncuğa, o da kocaman ısırp kalanını yesin diye Jack'e bırakıyor.

"Bu sabah kangurularımla başım dertte," diyor Jack. "Kanguru ana babayı epey bir patakladı, ama bu aile içi bir mesele. Aralarında ne olup bitiyor, bilmiyorum. Kanguruların psikolojisi bazen beni perişan ediyor. Avustralyalıların Amerikalılara çok benzediği söylenir, ama söz konusu olan kangurularsa bu asla doğru değil. Bu orospunun derdi ne mesela? Bizim oğlanın hayatına sokacağı başka dişi mi yok yani? Buna canım sıkılıyor, çünkü bunların bugün öğleden sonra Koreli yetim çocuklar yararına boks gösterisi yapması gerekiyor. Bizim yaşlı erkek dövüşecek durumda değil. Fena halde korkmuş. Bilirsiniz, bütün kangurular az buçuk kaçıktır. Birkaç yıl önce böyle bir erkek kanguru vardı bende, ne zaman kızışmış bir dişi ikram etsem bayılıverirdi. Tavşan gibi kesik kesik soluyup havayı koklar, kendinden geçerdi. Çabuk heyecanlanan türdendi. Dişi buna öyle alınırdı ki arka ayaklarını birleştirip sıçrar, erkeğin üstüne çökerdi. Psikoloji böyle bir şey dostum, sadece bela getirir. Kahve ister misiniz? Hayır mı? Keys dönecek ve sizin kuçukuçuyla şahsen mi ilgilenecek yani?"

"Gerçekten iyi biri şu Keys."

“Nuh” Jack Carruthers kahvesinden koca bir yudum alıyor. Aklı başka yerde gibi.

“Ya ya,” diyor inanmaz inanmaz.

Donuk bakışlarını bir an üzerime dikip sonra kaçırıyor.

Maymun uzanıp tereyağlı ekmeğin kalarını çekip alıyor.

“Yılanlar da pek sever onu,” diyor Jack. “Keys’te şeytan tüyü var.”

Fincanın dibinde kalan kahveyi otların üstüne döküyor.

“Onun kadar kindarını hiç görmedim,” diyor yüzünde bir tür saygı ifadesiyle. “Görseniz pek eğlenirsiniz... Pekâlâ, şimdi gidip kanguruma biraz moral vermem lazım.”

Şüpheyle bana bakıyor.

“Bunu neden yapıyorsunuz?”

“Nasıl?”

“Kuçukuçuyu diyorum.”

“Kurtarmak istiyorum köpeği, hepsi bu.”

“Boşversene... *You bet*. Neyi kanıtlamak istiyorsunuz tam olarak?”

“Yani... Hiçbir şeyi.”

“Tamam dostum. Entelektüelleri tanırız az biraz... Sembolik bir şey mi yani? İyileştirilebilir olduğunu mu kanıtlamak istiyorsunuz?”

“İyileştirilebilir çünkü.”

“Tabii, tabii. Ama beşikten başlamak lazım. Bu da elli yılınızı alır. Neyse, Keys olunca...”

“Keys olunca, ne?”

“Emin ellerdesiniz. Zehirden anlar çünkü o. *Be seeing you*. Görüşmek üzere.”

Gitti. Parmaklığa yapışmış maymun ciyaklayarak elini bana uzattı.

IV.

Arden'e dönüyorum. İspanyol dostumuz Celia kibar bir beyin iki kez gelip beni sorduğunu, öğleden sonra yine geleceğini söylüyor.

Saat akşamın altısı. Avluda, havuz kenarında oturuyorum.

Jean bir yıldır destek verdiği bir Montessori okulu için yardım parası toplamaya gitti. Okulun temel amaçlarından biri Siyah çocuklar için "nefretsiz" eğitim sunmak. Tanıtım metninde uzun uzun bu anlatılıyor. *Nefretsiz* bir eğitim. İddialı bir ima daha. Zira ötekilerden *farklı* bir okul olsaydı...

Nefretin olduğu yerde eğitim olmaz diye bilirdim bugüne kadar. Yalan beyan söz konusu. Hayvan eğitmek gibi demek ki.

Kendi kendime şöyle düşünüyorum; bu ABD'deki Siyahlar Sorunu çözülmesi fiilen imkânsız bir mesele daha koyuyor önümüze: aptallık. Köklerini tüm zamanların en büyük zihinsel gücünden, Salaklık'tan alan bir sorun. Akıl, kökeninde Aptallık olan insani sorunları çözmeyi asla başaramadı tarih boyunca. Çevresinden dolaştı, kurnazlıkla ya da güç kullanarak uzlaştı veya suyuna gitti onların; ama zafere ulaştım sandığı her on vakadan dokuzunda ölümsüz Aptallık gücünün bir biçimde ortaya çıktığına tanık oldu. Aptallığın komünizmde kazandığı zaferlere bakmak yeter örneğin; "kültür devrimi"nin sperm hücresi boşalmalarına ya da ben şu satırları yazarken "doğru Marksist düşünce" adına gerçekleştirilen "Prag Baharı" suikastına.

Bu kederli halime "hiçbir işe karışmak istemeyen" emekli tavrıma çok daha kişisel ve epeyce tuhaf bir sıkıntı daha ekleniyor. Hollywood'a geldiğimden beri *evim*, yani karımın evi iyi niyetli li-

beral Beyaz Amerikalıların hakiki karargâhına dönüşmüş durum-
da. Kelimenin Amerikanca anlamında liberaller –Fransızcada en
çok hümanitariste daha çok da hümanitere yakındır– günün yirmi
dört saatinin on sekizinde, Jean stüdyodayken bile evi tıklım tıklım
dolduruyor. Bir tür sürekli “iyi kalplilik” hali; benim bu kelimele-
re mizahi anlam yüklediğimi düşünen varsa hemen kitabı kapatıp
kendini dışarı atabilir. Tam kırk yıldır el değmemiş hayallerimi bu
dünyada sürükleyip duruyorum ve onlardan kurtulup umudumu
sonsuza dek yitirmek için harcadığım onca çabaya rağmen psikolo-
jik olarak bunu başaramıyorum. Ve aralarında benim de olduğumu
çok iyi bildiğim bütün bu “iyi kalpliler”le ilişki, öteki zenciler arasın-
daki hallerinden nefret eden zencilerinkine ya da antisemit Yahudi-
lerinkine benzeyen akrepsi dokunuşlar beni öyle saldırgan yapıyor
ki. Ayrıca bu asalakların Jean’ın çevresinde giderek daha hızlı ço-
ğalmasının beni iyice çileden çıkardığını da söylemeliyim. “Yönetim
komiteleri”nin ekonomik varlığını koruyup sürdürmesini güvence
altına almaktan başka amaç ve faaliyeti olmayan bu grupçuk-orga-
nizasyonlar yurttaşlık hakları konusunda suya sabuna dokunmaz
kavgalar sürdürmekten başka şey yapmıyor çünkü. Envai çeşit fon
ve federal otoriteden kucaklarına düşmesini umdukları ilahi yardım
ve lütuf peşinde sürekli bekleme halindeler. Jean Seberg’ün mali iş-
lerine bir gün olsun burnumu sokmuş değilim. Ama buraya geldi-
ğim günden bu yana gözlemim şu; ondaki ikili suçluluk duygusuna
oynamaktan başka şey yapmayan –ve kazanan– en az yarım düzine
düzenbaz, üçkâğıtçı ve başıbozuk var çevresinde: Bu ikili suçluluk
duygusu da iki şeyden kaynaklanıyor; birincisi çok ünlü bir sinema
yıldızı olarak kendisini suçlu hissediyor, çünkü kıskançlık ve nefre-
tin boy hedefi; ikincisi ise o bir Lüterci ve başarılı olması dolayısıyla
ilk günahı çoktan işlemiş biri.

Başka bir dönemin Napolyon Yasası’nın gerektirdiği kocalık oto-
ritesinden kendimi mahrum ettiğim için kıvranıyorum; eşime Beyaz
olduğu için sürekli “suçluluk” vergisi kesen o Siyah hödüklerden
birkâcını evden kovup kapıya koymayı içten içe öyle istiyorum ki.

Bir kere daha anlıyorum ki Fransa'da olduğu kadar rahat ve mutlu değilim ABD'de. Oysa bu ülkeyi çok seviyorum. Kendimi yabancı hissedemeyecek kadar da çok ve uzun yaşadım buralarda.

Menajerime telefon edip bana Japonya'da röportaj ayarlamasını istiyorum. Daha önce gittiğim, çok kısa kalmama rağmen dünyada kendimi gerçekten yabancı hissettiğim ender ülkelerden Japonya. Kendini olan bitenin dışında hissetmek harika bir duygu. Muhtemem bir dil engeli çıkıyor karşınıza ve sizi herkesten uzak tutuyor pek tatlı biçimde. Çok çabuk ayrılmak zorunda kalmış, ama Japonları sevmeye başlamıştım bile; ancak sizden tümüyle farklı olduğu halde size benzeyen insanlara duyabileceğiniz türde bir yakınlıkla.

Dolayısıyla hemen, kendimi valiz hazırlamaya ciddi ciddi ikna etmek için gerekli karar mekanizmasını harekete geçirmeye çalışıyorum. ABD'yi bir an önce terk etmeli ve çekip gitmeliyim nereye olursa olsun; yeter ki şu bitmek bilmez nakaratı artık duymayayım: "Bu Siyah elbette itin teki, ama unutmayın ki onu bu hale Beyazlar getirdi." Savaşkan tavra geri dönmek sonunda beni hasta ediyor.

Maî dizimde oturuyor. Ben olan biteni boş yere anlayıp yorumlamaya çalışadurayım, peşimden hiç ayrılmayan bu Siyam kedisi en anlaşılmas hikâyeleri en ince ayrıntısıyla ve sesinin binbir nüansı ile anlatmak için birazdan omzuma çökecek ve kedi âleminin en gizli sırlarını dökecek. Puşkin'den başkasının dizelere dökmeyi beceremediği koca bir kedi felsefesini iskalayacağım belki, gerçek anlamda bir filolojik felaket yaşanacak. Sfenks lütfedip konuşuyor sonunda sizinle, her şeyi anlatıyor ve siz yabancı dil bilmediğiniz için büyük bir ifşaatın eşiğine gelmişken orada durduruluyorsunuz.

Jean dönüyor, etrafımda dolanıyor, bir anda taş kesiliyorum. Asla yargılamak gibi bir niyetim yok onu; ama sanırım evde olan bitenden çok ülkesinde yaşanan felaketlerle ilgilenen karısına gücenmiş kocanın tuhaf alınganlığını yaşıyorum bir miktar.

Kapı çalıyor, gidip açıyorum. Gelenler yedi ve sekiz yaşlarında, biri erkek öteki kız iki çocuk, son derece sevimliler; peri masallarındaki o sarışın Amerikalı veletlerden ikisi de.

"Excuse us, Sir. Fido burada mı?"

“Hayır, Fido burada değil.”

Buzdolabına seyirtip rejimim dolayısıyla bana yasak olan ama gözümü doyurmak için sakladığım iki çikolatalı *brownie* ile geri dönüyorum.

“No, thank you, Sir.”

Çok seviniyor, iki pastayı da mideye indiriyorum.

Çocuklar bakışıp beni incelemeye başlıyor; hapishanede beş yıl yatıp feleğin çemberinden geçmiş insanlara has bir tavırla.

“Hayvanları Koruma’dan Fido’nun kesinlikle sizde olduğu söylendi bize.”

Derken evimin önüne park eden Chevrolet’den çıkan kara kuru adamı görüp Fido’nun kim olduğunu anlamaya başlıyorum; gelen, kırk yıl önceki “Kruschen Tuzları, Bitmeyen Bahar” reklamında çitten atlarken gördüğümüz, karabibere tuz karışmış gibi kır siyah gür saçlı ve tüm zindeliğiyle bugün de capcanlı karşımda olmasını sevinçle karşıladığım dedeyi hatırlatan o yaşlı adamlardan biri. Çimenli alanı dinç adımlarla aşıp kapıya yaklaşıyor. Bronzlaşmış neşeli aydınlık yüzündeki çatlaklara bakılırsa yetmişini aşalı çok olmuş. Mutlu, iyi bir emekli hayatı ve parası olduğunu, bütün ipotekleri kaldırttığını, *Blue Cross* sigorta belgesi, olta ve ördek avcılığı izni bulunduğunu ve hepsini Pendleton kırmızı kareli gömleğinin altında sakladığını tahmin etmek zor değil. Bir elini içlerinden birinin omzuna koyup çocukların arasında dikiliyor...

“Good Afternoon, Sir... Hayvanları Koruma’dan dediklerine göre üç hafta önce evinize bizimkine çok benzeyen bir köpek gelmiş. Suratında küçük bir ben, burun çevresinde kıvrık kıllar olan bir Alman çoban köpeği bizimki... Gardenia’da gezintiye çıkmıştık, karavanımız yandı, köpek de kurtulup kırlara kaçmış...”

“Fido is the name. Adı Fido,” diyor küçük oğlan.

Arkamda ayak sesleri duyuyorum. Karım. Sırtımı dönmemek için kendimi zor tutuyorum. Jean yalan söylemeyi bilmez çünkü.

“Girin, girin...”

Giriyorlar. Çocuklar gözünü benden ayırmıyor. Güzel Fido kaybolunca çok ağlamış olmalılar.

Sevimli sevimli gülüyorum, dürüst, açık sözlü adam havalarında. Er geç olacaktı, biliyordum, iyi hazırlandım. Sanırım kendimi vicdanen de rahat hissediyorum.

“Köpeğinizin tasmaı yok muydu?”

Büyükbaba başını sallıyor.

“Hayır, köpek büyüdüğü için tasmayı çıkarmak zorunda kalmıştık, özellikle onu bağı tutmamız gerektiğinde boğazını çok sıkıyordu. Kurallar gereğı isim künyesiyle birlikte yenisini alacaktık ama...”

Elimi kaldırıyorum.

“Önemi yok. Aynı köpek olduğundan eminim, suratı benli, burun çevresi iflah olmaz sigara tiryakilerinininki gibi kızıl kıllı, ha ha ha...”

Sarışın küçük meleklerin yüzü aydınlanıyor.

“Evet o,” diyor Kruschen Baba.

“Ama üzgünüm. Köpek artık yanımda değı. Hayvanları Korumaya başvurdum, hatta *Examiner*’e ilan bile verdim... Ama arayıp soran olmadı.”

“Tatildeydik,” diyor yaşlı adam. “Oğlumla karısı Los Angeles’a gelmişti buralar yaşanabilir yerler mi diye görmek ve elbette ev bakmak için. Ardından, nihai olarak yerleşmeden önce Alabama’ya döndüler ki oradaki işlerini halledip hesapları kapatsınlar.”

“Güzel yer Alabama,” diyorum canayakın bir tavırla.

Büyükbaba öyle bir gülümsüyor ki sanırsın bütün oda aydınlanıyor.

“Hem de en güzeli,” diyor.

“Ama California da fena değıdir,” diye ekliyorum.

Aynı fikirde.

“İyi bir pozisyon elde edip ilginç işler yapmak için burada daha çok imkân var. Oğlum yirmi yıl çalıştıktan sonra polislikten emekli oldu, kendi işini kurmak istiyor. Bir köpek çiftliği açmak istiyor. Daha kırk yedi yaşında. Evet, eyalet polisindeydi. Zaten ben de şeriftim...”

Gülümsüyorum.

“Aile geleneğı yani.”

“Evet, hem babam da şerif yardımcısıydı...”

Çıkartıp fotoğraf göstereceğini hissediyorum.

Loş odada Fransızca konuşan kanımın hafif titreşimini duyuyorum:

“Köpeği onlara verirsen çeker giderim.”

Yüzümdeki gülümseme büyüyor.

“Sus. Uyutuyorum onu,” diye cevap veriyorum Fransızca. “Salağı oynuyorum, hepsi bu.”

Kruschen Baba pek seviniyor.

“Fransız mısınız siz?”

“Evet, Verdun’de doğdum, hani Marne Mucizesi denen yerde.”

“1917’de ben de Fransa’daydım,” diyor. “Gönüllü savaşmak için. La Madelon, Mareşal Foch falan... Ama bu beni gençleştirdi de diyemem...”

“Bu kartoloş da tek bir klişeyi atlamıyor,” diyor Jean.

Bizim Jean Amerikan aksanıyla argo konuştuğunda dinlemeye doyum olmaz.

“Kuşukuçunuz için üzgünüm,” diyorum. “Ama artık bende değil.”

Tonton adama bakıyorum:

“Bayağı iyi eğitilmiş bir köpekti,” diyorum.

Ama adama bunun son derece doğal geleceğini, asla sitem gibi algılamayacağını unuttuyorum. Hüzünlü tavrım tümüyle karşı tarafa da geçiyor.

“O bir polis köpeği,” diyor. “Hem de en iyilerinden. Oğlum biz-zat kendisi eğitti. Zaten polisken de köpek eğitim uzmanıydı. Hayvanları pek sever, babalarını da o eğitti. Fido’nun arkasında iki kuşak daha var polis köpeği olarak. Köpekler sekiz yıldan sonra emekliye ayrılır. En çok aranan, en gözde köpekler onlardır. Oğlum en sevdiği köpeği kendisi satın aldı. Evinizi muhafız gibi korur.”

“Boşversene sen Charles,” diyor Jean birden *Serseri Aşıklar*’daki Belmondo’yla diyalogunu hatırlayarak. Tercüme ediyorum:

“Karımı bağışlayın, tek kelime İngilizce bilmez... İçecek bir şey alır mıydınız diye soruyor.”

“Kulakların ne boka yarıyor?” diyor Jean de bana.

İlişkimizdeki anahtar cümle bu. Aktör Mario David’den ödünç. Bir gün Madrid Havaalanı’nda büfede otururken onu görüp en hali-sane dost tavrımla ona doğru koşar, koşarken şarap şişesini devirir, yakalayayım derken garsonun ayağına basar, dönerken Mario’nun gözüne dirsek geçiririm. Özür dilemek için ne yapacağımı bilemez-ken yediğim yumrukla dışımdaki köprünün bir altın dişi elime dü-şer. Mario David ilginç bir şey görmüş gibi bana bakar ve şöyle der:

“Romain, kulaklarınız ne boka yarıyor, ne için kullanıyorsunuz ki onları?”

Dolayısıyla teklifimi sürdürüyorum:

“Scotch olsun mu?”

“Hayır, teşekkür ederim, gerçekten... Köpeği başka birine mi verdiniz ki?”

“Evet. Ne yapayım, kimse arayıp sormayınca... Hayvanla çok iyi dost olan bir arkadaşımın yanında şimdi...”

“Sizde adresi var mı?”

Tereddüt ediyor gibi yapıyorum.

Benim şerif sertleşiyor gibi. Resmîleşiyor.

“Rica etsem adresini verir misiniz lütfen?”

“Dinleyin,” diyorum, “izin verin biraz düşüneyim. Çünkü ar-kadaşımla köpek arasında oluşan yakın ilişki beni şaşkına çevirdi zaten; içgüdüsel, neredeyse hayvani bir ilişki bu...Arkadaşımla Af-rikalı olduğunu da söylemeliyim... Bir *Siyah*.”

Kruschen Büyükbaba donup kalıyor. Gırtlığındaki âdemelması asansör gibi öyle güzel inip çıkıyor ki; ağzı açık, ama yüzündeki gülümseme solup gidiyor ve bu haliyle suratında hepten şaşkın bir ifade oluşuyor. Uzun süredir birlikte olan kimi çiftlerin hayatında her şey bir anda beklenmedik biçimde gelişip karı ya da kocadan biri birden ötekinin diliyle konuşmaya başlar ya. Yıllar önce Yaban-cılar Lejyonu’nda öğrendiğim bir laf odanın öteki ucundaki sevgi-limin ağzından öyle saygılı, hatta hayranlık ifade eden bir nüansla çıkıyor ki yeniden, o anki şaşkınlığı, o büyük şaşkınlığı başka hiçbir zaman yaşamadım:

“Ha gayret domuzum,” diyor Seberg çünkü.

Cesaretimi kanatlandırıp uçuşu sürdürüyorum:

“Arkadaşım eğitimini bir yıl UCLA’da devam ettirmek için burs alıp gelmiş genç bir Afrikalı öğrenci. Dediğim gibi, sizin köpeklerle karşılaşınca aralarında ânında, müthiş bir dostluk oluştu... Evet, yıldırım aşkı gibi. Sanki ikisi bir bakıma aynı atomlardan meydana gelmiş gibiydi. Onları ayırmanın artık mümkün olmadığını söylesem belki bana inanmazsınız ama...”

Kruschen Baba yeni yeni kendine geliyor, battığı yerden yüzeye çıkmaya henüz başlıyordu. Nereye kadar daldığını bilmem, ama o sağlam çeneli, düştüğü yerde kalmayı reddeden tiplerdendi adam. O öncü tohumunu taşıyanlardan yani. Amerika’yı böyle adamlar inşa etti. Sesi biraz boğuk çıktı:

“O zenci arkadaşınız köpeği Afrika’ya mı götürdü yani?”

“Evet,” dedim. “Bilet parasını da ben verdim üstelik. Ayrılmalarını istemedim. Aşılması gereken sınırlar vardır çünkü.”

Küçük kız ellerini yumruk yapıp gözlerine götürdü, ağlamaya başladı.

“*I want Fido*,” diye sızlandı insanın içine işleyen kısık sesiyle. “Fido’yu istiyorum!”

Hemen söyleyeyim ki âdet yerini bulsun tepkisiydi bu.

Cengiz Han *Sophie’nin Başına Gelenler* için gözyaşı dökse ancak bu kadar etkileyebilirdi beni.

“Zavallı yumurcak,” dedi Seberg. İster inanın ister inanmayın, sesinde küçük de olsa bir merhamet tonu vardı kesinlikle.

Şunda anlaşılm. Bende de bir tane olduğu günden beri çocukları severim. Ama doğrusu, kuçukuçularının kaybolmasına hüznlenen bu iki tapılası veledin hüngür hüngür ağlaması beni öyle az etkiledi ki, o şerife bakıp polislin gettolarda ırkçılık karşıtı eylemlerde dövdüğü protestocuların neden ortalama on dört ila on sekiz yaş arası çocuklar olduğunu düşünmeden edemedim.

Aramızda devasa bir sessizlik, devasa beyaz bir sessizlik oldu.

Şerifim durumu anlıyordu. Birbirimizi anlıyorduk.

“O hayvanı başkasına vermeye hakkınız yoktu,” dedi.

Gönlünü almaya çalışır gibi yaptım.

“Dinleyin, Afrika’ya yazacağım. Köpeğinizin orada küçük bir kral muamelesi gördüğünden eminim. Hiçbir şeyden geri kalmaz. Bilirsiniz Afrika’da tam iki yüz milyon Siyah var, düşünsenize...”

Kalktı. Kocaman pütürlü eller koruyucu bir jestle yeniden iki küçük sarışın kafaya kondu. Mükemmel bir büyükbabaydı pis herif.

Ama daha korkuncu pis bir herif olması değildi; cesurdu adam.

“Gidip avukatla görüşeceğiz,” dedi.

“Gidin görüşün. Tavrının ne olduğunu sonra bana söylersiniz.”

Karım onları kapıya kadar geçiriyor. Amerikan konukseverliği işte. Sonra dönüp yanıma geliyor, kollarını boynuma dolayıp yavaş yavaş başıma yaslıyor. Epey zaman tek kelime etmeden öyle kalıyoruz. Sonra küçük bir olgunluk, yani bıkkınlık dersi verme hatası yapıyorum.

“Jean, boşver gitsin. Gerçekleri değiştiremezsin, milyonlarca, milyonlarca insan, mış gibi yapıyor, sahtekârlar, başkaları için acı çekiyor numarası yapan profesyoneller bunu beklemiyor senden, çok üzücü, insanın çok moralini bozan bir şey bu. Aranızda duvarlar var, renk değil bu engel, ama en az onun kadar aşılmaz bir şey: mesleğin... Bir sinema yıldızı, en samimi en adanmış ve en sapına kadar dürüst insan bile olsa toplumsal bir acıya, gerçek bir derde el attığında hemen aynı şeyle karşılaşır; sinema yıldızıdır çünkü o... O kadar çok reklamcı ve fotoğrafçıyla kuşatılmış haldesiniz ki, attığınız her adımda büyük kalabalıklar aynı şeyi düşünür; reklam peşinde koştuğunuza, fotoğrafçılar daha çok resminizi çeksin diye uğraştığınıza inanır... Ya da sinemayı falan bırakıp kimsenin dikkatini çekmeden tabandan başlayacaksınız çalışmaya; ama çevrende kimse seni böyle istemez, çünkü onları ilgilendiren senin bir sinema yıldızı olman...”

“Biliyorum ve umurumda değil... Ama işte o okul işi... Otuz çocuğu ortada bırakamayız... Bill Fisher beş bin dolarlık bir çek daha gönderdi Marshalltown’dan mesela ve...”

Gözyaşlarının boynuma aktığını hissediyorum.

“Dinle beni Jean. Şu ‘nefretsiz’lik iddialı okuldan söz edelim istersen biraz. Bu zavallı çocuklar gerçekten de özel olarak bu iddiayı

taşıyan bir okulda nefret duygusundan uzak eğitilirse tümüyle silahsız kalır, ötekilerle uyum sorunu yaşarlar...”

“Yardım etmek istiyorum onlara. Bu tarafta şu lanet ‘sinema yıldızlığı’ var, biliyorum. Film yapmayı bırakacağım zaten.”

“Sinemayı bırakırsan sinema yıldızı Jean Seberg olmanın getirdiği kendini bağışlatma ihtiyacı da ortadan kalkar ve muhtemelen bu tür yardımları da kesersin...”

“Yani beni böyle davranmaya zorlayan bu mu sence?”

Ayağa kalkıyorum.

“Bunu bilmiyorum. Öyle ya da böyle, ben bıktım. Umurumda değil artık. Daha fazla dayanamıyorum. On yedi milyon Siyah Amerikalıyı evde görmek bana fazla geliyor, mesleği yazarlık olan biri için bile çok fazla bu. En çok bir kitap daha yazabilirim artık ben. Savaşın edebiyatını yaptım daha önce; işgalin, annemin, Afrika’nın kurtuluşunun, bombaların edebiyatını yaptım, ama bir de Amerikalı Siyahların edebiyatını yapmayı kesinlikle reddediyorum. Bununla ne demek istediğimi pekâlâ biliyorsun: Değiştiremeyeceğim, çözemeyeceğim, ayağa kaldıramayacağım bir şeylere tosladığımda onu elerim ben. Kitaptan atarım. Ve ancak böyle rahatlarım. Daha iyi uyurum. O halde artık umurumda değil. Siyahlarla ilgili bir şey yazmak, yayınlamak istemiyorum. Kesinlikle reddediyorum bunu. Ben...”

“Öyle ya da böyle bu kitabı nasıl olsa yazacaksın,” diyor Jean.

“Jean boşver. On yıl dışarılarda yaşadın. Evlendin, Fransız vatan-daşı oldun.”

“Ölene kadar Amerikalı kalmak istiyorum ben...”

“Pekâlâ, ama ben Amerika’yı artık sırtımda taşımak istemiyorum...”

Kapı çalıyor. Gidip açıyorum. Üzerlerinde yerel kıyafetleriyle kadınli erkekli beş kişi. Fransızca bağırıyorum: “Ah, yok artık, yeter, bıktım,” ve kapıyı suratlarına kapatıyorum. Jean’e dönüyorum. Sanıyorum biraz fazla gürledim, ama pek emin değilim.

“Oradalar. Gözümün önündeler. Israr ediyor reziller. Madem ısrar ediyorlar, ben de yapacağım. Bu benden güçlü bir şey, pekâlâ biliyorsun. Siyahların acısıyla ilgili bir kitap yapacağım sana; si-

yahların derdine son verecek o sihirli değnek dokunuşlarından biri olacak, savaşı bitiren *Savaş ve Barış* ya da *Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok* gibi. Dünyayı değiştiren kitapları kimse önemsemez, birinin adını söyle bana, ayaklarını öperim... Dolayısıyla ya sen bu evdeki siyahlar sorunundan beni kurtaracaksın ya da ben kendim kurtulacağım. O senin on yedi milyon Siyah'ı kitabıma gömeceğim, bir daha da kimse söz etmeyecek onlardan. Meşru müdafaa yani."

Gidip kapıyı aralıyor:

"Bir saniye," diyor. "Kocam giyinik değil de..."

"Andolsun giderim," diyorum.

"Git."

Garaja gidip direksiyona geçiyorum.

Proust'un o ünlü "En beğendiğiniz askeri harekât hangisi?" anketine şu cevabı vermiştim: "Ricat."

Hayat boyu çok savaştım. Sıramı savdım. Yenisini istemiyorum.

Şimdi tek isteğim, bıraksınlar da huzurla birkaç yaprak sigara daha tütürebileyim.

Ne var ki doğru değil bu. Umudunu yitirememekten daha korkuncu yoktur.

Öyleyse ricat. Hiç tereddütsüz.

Okyanus'a doğru Sunset Boulevard'ı takip ediyorum, ama sonra ani bir yarım dönüşle Coldwater Canyon yoluna dalıp "Nuh" Jack Carruthers'ın gemisini görene kadar ilerliyorum. Çiftliği boydan boya aşp köpek kulübesine giriyorum. Batka patilerinin üstüne dikilip yüzümü yalıyor, onu kollarıma alıyorum.

"Elveda Batıyuşka..."

Kimse anlamasın diye Rusça konuşuyorum onunla:

"Dinle beni aziz kardeşim. Senden istediğim Siyahları ısırmaman değil, *sadece* Siyahları ısırmaman."

Sanırım beni anlıyor. Köpekler tür kardeşlerini tanır.

Bir diş fırçası satın alıp ilk uçakla Honolulu'nun yolunu tutuyorum. Ardından Manila, Hong Kong, Kalküta, Tahran... Orada duruyor, yolumu, yönümü kaybetmek, ellerimi "yerel renkler"le, "egzotizm"le, "pitoresk"le ve "vatansızlaşmak"la ovuşturup göz-

den uzak kalmak için birkaç gün şurada, birkaç gün burada, yüzey-sel biçimde, derine inmeden dolanıyorum. Böyle yapmazsam bütün bu körebelerin özellikle en aşağılık, en kabul edilemez düşüncelerimiz üstünü örttüğünü anlayıp bir kez daha kendimle burun buruna geleceğim çünkü.

Bu notları Guam Adası'nda, kardeşim Okyanus'a bakarak yazıyorum. Özgürleştirici uğultusunu dinliyorum onun, içime çekiyorum: Kendimi anladığımı, anlatabildiğimi hissediyorum. İnsan adına konuşabilmenin sözel yollarını bir tek Okyanus sunuyor.

V.

Uçağım Khmer pirinç tarlalarının, kentlerinin üstünden geçerken geceydi; Los Angeles'ta Jean'in ayaklarının dibinde yatan Sandy kulaklarını dikip usulca kapıya yanaşmak için doğrulduğunda ise öğleden sonra altı. Burnunu yere yapıştırıp bir süre havayı koklamış, sonra gelen var demek için kuyruk sallamaya başlamış.

Batka'ymış gelen. Kulübesinden kaçıp bütün San Fernando Vadisi'ni, Beverly tepelerini aşırıp sevdiklerinin yanına gelmiş.

Jean yaşlı köpeğin gözlerinde aşkın çok ötesinde bir şeyler gördüğünü söyledi bana, öyle ki dayanamayıp hıçkırıklara boğulmuş. Çünkü yüzlerce yıllık köleliğin ardından aramızda yeniden doğuş ve varoluş yaşayan Siyah dostlarımız varken onu evde barındırması mümkün değilmiş. "Uzlaştırılmaz olanları kafamda uzlaştırmaya çalışarak berbat bir gece geçirdim. Sırf bu bile bir tür ayrıcalıklı heves, ahlaki zevk düşkünlüğüydü; böyleydi kuşkusuz," diye anlattı sonra.

Ertesi sabah olan biteni bildirmek için Carruthers'ı aramış.

"Aman iyi. Demek yolu bulmuş. Mükemmel. Kurtulduk yani."

Carruthers'ın sesinde rahatlamanın ötesinde bir şeyler varmış; gerçek bir sevinç.

"Üzgünüm ama Jack, benim bu adam dünyayı değiştirir diye tanımladıklarımın değilsiniz siz."

"Hayatını bir yazarla paylaşmak böyle bir şey işte Jean. Bir iti sahipleniyor, onun üstüne bir dünya kuruyorsunuz... Biliyor musunuz geçen ne oldu? İlkın, burada çalışan Siyahlardan biri, en genç olanı sizin polisi zehirlemek istemiş. Yiyeceği mamaya onu bir değil

yirmi iki defa gebertecek kadar çok striknin katmış. Ama köpek dokunmamış bile; sebebini tahmin ediyorsunuzdur, mama bir Siyah'ın elinden sunuluyormuş çünkü...”

“Jack, böyle bir şey mümkün değil...”

“Elbette mümkün değil. Ama başımıza gelenlerin yarısı olması imkânsız şeyler yüzünden oluyor zaten. Benim bu striknin olayından haberim yoktu. Düşünün patron benim, ama bana bir şey söylenmiyor. Ertesi sabah bu oğlan, yani Terry –on sekiz yaşında, gencecik, yakışıklı biridir– gidip Tatum’u, bekçiyi bulmuş. Köpeklerin karnarı Bill Tatum doyurur bizde, çünkü öyle temiz ve iyi niyetli bir adamdır ki kokusunu bin fersah öteden alır gibi olursunuz, sizin polis de bu yüzden ona sırnaşır durur zaten. Çünkü, tahmin edersiniz Jean, biz ötekilerde, yani Beyazlarda hafif bir koku olur – yeni mi duydun da diyebilirsiniz bana. En iyi kanıtı da bu *dog-in-hand*, destek köpekleridir. Neyse, Tatum’dan sizin ırkçı köpeği zehirlemesini istemiş Terry. O da cevaben yetmiş yaşında olduğunu, kim olursa olsun birini zehirleyecek durumda olmadığını söylemiş. *He didn’t have it in him* – yeterli inanç yokmuş bunun için içinde. Sebebi yaşı olabilir, bunamış olabilir ya da yeterince cesur değildir, ne bileyim. Ben bütün bu arkamdan çevrilenleri Terry ile Keys birbirine girdiğinde öğrendim. Keys delikanlıyı adam akıllı hırpalamış. Sebebini sormazsınız sanırım.”

“Zavallı bir hayvana saldırmak ne büyük aptallık... Neyse ki Keys bunu bilecek kadar akıllıymış.”

“Hayır Jean, yanılıyorsunuz. Keys sandığınızdan çok *daha* akıllıdır. Öyle akıllıdır ki, bazen düşünmekten ziyade hesap yaptığı izlenimini verir. Düşünen değil plan yapan tiplerdendir. Her neyse, bizim küçük oğlanı epey dövmüş. En çok da önceki gün. Soyunma odasının oradan bağırtılar gelince ne oluyor diye bakmaya gittim. Baktım Terry çırılçıplak, karşısında da eli tabancalı Keys. Tabanca benim. Terry onu odamdan çalıp gömleğinin altına saklamış. Anlaşılan niyeti sizin polis köpeğini öldürmekmiş. Bakar mısınız, ne hallere düştük şu ülkede. Bu hikâyede nasıl cerahat birikmiş, nasıl bir derinlik var, anlayabiliyor musunuz? Çünkü bir ırk sorunu ya da

politik bir sorun değil artık bu: Bir delilik, zihinsel hastalık meselesi-ne dönüşmüş. Sizin itin kaçtığını öğrendiğimde ne kadar sevindiğimi varın siz tahmin edin artık...”

“Ona yine de yardım edemez misiniz peki?”

“Hayır. Ben değil. Belki Bill Tatum ya da içi kardeş sevgisiyle dolup taşan başka bir Beyaz eder...”

O sırada Paris’te olsaydım eğer, beni ABD’den gönderilmiş bir köpeği gelip teslim almam için Orly Havaalanı’na çağırın bir telgraf alacağım kesindi. Ama o ara Hong Kong’daydım.

Jean sorunu biraz da beklenmedik bir biçimde çözmüş. Tuzağa düşmekle falan suçlamıyorum onu. Kuşkusuz aynı aceleciliği ben de gösterirdim.

Akşam saat sekiz mi, dokuz mu neymiş. MGM stüdyolarında *Airport* filminde oynayan Jean evde gece çekimi için hazırlık yapıyormuş. Batka ve Sandy mutfakta sağlam bir akşam yemeğinin ardından gelip salonun ortasına yayılmışlar. O sırada tam evin önünde bir araba durmuş ve Batka’da ânında renk alarmı çalmış. Sıçrayıp kalkmış ve dişlerini çıkartıp sessizce kapıya atılmış, sonra da o çağlar ötesinden gelen sesle derin derin ulumaya koyulmuş.

Jean birinin kapıya yaklaşan ayak seslerini duymuş. Ve daha zil çalmadan köpekte olağanüstü bir değişiklik belirmiş.

Kuyruğunu patilerinin arasına kıştırıp geri çekilmeye başlamış.

Havlamayı kesmemiş ama o anki ulumalarına yeni bir renk katılmış; korku ve güçsüzlüğünü açığa vuran bir renk. İki çılgın havlama arasına girmiş, neredeyse inleme diye tanımlanabilecek sızlamalı bir köpek ürümesi. Bir yandan da geri çekilmeye devam ediyormuş.

Jean zinciri çıkarmadan kapıyı aralamış: Gelen, yüzünde o en geniş gülümsemesiyle Keys’miş. Safi kastan oluşan bedeni, benim de tanık olduğum sivri, sağlam küçük dişlerinin aydınlattığı suratıyla pek rahat görünüyormuş...

“Hi, there. Selam.”

“Hi. Bir dakika bekleyin. Köpeği garaja kapatayım.”

Keys’in yüzü iyice gevşemiş.

“Yok canım, hiç gerek yok. Bana bir şey yapmaz o.”

“Ama bakın...”

“Ben hayvanları iyi tanırım Miss Seberg. Size söylüyorum, o bana dokunmaz. Henüz tam dost olmadık, ama aramızda epeyce bir şey değişti yine de. Küçük de olsa bir ilerleme var. Bana bir dakika vererseniz eğer...”

Jean önce duraksamış, ama sonra zinciri çıkarmış. Konukseverlik işte.

“Emin misiniz?”

Keys kapıyı itip içeri girince Batka’nın kuduz havlaması ikiye katlanmış. Ama onun Siyah surat görür görmez nasıl anlık refleksle “düşman”ın üstüne atıldığını tıpkı benim gibi kendisi de görmüş olan Jean köpekte meydana gelen değişikliklerle gerçekten altüst olmuş.

Keys salonun ortasına doğru ilerlerken, Beyaz Köpek havlamayı hiç kesmeden çevresinde yarım tur atıp sıçrama pozisyonu almış, ama Keys’le arasında sanki aşmayı bir türlü başaramadığı psikik bir engel varmış. Aldığı eğitime, o eğitimde öğrendiği her şeye, Beyaz Köpek sadakatine set çeken bir şey; kudurmuş gibi savurduğu iki uluma arasında çıkardığı gerçekten umutsuz inlemelerden belliymiş bu...

Sanki kendine ihanet halindeymiş Beyaz Köpek. Jean ise yarı yarıya gece karanlığına açılmış kapının önünde korkudan kendini yiyip bitirerek dikilip duruyormuş. Siyah Amerikalı odanın ortasına kadar ilerlemiş, cebinden bir paket sigara, paketi tık tıklayıp bir tek sigara çıkarmış, dişlerinin arasına yerleştirmiş.

“Gördüğünüz gibi durum değişti,” demiş. “*Şimdi onlar korkuyor.*”

Evet. Kesinlikle uydurmuyorum. Jean o cümleyi duyduğundan öyle emin ki. Şimdi onlar korkuyor. Bu saçma denecek cümle yüzyılların Siyah ruhlarda neler biriktirdiği konusunda bütün genelleme ve sonuçlarıyla size yeterince açıklayıcı gelmiyorsa eğer, Siyahlar değildir bundan böyle ilgileneceğiniz, ruhlardır.

Uzmanlar Batka gibi polis köpeklerini “saldırı köpeği” diye adlandırır. Hepsinin ardında uzun, özel olarak saldırmak için eğitilmiş birçok hayvan jenerasyonu olur. Gerçek anlamda doğal bir özelliğe dönüşen bu soyaçekim sayesinde eğitim de kolaylaşır. İşte köpeğin o sırada mücadele ettiği de kendi öz doğası, soyaçekimidir...

Beyaz Köpek savunma pozisyonu almış. Kininde herhangi bir eksilme yokmuş, ama korku saldırıya geçmesini önlüyormuş. Neredeyse hiç yerinden kıpırdamaksızın, havlamasıyla aynı tempoda adım adım, birkaç santimetre ilerliyormuş bazen, ardından hemen geri çekiliyormuş. Tüyleri diken diken, kulakları kafasına yapışık haldeymiş ve ihanet ettiği için kendini suçlu hisseden sadık köpeğin umutsuzluk ve çaresizliği, gerçek anlamda çifte bozuk psikolojisi her halinden belliymiş ulumalarında...

Beyaz Köpek *kendi gibilere* ihanet ettiğinin farkındaymış, biliyormuş...

Keys o arada sigara yakmış.

Jean bütün bu yaşananlarda pis bir şeyler vardı, diyecekti bana daha sonra. "İlk olarak Keys'in gülüşü, o muzaffer gülüş. Başka birçok zafer kazanmıştır elbette, ama bu terörle elde edilen zaferlerden biri gibiydi... Çünkü akla ilk şu soru geliyordu: Nasıl teslim almıştı onu? İşkenceyle mi? En acısı da köpeğin şaşkın, ne yaptığını bilmez, reflekslerine bile direnen, dehşete düşmüş, kendini kaybetmiş, karmakarışık, kapana kısılmış haliydi; *tarihi olan* köpeğin insanla dalaşma hali korkunç ve dayanılmazdı... Keys'e karşı neredeyse nefret duygusu oluştu içimde o sırada; ama doğrudan ona yönelik değildi, *bütün her şeyden* nefret ediyor gibiydim. Bütün suçu topluma atmak mümkün olmasa da bazen insanın bizzat kendisi de berbat biri olabilir. Köpeği yola getirmenin, tedavi etmenin bütün bunların yanında lafı bile olmaz. İnsanın insanla meselesiydi yaşananlar..."

Kuru kuru şöyle demiş Jean:

"Görüyorum ki köpekte silinmez izler bırakmışsınız."

"Meşru müdafaa," demiş Keys. "Ama sadece bir kere dövdüm onu, onu da biraz kendimi kaybettiğim için yaptım. Bana alıştı, hepsi bu. Koruyucu elbisemi giyip kafesinde iki, üç saat kaldığım olur, böylece itaat etmeyi öğreniyor... Bana bir şey yapamayacağını, benden kurtulamayacağını anlamaya başlıyor böylelikle... Beni artık korkutamayacağını, yenildiğini biliyor..."

Bu olup bitenler ışığında dostlarıma sık sık şu soruyu sordum daha sonra: Bizim yerimizde olsaydınız ne yapardınız? Olay böyle

kulaktan kulağa yayılınca birçok kişi ister iyi niyetle ister kötü niyetle Jean'e telefon edip köpeği almaktan mutluluk duyacağını söylemiş. Söz konusu bile değil, demiş Jean; çünkü lafı dolandırmaya gerek yok, bütün o tekliflerin sebebi az çok belliymiş. Nitekim üstteki soruyu sorduğum çoğu dostumdan köpeği uyuturduk cevabını aldım, "hassasiyetin de bir sınırı vardı onlara göre." Bense aynı görüşte değilim. Tam tersine, çevremizdeki hassasiyet neredeyse sınırsız, bunu görmüyor muyuz? Kendi payıma, modern duyarsızlaşmanın artmasına boyun eğmeyi, yüz franklık acının enflasyon yüzünden artık bir frank bile etmediğini kabul etmeyi reddediyorum; bir başka deyişle geçmişte tek bir ölüm için bile acı çekerken bugün yüz kişinin aynı acı için ölmesi gerektiğini kabul etmiyorum.

Jean kararsızmış. Benim anladığım fedakâr tabiatlı insanlardaki bu birine güvenme, birilerine *teminat verme* ihtiyacı zaaf gibi algılanabilir. Ben öyle fedakâr biri değilim, çünkü hiçbir şeyi bağışlamadığım gibi hiçbir şeyi de asla unutmam. Sadece bir kere soydu beni üçkâğıtçının teki; çünkü çok çirkindi, bu içgüdüsel antipatiden rahatsız olup kendimi bağışlama ihtiyacıyla herifin sözleşmesine imzayı basmıştım.

"Şu da olabilir," demiş Keys, "satmak isterseniz bu kuçu kuçu size su içinde sekiz yüz dolar kazandırabilir. Bekçi köpeği değil sadece çünkü; saldırı köpeği de. *An attack dog*. Böyleleri çok rağbet görüyor."

"Of, neyse boşverin Keys. Beni kışkırtmayın şimdi. Ben de bu işin içindeyim, biliyorsunuz."

Saygılı bir havaya bürünmüş Keys, hiç de alay eder gibi değilmiş.

"Biliyorum, siz bize çok yardım ettiniz. Sizin gibi başkaları da; Burt Lancaster, Paul Newman, Marlon Brando falan... Biliyorum."

İçinden gül gül ölmüştür herhalde. Ama hiç bozuntuya vermemiş şeytan. Kin ve intikam duygusu ilahi bir güç verir insana; bu iki duyguyla dağları devirebilir, en güzel ülkeleri kurabilirsiniz. Sağlam da olur.

Jean sonunda kararını vermiş. Her zamanki huyuyla güvenmiş adama. Seberg böyle bir kadın işte ve hiçbir şey onu değiştiremez.

“Anlaştık. Madem istiyorsunuz, köpeği çiftliğe götürebilirsiniz. Ama Jack de kabul ederse elbette.”

“Kabul edecektir. Bugünlerde eğitimli eleman bulmak kolay değil öyle. Hele yılanlar için kimseyi bulamaz. Gerçek anlamda bağışık olmak için yıllar gerekir. Beni yılan soksa mesela hiçbir etkisi olmaz. Koca California’da mercan yılanını kucağına alacak bir, iki kişi ya vardır ya yoktur.”

“İyi de neden bu kadar çok istiyorsunuz bunu?”

Başını sallamış gülerek.

“*There, you’ve got me.* İşte beni şimdi yakaladınız. Çünkü hayvanları çok severim çocukluğumdan beri. Mesleği de bunun için seçtim. Yakında benim de köpek çiftliğim olacak, kendi hesabıma çalışacağım. Profesyonelim ben, hem de en hakikisinden. Bu kuçukuçuda bile başarılı olduysam benden iyisi yok demektir. *Yes, ma’am.* Evet, en iyisi...”

Bütün bunlar gül kokuları arasında yaşanmış. Arkamda nasıl olağanüstü bir boşluk bıraktıysam artık, yerimi onlarca gül buketi doldurmuş ânında. Hem de her yerden, içinde kartvizitiyle gelmiş buketler. Siz büyüleyici karınızın yanından ayrılır ayrılmaz bir sürü erkeğin kaybolan kokunun yerini yeni kokularla doldurmak için çiçekçilere saldırması ne hoş.

“Ve bir şey daha var Keys. Bir mesai arkadaşınız köpeği öldürmeye çalışmış, biliyorum. Yeniden denemeyeceğinden emin misiniz?”

“Terry mi? Durumu anladı o. Nasıl davranması gerektiğini iyice öğrettim. Hem zaten o da burada, arabada bekliyor. Evine götüreceğim. Konuşmak ister misiniz?”

Gerçekten de oğlan dışarıda arabaya dayanmış, yıldızları saymaktaymış. On sekiz yaş. Şimdi sıra o kuşakta.

“Gönlünüz rahat olsun Miss Seberg,” demiş oğlan. “Yaptığım aptalcaydı. Yemin ederim, bir daha böyle bir şey yaşanmayacak. Nokta. Bize güvenebilirsiniz.”

İşte böyle. Jean ertesi gün Batka’yı alıp çiftliğe götürmüştü. Ben de aynısını yapardım. Seberg’le tanıştıktan sonra ondaki saflık bana

da bulaştı; kaybedeceğini bile bile kazanmak için bu şart çünkü. O günden beri insanlara hep güvenirim, çünkü inanıp güvenmek insanların seni hayal kınkılığına uğratmasından, ihanetinden, onların alay konusu olmaktan çok daha önemlidir. Kindar hayvanın size inat kutsal kaynaktan yüzyıllar boyu su içmesi değil önemli olan; kaynağın kurumaması önemli. Kendini kaybetmek kaybetmekten daha vahim.

O ara Phnom Penh ile Angkor Vat arasında bir yerlerdeydim sanırım.

İKİNCİ BÖLÜM

VI.

Paris'e döndükten kırk sekiz saat sonra bir *France Soir* gazetecisi gelip Jean'in erkek kardeşinin arabasında intihar ettiği haberini veriyor. On sekiz yaşında. Derhal uçağa atlayıp Middle West'in kalbi Iowa, Marshalltown'a, kuşkusuz ABD'deki "Babaların Amerikası" Seberglere gidiyorum. Aileyi pek sevdiklerini göstermek için sıraya girmiş kederli iyi insanlar resmigeçidi sırasında bu yirmi bin nüfuslu küçük kenti yasa boğan "başka bir dram"dan daha haberdar oluyorum: Ailesine buralarda çok itibar gösterilen "iyi" genç kızlardan biri bir Siyah'la evlenmiş. Baba ölmüşmüş, anne de pek iyi durumda değilmiş ama değerli insanlarmış hepsi, *such nice people...* "Melez" evliliği, bir delikanlının trajik ölümüyle aynı ölçüde dehşet verici bulma düşüncesi beni benden alıyor. Kendimi tutup durumu onaylayan tek kelime etmesem de, sırf az çok beyaz tenimin altına saklanabiliyorum diye acıklı acıklı baş sallayıp durmam da mümkün değil orada; en sevdiğim meşru müdafaa provokasyon çünkü; "trajedi"yi herkesten daha iyi anladığımı, çünkü 1941'de evlendiğim ilk eşimin çıplak dolaşan Afrikalı bir zenci olduğunu söylüyorum muhataplarıma: Esasen bir tek şey hariç pek de yalan sayılmaz söylediklerim; savaş sırasında Chari'de kabile usulü evlenilirdi ve babası bir av tüfeği, yirmi metre kumaş ve beş kavanoz hardal kar-

şılığında vermişti bana kızını. Aile dostlarının üstüne hüznü bir sessizlik çöküyor: Jean Seberg'ü seçkin bir adamla evli sanırlarmış meğer. Her zamanki gibi sonuna kadar gidip bıçağı iyice derine daldırıyorum: O zenci karımın Fransız Komünist Partisi üyesi yirmi altı yaşında bir de oğlu olduğunu açıklıyorum. Muhatablarımdan birkaçı tam sıvışmak üzereyken onları durdurmak için ağzımdan o sihirli "de Gaulle" kelimesini çıkartıyorum. De Gaulle'ün de Siyah kanı taşıdığını söylemek üzereyken kendime hâkim olup Fransa'yı bu kadar karalamaya hakkım olmadığına karar veriyorum; ama neyse, ne demek istediğimi siz anladınız sanırım. De Gaulle'ün Bangui'deki nikâhında şahit olarak bulunduğunu, Fransız komünisti zenci oğlumun da vaftiz babası olduğunu söylemekle yetiniyorum dolayısıyla. O iyi insanların üstüne bembeyaz, kocaman bir sessizlik daha çöküyor ve karımın ailesine sundukları taziyenin samimiyeti ikiye katlanıyor.

Yine de onlara çok kızamam: Yüzlerce yıllık kölelik dönemi var arkalarında. Hayır, Siyah değil, Beyazlardan söz ediyorum. İki yüz yıldır böyle kabul edilmiş düşüncelerin, din gibi babadan oğula geçen kutsal-aziz önyargıların kölesi olmuşlar çünkü, büyük önyargılar kitabı ellerini ayaklarını bağlamış, eskiden Çinli kadınların çocukken ayaklarına geçirdiği tahta ayakkabılarla ayaklarını deforme ettiği gibi beyinleri kafatasının içine sıkışıp kalmış. "Anlayamazsınız siz, on yedi milyon Siyah yok çünkü Fransa'da," dendikçe kendimi zor tutuyorum: Doğru, ama bizde de tam elli milyon Fransız var ve bu da az berbat şey değil. "Şunu anlayın lütfen; bizdeki Siyahlara kötü davranmak, onları aşağılamak değil niyetimiz, her tür hak onlara da tanınsın isteriz. Ama ırk melezleme hiçbir yerde mümkün, başarılı olmadı ki."

O gece hıçkırıklarla sarsılan genç karımı kollanmanın arasından hiç ayırmadım ve yaşadığı acı, korunma, savunma, derde deva arama ihtiyacını erkeklik gösterisi yaparak giderenlerin ancak anlayabileceği kişisel bir düşmanlık duygusu yarattı bende. Benden bir erkek yaratan yoksunluk duygusu, o kader denen iğrenç kelime kadar öfke ve amaçsız dehşet çağrışımı uyandırmamıştır asla bende: Savaşın baştan kaybedildiğini açıklamamıza bile izin verilmez.

Sonraki günlerde “öteki dram” bir kez daha anılıyor yanımda ve kaçınılmaz son gerçekleşiyor: Tasmam birden çözülüyor ve o oluşumu tamamlanmamış kafalı, pek çok Beyaz gibi Pasternak’ın “sarhoşlar” dediği Sovyet yöneticilerini andıran, o gözü doymaz ev sahibime şöyle diyorum: Dölüne az çok renk gelsin istiyorsan bütün paranı Siyah’a yatırmalısın. Olay mahallinden kırık porselen ruh haliyle ayrılıp kendimi mısır tarlalarına vuruyorum; bir yandan da elli dört yaşında olduğumu, bedenimin derinliklerine, ruhuma işlenmiş bütün o yaralar ortadayken boyun eğmeyi az çok öğrenmem gerektiğini tekrarlayıp duruyorum. Cinsel yaşamın normalse tevekkül de nereden çıktı, diye soruyorum kendime. Bilgelik gibi o da *sonradan* gelmeli.

Uzun zamandır yapılan psikiyatrik araştırmaların ortaya koyduğuna göre Beyaz ve Siyahlar ilişkisinde cinsellik tuhaf bir kaygı sebebi alttan alta. Siyah Alet efsanesinin bu bakımdan tuhaf yanları var.

1956 ve 1960 arasında Los Angeles’ta başkonsolosken büyükelçimize California’daki ırkçılık sorununa dair birçok rapor hazırladım. Hemen her tarafta duyduğum şeydi; Siyahlara duyulan nefrette “boyut” önemli bir unsurdu ve beyazlar bu konuda aşağılık kompleksi içindeydi; bir yerel kamuoyu araştırma enstitüsüne Los Angelesli yüz yirmiyi aşkın Beyaz ve Siyah telekız arasında anket yaptırmıştım çünkü.

Sonuçlar inandırıcı olmaktan çok şaşırtıcıydı.

Beyaz kadınların büyük bölümü şu soruya olumlu cevap vermişti: “Tecrübeleriniz sırasında Siyah partnerinizin Beyaz partnere göre daha ‘büyük’ olduğu gibi bir saptamanız oldu mu?” Oysa Siyah kızların büyük bölümü ikisi arasında özel bir farklılık görmemişti; boyut erkekten erkeğe değişirdi. O zamanki büyükelçimiz, raporların içeriğinin açık ve kesin olmasını isteyen M. Couve de Murville’di, dolayısıyla ona o kadar net raporlar sunamadım. En güzel cevaplardan birini sonradan tanıştırmak istediğim bir genç kadın vermiş, anket kâğıdına şöyle yazmıştı: “Önemli olan nicelik değil nitelik. Tabii *duygular da önemli*.” Cevabın ilk bölümü meslek erbabının cesareti ve işini iyi yapma sevdasıyla açıklanabilirdi ama “Tabii duygular

da önemli,” bölümü beni heyecanlandırmıştı. Hayatımın kadınıyla nihayet tanışıyor muyum yoksa diye düşünmüştüm. Poll Service’in ufak burun bükmeleri ve mırın kınıından sonra kızın adını öğrenmiş, onu Romanoff’ta öğle yemeğine davet etmiştim. Yirmi üçünde, boş zamanlarında California Üniversitesi’nden bahçecilik diploması almaya çalışan güzel bir kızdı. Bir entelektüel için Sorbonne’da ya da muadili California’daki üniversitede okuyan bir orospuyla tanışmanın şaşırtıcı hiçbir yanı olmaması gerektiği halde üstümden zarafet rüzgârı geçmiş gibi hissetmiştim gerçekten. Henüz başlangıç olarak kavun yerken edebiyat konuşmaya başlamıştık ve tatlıya geçtiğimizde “varoluşçuluk” çoktan konuşulup bitmişti. Amerikalı orospular yirmi yıl geriden geliyordu, bizdekilerse o sırada yapısal-cılık ve Michel Foucault konuşuyordu. Neden bu “mesleği” yaptığına ilişkin tek kelime sormadım, çünkü zerre meslek budalası değildi. Ama güzelim kızın evli ve beş yaşında bir kız annesi olduğunu ve kocasının –sonradan New York’ta televizyon yapımcısı oldu ve hâlâ o işi yapıyor– onu taksiye bizzat kendisi atıp müşteri müşteri gezdirdiğini öğrendiğimde az biraz toparlandım. Derin yıkıma uğramıştım: Ahlak krizi değildi asla; yaşlandığımı, yeni kuşakların yanımdan hızla geçip gittiğini hissetmiştim. Ama nihai nakavt darbesi tatlı biterken, günde on iki müşteri “yapan” kızın sigara ve kahve içmediğini öğrendiğimde geldi. Nitekim Mormon Kilisesi’ndendi, tütün ve kahve tarikatın üyelerine yasaktı. Yıl 1959’dı. Zamanının en az on yıl ilerisindeydi çift. Dostum Profesör Goldberg’e sormuştum neden Beyaz orospuların yüzde doksanı Siyahları daha “güçlü” buluyor da siyah meslektaşları aşağı yukarı aynı oranda Siyah ve Beyazlar arasında boyut farkı olmadığını söylüyor diye. Bu pek değerli psikanalist Beyazlardan korkan Siyah kadınların onların potansiyelini gözlerinde büyüttüğünü, Beyaz orospularınsa tam tersine, Siyah erkeğe duyduğu kinden ötürü o potansiyeli “küçültmeye” çalışmak istiyor olabileceğini söylemişti. Olabilir. Ama M. Couve de Murville’e bu olguyla ilgili henüz bir açıklama yapamamıştım ve onu zerre heyecanlandırmayacağını bildiğim halde bir an önce söylemeye şimdi bile can atıyorum.

Esasen ABD’de özellikle yazarlar arasındaki bu “boyutsal” takıntıyla ilgili şaşkınlığım geçmiş de değil. Mailer’ dan James Jones’a, Faulkner’ dan Hemingway ve Philip Roth’a, akıllı Amerikalı yetişkinlerin bu çük merakı, devasa kastrasyon sonuçları dahi yaratabilecek kadar ağır seyrediyor. En patetik, en üzücü örneği Hemingway’in *Paris Bir Şenliktir* hikâyesinde Scott Fitzgerald’la ilgili anekdotunda kendini gösterir. Fitzgerald kendisinininkinin “küçük” olduğu düşüncesiyle perişandır. Hemingway o şeyi iyice inceleyip üç yaş büyük ağabeyinin her organının kusursuzca yerli yerinde olduğundan emin olur ve kuşkusunu gidermek üzere dostunu Louvre Müzesi’ne, Yunan heykellerinin fallik boyunu göstermeye götürür. Koca koca adamlar, zamanın bu en parlak iki yazarı buralara kadar nasıl gelmiştir? Başka hiçbir ülkede karşılaşmadığım bu Amerikan takıntısının ardında nasıl derin bir kaygı var kim bilir? Ve dahası, Peder Charrel Hazretleri’nin de vurguladığı gibi istirahat halindeki boyutun hiçbir anlamının olmadığını, genleşmenin asaletinin her şeyden önemli olduğunu Hemingway bile mi bilmez?

Bu kaygıyı başlıca derdi bu tür zimbirtılar olan Amerikan mükemmeliyetçiliğinin en güçlü, en son ve en iyi örneği olarak görmek mümkün müdür?

Bununla birlikte, sanırım asıl sebep çok daha derinlerde. Ellerin den kayıp giden dünyanın karmaşıklığına teslim olan, giderek daha baskın, egemen hale gelen toplumun zalim otomatik çarkları arasında ezilen, yapay bir varoluşun önceden belirlenmiş döngüsüne herkesten daha çok sıkışan Amerikan erkeği, her şeyin elinden bir bir kayıp gittiğini hisseden Amerikalı birey çareyi basit, kendine ait bir güç aramakta buluyor. Yönünü kaybederek benim diyemeyecek kadar güçsüzleşip toplumsal mekanizmanın dağıtım ağına atılmış basit bir jetona dönüşen, buradan makinenin makine için ürettiği evcil, faydalı bir ürün olarak çıkan kabaralı yaya geçidi ve yaşam bürokrasisi erkeği kendini gerçekleştirmek, “güç”ünü kanıtlamak için ereksiyondan başka çare bulamaz oluyor. Pornografinin bu kadar yaygınlaşması, oyuncuların sahnede takım taklavat sergilemesi bir tür meydan okuma, iğdiş edilme tehlikesine karşı zavallı bir

“kendini gerçekleştirme” isteği; ideolojik, felsefi, ahlaki, kelimenin her anlamında... Öyle ya da böyle şu kesin: Amerikan rüyası giderek kamışa dönüşüyor. *The American dream is becoming a prick...*

“Fallik ifşa” bir kargaşa, kaygı ve belirsizlik alameti. Bütün değerler tek tek çökerken kalan tek kesinlik cinsel haz. Savaşın en koyu ânında kendini öldürtmeye koşan askerlerin kerhane çıkışı şöyle bağırdığını hatırlarım: “Al sana, Alman piinin yapamayacağı bir skor daha.”

Bu psikolojik bağlamda “siyah dev”; statların, koşu pistlerinin, futbol ve beyzbolun “Afrikalı”sı, ormanı üç kuşak önce terk etmiş “kaplan” ya da “panter”, imrenilen, yani korkup nefret edilen simgeye dönüşmüş olmalı muhtemelen.

Cinsel teşhircilik, yitik cennetle birlikte en eski insanlık dşlelerinden olan “köklere dönüş”n en komik çehrelerinden biri. Akıl zm bulma, ağırlığını koyma konusunda gten düştükçe, düzüşmek çözümün ikamesi haline geliyor. Bütün bu Philip Rothların, Norman Mailerların ve yetenekli başka birçok erkeğin kalkmış klerini karanlıkta seyrederken aklından geçeni anlamak için günümüz Amerikan edebiyatını okumak yeterli: “*Look, Ma, no hands!* Anne bak, taş gibiyim!”

VII.

Jean Washington'da hemen bir filme başlamak zorunda ve cenaze töreninden üç gün sonra Marshalltown'dan ayrılıyoruz. Ama intihar eden erkek kardeşi hâlâ orada ve uzun süre orada kalacak. Dökülür dökülmez beni yumruklar sıkılı savaşa hazır hale getiren ama her seferinde çaresizliğe toslatıp geri düşüren Jean'in gözyaşlarında belirliyor o erkek kardeş. İçimde saklı o çocukluk hatalarının tamircisi, evrensel koruyucu, Adalet'in sağ kolu her isyan hamlesinde "Ne yapacaksın, elinden bir şey gelmez ki!" fısıltısıyla kendini yiyip bitiren, kendinden nefret eden kudurgan bir öfkeye, hırçınlığa dönüşüyor. Belki yatıştır diye elini tutup evde ne olup bittiğini soruyorum Jean'e. Beş yaşına henüz bastığı halde kuşkusuz babasının izinden gidip kendini dinlemenin, kendi içine bakmanın tadını almış olan oğlumun, belki Sokrates'in "Kendini bil" öğüdüne de uyup içindeki derinliği keşfetme çabasıyla şerit-metre yuttuğunu, bu yüzden hastaneye kaldırılması gerektiğini öğreniyorum. Kedilerimiz iyiymiş.

"Peki ya Batka?"

Jean'in suratı kararıyor. Ruh halini açığa vururkenki samimiyetini, yüzünün ifadesini spontane biçimde değiştirebilme, çocukluktan kalma son bir iz olarak kahkahadan aniden kedere geçme yetisini koruyor hâlâ...

"Bu konudan bahsetmek istemiyorum... *I don't want to talk about it.*"

Geriliyorum.

"Keys öldürdü mü onu yoksa?"

"Hayır."

Susuyor, allı bozlu dağlara bakıyor kaşlarının altından.

"Jean, dinle..."

"Önce aç bıraktı. Yani Batka verdiklerini yemeyi reddetti, çünkü bir Siyah getiriyordu yiyeceğini. İskelete döndü köpek. Jack Carruthers'la Keys'in korkunç bir ağız dalaşı, küfürleşmesi oldu, çünkü Jack gidip kendi eliyle doyurmuştu köpeği. Keys'in tavrı ise şuydu: 'Ya benim elimden yemeyi kabul edecek ya da hiçbir şey yemeyecek...' Carruthers beni aradı, telefonda uluyordu sanki, masaya indirdiği yumruk darbelerini duyuyordum... Evet, Jack Carruthers görmüş geçirmiş adam, asla hiçbir şeye öfkelenmez derlerdi oysa... Kim demiş. Masasına bam bam yumruk indirirken telefonda uluyor, gürlüyordu: 'Ya şu pis hayvanı alıp gidip buradan ya da bu akşam kendi ellerimle yaparım iğnesini... Anladınız mı Jean, kurtarın beni şundan...'"

Kurtarın beni şundan...

On yedi milyon Siyah'ın Afrika'dan berbat koşullarda sürüldüğü geliyor gözümün önüne.

"Sonra?"

"Tamam," dedim. "Arabaya atlayıp köpek barınağının yolunu tuttum. Ama olmadı işte, Keys köpeğin elinden alınmasını istemedi."

"Ne diyorsun sen?"

"Vermek istemedi köpeği. Vardığımda Jack'in ofisine girmek üzereydi Keys ve ikisinin de aklını kaçırdığını düşündüm. Jack Carruthers, o kaya gibi, buz gibi adam histeri krizine girecekti neredeyse, düşünebiliyor musun? Hayır mı? Pekâlâ, ama gözlerimle gördüm. Keys'in de aşağı kalır yanı yoktu. Jack, sinirden kasılan neredeyse yarı felç olmuş dehşet verici bir ifadeyle küfredip duruyordu; Keys ise bir şeyler söylemek için ağzını açtığında önce tek kelime edemiyor, konuşacak duruma geldiğinde de kırık kırık sesler, uçlarından yapııştırılmış gibi laflar çıkıyordu ağzından, tek yapabildiği buydu. 'Köpeği açlıktan gebertmeye hakkın yok!' diye gürlüyordu Jack Carruthers, 'En azından burada, benim yerimde yapamazsın. Hem ben bu senin köpek eğitime yöntemini kabul etmiyorum ki.' Boğulur gibi soruyordu Keys; 'Hangi yöntemi kabul edersiniz siz? Bu köpeğe

Güney’de uygulanan yöntemi mi?’ ‘Nuh’ Jack kalp krizi geçirecek diye öyle korktum ki gerçekten. Her tarafı dikişli yüzü öyle gerildi ki dikişler atacak sandım. Kafası kocaman, sıkılı bir yumruğa dönüşmüş gibiydi. Sesini içeri soktu; bilirsin hani, insan kendini tutmak için olağanüstü çaba harcarken yapar ya, öyle; konuştuğunda ses yerin on metre altından geliyordu sanki. ‘Listen to me. Dinleyin beni Keys. Irkçılıkla suçlayın beni, ben de size haklısınız diyeyim.’ Keys, ağzı şaşkınlıktan yarı açık, öylece kalakaldı. ‘Evet, ırkçıyım ben. Ama siz ötekiler, Siyahlar ve Beyazlar gibi bir ırkçı değilim. Irkçıyım evet, ama renginiz ister sarı, yeşil, mavi ya da çikolata olsun, bütün o insan denen türünüzü uzun süre önce siktir etmişim ben. Tam otuz yıl önce hayvanları seçmişim.’ Biraz sakinleşir gibi oldular. ‘Bu köpeği böyle sokağa salamazsınız,’ dedi Keys; önce ‘iyileştirmek lazım.’ – ‘Keys siz de biliyorsunuz ki çürümüş, yoldan çıkmış bir köpek bu. Umutsuz vaka. Değiştirilecek hali kalmamış.’ – ‘İzin verin ben yapayım.’ – ‘İyi de aç, susuz bırakıyorsunuz. Bu sadistlik. Efendilerinden intikam alır gibi intikamın alıyorsunuz ondan...’ Keys öfkeden bembeyaz oldu. ‘Efendileri mi, intikamımı onların köpeğinden alacak değilim ben... Bizzat onlardan alacağım intikamı. Bunu tabancamla yapacağım.’ Araya girmek istedim, ama düşünebiliyor musun... Jack parmağını bana doğrulttu. ‘Kadın bu köpeği alıp götürsün istiyorum. Önce köpek açlıktan gebermek üzere olduğu için. Benden bilecekler. Jack Carruthers köpekleri işkenceyle eğitiyor diyecekler. Hayvanları Koruma tepeme binecek. Başlarındaki müfettiş bir sürü soru sordu bile. Yalan söylemek zorunda kaldım. Köpeğin hasta olduğunu, bu yüzden bir şey yiyemediğini söyledim. Bu benim şanımlı yerin dibine geçirir.’ Keys’in kolayca anlayabileceği bir argümandı bu –*it’s bad for business*, iş ilişkisini kötü etkileyecek bir durumdu– ve nitekim hak vermiş gibi davrandı. ‘Biliyorum, tek isteğim bana on beş gün süre vermeniz. Köpek açlıktan gebermeyecek ayrıca, tuhaf derecede sağlam bir hayvan.’ Keys garip bir laf daha etti: ‘Bu güzel bir köpek.’ Öyle içtendi ki, açıkçası Jack ne diyeceğini bilemedi. ‘Pekâlâ,’ dedi. Bunun üzerine Keys çıktı gitti, Jack de bana döndü: ‘Siz bundan bir şey anladınız mı? Köpeğe gerçekten bağlan-

mış görünüyor. Neden? Neden ille de *iyileştirmek* istiyor? Keys Müslüman Siyahlardan. Bildiğim kadarıyla onlarda beş Beyaz kafa derisini getirene Mekke'ye seyahat bileti verirler. Bu kadar katıksız bir nefrettir yani. İyi ama bu köpekle neyi kanıtlamak istiyor olabilir? *Nefret* tedavi edilebilir bir şey mi ki? Eğitim böyle sonuçlansa bile tedavi bunun neresinde? Hem Keys önce kendini tedavi etsin! 'Nefret kelimesi pek hastalıkla ilişkili bir terim sayılmaz, sanırım onun hastalığı daha çok bulaşıcı, derin nevroz gibi bir şey,' dedim ona ve... Neyse işte böyle. Jack ise beni dinlemiyordu bile. 'Bu köpek herkesi delirtecek,' dedi."

Kendimi tümüyle Keys'in yanında hissettim.

"Ben köpeğin düzeleceğine ikna oldum."

Biriyle ilgili düşüncelerimde çok az yanılmışımdır sanıyorum. Keys tam benim küçük, saf idealist ve nostaljik heyecanlarıma, titrek sesime, ağlaklığıma, köpek ya da ters dönüp hemen ayakları üstüne dikilmiş mayıs böceği ayrımı yapmadan "sevin birbirinizi"lerime, o sonsuz "Ave Maria" duyarlılığıma, kardeşlik ve iyilik duygularıma göre biriydi –hikâyeyi yayınlamaya karar verip bu ağlak kelimeleri kalemimin ucunda buluvereceğim aklıma geldiğinde o sınır tanımaz, dört başı mamur rasyonalistlerin alaylı kahkahasını duyar gibi oluyorum, hümaniter ıvır zıvırla uğraşmayanları, gerçek sertleri, öz hakiki sertleri, dünyayı kurup inşa edenleri yani; unutmayalım ki bu dünyayı kurup inşa edenler güçlü erkekler, demek ki kurtuluş sadece kadınların elinde...

VIII.

Uçak Chicago'ya iniyor. Siyahların mahallesinin sınırında *bonmarşé* türü iki büyük mağaza yanıyor. Kundaklama. Bekleme salonunda oturan birkaç Siyah ve Beyaz yolcu televizyon ekranında yükselen dumanı izliyor. Kontuarın arkasındaki yer hostesinin gözleri yaşlı.

"Nasıl bitecek bütün bunlar? Bütün kültürümüz çöküyor."

"Kültür" burada "uygarlık" anlamında. Meselenin sadece olumlu yönünü görmek istiyorum öncelikle: Zavallı bir Middle West havayolu şirketi kontuarının arkasındaki küçük bir Amerikalı kadın "kültür" lafı ediyor ve tehlikenin büyüklüğünün pekâlâ farkında.

Ekranı mağazaların yanışını izliyoruz. Sabahın çok erken bir saati ve kendimi iyi hissediyorum. Kendimi iyi hissediyorum çünkü Amerika'yı seviyorum. Kıpır kıpır olduğunu, canının yandığını görmek beni mutlu ediyor, belki böyle uyanacak uykusundan. Vietnam, Vietnam'ın başına gelebilecek en kötü şeydi, ama Amerika'nın başına gelebilecek en iyi şey o oldu: Belirsizliğe son verdi, meseleyi ortaya koydu, değişim çağrısı yaptı. Yeni Amerika'nın nasıl bir şey olacağını bilmiyorum, ama şunu iyi biliyorum: Siyah patlama bu Amerika'yı görünmez hendeklere gömülü kemikleşmiş yapıların hareketsizliğinden kurtaracak, ayakta çürüyüp gitmesine engel olacak. Amerika'yı bu Siyah meydan okuma, Toynbee'nin sözünü ettiği bu *challenge*, uygarlıkların başka bir şeye dönüşüp uyanması kurtaracak. Ya da ölüp gidecekler.

Genç hostesin yanındaki kırmızı kasketli Siyah hamal başını sallıyor.

"Bunu da yine *onlar* yaptı."

Onlar. Kendini ayırıyor onlardan. Genç kadın gözyaşlarını siliyor. Yüzyıllık bilgeliğin sahiplerini görüyor benim şahsımda, ister istemez Avrupalılara uzanan bir güvenle bakıyor bana. İçimde Fransız tacımı elime alıp biraz fırcalayıp parlatma isteği uyanıyor.

“Sizce yoluna girecek mi bütün bunlar?” diye soruyor kız.

Bir şeylerin “yoluna girmesi” bende hep biraz kuşku uyandırır. Bazen bir yerine iki kazanan birden ortaya çıkar çünkü.

“Dinleyin,” diyorum kıza. “Rahat ve müsterih olabilirsiniz: Hiçbir şey yoluna girmeyecek. Amerikan İç Savaşı da aynen böyle yoluna girmemişti ve iyi ki de öyle oldu. Küçük bir Siyah azınlık Beyazları kölelikten kurtarmaya çalışıyor ve iki yüz yıldır cenderede olan o beyinleri bundan kurtarmak, mengeneleri kaldırıp atmak o kadar da kolay değil. İkisinden biri olacak: Ya Siyahlar kazanacak ve Amerika değişecek ya da beceremeyecekler ve Amerika yine değişecek. Her iki durumda da kaybetmeyeceksiniz yani.”

Bekleme salonunda altı ya da yedi Siyah, on, on beş kadar da Beyaz var ve tek kelime etmeden yanan evleri seyrediyorlar. Burada gazeteler bir tek şeyden hiç söz etmez: Fransa’da gazeteci dilinde “meydan savaşına dönüşen tartışma” diye adlandırılan şey ABD’de *asla* olmaz. Şiddet patlaması temelde beceriksizlik, polis şiddeti, çarpıtılmış haber ya da provokasyonla gelir. Ama *asla tartışma* ile değil...

“Avrupa’ya gitmek isterdim,” diyor kızcağız.

Karım ânında Paris’teki adresimizi çiziktiriyor bir kâğıda. Ürpeyorum. Seberg’ün bütün zamanı Atlantis diye bir yerin olduğuna inanan zavallı genç Amerikalılara adres vermekle geçer; bir gün Paris’te Bac Sokağı’ndaki evime geldiğimde beni uyku tulumuna girmiş tam altı beatnik’in karşılaşmasının sebebi de bu. Dört yıl önce onlardan birine bizim adresi vermiş, o da zaman içinde adresi başka dört arkadaşıyla paylaşmış. Sembolik jestten zerre anlamayan insanlar var gerçekten.

Öğleden sonra Washington’a varıyoruz, bizi çiçek açmış kiraz ağaçları karşılıyor. Washington asla olması gerektiği gibi olmayan kentlerden, tıpkı Los Angeles gibi. Kent değil, kent ararken buldu-

ğunuz semtlerden oluşur. Kenti son ziyaretimde Los Angeles'ta baş-konsolostum. Buradaki ilk büyükelçim de Couve de Murville'di ve sanırım kiraz çiçeği gördüğünde aklına Couve de Murville gelen tek kişi benim. Küçük bir nostalji ânu işte. Bana kötü davrandığını söyleyemem, zira Couve de Murville birine kötü davrandı denebilecek insanlardan değil; ama onunla ilgili, takındığı o kayıtsız, buz gibi tavrın altında kuşkusuz gizlemeye çalıştığı bir şiddet, sürekli kontrol altında tuttuğu ve ancak anlık sinir patlamalarının ele verdiği bir iç huzuru yattığı gibi bir değerlendirmem var.

Aynı günün akşamı, bizi akşam yemeğine götüren taksideki radyo Martin Luther King'in öldürüldüğü haberini duyuruyor. Şoförümüz bir Siyah. Jean'in beti benzi atarken şoför, tam tersine daha da kararmış gibi geliyor bana. Pençeleriyle direksiyona yapışmış, benden restoranın adresini tekrarlamamı istiyor. Adresi yeniden veriyorum. Dümdüz önüne bakıp devam ediyor, sonra boğulur gibi bir sesle yeniden adres soruyor:

"What was that address again? Adres neresi dediniz?"

Cevap vermek yersiz. Toparlansın, kendine gelsin diye bekliyorum. Projektör ışıklarıyla yıkanan ve o halleriyle taşlaşmış gerçekdışı bale figürlerini andıran çiçekli kiraz ağaçlarının çevresinde dolanıyoruz.

"Adres neresi demiştiniz?"

"Öldüren Beyaz mıymış?" diye soruyor Jean.

Malcolm X'i Siyahlar, Siyah Müslümanlar öldürmüştü; kim bilir kaç kadın "mürit"i gebe bırakan, Malcolm'un zafer yürüyüşüyle kendini tehdit altında hisseden o ihtiyar Elijah puştunun örgütündendi katil. ABD'yi savunmak gerekçesiyle Beyaz ırkı ayağa kaldırmaya çalışan aşırı sağcı bir petrol milyarderi Siyah Müslümanlara dünyanın parasını aktarmıştı ve hesap tam da buydu; ırkçılık karşıtı Siyahların Beyazlara karşı harekete geçmesi planlanmıştı.

"Beyaz mıymış öldüren?"

Şoför cevap vermiyor. Otele dönmesini istiyorum. Kamburlaşmış sırtına bakıp o an için için bize nefret kustuğunu hissediyorum: Kişisel değil elbette, ama olayın ardından eline düşen bir biz varız

Beyaz olarak. Çevredeki kiraz ağaçları tatlı projektör ışığında zamanı şaşırmış şapşal insanları andırıyor şimdi; yarınnki kutlamaya gitmek için gece kıyafetini kuşanıp bugünden yola dökölmüş gibi duran şapşalları. Şoför bizi otele bırakıyor. Okkalı bir bahşış verip vermemek için kendimle boğuşuyorum; basit bir sebebim var; o bir Siyah ve Martin Luther King az önce katledildi.

“Her yer patlar şimdi,” diyor Jean.

IX.

Sabahla birlikte patlıyor. Öğleden sonra saat ikide, çoğu Beyaz Saray çevresindeki iki sokakta olmak üzere yaklaşık yedi yüz yangın şimdiden kayda geçmiş. Her zaman olduğu gibi genç isyancılar özellikle kendi evlerini yakıyor, ki bu da bir Beyaz dükkânına karşı beş Siyah ailenin evsiz kalması demek. Ak sakallı bir Yahudi antika-cının az önce yağmalanmış mağazasının görüntüleri var televizyon ekranında.

“Kızgın değilim. Onları anlamak gerekir...”

Özellikle Yahudiler hedef; birincisi toplam mağazaların yarısı onların olduğu için, ikincisi herkes gibi Siyahların da Yahudilere ihtiyacı var.

Kimliği belirlenemeyen Yunan, İtalyan ya da Ermeni bir Beyaz vitrini parçalanmış tuhafiye dükkânının önünde görüntülenmiş; uzun paçalı bir don salınıyor vitrinde kıcını gösterir gibi. “Polis neden ateş açmıyor ki? Bu utanç verici; gözlerinin önünde dükkânım yağmalandığı halde polisler arabalarından çıkmadı bile.” On beş ya da on altı yaşında veletlerin üç beş don için öldürülmesini seyretmek istiyor. Hepsi süper kalite donlar demek ki.

Washington adlı bir Siyah olan Washington Belediye başkanı hayati tehlike olmadığı sürece polisin ateş açmasını yasaklamış. Fotoğraf çekmeye çalışan dostum Selvin Dressler’ın bir telefon kulübesinde bıçaklandığını okuyorum gazetelerde. Nasıl bir akıl ki, sıçan gibi köşeye sıkıştırılacağını bildiği halde telefon kulübesine sığınmış! Televizyonda Siyah gazetecilerin çektiği yağma sahneleri var. Birkaç saat içinde kentin birbirleriyle çatışan kurtarılmış bölgelere

ayrıldığı hissediliyor. Konaklamak için yerleştığımız Hilton Oteli denizde başıboş dolaşan bir transatlantik gibi; tümüyle Siyahlardan oluşan personel semtlerinden çıkıp işe gelmeye cesaret edememiş. Büyük Amerikan kentlerindeki bu olağanüstü kırılganlık yüzünden –bir keresinde New York’ta kar fırtınası olmuş da bebeklere içecek süt bile bulunamamış, hayat felç olmuştu– erzak temin edemeyen restoranlar kapanıyor, büyük çöp dağları oluşuyor gözle görünür bir hızla – uygarlıkların başına bir şey geldiğinin ilk alameti bu çöp dağları olur her seferinde. Tehlikeye karşı tam korunmaya alınmış ama “çoktan boşaltıldığı” söylentisi dolaşan semtlerin gökyüzünü yangın dumanları kaplamış. Çok saçma bir trafik var: Arabalı herkes, nüfusunun yüzde kırk yedisi Beyazlardan oluşan ama tam bir Siyah kuşatma altındaki kentten kaçmaya çalışıyor. Başkentte suç oranı inanılmaz artmış. Sosyetik davetlere ev sahibeliği yapmasıyla tanınan ünlü, elli beşlik bir kibar hanımefendi meydanda köpek gezdirirken güpegündüz, şehir ortasında Siyahların tecavüzüne uğramış. Önemli bir kadın üstelik; bizim büyükelçiye en çok üç serserinin öldürmekle tehdit ettiği köpekleri için korktuğunu itiraf edecek daha sonra.

Kiraz festivali için gelmiş turistler *Hilton* lobisinde valizlerinin üstüne tünemiş, kendilerini sefer sayısı üçe, dörde katlanmış uçaklara götürecek otobüslerin gelmesini bekliyor. Kesinlikle hiçbir tehlikeyle karşılaşmayacakları halde suratları darmadağın, olağanüstü ölçüsüz tepkiler veriyorlar. Şu denebilir en azından; Amerika yeni Kızılderililerini bulmuş olabilir belki, ama yeni kâşiflerini kesinlikle hayır... Neyse ki kendi başlarına bırakılmış kiraz ağaçları arasında dolaşırken tam gönlüme göre, tam seveceğim tipte Amerikalı bir çiftte rastlıyorum. Su içinde yüz ellisinde olmalı ikisi de. Yaşlı kadın olağanüstü büyük bir kiraz ağacını fotoğraflamaya çalışıyor ve yemin ederim, ağaç da sanki ona poz veriyor. Kocasını da ağacı andırıyor, ama kuruyup kabuğu sertleşmiş, artık hiçbir bahar çiçek yüzü görmeyecek bir ağacı. Gülen mavi gözleri suç ortağıymışım gibi bakıyor bana.

“Anlıyorsunuz değil mi, bütün bu kargaşaya rağmen... *with all that mess...* biz burada huzurluyuz... *we have it all to ourselves*. Bütün park bizim sanki.”

“*I love you,*” diyorum onlara ve ikisini kiraz ağaçlarıyla baş başa bırakıyorum.

Akşama doğru durum “yatışmaya yüz tutuyor” bu ne demekse artık; nitekim başkente on iki bin ulusal muhafız sevk edilmiş. Sokağa çıkma yasağı ilan ediliyor. Birkaç dakika önce Beyaz Saray’ın önünden geçerken, görenlerin asla unutamayacağı tarihi bir manzara tanık oluyorum; başkanlık binasının merdivenlerine namlusu sokağa dönük bir mitralyöz yerleştirilmiş; birkaç saat sonra Başkan Johnson’ın emriyle ortadan kaybolacak, ama ben gördüm. Çok güzeldi. Hiçbir şey dünyanın en büyük, en güçlü demokrasisinin can evi girişine yerleştirilen namlusu sokağa dönük mitralyözden daha etkili bir etkisizlik, güçsüzlük hissi veremez çünkü. Amerika nihayet yeni bir şeylerin olabileceği bir ülke haline geliyor.

Sokaktan tek bir otomobil geçiyor. Kaldırımdaki manzara insanı gerçekten perişan eden cinsten: Bir grup Siyah ve Beyaz, süt dökmüş kediler gibi ve birbirlerine bakmamaya çalışarak yayılmış oturuyor. Olabildiğince vurgusuz bir tonda yeni uygarlık duyurusu yapılan bir tarihsel âna tanık olma ayrıcalığı yaşadıklarının farkında değiller. Rus ya da Çinli olsam Amerika’nın bu değişimi becerebilmesini dilerdim bütün kalbimle. İster Sarı olsun ister kızıl, Amerika’yı “yerin dibine gömmek”ten söz eden herkese onun muazzam büyük bir kıta olduğunu, böyle bir cesedi gömmek için çok fazla toprak, hatta dünyanın tamamının gerektiğini hatırlatırdım. Amerika’ya mezar kazmaya kalkan herkesin aslında kendi cenaze törenine katıldığını...

Otelin boş koridorlarından geçerken açık bir kapının önünde kusursuz denebilecek ölçüde çirkin bir sahneye tanık oluyorum. Yatağa don-sutyen oturmuş şişman bir kadın gözyaşları içinde uluyarak, göremediğim ama görünmez varlığıyla bende tümüyle kusursuz bir Amerikalı koca olduğu izlenimi yaratan birine bir şeyler söylüyor.

“*I want to go home. I want to get out of here.* Eve dönmek istiyorum. Buradan çıkmak istiyorum.”

“Sure, baby, sure. We’ll be alright, we are getting out tomorrow. We’ll be alright. Hiç merak etme bebeğim, merak etme. Yarın çıkacağız buradan. Her şey yoluna girecek.”

Ama nereden geleceği belli olmayan bir tehlikeyle karşı karşıya olma düşüncesi insanları tam anlamıyla saçmalatıyor. Holde dolaşan söylentiye göre Siyahlar Hilton’u yakmaya “inecek”miş, bütün çıkışları kapatıp müşterileri sıçan gibi dumana boğacaklarmış; çok ilginç bir fikir gerçekten, çünkü ancak bir sıçanın kafasından çıkmış olabilir. Herhangi bir dış tehdit varlığıyla hiç alakası olmayan içsel bir panik var bunda. Ortaya çıkma biçimiye bütün kaygıların anası suçluluk hissi. Ama hepsinin ötesinde de içli dışlı olma halinin bir anda kendini tümüyle *yabancı* hissetmeye dönüşmesi. Kendi “Siyahı”nı iyi tanıyan Amerika birden onları tanımaz oluyor, dahası korkuyor. Bahriyeli Dibenko’nun hikâyesini bilir misiniz; çarın büyük oğlunun, Rus İmparatorluk tahtının son genç varisinin muhafızının hikâyesini? Bu genç bahriyeli uzun yıllar boyu büyük bir adanmışlıkla kendini çarın oğlunun güvenlik ve gözetimine vakfetmişti ve hanedanın tam güvenini kazanmıştı. Bir gün, o kargaşa günlerinde imparator ailesinin çekildiği aile şatosunda ansızın çarın oğlunun odasına giren bir hanedan üyesi koruma görevlisi bahriyeliyi koltuğa yayılmış otururken gördü: Ağza alınmayacak küfürler savurduğu korku ve dehşet içindeki genç prence çizmelerini çektiriyordu.

Demek ki hizmetçilere asla güvenmeyeceksin.

X.

Ayaklanmanın başından beri, burada on birinci ve son çocuğunun önağıyla anacağım Red'in telefon numarasını arıyorum. Kurtuluş'tan hemen sonra Paris'te tanımuştım onu; kızları çalıştıran bir pezevenkti, bir yandan da Sorbonne'da öğrenimini sürdürüyordu.

"Kız çalıştırmak" doğru tanım da değil onun için; bir biçimde kızlar "onu çalıştırırđı" demek daha doğru. Pigalle kızlarının *black is beautiful*'u* keşfetmek için Kara Panterler'in doğumunu beklemesi gerekmedi. Californialı delikanlının güzel fiziği, Siyah atletlerin özgürleşmek için tümüyle kaslarına bel bağlaması gibi, onu kendisini dışlayan toplumu istismar etmeye zorlayan bir değer taşırdı. Malcolm X'i bir zamanlar "muhabbet tellalı" olmakla ya da dostum Red'i kendini kızların bakımına teslim etmekle suçlamak için ya iğrenç bir riyakâr ya da "ahlaken" bayağı boktan biri olmak gerekir. Günümüz koşullarında Paris'teki bazı şans kapılarının Afrikalılara açık olmasını "pezevenklik" diye tanımlamak çok sayıda Beyaz'ın yüzyıl boyunca *uşaklarına* şöyle demesini tartışmayı zorunlu kılar: "Bu akşam bir kız bul bana." Hindiçin ya da Afrika'da cinsel sömürgecilik uygulamış olanlar da Avrupa'daki Siyahları "pezevenk" ya da "muhabbet tellalı" diye suçlamadan önce dönüp iki defa geçmişlerine bakmalıdır. Sömürgecilik genel hatlarıyla ve yüzyılın ilk yarısındaki varlığıyla tarihsel bir değer oluştursa, oralarda tartışma-

* Siyah Güzeldir. 1960'lar Amerikası'nda çirkin, kötü, hırsız, suçlu olmakla özdeşleştirilen Afro Amerikalıların ellerinden alınan haklarını ve güzellik algısını yeniden kazanmak üzere geliştirdiği, okullara, sokaklara, fabrikalara yayılan slogan. (e.n.)

sız birçok iyi şey yapmış olsak da, Siyah ruhlara yaşattığımız her şey onlara dair ahlaki yargılarda daha ihtiyatlı ve ölçülü olmayı gerektirir. Sömürgeciliğin sınır tanımaz cinsel boyutu Siyah çocuğun ruhunda iflah olmaz katliamlara sebep olmuş, en başta da “emici uşak” kurumunu yaratmıştır. Sürecin sonunda topyekûn Siyah ırk insanlığın öyle dışına itilmiştir ki, bu alışkanlığı edinmiş zavallılar için “eşcinsellik” bile mazeret olamamıştır. Siyahların hangi psikolojik, ahlaki ve ekonomik koşullarla boğuşmak zorunda kaldığını, ABD’de gettoda yaşayan bir Siyah gencin nasıl ayakta kaldığını ya da öldüğünü anlamak için Claude Brown’un, Cleaver’ın ve başka birçoklarının özyaşam öykülerini okumak yeter; bugün avukat, politik lider ya da yazar olan Siyahların önemli bir bölümü “hayatının başlangıç dönemi”nde, cüretkârlığını mazur görün, ya muhabbet tellalıdır, ya cinayet işlemiştir ya da uyuşturucu satıcısı veya kullanıcısıdır. Anne tarafındaki akrabalari arasında fahişelik yapmış birileri olmayan Siyah yok gibidir. Anasının anasının ve öncekilerin bekâretini sivilceli bir Beyaz’ın bozmadığı çok az Siyah çocuk var. Bugün hemen her Siyah, annesinin vaktiyle orospu olduğunu zorlanmadan dile getirir. Bu bakımdan orospu, Beyaz toplumun ta kendisidir. Bu bakımdan “pezevenk”lik dayanmak, hayatta kalabilmek için koşullara uyum sağlamak, Mutlak Muktedir’in *diktasını* kabul etmek demektir. Yahudilerin hep tefecilik yaparak bir yerlere gelmesi gibi, Siyah kadın ve erkekler de fahişelik, spor ya da suç aşamalarından –bugün ABD’de işlenen suçların beşte dördünün faili Siyahlardır– geçmek zorundadır.

Vereme yakalandığı günlerde Red’e Paris’te yardımım dokundu. Aynı sınavlardan birlikte geçtik. Bu sayede ben de hayatta kaldım. Fransızca’yı çok çabuk öğrendi, komik bir Amerikan aksanıyla kursesiz argo konuşurdu. 1951’de dünyanın penisilinini yiyerek –mesleğin böyle riskleri var– gittiğimiz Picasso sergisindeki kehanet gibi cümlelerle hatırlıyorum seni Red: “Er ya da geç, Picasso gerçekliğe nasıl muamele ediyorsa, gençler de topluma aynısını yapacak: Parçalarına ayıracaklar onu...” Şerefe! Büyük oğulları ikizdi Red’in, biri benimle yaşıyor; çoğunlukla da bir hizmetçi odasında saklanarak.

Fark ettiniz mi bilmem, Siyahlar arasında hiç ikiz göremezsiniz? Ne var ki bütün Siyahlar ikizdir sizin için ve hepsi size birbirinin tıpkısı denecek kadar benzeşiyor görünür.

Los Angeles'la yaptığım bir görüşmeden sonra saat üçte Red'in telefon numarasını nihayet buluyorum. Washington Belediye başkanı Mr. Washington saat dört buçuk itibarıyla geçerli olmak üzere sokağa çıkma yasağı ilan etmiş. Zamanım çok az.

Aradan geçen onca yıla rağmen sıcacık sesini hemen tanıyorum...

"Buraya yalnız gelemezsin soluk benizli, *pale face*."

"Red, mutlaka görmem lazım seni."

"Şimdi, şu an mı?"

"Şimdi, çünkü şimdi tam zamanı... Özel bir şey söyleyecek değilim; dolayısıyla *gerçekten* çok önemli."

"Pekâlâ, birilerini göndereceğim seni almaları için."

Amerikan aksanı iyice güçlenmiş, ama Pigalle hâlâ yerinde.

İki yarma gelecek diye bekliyorum. Döküntü bir Chevrolet'den üflesen yıkılacak iki yeni yetme çıkıyor. On beş mi yaşları, on altı mı? Ama işini iyi yapan çocuklar oldukları besbelli; çünkü elde benzin şişesiyle önümüzdeki arabaya seyirten birkaç genç *cats*, bugün artık ABD'yi bir baştan bir başa dolaşan o iki kelimeyi duyar duymaz toz oluveriyor: "*Soul Brothers*." Can kardeşler. Siyah Amerikalıların diline davetsiz bir misafir gibi girmiş bir tutku sözcüğü "*can*." *Can İstasyonu*: Siyahlar için Siyah radyo istasyonu. *Can müziği*: Siyahların müziği. Unutmayalım ki "*can*" ya da "*ruh*" 1860'taki kurtuluşa kadar Rusya'daki toprak kölesinin tarifiydi. "*Can*" bir alım-satım birimiydi, Gogol'ün *Ölü Canlar*'ı döneminde bir canın fiyatı yaklaşık iki yüz elli rubleydi ve bu da yaklaşık yirmi beş bin eski frank'a denkti. Ruslarda aile fertlerini ayırıp satmak yasaktı, ama Siyah Amerikan köleleri, bugünün haralarındaki gibi efendinin yeniden üretim ve çoğaltma amacı doğrultusunda ailelerinden sistematik biçimde kopartılır ya da evlendirilirdi. *Soul Brothers, Soul Brothers*... Gençler uzuyor.

Bir ev yanıyorsa, ama kimsenin ilgilendiği yok. Buna karşılık elli metre ötede insanlar bir mağaza vitrinindeki *televizyon ekranında* ya-

nan evleri seyrediyor. Gerçek burada, iki adım ötede, ama insanlar onu küçük ekrandan seyretmeyi tercih ediyor. Size göstermek için onu seçmişler madem, yanı başınızda yanan evden daha iyi bir şey olmalı. İmgeler uygarlığı en iyi günlerini yaşıyor.

FBI'ın söylediğinin tersine, hiçbir "şef" in kontrol edip kışkırtmadığı ani Siyah ruh patlamalarının ardında üç psikolojik –sosyolojik sebepler de var elbette– sebep var. Asıl yönü oluşturan ve tümüyle göz ardı edilen birinci sebep genç Siyah'ın *kendini bir azınlığa ait* hissetmiyor olması. Öteki binlerce ve milyonlarca Siyahla birlikte gettoya sıkıştırılmış yaşarken Beyaz çoğunluğun sayısal üstünlüğünü tümüyle unutmuş çünkü. İkinci sebep ebedi can sıkıntısı. Gelen geçen pek çok kişi binlerce Siyah'ın evleri kaldırıma bağlayan merdiven basamaklarında salkım saçak oturup durduğunu görmüştür. İşsizdirler, kendilerine ait alanları, oyun sahaları yoktur, eğlencesiz, arabasız, bir yerlere kaçmanın imkânsız olduğu hafta sonları bitmek bilmez, manasız zevkler sıcağın altında ezim ezim ezilir. Beklerler. Ne beklerler? Bir *happening*, bir olay. Bir şey olsun ihtiyacı öyle büyüktür ki yangın harikulade bir seyirlik olur. *Burn, baby, burn*. Yan, bebek, yan. Ateş bir anda, kendiliğinden, insanlığın kadim zamanlarda gördüğü ve görmeye de devam ettiği bir özellik kazanır: Bir seyirliktir artık o. Hangimiz şöminemizdeki ateşi, şöminede yananları seyrederken o tuhaf doyum ânını, kurtuluş ânını yaşadığını hissetmemiştir ki? Bir "Beyaz" mağazasıdır ateşe verilen, ama yanan Siyahların evleri, zavallı Siyahların barınaklarıdır. Ne önemi var. Ruh "sıkışmışlığı," umutsuzluk, kin ve mahrumiyet akrep misali kendini ateşe atmaya dönüşür genellikle. Amerikalı Siyahların, onların elitlerinin, şeflerinin en büyük derdi Siyah'ın Siyah'a duyduğu nefret ve kindir çoğu kez ve bu Siyah'ın kendi haline duyduğu nefretten başka şey de değildir. Bir Afrikalı zamanın dışındaki hayatın hiçliğinden kaçmak için kimsenin uyumadığı kadar çok uyur. Bütün boş zamanını uyuyarak öldürür. Afrika'nın geçmiş ve bugünkü savaşlarındaki katliam ve işkencelerin gülünç tuhaflığına dair sık sık uzun nutuklar atılır: Ama acısına kahkahayla gülünen kurban bir seyirliktir, eğlencedir her şeyden önce. Haksız yere ırkçı damgası yi-

yen olağanüstü *The Naked Prey* [Çıplak Av] filmi bize tam da bunu göstermeye çalışır; filmde, herkes kahkahayla güldür eğlendiği sırada killi toprağa sıvanmış, grotesk tarzda domuz gibi şişe geçirilip kızartılan o Beyaz sahnesi öncelikle bir *Living Theater* gösterisidir.

Anlatmak istediği sadece budur, ama bu aynı zamanda kendini duyurmak isteyen bir gerçekliğin haykırışıdır: *Siyah Afrikalı ve Amerikan gettosu Siyahı'nın ortak yanı ikisinin de ölesiye kültür açlığı çekmesidir.*

Red'in evinde on, on iki kişiler: Kadınların yarısı Afrikalılara has yerel kıyafetler giyinmiş ve hiçbirinde peruk yok. ABD'de geçirdiğim on yıl boyunca peruksuz tek bir Siyah Amerikalı kadın görmedim. Bütün o düz saçların Hong Kong üzerinden Asya'dan ithal edildiğini aklıma bile getirmeden bir sürü Siyah kadın sevdim ben. Kuşaklar boyunca ve bu son zamanlara kadar Amerikalı Siyah kadının en büyük dramı "kimsenin farkında bile olmadığı" o kıvrır kıvrır saçlardı.

Belli belirsiz bir ironiyle karşılıyorlar beni. Havada kibir hâkim. Bu hafif alaycı ve korumacı karşılama bir de yolunu şaşırmış biri ayin sırasında ön saftakilerin arasına girmeye kalktığında yaşanır.

Red on dakika sonra geliyor. Bugün kırk altısına basmış bir adam artık, yirmi yıldır süren Siyah kavga yüzünde sadece hafif bir iz bırakmış: Yüzyılların oturlukluğunu, fiziki "randıman"ını, kelimenin sözlük anlamında *manpower*'ını [insan gücü] yansıtan güçlü, sağlam bedeninde gençlik yıllarından bu yana en ufak değişiklik olmamış. "İnsan malzemesi" bu... Omuz genişliği, göğüs ve böğrünün yekpareliği olduğundan daha küçük görünen adamlardan o da. Hatları inceliğini biraz kaybetmiş ama semirmekten değil bu; sadece farklı biçimde sertleşmiş, kemik ve kas yapısı değil sebep; yüzündeki ifade... Kaygılı: Karısı doğum yapacak. Kliniğin ateşe verilmiş olmasından korkuyor.

"Anlıyorsun değil mi, tam yeme de yanında yat bir durum: Aynasızlar kliniği ateşe verir, sonra bizim yaktığımızı söylerler..."

Fransızcası biraz körelmiş.

"Bunu da yapamazlar artık Red."

"Hayır, bunu da yapamazlar artık. Ama fena fikir değil ha?"

Bu da bir fikir gerçekten...

Bana çok öfkeli bakıyor. Fikir fikirdir oysa. Eski püskü bir koltuğa oturuyorum. Benim de kendime ait fikirlerim olabilir ama değil mi?

"Peki, ya kliniği siz ateşe verir de sonra bu bir polis provokasyonu dersiniz?"

"Kliniğinin Beyazlara ait olması lazım bunun için."

Bana sigara paketini uzatıyor. Gauloises. Gülüyoruz.

"Doğum ne zaman?"

"Any time. Her an... Bu ikinci karım ve on ikinci çocuğum. Niyetim devam etmek..."

Ateşi uzatıyor bana:

"Anlıyorsun değil mi, biz Siyahlar için Beyazları alt etmenin en sağlam yolu ölene kadar düzüşmek. Kavganın büyüğü burada. Mesela karıma doğum kontrol hapı ve diyafram yasak. *The more we screw, the more we screw them*. Biz ne kadar çok düzüşürsek onlar o kadar çok düzülmüş olacak. İstatistiksel öngörülerimiz var: Ölene kadar düzüşürsek on yıl içinde nüfusumuz elli milyona varacak... Yani toplam nüfusun dörtte biri. Fahışeye bile yasak hap, diyafram kullanmak. On yıl içinde..."

"Bu bir çaresizlik hali," diyorum.

Şaşırarak bakıyor bana:

"Çaresiz olmayan Siyah beş para etmez bir Siyah'tır."

Sahi, İngilizcede *desperate* çaresizlikten çok öfkeyi çağrıştıran bir kelime ve bu beni biraz rahatlatıyor.

"Problem üzerine iyice düşün taşın, bulacağın tek çözüm bu: soykırım ya da aşk."

"Zengin toplumlar için soykırım asla çare olmamıştır," diyorum.

"Siyahlar sorununun tek çözümü Beyaz kadının kasıkları arasında."

"Neden tersi olmasın; Beyazlar sorununun çözümü Siyah kadının kasıkları arasında olamaz mı?"

"Herkesin bir sırası var... Burada, bu odada Beyaz kanı taşımayan biri var mı sence? Bunu iyileştiren bir antibiyotik bulunmadı

henüz... Ama şimdilik bunların hepsi birer yanılsama. Cinsellik engelleri ortadan kaldırmada hiçbir zaman bugünkü kadar yetersiz kalmadı.”

Bu doğru.

Epey çelişkili bir durum; Beyaz ya da Siyah, kadın ya da erkek ne kadar liberalseniz ideolojik olarak o kadar inançlı oluyor ve içinde bulunduğumuz bu durumda ırklar arası cinsel ilişkiden o kadar uzak duruyorsunuz; amaç da Beyaz kadının Siyahların mücadelesine katılmasını “cinsel sapkınlık”la açıklayan kimi ırkçı argümanların güçlenmesine fırsat vermemek. Neyse ki hap ve diyafram sayesinde bunların hiçbirinin genetik geleceği yok. Kan melezlenmesi neredeyse sadece Siyah kadınlar sayesinde gerçekleşti şimdiye kadar. Bugünse, diyebilirim ki, Siyah erkeklerle yatan Beyaz kadın sayısı beyaz erkeklerle yatan siyah kadın sayısından muhtemelen daha çok.

Son derece patetik bir fenomen daha not ediyorum: Damarında Beyaz kanı dolaşan çok az Siyah “Dedem Beyaz’dı,” der; “Beyaz olan büyük ya da büyük büyükanne” dir çoğunlukla. Neden? Kederli kederli bakma öyle. Sen hâlâ saf olabilirsin, ama sebebi psikoloji! Hiçbir Siyah genç “bir Beyaz’ın annesini düzdüğünü” kabul etmek istemez. Ama Beyaz bir kadının Siyah dede tarafından düzülmüş olması insanın içine işleyen bir doyum sağlar onlar için... Damarda dolaşan kandan alınmış korkunç bir doğum sonrası intikamıdır bu.

Red birden omzuma şaplak atıyor.

“Söylesene, şimdi anladın mı kırk beş dakika tartışıp hiç konuşmamanın ne demek olduğunu?”

Omuz silkiyor.

“Korkunç, değil mi?”

“Evet, epey.”

ABD’de öyle bir noktaya gelinmiş ki, istedikleri kadar dost olsunlar, bir Beyaz ve bir Siyah karşılaşınca lafa hemen ten renginden giriyor, başka şey de konuşmuyorlar. Ralph Ellison ünlü bir yapıtında Siyah Amerikalı’yı “görünmez adam” diye tanımlar. Peki şimdi görünür mü oldu? Bu aniden beliren ve büyüyen görünürlük bir biçimde bireyi saklıyor olabilir mi arkasında? Başlama nok-

tasına tuhaf bir geri dönüş. Siyah Amerikalı zaten varolmadığı için teninin rengine indirgenmişti; şimdi yine teninin rengine indirgeniyor, çünkü ancak *Siyah* olarak var oluyor olanca gücüyle. “Siyah profesyonel”in kimi Beyaz ortamda ten rengiyle yaşaması toplumsal fenomeninin ortaya çıkış sebebi de bu.

Mai’nin hasta olduğunu söylüyorum Red’e. Washington’a geldiğim günden beri her gün bunun için Beverly Hills’e telefon açıyorum.

“Sanırım yakında ölecek. Telefonda öyle kederli miyavlıyor ki...”
Gülüyor Red.

“Sen hiçbir kedinin neşeyle miyavladığını duydun mu ki?”

Onca şiddetin ortasında, Luther King öleli henüz ancak birkaç saat olmuşken Red’in şöyle dememesine mutlu oluyorum:

“İşte böyle, kır kalbimi. Bana hasta Siyam kedinden söz et. Tam zamanı çünkü.”

Tam sırtımda patlama oluyor: Odadaki Siyahlardan biri elindeki şişeyi televizyon ekranına savurmuş. Cihaz bir an cızırdayıp sonra ölüyor.

“*The bastards... Piçler...*”

Haklı. Suikasttan bu yana bütün televizyon, radyo istasyonları ha bire Martin Luther King’i övüp duruyor – daha altı hafta önce ebedi ve ezeli FBI şefi Edgar Hoover bütün basın önünde “yeryüzünün en büyük yalancısı” ilan etmişti onu oysa. Martin Luther King’in telefonu bugün yüzünü ancak cenazenin arkasında dul eşin yanında yürürken görebildiğimiz dönemin Amerikan adaletinin şefi Senatör Bob Kennedy’nin özel izniyle federal otoriteler tarafından gece-gündüz dinlenmişti. Beyaz karşıtı popülaritesinin zirve-sindeki Carmichael daha altı hafta önce *nigger*’dan [zenci] daha ağır bir hakaret sözcüğü savurup *coon* [marsık] demişti King için. Şiddet karşıtı havarinin hareketi için “bitti,” kendini “toprağa gömdü” hükmü verilmişti. Canlanması için ölmek yetmişti King’e. İnsanın içini kaldıran bir görüntü var sığığının televizyonunda: İfadesiz Beyazlı Siyahlı suratlar “*Black is beautiful*” [Siyah güzeldir] çığlığını ilk atan adama övgü düzen şarkılar resmigeçidinde: Pişmanlık dile

getirip günah çıkararak vicdan rahatlatmanın en eski yöntemi gereği mezardan geliyormuşçasına boğuk sesli spikerin biri susup öteki başlıyor, radyoda, televizyonda, gazetelerde arkasından kova kova gülsuyu dökülüyor. Kırk sekiz saat önce cehennemin dibine gitsin denen bir adamın ölümünden sonra böyle yeniden keşfine benzer başka bir şey görmedim hayatım boyunca. Suikasttan sonra otel lobbiesinde bağıra çağıra konuştuğunu duyduğumuz o iğrenç Beyaz'ın samimi sinizmini bin defa tercih ederim:

"Neyse, iyi bir iş çıkardılar nihayet. *A good job well done.*"

Red elde benzin şişesi sokakta tur atan çocukları izliyor yukarıdan.

"Bu durumda taktiğiniz ne olacak?"

Başını sallıyor.

"Taktik falan yok. Her şey spontane. Halkımız provokasyon halinde yaşıyor zaten sürekli: Satın alma gücü bile olmayan ve her hakkı yağmalanmış yirmi milyon Siyah'a karşı Beyaz Amerikalıların zenginliği. Otuz iki kişinin öldüğü o Watts Ayaklanması'nı biz mi hazırladık sanıyorsun? İsyanı asıl örgütleyenler *yoksul semtlerin* halkına zengin semtlerden yüzde otuz *daha pahalıya* mal satan Beyaz tüccarlar... Arabasız bir Siyah, toplu taşıma imkânı olmadığı için işe bile gidemiyor, o da iş bulmuşsa tabii..."

"Sen ne iş yapıyorsun?"

"Vietnam'a asker topluyorum."

Anlamıyorum. Siyah olmanın en belirgin özelliğinin saçmalamak olduğunu iyi bilsem de bu defa gerçeklikle bütün bağım kopuyor. Ya da saçmalıkla. İkisi aynı yere çıkar zaten.

"Ne demek istiyorsun?"

"Vietnam için Siyah gençlerden asker topluyorum."

Yüzümde beliren dehşet ifadesini fark etmiş olmalı ki, başıyla da onaylıyor.

"Evet."

Bir an susuyoruz, sonra sormadan edemiyorum:

"Peki ya Vietnamlılar ne olacak bu arada?"

“Evet, pekâlâ, söyleyeyim sana: Şu an umurumda bile değil Vi-etnamlılar. Bu kafa böyle gittiği sürece bizim bir tek kardeşimiz var, Siyahlar. Ötekiler, bütün ötekiler şu an zerre ilgilendirmiyor beni. Tümüyle ilgisizim onlara karşı. Tek düşüncemiz Vietnam sayesinde ileride çok sıkı gerilla eğitimi almış yetmiş beş bin Siyah genç militana sahip olmak. Niyeti bu olsun olmasın, Vietnam’daki yüksek komuta merkezinin sokak ve orman savaşı, sızma harekâtı taktikleri bizim profesyonel bir Siyah ordu sahibi olmamızla sonuçlanacak; bunu her biri kendi savaş timini kurmuş en az kırk bin ‘kadro’ diye düşünürsen, gençlerimizin orada savaşmasını engellemeye çalışan her Siyah’a neden hain muamelesi yaptığımı da anlarsın. Bizim için en büyük felaket bugünlerde Vietnam Savaşı’nın sona ermesi olur. İyi sonuç almak için en az üç, dört yıl beklememiz gerekir.”

“Ya sonra?”

“Sonrası metafiziğin işi.”

Bir an tereddüt ediyor.

“Ama sana söyleyeceğim; yapmamız gereken, ille de yapacağımız şey tasavvurun da ötesinde: En az otuz yıl yaşayacak ve tümüyle Beyazların parasıyla finanse edilecek bağımsız bir Siyah Devlet. Anladın mı? Beyazlara karşı *ölümüne* savaşmak zorundayız, bundan vazgeçemeyiz...”

Red gibi eski bir dost Beyazlardan koparılmış beş Güney eyaletinde kurulacak bir Yeni Afrika Cumhuriyeti marşı şakımaya başlamışsa eğer, eskinin ılımlılarının “mecburen” en uç fanatizme evrilmesi konusunda uzun uzun konuşmaya gerek yok demektir.

“Bunu başkalarına anlat sen,” diyorum. “Senin Yeni Afrika Cumhuriyeti’nin tek iyi yanı Beyaz toplum üstünde baskı aracı olmak olur, o kadar.”

Ses çıkarmıyor. Yüz ifadesi onu ele veriyor. Buna inanmadığını, inanmasının mümkün olmadığını biliyorum...

“Başka çözüm görebiliyor musun?”

“Evet.”

...Paris’te iki hizmetçi odasını düzenleyip onları, o ikisini, genç Siyah Amerikalıyla genç Beyaz Fransız kızı orada bıraktım. Oğlan Red’in oğullarından biri, yirmi ikisinde. Almanya’daki Amerikan

ordusundan kaçtı. Ama asla öteki arkadaşları gibi değil; çünkü Vietnam'a gitmek istemedi. Aşk firarisi o. Wiesbaden'de bir Alman ailesinin yanında "au pair"lık yapan genç bir Fransız kızına rastlamış Ballard. İki ay sonra kız oradan ayrılıp Paris'e dönünce o da askerden kaçtı.

Ballard'ı çıplak göğsünde hippie madalyası, yatakta otururken görür gibiyim, Red'le biz susunca onun sesini duyuyorum; o uzun sessizlik arada aniden bozulsa, yerini dört bir yandan kovulan basit insani gerçekliğin sesine bıraksa da...

"Fuck them all. Sikmişim hepsini."

Doğanın yasaları yeterince acımasız değilmiş gibi insanın bir de kendine ayak bağı olsun diye kendi elleriyle yarattığı tunç yasalara olanca kiniyle küfrediyor.

"Fuck them dead. Geberip gitsinler. Bir kere, sırf Siyah olduğum için Beyaz öldürme antrenmanı niyetine Sarı öldürmek istemiyorum. Tenimin renginden ibaret biri değilim ben."

Sigarasını pencereden aşağı fırlatıyor.

"Hem sonra ondan çocuk yaptım."

Madeleine pencerenin yanındaki evyede çamaşır yıkamakla meşgul. Sanki güneşin gölgesiymiş, sanki böyle bir şey mümkünmüş hissi uyandıran mat bir teni var. Camus'nün o pek sevdiği ince saç örgülü, limonluk serası saçlı Cezayirli Fransız kızlarından.

Toulouse'da restoran işleten anne ve babası geleli birkaç gün olmuştu. Auvergneli melez Sanchezler Kara Ayaklardandı. Ballard'ın Siyah olduğu söylenmemişti onlara. Evime çağırdım ve işte böyle dedim, durum bu, oğlan zenci.

"Öyle mi?" dedi baba; anne gergin gülümsemesi ve altın dişleriyle ne şaşırdı ne de allak bullak oldu.

Madeleine'in babasının sonra ettiği cümle bir erkeği ten renginden sonsuza kadar özgürleştirecek türdendi.

"Görmek isteriz."

"Zenci" ABD'de olduğu gibi bizde de bir erkeği her şeyiyle tarif eden bir kelimedir genellikle. Ama Cezayirli Fransızların kalbi doğru yerdedi.

Gördüler oğlanı. Kafalarını tek ve ciddi biçimde karıştıran, asker kaçağı olmasıydı.

"İnsan ülkesine böyle bir şey yapamaz," diyordu M. Sanchez, zaten adı da Sanchez değildi.

Bu Ballard'ı pek mutlu etmedi.

Kendimi diyalektik bir magmanın orta yerinde darmadağın hissettim. Cezayir'den kovulmuş Kara Ayaklar genç bir Amerikalı Siyah'a vatanseverliği anlatma derdinde, bir Siyah hareket fraksiyonu ise Cezayir gibi bağımsız devlet talep ediyor...

"Af çıkar," dedim. "Savaş biter bitmez af çıkar..."

"İyi de o zamana kadar?"

"Ben gerekli belgeleri ayarlarım ona."

...Red'le susuyoruz. Tek soru sormadan izin mi verecek çekip gitmeme? Vietnamlının sırtından "antrenman" yapıp sonra ABD'ye dönerek "siyah iktidar"ın gerilla savaşını yönetmeye hazırlanmayı reddeden oğlunu bağışlamıyor. Ballard'a duyduğu öfke ve kini, oğullarının savaşmayı reddetmesiyle kendilerini şerefleri iki paralık olmuş hisseden eski tüfeklerin "utanç"ından çok da farklı değil.

"Philip'ten haber alıyor musun?" diye soruyorum.

Yüzü genişliyor. Önce gülümsüyor, ardından gururunu kahkahasının ardına gizliyor.

"Meslek öğreniyor. İki yıllığına *deniz piyadesi*, ardından seçkin bir birliğe katılacak, bilirsin Yeşil Bereliler ne kadar..."

Biraz başım dönüyor, bu baba "gurur"undaki saçmalık, paradoks çılgınlığı ve mantık uçukluğu öyle derin ki kan beynime şıçırıyor; kimseyi, belki biz hariç kimseyi hedef almayan, kimseyi hedef tahtasına koymayan ve daha çok acı veren bir öfke. İdeolojiler toplumların önüne yeni meseleler koydukça beynimizin doğasına dair önümüze konan meseleler giderek daha acil hale geliyor... Zekâmızın doğumla gelişen ve kendinin bile farkında olmadığı bir sapkınlığa hizmet ettiğini öğreneli çok oldu, ama bu Red vakasında beynim gerçekten çırpınıyor beni kurtar diye. Oğlunun aşağıda Vietnam'da olmasından, o seçkin birlikteki "görev"inden, muhtemelen savaşçının bir gün *black power*'a şef olarak armağan edilecek ol-

masından duyduğu gurur ve babaca tatmin topyekûn ve gerçekdışı bir yanılsamayla, sadece çıkışsız bir getto ruh halinde yeşerebilecek kanlı bir soyutlanmışlıkla açıklanabilir çünkü; yarın savaşıacağı insanlar bugün oradaki silah arkadaşları ve o silah arkadaşları onu bugün Vietnam Savaşı'nda antrenman yapıp sonra kendilerine karşı savaştın diye eğitiyor...

Çevremdeki yüzlere, Afrika giysilerine bakıyorum son kez. Ve bu saklananın arkasındaki en otantik Amerikalıya, Amerikalı Siyahlara... Bir zamanlar "Amerikan rüyası" denen şeyin alameti farikası sayılan idealizm ve saflık karışımına yani.

Onlara gerçeği söylemek istiyorum. Çünkü ben bu gerçek "gerçeği" biliyorum; hem de Siyah isyanın müstakbel büyük lideri olan Red'in o "kahraman" oğlu dolayısıyla biliyorum... Tamam, bir kahraman o. *Sure thing, he is a hero allright...*

Ama bunu söylemeye hakkım yok. Çünkü söz verdim. Çünkü bu dostluğumuzdan kalan her şeyi bitirmek olur; çünkü Red her halükârda bana inanmayı reddedecek.

Paris'te Philip'in erkek kardeşine yazdığı birkaç mektubu görmüştüm. Biri hâlâ gözümün önünde. Eylül 1967 tarihliydi, yani Ballard hâlâ Almanya'daydı. Tercümesi aşağı yukarı şöyle:

"Görünen o ki kaçanlar oluyor. Ama bizde yok. Bir kişi bile görmedim kaçan. Savaş kaçkını maviler firar ediyor kuşkusuz. Ödle herifler (They have no guts). Bizdeyse herkes gönüllü. Kokuşmuş siviller değil, belli bir hedefi olan çocuklar."

Çünkü durum bu: Philip'in niyeti orduda kalmak; subay olmak istiyor. Ballard'a yazdığı her mektupta bunu söylüyor. Başta niyeti neydi bilmem, ama şunu biliyorum: Bir Siyah, Vietnamlıları öldürerek Amerikan kardeşliğindeki yerini almış oldu. Normal bu. Kardeşlik köpeklere göre bir şey değil. Yıllarca öldürenler bilir ki, ve ben onlardan biriyim, kardeşlik dediğin savaşan birimlerde oluşur. Yabancı lejyon komandolarında Galyalı, Cezayirli, Yahudi, Siyah ya da Yunan değil, öldüren ve ölen kardeşler vardır.

Red orada gururla Asya'da "meslek öğrenen" oğlunu anlatırken, günün birinde *Siyah İktidar*'ın Che Guevara'sı olacağından söz ederken içimde aniden büyüyen acıma duygusunu ve yakınlığı başka zaman başkaları için nadiren hissederim.

"Bu kerata da neredeyse hiç yazmaz oldu artık bana," diyor. "Herhalde çok meşgul. Hem sonra askeri sansür de var; ne de olsa aklından her geçeni söyleyebilecek durumda değil... Biliyor musun, Phil kimi hatırlatıyor bana? Bin Bella'yı. Sen Fransız ordusunun fiyakalı bir başçavuşu ol, on beş yıl hizmet et, sonra seni Cezayir'de kapı dışarı ediversinler."

Nihayet usulca soruyor:

"Ya Ballard ne yapıyor?"

"Evlenecek."

"Benim başladığım yerde bitirecek desene," diyor Red boğuk bir sesle. "Pezevenk olarak yani."

"Sanmam."

Omuz silkiyor.

"Sonunda karısını Pigalle'de kaldırıma yerleştirip kendini ona besletecek, Çünkü Paris'te Siyahların başka iş bulması... Tek bir şansı yok o salağın. *He hasn't got a chance*. Kaybetmeye oynuyor..."

"Kızın ailesi bakar ona."

Şaşırmış gibi.

"İyi mi anlaşıyorlar?"

"Evet."

Bir şey demiyor. Fransa. Fransa yekpare bir yer değil çünkü. Sadece boktan herifler yok orada.

"Philip'in subaylığa geçmek istediğini biliyor muydun?"

Gülümsemesinde sinik bir hava var, ama gururlu tavrı öyle değil.

"Bizim aramızda da Vietnam Savaşı'na sövenler var. Ama bir an düşünseler bu savaşın başımıza gelebilecek en iyi şey olduğunu hemen anlayacaklar. Ne zaman Hanoi ile barış görüşmesi yapılıyor lafı duysam hasta oluyorum... Dünyanın en iyi antrenmanı işte o; Vietnam. Jack Kennedy bile gerilla ve sokak savaşları meselesine özel vurgu yaptı..."

Bu sayfaları temize çekerken elimin altında Philip'in on mektubundan oluşan bir paket var. Tümüyle *bizimle* dolu mektuplar. Zerre edebiyat yok mektuplarda, o kesin. Ama o *biz* benim uydurabileceğim bir şey değil... "Bu insanlara yardım için elimizden geleni *yapıyoruz*; ama biraz da kendi kendilerine yardım etmeliler. Onların işini *biz* yapıyoruz... Bu insanlar gerçek bir demokratik hükmete sahip olmak için kılını kıpırdatmıyor... *Biz...*"

Bunları söyleyen Amerikalı bir Siyah. Dünyanın en eski entegrasyonu; alınan veya verilen ölümün entegrasyonu.

Gergin duvarları üstüme gelen o küçük odada paniğe kapılıyorum. Hep o esrarengiz klostrofobi yüzünden. Yanlışlıkla deri altına hapsolmuş bir şey gibi.

"Seni evine bırakayım."

Çıkıyoruz.

Merdivenlerde alaycı bir sesle soruyor.

"Beyaz köpek ne oldu?"

Duraksıyorum.

"Sen nereden..."

"Jean bir ay önce Los Angeles'ta anlattı ... Zavallı hayvan."

"Yeniden eğitiyoruz."

Sakin sakın konuşuyor:

"Onları sonunda biz kendimiz eğiteceğiz yeniden."

Başını sallıyor bıkkın bıkkın.

"Ama yine de o kadarı da fazla... Köpeği benzine bulayıp ateşe vermek yani... Zavallı Jean öyle ağladı ki..."

Anlattıklarından bir şey anlamıyorum ama soru sorulacak zaman değil. Gücün, zenginliğin doruğundaki bir uygarlığın havaya uçurulduğunu görme fırsatı her zaman ele geçmez. Bir tarafta demir çubuklarla mağaza vitrinleri patlatılıyor, öteki taraftaysa silahlı polisler zırhlı araçlarının içinde gülüp gevezelik ediyor.

İrkçılık karşıtı şiddetin iyice yükselip zirveye ulaştığı bir anda insanı ilk çarpan şey herkesin bu "kendi halindeliği." Her yaştan çapulcular göğüs göğüse, hatta birbirlerine küfürler savurarak mal pazarlığında. Ters dönmüş tezgâh kargaşasında dolanan ev kadınla-

rı pazar alışverişinde. Anneler daha akılcı davranıp uzun uzun düşünüyor, sonra istediklerini yapma emri almış gibi duran polislerin gözü önünde en çok ihtiyaç duydukları ürünleri seçiyor.

Bu yağma sağanağı provokasyon toplumunun cebine para koymadığı halde sürekli alışverişe kıskırttığı milyonlar ve milyonlarca tüketicinin doğal cevabı aslında. Sürekli zenginlik teşhir eden, reklamlar, lüks vitrinler ve baştan çıkartıcı tezgâhlar aracılığıyla insanı tüketime ve mülk sahibi olmaya yönelten; kendi yarattığı gerçek ya da sanal ihtiyaçlarını elde etmeye, tatmine zorladığı nüfusun önemli bölümünü ise bu açlığı giderecek olanaklardan mahrum bırakan bütün o bolluk ve refah toplumlarına “provokasyon toplumu” diyorum ben. Cadillac ve lüks mağazalarla kuşatılmış, televizyon ve radyolarda benim önerdiklerimi asla satın almamazlık edemezsin diyen bir reklam çılgınlığıyla koşullandırılmış getto mahkûmu Siyah gencin yıllık “zorunlu” General Motors ya da Westinghouse modellerini, giysileri, bütün o görsel ve işitsel mutluluk araçlarını pas geçemeyip eline geçen ilk fırsatta kırık vitrinlerin arkasındaki göz alıcı tezgâhları yağmalamasına neden şaşırırım ki, söyleyin bana, neden şaşırırım? Daha genel anlamda ise bu yoldan çıkmış Beyaz Amerika zenginliği, az gelişmiş ama bütün bunlardan *haberdar* Üçüncü Dünyalı kitlelerde eninde sonunda aynı etkiyi yaratıyor; Harlemlî genç işsiz Beşinci Cadde’deki lüks mağaza vitrininin karşısında ne hissederse o etkiyi.

Dolayısıyla “provokasyon toplumu” deyince reklam striptizi yoluyla özlenir kılmak, hayat tarzı üzerinden teşhir edip satın alma arzusu ve sahip olma psikozu yaratmak istediği zenginliklerle bu yarattığı yapay şeyleri satın almak, özellikle de en temel ihtiyaçlarını gidermek için buradaki ve dışarıdaki kitlelere sağladığı imkânlar arasına sınır çizen toplumu anlıyorum ben.

Bu provokasyon kurduğu ilişkiyle de yeni bir fenomen: İstismara, tecavüze davetle aynı şey çünkü yaptığı.

O ayaklanan gettolarda insanlar ellerine geçeni alıp götürüyor. Söyler misiniz bana, bu genç Siyah o koltuğunun altındaki çıplak mankeni, başka birinin üstünden giysileri çoktan çekip aldığı bal-

mumu mankeni götürüp ne yapacak? Ya şu elinde yedi tane çöp sepeti olan? O ileridekini, eli kolu tuvalet kâğıdı dolu olanı anlarım: Götünü güvence altına almış hiç değilse. Ya şu suratı reçe le bulanmış, *gefilte fish* kavanozlarını kırıp kırıp balık dolmalarının oracıkta dibini bulan veletler? Veya siyah dantelli külotu rahatça görebilmek için çıkarıp havaya kaldıran tombul kadın; bütün drugstore'larda bulunan, Stanley ve Livingstone döneminde Afrika kabilelerini kafalamakta kullanılan incik boncuk benzeri tapon mücevherleri takan? Şu kadın da müthiş; kavunları ağır hareketlerle yoklayıp kenara koyan, sonra bir yenisini alan kadın hani.

Bu insanlar yağmalamıyor: *itaat ediyor*. Reklam bombardımına, sahip olma ve tüketme kışkırtmasına, günde on sekiz saat maruz kaldıkları bitmez tükenmez *diktaya* tepki gösteriyorlar. Televizyon ve radyonun *reklam tacirleri* onları devrime çağırıyor çünkü...

Chevrolet'sini salyangoz hızıyla süren Red ellerine geçen kavunları karşıdaki büro malzemesi mağazasının vitrinine fırlatan yeni yetmeleri görünce başıyla bir jest yapıyor.

"Anlıyorsun değil mi, barutu kimin ateşlediğini bile bilmiyorlar?"

Aniden fren yapıp duruyor.

"Ama sen bana inanmadın şimdi. Gidip soralım."

Yarı açık araba kapısından bir çocuğa doğru eğiliyor. Çocuk on altısında mı, on yedi mi yoksa? Yeni doğmuş kedi gibi cılız; kalın, geniş dudaklarıyla tiksine tiksine Beyaz kadın düzüyormuş hissi veriyor insana, ama yaptığı kendini alamadığı bir tecavüz eylemi daha çok...

"Sonny, Martin Luther King kimdi, biliyor musun?"

Oğlan endişeyle bakıyor.

"No, Sir."

"And you?"

"No, Sir."

Üçüncü biri müdahale ediyor yüzünü buruşturarak:

"Az önce öldürüldü."

"Biliyor musun kimdi?"

Oğlan biraz tereddüt ediyor. Sonra her şey kendiliğinden, düşünmeye bile gerek duymadan geliyor ve biliyorum ki daha önce duyduklarını tekrarlayan kayıt cihazı neyse, o da o:

"He was an Uncle Tom. 'Tom Amca'nın tekiydi."

Uncle Tom: Siyah'ın başka bir Siyah için kullandığı gerçek bir küfür. Köleliğin tasfiyesinde önemli rolü olan *Tom Amca'nın Kulübesi'*ndeki Tom Amca canayakın bir köledir ve öyle iyi insandır ki Dickens'ın o iyi kızları gibi ağlatır sizi. Ama *"Tom Amca"* bizim Kurtuluşumuz'da işbirlikçi ne anlama geliyorsa öyle nefret yansıtan bir sözcük bugün.

Red tatmin olmuş bir yüz ifadesiyle arabanın kapısını kapatıp gaza basıyor. *"He was an Uncle Tom."* Coretta Luther King'in yüzü geliyor gözümün önüne; şimdiye kadar gördüğüm belki en güzel kadın yüzü olan, Ruth'tan Yahuda ve Mısır kraliçelerine mitolojik kadınları hatırlatan, Michelangelo, Bellini ve bütün öteki Pietà profesyonellerinin yansıtmakta aciz kaldığı acı ve vakarı ölümsüz fotoğrafıyla dünyaya gösteren yüz. Kinleniyorum. Gerçek şu: Bütün zamanların en büyük uhrevi tezahürü olan Aptallık'la her karşılaşmada aynı öfkeyle dolup taşıyorum, tıpkı paralayacak gırtlak arayan köpekler gibi...

"Red, Martin Luther King'i bir Siyah'ın öldürdüğüne inanıyor musun sen?"

Hiç sesini çıkarmıyor, dosdoğru önüne bakıyor.

"Mümkün... Ama öyle olsa bile parasını Beyazlar ödemiştir..."

"Peki ya parasını Siyahların ödediği bir Beyaz öldürmüşse?"

"O da olabilir. Biliyorsun, Siyahları bu hale siz getirdiniz..."

"Bak sen, diyorum."

"Ne var?"

"İlk kez beni de işin içine katıyorsun."

"Lafın gelişi öyle dedim."

Yağmalanan bir drugstore'dan çıkan eli kolu Ruby ve Tampax kutusu dolu yeni yetmeler görüyorum... Sırıtiyorum. Red kızıp bana dönüyor.

"Dalga geçecek bir şey yok. Bu hijyenik pedler Molotov kokteyli hazırlamada çok işe yarar. Benzini iyi emer."

Neredeyse tümüyle boşalmış sokaklardan ilerliyoruz şimdi.

Sonra Red bir dönemeçte aniden frene basıyor.

Bundan sonra olanları “Stokely Carmichael gerçekliği” olarak tanımlayacağım. Gözlerimle gördüm onu; büyük bir mağazanın önünde, elli kadar Siyah’ın ortasında ayakta gürlemekle meşguldü. Militanlar arasında hatiplerin en iyisi sayılan adam, sokakla bağı olan tek entelektüel; asla “Dedem bir Beyaz’dı,” demeyecek ama bu acımasız savaşın da faydalı yanları olduğundan dem vurup geçmişinde Beyaz kadınlar olduğunu, başka deyişle Beyaz kadının Siyahlar tarafından düzülmekten başka işe yaramadığını söyleyeceklerden biri olan bu açık tenli adamın sesi yükselip de vurguları güçlendiğinde kulağıma gelebiliyordu ancak. Çok uzaktım. Attığı nutku duyamadım. Ama size bunu orada bulunan Siyah gazetecilerin gazetelerde yazdıklarıyla aktaracağım.

Senaryo şöyle özetlenebilir: Stokely Carmichael’ın çevresini saran gençlerle sokakta görünmesi. Büyük bir mağazaya dalıp personele hemen burayı terk edip kapıları kilitleyin emri vermesi. Yeniden sokağa çıkıp pek taşkın gençlere küçük kalibre bir tabanca uzatması:

“Burada ne işiniz var böyle eliniz boş boş? Dönün eve, silah alın!”

Bunun üzerine gençlerden birinin cebinden tabanca çıkarması. Polis arabaları sadece elli metre ötede.

Stokely’nin tepkisi:

“Hayır! Bir damla Siyah kanı dökülsün istemem!”

Entelektüel militanların olağanüstü sözel şiddetini anlamak isteyenlere bu epizodun kilit önemde olduğunu söylemek isterim. Kim bilir kaç kez duydum bunu Paris’teki evimde “Beyaz şeytanlardan kurtulmadığımız sürece dünya asla kurtulmuş olmayacak” nutku atılırken. Aslında psikolojik bir sürü faktörü var ve nefretin nasıl kolayca sana dönebileceğini anlamak için bunları bilmek şart.

Rap Brown, Cleaver, Hilliard gibilerin “ölüm çağrıları” ve LeRoi Jones gibi başka “katalizörler” birer sibop aslında; gırtlığına kadar öfke ve kinle dolu olan unutulmuş on yedi milyonun havası bunlarla alınıyor. Bu sözel şiddet aracılığıyla elde edilen bir sonuç fiziksel şiddet ihtiyacını azaltmak, gençlere de önlerinde duran ve bir on

ya da on beş yıl daha gelmeyecek bu fırsat üzerinden az çok gurur aşılacak. Getto liderlerinin bu yaygara çağrısı katliamları –nerede işleniyor ki?– kıskırtmak bir yana, insanları daha kötüsünden koruyor bence.

Ağızdan çıkarmaya cesaret edebildiğin sözün müthiş gücü her şeye yetiyor – ve *özgürleştiriyor*. “Getto retoriği” denen şey aslında *cüret etme* ihtiyacı.

Burada işe biraz Afrika çizgileri karışıyor.

Söylemenin çoğu kez yapmakla yer değiştirdiğini, kara kıtada eylemin yerini sözün aldığını, söz ve konuşmanın yapmaktan çok daha güçlü bir tadı olabileceğini ilk Afrikalı dostlardan öğrendim. Ama Siyah Amerikalı için ağızdan çıkan bütün o nefret sözcükleri aslında birer *eylem*: Sözel meydan okumayla yeniden kazanılan bir mertlik, vakar.

Dolayısıyla Stokely Carmichael’ın tutumu son derece tipik. Önce mağazaya girip Beyazları çıkartarak kapıları kilitletiyor. Sonra yeni yetmelerden evden “silah almalarını” istiyor, ki onda dokuzunda zaten silah yok ve bu tutumuyla aynı zamanda sokağı da boşaltmış oluyor. Gençlerden biri aniden silahını çıkardığında da “Bir damla Siyah kanı dökülsün istemem,” diyor; Siyahların hayatını kurtarma bahanesiyle en azından kan dökülmesini önlemiş oluyor.

Dahası çağımızda kutuptan kutba inanılmaz bir sözel enflasyon var; sözel dağarcık tümüyle tükenip içi boşalmış, sonra da söz ve gerçeklik bağının kaybolmasıyla otantik olana dönülmüş gibi. İster deodorant olsun ister ideoloji, ticari reklam çığırtaçlığı ve siyasi propaganda pazara sunulan ürünle otantiklik arasındaki gerçeklik, gerçek değer bağını kopartıyor. Batı’nın “kurtarıcı” dış macununa cevap “Beethoven halk düşmanı,” diyen Kızıl Çin’den geliyor ve Papa VI. Paul bile bundan geri kalmıyor ne yazık ki: Hollandalı papazların bekâret isyanına “Bu Kilise’yi çarmıha germektir,” tepkisi veren o değil mi yakınlarda?

Yok daha neler?

Çarmıha gerilmek ne, Papa’ya hatırlatmak mı gerekiyor gerçekten?

Siyah kudretli şeflerin “ölüm çağrısı”nı bu çılgın dil sapkınlığı bağlamında, içeriği giderek yok olan bu en iyiyi bulma çabasındaki sözel enflasyonda aramak gerekmez mi?

Red beni Hilton’a bırakıyor. İniyorum. Tam “Red, dikkatli ol,” diyeceğim, vereceğim öğüdün ağırlığı savaşta uçaksavar mermileri ve Messerschmidt saldırıları arasında zar zor yere indiğimde annemin o kısa molada söylediklerini getiriyor aklıma: “Uçağa binerken fular bağlamayı unutma.”

“Red, gerçek hangisi? Vietnam’dan dönen yirmi bin uzman Siyah’ı silahlandırırsanız bile, karşıda aynı yerden dönen seksen bin Beyaz uzman olacak, onlar da aynı...”

Yüzü donuklaşıyor. Onu hiç hüznü görmедim. Hüznü aradan çıkaralı çok olmuş olmalı. Hüzün, Siyah babaların harcı...

“Ne yapalım, yenilsek de...”

Bir an duraksıyor. İhanete uğramış gibi hissettiğini düşünüyorum. Ama yirmi yıldır dostuz.

“Biz, biz ötekiler, ekstremist dediklerin başaramayacağız belki... Ama yine de ılımlılar için de çalışmış olacağız. Biz olmasak onlar hiçbir şey yapamaz. Siyahlar ayaklandığında ekstremizm ılımlılar lehine çalışır...”

“Hoşçakal.”

“Hoşçakal.”

Basıp gidiyor.

XI.

Evime giriyorum ve on dakika sonra, en büyük Hollywood yıldızlarından birini, tek korkusu insanların onun dışında birileriyle ilgilenmesi olan efsanesi kendinden menkul sefil bir süper erkeği kışına tekme basıp kovmamak için kendimi epey zaptetmem gerekiyor. *Kanmun* filmi yarıda kalmış; sahne düzenlemesini benim yapacağım başka bir filmde partneri olacak kırk ikilik jönprömiye “film karakterlerini tartışma” bahanesiyle birkaç gündür Washington’da karımın çevresinde dört dönüyor. Müthiş bir *Actor’s Studio* alt-yapımı olacak filme oyuncularını hazırlamak için, güya daha sahici olur düşüncesiyle psikodrama-psikanaliz karışımı bir ön eğitim çalışması yapılıyor; sonuçlarını sanatla gerçeklik bağı kopmuş birçok alanda gördüğümüz, genç oyuncular ruhsal bakımdan hazırlama yöntemi bu. Birkaç gündür filmde çok endişelendiği bir sahne, bir aşk sahnesi olduğunu söyleyip duruyor; sahneyi Jean’le tekrarlamak, “yaşamak” istiyormuş. Eve geldiğimde onu körkütük sarhoş buluyorum.

Televizyon ekranında Martin Luther King’in üstü açık tabutunun önünden geçen dostlarını, sadık yoldaşlarını görüyoruz. Ama bizim süper erkeğin çok daha önemli bir derdi var. Mavisi yarı saydamlaşıp pıhtılaşmış, donuk, yağlı müzmin alkolik gözleriyle sızlanıp duruyor. O ünlü aşk sahnesini kimse olmadan prova etmek istiyor ve Jean Seberg’ün provada yönetmenin de bulunmasını istemesini bir türlü anlayamıyor. Yönetmeni istemiyor orada. Pek mahrem bir sekans çünkü; onun evinde baş başa prova edebilirler pekâlâ, karım neden karşı çıkıyor ki buna. Beni partnerlerin sevişme sırasındaki jestlerini, her birinin uygun tepkiyi verip veremeyeceğini görüp öğ-

renmenin çok önemli olduğuna ikna etmeye çalışıyor. Çekim sırasında zihnen de hazır olmak bakımından bu kutsal *Actor's Studio* yönteminin partnerlerin "birlikte yaşaması"nı zorunlu kıldığını anlatmaya çalışıyor. "Yaratıcı"lardan biri olarak müdahale edip Jean'i bir süre onun evinde birlikte kalmalarına, provayı orada yapmalarına ikna edemez miymişim?

Kısacası, bu küçük puşt gidip kendisiyle yatması için karıma bas-ki yapmam adına bana yalvarıp durmakla meşgul.

Televizyon ekranında Martin Luther King'in ölü yüzü. Süper erkek yaşanacak cinsellik sahnesinin dehşeti ve kendini rahatlatma ihtiyacı takıntısıyla öyle tahrik olmuş ki ekrana bakmıyor bile. Viski şişesini kapıp manyağın kafasına geçirme arzusu beni dayanılmaz biçimde ve ta bağırsaklarımdan yakalıyor. Şiddet karşıtı Siyah hareket havarisinin ölü yüzü ekranda karşımda olmasa komik bile olabilir böyle bir şey. Mesleğinde "ilerleme" derdindeki taşaklanmın süper erkeği yanıma oturmuş bir viski daha yuvarlıyor Coretta ve Martin Luther King'in yüzüne bir kez olsun bakmadan.

"Sanatın bunu gerektiğini," karımla birlikte ve başka tanık olmaksızın yatakta "prova yapma"nın ne kadar önemli olduğunu anlatıp duruyor bana. Kendimi tutmaya çalışıyorum. Şiddet yok, şiddet yok aman...

Yumruklarım sıkılı, boğazım düğüm düğüm. Aşağılanan Siyahların şiddetle tepki vermesini nihayet fiziken anlıyorum. Pastör Martin Luther King, nasıl hayvani bir güçle kendine bile barışçıl bir direnç gösterdiğini biliyor muydun acaba? Ben biliyorum.

Göte atılmış tekme gerçek şiddet sayılmaz. İyi çocuklar da yapar. Serinlesin diye surata boşaltılacak bir kova buzlu su da öyle.

Elimden gelenin en iyisi yapıyorum.

Sonra da kalkmasına yardım ediyorum.

Benim filmimin yerde çekim sahnesi bu: Bir yenisi asla yapılmayacak. Ve muhtemelen de dünyanın en pahalı göt tekmesi olacak: Filmin bütçesi üç milyon dolardı çünkü.

Televizyonu kapatıyorum. Ölü gözler beni görüyor sanki. Tasmayı kaybetmişim.

Red'in o küçük esrarengiz cümlesi tam yatacakken geldi aklıma. Jean'e dönüyorum.

"Şu benzine bulanmış köpek meselesi de nedir? Telefonda Red'e anlatmışsın."

Seberg suçlu suçlu bakmaya başladıysa sekiz yılını feda etmen gerekir.

"Sana bir şey söyleyemedim, çünkü yine öfkeden kudururdun..."

"Pekâlâ, ne oldu?"

"Dostlarımin çoğu Beyaz Köpek'in yarattığı sorunun farkındaydı ve aynı şekilde Arden'deki komşular da durumdan haberdardı."

Jean genç bir grup konuk ağırlarken ben Hindistan-Tayland arasında bir yerlerdeymişim. Dört ya da beş kişiymişler, palmyeli, begonvilli şatafatlı malikânesi sokağa biraz yukarıdan bakan o sanayicinin oğlu da başlarındaymış. Jean onları buyur etmiş. Kadim Amerikan konukseverliği kapı arasında sohbet etmeyi yasaklar çünkü. İnsan içeri alınır. Bir sürü cinayetin sebebi de budur.

"Miss Seberg, biz SDS, *Students for Democratic Society* [Demokratik Toplum İçin Öğrenciler] üyesiyiz. Şimdilerde ülke çapında Vietnam Savaşı karşıtı büyük bir gösteri düzenliyoruz..."

Konuşan oğlan yirmili yaşlarda, uzun sarı saçlı, gözlüklü bir çocukmuş ve epeyce yakışıklıymış; bu ayrıntı size önemsiz gelebilir, ama benim için öyle değil: Jean'in güzelliğe önem verdiğini, ruh güzelliğinin bazen soylu çizgiler halinde dışa da yansıdığına inandığını gösteren bir vurgu bu. Öteki gençler hippy havalıymış ve bu da tinselliği sağlama alan bir özellik esasında.

"Görsel anlamda insanların muhayyilesini gerçekten çarpacak, daha doğrusu hassasiyetlerine dokunacak bir gösteri peşindeyiz. Bize birkaç dakika ayırabilirseniz tam olarak neden söz ettiğimizi anlatabileceğiz, çünkü tümüyle yepyeni, gerçekten özgün, gerçekten farklı bir fikrimiz olduğuna inanıyoruz..."

"Gelin oturun."

Oturmuşlar. Sandy kuyruk sallayıp pati sunarak dolanmaya koyulmuş. Batka yokmuş, Jean birkaç saat önce çiftliğe götürmüştü. Bu Beyaz çocuklar için bir tehlike yokmuş yani. Kendilerini iyi hissetmişler.

“Biliyorsunuz birçok öğrenci Vietnam Savaşı’nı protesto etmek için kendini feda etti. Geçenlerde bir yoldaşımız kendini benzine bulayıp Pentagon’un önünde ateşe verdi. Ama hiçbir etkisi olmadı. Neredeyse gelenek haline geldi bu, önemini yitirdi...”

Burnuna düşen gözlüğünü düzeltip susmuş ve Jean’e bakmış.

Bana söylediğine göre, Jean o an ona da aynısını, kendini Budist rahipler gibi feda etmesini önereceklerine öyle inanmış ki. Onlara ünlü bir isim, bir sinema yıldızı lazımmış ki kitleler üstünde etkili olsun, bütün dünyada gazete manşetlerine çıksın. “Yanlarında benzin bidonu da getirmiş olmalılar, bana arabayla son bir tur atmayı önerecekler, diye düşündüm,” diyor Jean. Ama yanılmış.

“Bildiğim kadarıyla sizin kurtulmaya çalıştığınız huysuz bir köpeğiniz var...”

Sandy o sırada yakışıklı sarışının yanında kuyruk sallıyormuş. Delikanlı uzanıp sırtını okşamış. Sandy de pati uzatmış. Herkesi seven bir köpek çünkü, insana sen ne sahtekârsın, dedirtecek kadar hem de.

“Ne alakası var anlamadım?” demiş Seberg.

“Açıklaması o kadar zor değil. Yıllardır Vietnam’da halkı napalmle yakıyoruz. Bütün köyleri hem de. İnsanlar sabah kahvaltıda gazetede böyle şeyler okuyor, gözünde hiçbir şey canlanmıyor. Ben ve yoldaşlarım onları uyandırmak, hassasiyetlerine dokunmak istiyoruz. Televizyonda yakılmış köy görünce zerre umursamayan milyonlarca insan aynısının bir köpeğe yapıldığını görünce çılgınlık basacak. Ayaklanacaklar. Dolayısıyla birkaç köpek bulup ateşe vereceğiz, televizyon kameralarının önünde şehre salacağız. Madem ki kuçukuçularının uğradığı dehşete pek duyarlı kişiler insan söz konusu olunca kılını bile kıpırdatmıyor, biz de Vietnam’da olup bitene ilişkin somut bir resim çizeceğiz onlara. Sizin barış insanı olduğunuzu biliyoruz Miss Seberg, bu *insani* gösterinin önemini kolayca kavrayacağınızı düşünüyoruz... Köpeğinizi verip eyleme aktif biçimde katılmak ister miydiniz?”

...1968 yılındayız, o da İsa’dan öncesini yok sayarsak.

“Get the hell out of here,” demiş Jean. “Defolun gidin buradan.”

“Ama düşünmediniz bile...”

“Get out. Dışarı!”

“Bence böyle içgüdüsel tepki vermek yerine fikrimizi eleştirel analize tabi tutmalıydınız, Vietnam Savaşı’nı bir gün bile kısaltabilirsek eğer birkaç köpeği kurban etmenin ne...”

“Marksist-Leninist değilim ben,” demiş Jean.

“Biliyoruz zaten. Sadece insani duygularınıza seslenmek istedik...”

Jean ayağa fırladığında orada olmak isterdim. Gerçekten de nefret hiç yakışmaz yüzüne.

“Sizin bu küçük numaranız Stalin yargılamaları gibi bir şey; Slansky’nin Prag’da asılması, ‘yüce parti amaçları uğruna’ suçlu ilan edilen masumların asılması gibi... Yanlış adrese gelmişsiniz. Ben bunun için yeterince politik değilim.”

Kalkmışlar. İçlerinden biri şu hayranlık verici cümleyi kurmuş:
“Vietnam politik bir mesele değil. Gönül meselesi.”

Ziyaretin bir tür öğrenci şakası gibi ya da burnunu ciddi işlere sokmak isteyen sinema yıldızıyla dalga geçmek için yapıldığını düşünebilirsiniz belki. Bu yanulgınızı düzeltmek zorundayım. Bu “insani gösteri” o günden sonra dünyada birçok ülkede, en son da Berlin’de gerçekleşti bile, bunu bilmeniz gerekirdi. Kasım 1969’da gazeteler sık sık yazdı.

Bu pis veletler evi başlarına bir iş gelmeden terk ettiğinde orada değildim.

Bir gün sonra Los Angeles’a dönüyoruz ve havaalanından doğruca köpek kulübesine gidiyorum.

XII.

Batka'yı iyi etme fikri kafamda simgesel boyutlara ulaştı, kabul ediyorum: İnsan belli bir aristokratik düşünceyle şekillenmişse bunda kurnaz bir boşvermişlik olmadığı da söylenemez. Demokrasinin amacı herkesi soylular sınıfına kabul ettirmektir sanan bir demokratım ben. Oysa ABD dünyanın yola demokrasiyle çıkan tek ülkesi...

Taş gibi diye ün yapmış sinir sistemim çatırdamaya başlıyordu. Bazı geceler rüyamda Key ve "Nuh" Jack Carruthers'ın soysuz ve iflah olmaz diye acıyıp Beyaz Köpek'i iğneyle uyuttuğunu görüp dehşet içinde uyanıyordum, öyle günlerde 1937'de bir Alman'ın İsveç dönüşü trende söyledikleri geliyordu aklıma: "Anladık, bu Yahudilerin suçu değil. Birileri onları böyle yapmış. İki bin yıl üstlerine tüküre tüküre, aşağılaya aşağılaya onları iğrenç hale getirmişler. İnsanlar da inanmış buna. Ama mesele şu: Şimdi artık iyice *bozulmuş, çürümüşler*. Zehirlenmişler. Düzelmeleri mümkün değil. Kimse iyileştiremez artık; soysuzlaşmış, deforme olmuşlar. Tek yapılacak şey merhamet gösterip acı çektirmeden öldürmek. Onlara en iyi hizmet bu." Adama bira şişesiyle saldırdığım için Düsseldorf'ta beş gün kodeliste kalmıştım.

Carruthers'a her gün telefon ediyordum, benden yaka silkmişti. Her seferinde aynı cevabı veriyordu: "Onunla ben ilgilenmiyorum artık. Sizin kuçukuçuyu Keys aldı eline. Yakamdan düşün."

Keys... Çok ender rastladım benimle bu kadar... Nasıl demeli? *Simetrik* özelliklere sahip bir adama.

Bir pazar günü ve çiftlikte kimse yok.

Ring Bros'un eski trapezcisi bekçi Bill Tatum bugün artık yetmiş yaşının da üstünde ve yeminle konuşuyor: Köpeğinizin durumu iyi, hem de çok iyi. Evet, Keys sürekli ilgileniyor onunla... Sonra susuyor ihtiyar bir şeyler daha eklemek ister gibi, sıkılmış gibi ve "du-man" bahar havasını bozuyor gibi bir şeyler geveleyip anahtarları uzatıyor.

Batka ânında tanıyor beni. İyi görünüyor, tüyleri parlak, iyi besleniyor diye düşünüp rahatlıyorum. İlk sımaşmalar geçtikten sonra tasmaya doğru koşuyor, bana bakıp havlıyor, bana gezmeye çıkmak istediğini hissettiriyor. Onu Griffith Park'a götürüyorum koşsun diye, bir saat boyunca hoş yabani kokular arasında hoplayıp zıplıyor. Dönüş yolunda yiyecek bir şeyler almak için pazarları da açık olan eski Hugh's Market'te duruyorum, köpeği arabada bırakıyorum.

Alışveriş on beş dakika kadar sürmüş olmalı. Elim kolum dolu park yerine geldiğimde Batka'yı arabanın dışında buluyorum, hava alsın diye yarı açık bıraktığım camı kafasıyla iyice indirip çıkmış olmalı. Şu rengârenk pantolonlu annelerden birinin başıboş bıraktığı, duvara dayalı bir bebek arabası var ileride; Batka ön patilerini arabanın tutamacına dayamış, merakla içine bakıyor; gülümseyip arabaya doğru birkaç adım atıyorum ve...

Hayatım boyunca hiç o kadar çok korkmadım sanırım ama, yine de...

Kolumun altında paketler, olduğum yere çakılıyorum, bedenim buz gibi kaskatı...

Arabanın içindeki bebek Siyah. Batka dikkatle ona bakıyor. Sura-tyla küçük bebeğin yüzü arasında on santimetre var, yok.

Ve sonra...

Batka eğleniyormuş gibi sıcak bir bakış atıyor bana, sonra yine bebeğe dönüp kuyruk sallamaya başlıyor.

Öyle rahatlıyorum, öyle minnet doluyum ki gözyaşlarımın boğazımdan aşağı akıp gittiğini hissediyorum.

Köpeğe yaklaşıp usulca tasmaından tutuyorum. Kulakları dikilmiş, hâlâ kuyruk sallıyor ve bakışlarında oyun arkadaşı bulmuş köpeğin dikkatli, eğleniyor ifadesi var.

Bebek kıpır kıpır, gülüyor.

Batka kokluyor onu, ardından yüzünü yalamaya çalışıyor.

Usluca arabaya götürüyorum onu, kapıyı kapatıp bir süre direksiyonda öylece oturuyorum, dizlerimin gücü tükenmiş, bağı çözülmüş.

Sonra kendime gelip uslu uslu yanımda oturan köpeğin ara ara başını okşayarak San Fernando Valley'e sürüyorum. Mucizeyi yaşlı Tatum'a da anlatıyorum ama o pek etkilenmiş görünmüyor. Tuhaf bakışlar atıyor Batka'ya. Nefret ediyor, hatta biraz da korkuyor gibi köpekten.

"*Animals... Hayvanlar böyledir,*" diyor umursamazca. "Evet. Biliyim. Nasıl isterseniz o hale getirebilirsiniz onları..."

Haberi vermek için sabırsızlıkla Jean'in eve dönmesini bekliyorum. Beyaz Köpek düzeliyor. Elbette gerçek Siyah değildi karşısındaki, bebektir sadece ama ilerleme apaçık ortada... Benim heyecanım ona hiç geçmemiş gibi. Anlattıklarımı dinliyor, bıkkın bıkkın söyleyerek ayakta durmasını çıkartıyor:

"İyi ya, pekâlâ, bu hızla giderse yetmiş beş yılda düzelir herhalde. Kimin bu kadar zamanı var ki bekleyecek?"

Ertesi sabah "Nuh" Jack'in de benzer konuşması beni şaşırttı:

"Beşikten başlamak mümkün olsa kim bilir ne eğleniriz... *There'll be lots of fun.*"

Jack denen herif o sırada revirdeydi, içeri girdiğimi görünce suratı bombok oldu. Tam "*Oh shit*, sıçtık, yine o" suratı. Beni görmek onda bir bardak sirkeyi yudum yudum içiyormuş hissi yaratmıştı sanki. Şurası gerçek ki iyi dostlar vardı çevrede. Masada fare irisi, pembe jelatinden yapılmış hissi veren bir sürü *chihuahua* yavrusu vardı. Yavruları damlalıklarla beslemeye çalışıyordu. Veterinerse asistanıyla birlikte odanın dip tarafında Miss Bo'yla, hani şu her akşam televizyonda dişleri "yüzde yüz en iyi" ve elbette enzimli diş macunuyla fırçalamaya çağıran seçkin dişi şempanzeyle ilgileniyordu. Bir tüp diş macununu yalayıp yutmuştu Miss Bo ve mecburen midesi yıkanacaktı.

"Size diyeceğim şu ki Gary..."

Amerikalılar düpedüz Rusça olan adımı –*gari*, yanmanın emir kipi olan “yan” anlamına gelir– fonetik değişime uğratıp Amerikanca bir önada dönüştürmede pek ustadır. Oralarda en sık kullanılan önadlardanmış gibi kendimi “*kart*”ya dönüşmüş gibi hissederim.

“Siz hayvan sevmiyorsunuz. *You have no use for animals.*”

“Arkadaşlarıma sorun eğer...”

“Bu köpek sizin için soyutlama aracı. Başından beri gördüğüm bu. Keys için de öyle. Şıpsevdisiniz siz öteki entelektüeller gibi.”

“Sikmişim entelektüellerinizi Carruthers. Bu kadar tiksiniyorsanız onlardan, Los Angeles’a belediye başkanı seçtirin.”

Bir tür hayranlıkla devam etti:

“*The son of a bitch*, orospu çocuğu! O küçük sabit fikri terk etmiyor bir türlü. Üç yaşındaki oğlunu tam altı haftadır her gün köpeğin kulübesine kapatıyor.”

“Ne diyorsunuz?”

“*The first time, he scared the shit out of me...* İlkinde beni öyle korkuttu ki...”

Carruthers çiftliğe Magnolia Boulevard üzerinden geliyor ve o yandan gelince beyaz defne ve gül fidanları arkasında neredeyse görünmez olan köpek kulübeleri, başta da Batka’nın büyük kafesi çıkar önünüze. Aynı yönden gelirken yapayalnız zürafa Waltzing Matilda’yı –hiçbir şey ufuk çizgisini tek başına bozan zürafa kadar yalnız görünmemiştir bana– ve kocaman kırmızı harflerle yazılmış ironik tabelalı yılan kuyusu girişini de görürsünüz: WE ARE A BUNCH OF DEADLY SNAKES AND WE DON’T LIKE YOU EITHER. KEEP OUT. “Zehirli bir yılan çetesiyiz biz ve bunu kanıtlamaya her an hazır durumdayız. Uzak durun.” Şempanzelerin kaldığı yer daha uzakta, sağda, o küçük barınak alanının kalanına göre biraz daha lükstür; çünkü Jack Carruthers’ın sözleşmeli şempanzeleri arasında küçük ve büyük ekranın, televizyon ve sinemanın en büyük yıldızları var ve Carruthers onlara belli ölçüde konfor sağlamaya mecbur hisseder kendini.

Jack o gün Vale dönemeci yönünden gelip de tam virajı alacakken parmaklığın arkasında Batka’yı görür, şaşkınlıktan yangın mus-

luğuna toslar: Kafesin tam ortasında köpekle tek başına Siyah bir çocuk vardır. Arabayı düzeltip ağzından fırlayan yaprak sigarayı yakalayacak zamanı ancak bulur, virajı alıp çiftliğe dalar. İki dakika sonra kafesin içindedir. Düşündüğünün tam tersine çocuğun kafese tesadüfen girmedişini, onu oraya birinin özellikle soktuğunu ancak o zaman fark eder: Köpek parmaklığa zincirle bağlıdır, çocuksa kemerle. Bir tehlike yok gibidir. Ailesini tanımadığı için içerideki bebeğin Keys'in, en sevdiği çalışanının oğlu olduğunu da bilmiyordur Jack. Korkunç bir öfkeye kapılıp gürlemeye başlar. Carruthers'in haykırması önemlidir; sadece folklorik bir özellikten söz etmiyorum; kültürel, dini ve edebi alanda az çok sağlam bilgi ve imgelem yeteneği sahibi olmasını da kastediyorum. Ses menzilineki herkes fırlar gelir, başta da Keys koşar. Öyle apar topar koşar ki, geldiğinde koluna türünü bilmediğim bir yılan sarılıdır, tam o ara zehrini aldığı için kuyuya geri koymaya zaman bulamamıştır. Sıkı yumruğu, yumruğunun üstünde yılanın açık ağzıyla, öylece Jack'in karşısına dikiliverir. O fırtınalı açıklamayı da o an yapar. Jack, Keys'in oğlunu bir haftadır Beyaz Köpek'in kafesine kapattığını böylece öğrenir.

Olayı aktardığında aklıma gelen ilk şeyin, daha doğrusu ilk şüphenin Carruthers'in aklından geçenin tıpatıp aynısı olduğunu söylemeliyim ve bu ikimizi de onurlandıran bir şey değil. Keys'in esas olarak oğlunu *eğitmeye* çalıştığını düşünmüşüz ikimiz de o kısa zaman diliminde. Zinciri çözülürken öyle ürkütücüyümüş ki Batka'nın davranışları, akıl tutulmasının her alanda görülen istismarcı yorumunun sebep olduğu muhayyile çarpılmasıyla şöyle düşündüm: Oğlunu adam etmeye çalışıyor aslında. Onu kinle tanıştırmaya çalışıyor ki *öğrenebilsin*. Muhayyile aşırılıklarına kolay yenik düşen bir yazar gibi suçlanmak istemem: Aynı düşünce Jack Carruthers'in zihninde de yeşermiş, öfkesinin sebebi de bu. Ama o kadar değil elbette. Sadece hayvanları değil insan yavrularını da kendinden emin bir güç ve koruma hissiyle hareket ettiğini bilecek kadar iyi tanıyor Keys köpekleri. Çocuk için tehlike olmasa da ikisini ayrı ayrı bağlayıp birbirinden uzak tutacak kadar da ihtiyatlı davranmış.

“Önce çocuğu kafesin dışında tuttum,” demiş Keys. “İt hemen dostluk gösterisine başladı. İyice emin olmak için birkaç gün boyunca birçok kez yaptım bunu ve derken Chuck köpekle oynamak istedi...”

“Neden yaptınız ki bunu?”

Keys gülerek gözlerinin içine bakmış.

“Hayır, baktı denemez,” dedi Jack, “daha çok gözlerini dikti.”

“Neden yaptınız bütün bunları?”

“Köpek *bizim* kokumuza alışsın istiyorum...”

“Suratını dağıtmak için birden çılgınca bir istek uyandı içimde,” dedi Jack. “Sanki bana küfretmiş gibi. Ama şunu da söylemeliyim; bu koku saçmalığının inkâr edemeyeceğim kadar önemli rolü var ırk ayrımcılığında. Dolayısıyla dilimin ucuna kadar gelen lafı yuttum.”

“Şimdi iş tamam artık,” demiş Keys; “isterseniz kafese girip ikisini ayırabilirsiniz. Köpek mutlu olur, çocuk da öyle. Kesinlikle bir tehlike yok. Sorumluluğu üstüme alıyorum.”

“Madem aklınızı tümden kaçırmışsınız, gidip siz yapın.”

Keys elini uzatmış.

“Tutun şunu öyleyse.”

Jack çabucak yakalamış yılanı. “Böyle durumlarda hızlı davranıp doğru yerden tutmak gerekir,” diye açıkladı bana, “azıcık tereddüt etsem Keys’in yılanı olduğu gibi kucağıma bırakacağından da eminim. Bir yandan ayda sekiz yüz dolar ödediğim bu şeytan herifi elden kaçırmak istemiyordum ama aklım yılandaydı. Yani Keys kafese girerken ben de yılan kıvrır kıvrır avucumun içinde, öyle durdum. Çevrede birkaç kişi daha vardı benim gibi, hepimiz taş kesilmiştik, çünkü belki o sırada işin dalgasında olan genç Terry hariç hepimiz Keys’i sadece Beyaz Köpek’le arkadaş oldu biliyorduk. Neyse, diyeceğim şu, Keys kafese girdi, çocuk ve köpeği ayırdı, hiçbir şey olmadı. Becermiş meğer. Sizin polis, çocuğa yaklaşıp tatlı tatlı yüzünü yalamaya koyuldu, çocuk gülüyor, Keys köpeğin kıcına şaplaqlar atıyordu, tam bir mutlu aile tablosu. O andan itibaren diyecek hiçbir şey bulamadım, beni anlıyor musunuz? Ne diyebilirdim ki zaten, sonuçta yanılmışım. Eğitimli bir yaşlı polis köpeğinin eğitiminin

bozulabileceğine asla inanmaz, bunun için çok geç diye düşünür, çünkü artık kanına işlemiş derdim. Yanıldım işte. Sabahları çiftliğe gelip çocukla köpeği kafeste oynasırken gördüğümde kendimi artık eski eğitmen kuşağına ait hissediyorum, bugün bu işler daha iyi yapılıyor, mesele bu. Kafeslerde artık ilahi mucizeler olmuyor, yeryüzü cennetine geri dönüldü... Yürümeyi reddeden yılanlar dışında bir şey kalmadı geride. Kimseye güvenmez onlar. Ben de öyle...”

Uhrevi koro eşliğinde birden evrensel yeryüzü aşk ve iyilik şarkıları çalınmaya başlamış gibi heyecanlı bir havaya girmiş olmalıydım.

“Bu sizin Keys gerçekten şahsiyetli adammış.”

Kimse insanın ne düşündüğünü gözlerine şöyle bir bakıp okurum gibi bir iddiada bulunamaz elbette, ama Jack’in üzerime diktiği bakışları öyle anlamlı ve açıklayıcıydı ki dediğini hemen anladım: “Salak oğlu salak.”

Miss Bo salonun dip tarafında öyle bir loğusa kadın çılgılığı attı ki Jack yaprak sigarasını fırlatıp attı.

“Keys ve sizin it gerçek anlamda kanka oldular. Gidin bakın. Ben meşgulüm.”

Sırtını döndü gitti.

Keys’i kafeste yere oturmuş Batka’nın muhtemelen önceki gün açık havadaki oynaşmalardan kaptığı keneleri ayıklarken gördüğümde duyduğum o tatlı heyecanı anlamak için olgunluk çağı öncesi büyük bozgunlardan kalma silinmesi imkânsız kimi izleri hâlâ taşıyor ve korumayı başarabiliyor olmak gerekir gerçekten. Köpek sırt üstü yatmış, patiler havada, kendini şehvetle salıvermiş. Keys başını kaldırıp “*Hi there,*” diyor, sonra özenle kene ayıklamaya devam ediyor.

Huzur ve dostluk sahnesi. Güneş. Okaliptüs ağaçları. Uhrevi bir hoşluk. Kafesin çevresinde tavuklar gıdaklıyor. *Beyaz* tavuklar... İnsan bu ülkede aklını kaçıır gerçekten.

Batka hâlâ sırt üstü; Keys sert bir fırçayla karnırı tararken köpek kendinden geçiyor. Gözünü şöyle bir aralayıp beni görünce kibarca kuyruk sallıyor.

Gülümsüyor bu köpek. Hayatım boyunca gülümseyen sadece iki ya da üç köpek tanıdım ve Batka onlardan biri. Bunu söyleyebilmek için titrek dudaklarının, ille de tam doğru kelimeyi arıyorsanız Rusça'da dendiği gibi *skalitsa*'larının arasından dişlerini görmeniz gerekir.

"Becermişsiniz, olmuş," diyorum.

Hayvanın karnunu fırçalamayı sürdürüyor.

"Tam değil," diyor.

"Bundan iyisi olmaz ki."

"Kim demiş," diyor. "Olabilir. *Sure you can.*"

Ayaklarına uzanmış köpeği tanış bakışlarla süzüyor.

"Daha iyisi yapılabilir. Ama zaman gerekir..."

...Onu kafesin ortasında dikilmiş haliyle bugün de yeniden görür gibiyim ve aradan bir yıl geçmiş olmasına, bunca olan bitene rağmen zihnimden silinmek ne kelime, yanımda neredeyse mitolojik denecek bir boyuta ulaşacak ölçüde büyümüş olarak.

...Unutmam mümkün değil onu.

Dar kalçalı, Amerikan toprağının gizli becerileriyle boy atmış o *lanky Americans*'tan o, sırık gibi Amerikalılardan biri olarak. İnce dudakları üstündeki küçük siyah bıyığının uzaktan Latinleri andıran çizgileriyle, sizden beklentisi olmayan, sizde de sempati, güven, öfke benzeri herhangi bir duygu yaratmayacakmış gibi bakan biri. Her şeyi kendine saklayan, size ulaşmayan bakışlar. Yüzünde zarafetin baskın olduğu sert çizgiler var ve kasten ifadesizleşmiş bu yüzün Afrikalı savaşıçılarda "vahşi," Romalı lejyonerlerde "madalyon surat" ya da Rönesans'ta *condottieri* suratı denen granit benzeri, değişmezliği belirginleşmiş bir görünümü var.

Ellerinde bir sürü yılan ısırtığı izi görülüyor. Tatum'a bakılırsa tuhaf, neredeyse sihirli denebilecek bir bağışıklığı var adamın ve hiçbir Amerikan yılanı zehri onu hiç ama hiç etkilemiyor, hepsinden korunuyor. "Babadan oğula geçen küçük bir sırrı vardır belki, ne bileyim özel bazı otlar falan," diye ekliyor ihtiyar tek gözünü kırpıp işmar ederek. Ama serum ve birikmiş yılan zehriyle aynı anda çalışı-

yor olmaktan kaynaklanan bir bağışıklık bu kuşkusuz. Yılan kayna-
yan o kuyuda ayakta dikilip kafasını büktüğü bir engerek yılanının
zehrini çıplak eliyle çekip aldığını bizzat kendim gördüm. İnsanlarla
çok daha zor ilişki kuruyor olması ne yazık...

Umursamaz bir tavırla muzafferce dikilip durduğu o yılanların
arasında artık dokunulmaz olduğunu hissetmemek ne mümkün bu
Amerikalı Siyah'ın...

Köpeğe doğru eğilip karnını okşuyor. Batka mutluluktan gözle-
rini yumuyor.

Nemini ancak Viktorya dönemi mendillerinde hissedebileceği-
niz o ıslak canayakın gülümsemelerden biri var dudaklarımda.

"Bu kuçukuçuyla işimiz var daha," diyor Keys. "Beni benimsedi,
doğru. Karnını ben doyuruyorum. Gezdiriyorum. Bakımını yapıyo-
rum, karnını kaşıyorum. Kenelerini birlikte ayıklıyoruz... Yani be-
nimle iyi geçinmek işine gelir... *House-nigger*'ıyım onun."

Dudaklarımdaki gülümseme kırılıp ikiye bölünüyor, kayboluyor.

Bu pis herifin iflah olması mümkün değil. Kesinlikle tarihsel bir
hafızası var...

House-nigger, "efendinin Siyahı" nedir bilir, hatırlar mısınız?
Efendiye yavşayıp ölümüne hizmet eden, çocuklarıyla oynayan,
buna karşılık efendilerin de inayetini esirgemediği, öteki kölelerden
daha imtiyazlı kıldığı Siyah uşaklar...

Bugünün Siyah militanları Beyazlar toplumunda başarılı, yolu-
nu *the establishment*'ta [müesses nizam] çizmiş Siyahları tarif eder-
ken kullanıyor bu terimi...

"*I'm his house-nigger...*"

Keys kafesten çıkıyor. Bir sigara yakıp hülyalı hülyalı dumarını
ağzında gezdirip kibrit çöpünü atıyor... Yüzüme bakmadan bir tek-
lifte bulunuyor:

"Bana vermez misiniz onu?"

Kaçırdığı bakışlarında bir şeyler tasarladığını öyle iyi hissediy-
orum ki.

"Neden bu kadar çok istiyorsunuz?"

Sırtını dönüyor.

"You can't give up on a dog," diyor boğuk bir sesle. "İnsan köpeğinden kolay kolay vazgeçemez..."

Tereddüt ediyorum.

"Karıma sormam gerekir," diyorum her ihtimale karşı.

Arabayı tepelere sürüyorum, Coldwater'ı inip okalıptüsler, palmiyeler geçiyorum. Keys'in bakışlarının, o kendini saklayan, kendini ele vermeyecek kadar dikkatli bakışların beni izlediği hissi var içimde...

Yeter ama. Bu peşimden geliyormuşçasına yoğun düşmanlığın beni hipnotize etmesine izin vermeyeceğim...

Stas'ın, minyatür ideal kentler mimarının evinin önünde duruyorum. Son günlerini yaşadığı, gerçek bir direniş mucizesi olduğu söyleniyor. Onu ısıltılı kenti tamamlayıp bitirme isteği hayatta tutuyor, eminim.

XIII.

Laurel Canyon'ın gür otlarına kazık temelle oturtulmuş küçük evin kapısını genç bir Siyah açıyor.

Stas'ı hangarında "ışılıklı kent"inin karşısında otururken buldum. Kent büyümüştü: Kültür Evi, işçi sarayları, müzeler, üniversiteler, hobi merkezleri, meslek kulüpleri, kent dışındaki fabrikalar, yeşil alanlar, "Özgürlüğün Kalıcılığı" adlı anıt, yazar, müzisyen ve sanatçı semtleri, yüzme havuzları ve oyun sahalarıyla güzel görünüyordu. Bir tek ekümenik kilise kuşkulu göründü gözüme farklı mimari tarzlar arasında. Minareleri, kubbeleri, minare külahları ve haç, orak, çekiç, hilal ve öteki amblemleri birleştiren semboller belirsizdi biraz, içi zaten bomboş bir kırkambarı andırıyordu.

Korkunç zayıflamıştı Stas. Saykodelik renklerde bir robdöşambr giymiş koltukta oturuyor, kederli gözlerle eserini seyrediyordu. Gönlündeki Brasilia'yı seyreden gözlerde "iyi olmuş" parıltısı arıyordu dikkatle.

"Çok güzel," diyorum. "Hapishanesi az sadece, bir de futbol sahasını demir telle çevirmeliydin. Çünkü katliam gibi kavgalar bu aralar bütün futbol maçlarını çığrından çıkarıyor. Topa sahip olmak, korumak lazım."

Evde barındırdığı genç Siyah'ın polis takibinde olduğunu öğreniyorum.

Delikanlı da tam o ara çay termoslarıyla görünüyor; Stas hastalığının en belirgin özelliği olan dinmek bilmez bir susama hissiyle sürekli çay içiyor çünkü. Oğlanın elinde *Examiner* gazetesi var, derken dert anlatmaktan çok iç boşaltma denecek bir dilbazlıkla kendi kendine konuşmaya başlıyor.

Çok öfkeli ve öfkesinin sebebi de gazetede iki satırlık bir haber; bu sabah “iki erkeğin” bir içki dükkânına saldırdığını haber veriyor.

Suçlular yaralı ele geçmiş. Adları da var gazetede ve Stas’ın himayesindeki genç tanıyor onları. Öfkeli, çünkü gazete saldırganların Siyah olduğu konusunda suskun...

“Susması, bize reklam fırsatı sunmaması için sıkı sıkı tembihlenmiş basın. Verdiğimiz mücadeleyi hiçbir rengi olmayan gangsterlik gibi sunup geçiştirmek istiyorlar. Başka deyişle ‘Siyah iktidar’ı iğdiş etmek, devrimci eylemin meyvelerinden mahrum bırakmak, her yerde saldırı halinde olduğumuzu kimse bilmesin istiyorlar. Kardeşlerimiz her ‘suç’ işlediğinde gazetelerin koca koca harflerle bunun Siyah işi olduğunu yazmasını istemeliyiz. Yapmazlarsa gazete yazı işlerini havaya uçururuz. Renk konusunda bilgi vermekten ısrarla kaçınıyorlar. ‘John Smith,’ diyorlar, o kadar. Neden?”

Sızlanıyor. Kan ter içinde. Kasaya oturmuş, çay üstüne çay içiyor. Daha önce hiç Ruslar gibi çay içen bir Siyah görmediğimi hatırlayıp şaşırıyorum. Oğlan anı ısı değişiminden geberecek. Bu gergin, saldırgan, ateşli yüz ifadesini, titremeyi biliyorum: Korkunun yüzü bu.

“Neden? Elimizdeki gücü bize güvenip cesaretlenecek, dahası yardım edecek Siyah kitlelerden saklamak için; onlarla kurduğumuz ilişki görülmesin, bilinmesin diye. ‘Suç’ dediklerinin yüzde yetmiş beşi kardeşlerimizin işi. Bunu herkes bilmeli. Ama Beyazların basını bunu konuşmaktan kaçınıyor: Çünkü işlenen her bir suçun aslında bir gerilla eylemi olduğunu biliyor hepsi ve dışımızdaki dünyayı korkutmamıza yardımcı olmak istemiyorlar.”

Ağzım açık, kalakalıyorum. Çünkü Amerikan basınının açıkça dile getirilmeyen bir kuralı vardır hep, en azından birkaç kuşaktır böyle; suçlunun etnik kökeni, “ırk”ı belirtilmez. Bazı gerici gazeteler kuralı ihlal edip katilin ten rengini belirttiğinde Siyah hareket yöneticileri bunu şiddetle protesto etmiş, ırkçılığı kışkırtan bir tutum olarak görmüşlerdir.

Ama işte gördünüz, süreç tersine dönmüş. Militanlar suçluları da, onların yaptıklarını da kendilerine katmak, kendi siyasi amaçlarına mâl etmek istiyor; işlenen her suçun bir toplumsal isyan gösterisi olduğunu savunan XIX. yüzyıl anarşistleri gibi tıpkı. Her tür

gangster faaliyetine “terörizm” diyorlar; Beyaz kadının ırzına geçen her Siyah erkek ideolojik intikam almış oluyor böylece. Cleaver yazdığı kitapta Beyaz bir kadının “ideolojik olarak” ırzına geçtiğini bizzat kendisi açıklıyor, kendini böyle tanımlıyor. Hem zaten günümüz psikiyatrisinin genel eğilimi de her tür suça toplumsal içerik katmak. Her cinayet kutsal bir savaşıyla açıklanıyor; aşağılık rezil herif, yok artık, herkes kahraman. Güzel fikir, ama münasebetsiz de bir durum var bunda; ister Beyaz olsun ister Siyah, her siyasi terörist geniş Amerikan kitlelerinin gözünde bir *kamu hukuku suçlusuna* dönüşüyor böylece.

Başka deyişle ve kamu hukuku suçlusuna kahraman gözüyle bakılması istendiği için, arada bir görülen otantik kahramanlar bile kolayca kamu hukuku suçlusu muamelesi görüyor.

“Bu senin zebra çıldırmış,” diyorum, Stas’a Lehçe, çabuk çabuk.

İşıltılı yarınların zavallı şövalyesi de sarı bir köpeğin kuyruğunu andıran sarkık bıyıklarının arasından mırıldanıyor:

“Bu aralar sıkıntılı biraz.”

Sefil herife bakıyorum dediklerini dinlemeden, çünkü onu böyle daha iyi görüyorum. Elleri titriyor. Sürekli terliyor ve sandığımın tersine sebep çay değil. Gözleri büyümüş, sabitleşmiş, öyle sabitlenmiş ki dudakları bile daha hareketli.

“Sinir krizi, depresyon geçiriyor şu sıralar.”

“Belli bir sebebi var mı?”

Stas tereddüt ediyor, bakışlarını yere indirip geleceğin yeryüzü cennetinin kalbindeki Güzel Sanatlar Müzesi’ni seyre dalıyor, iç çekiyor, cevap vermiyor...

“Tam bir özgüven timsali,” diyorum.

Şurası kesin: Herif tamamen dehşet içinde. Korkunç, mutlak bir korkusu var, darmadağın durumda.

“Sakinleştirici verseydin.”

“Aptal aptal konuşma...”

Haklı. Gördünüz değil mi; bir Beyaz kalkıp Siyah aktiviste sakınleştirici tavsiye ediyor? Bunu hakaret gibi bile algılayabilir. Saçmalıyorsun dendiğini, eylemlerinin haklılığından kuşku duyulduğunu düşünebilir.

Karşında öfkeli birileri olduğunda sıkılıyorsun, dahası bu sıkıntı bulaşıcı da olabiliyor. *Durduk yere öfkelenmeye başladığımı hissediyorum çünkü.* Altını çiziyorum; dizginsiz tutkunun kartopuna dönüşüp insanı nasıl ele geçirdiğini, köpekleştirdiğini iyi anlatan bir cümle bu. Hızlı hızlı soluyorum. Kendime hâkim olmalıyım hemen.

Bakışından kötü bir şeyler hissetmiş olacak ki, bütün ırkçılar ve milliyetçiler için klasik ve tılsımlı formül olan o ifadeyi görüyorum suratında:

“Siz bunu anlayamazsınız. Amerikalı değilsiniz.”

“Çünkü siz kendinizi her şeye rağmen Amerikalı hissediyorsunuz değil mi?”

Stas’a doğru bir bakış fırlatıyor. Gerçek bir yaralı çocuk bakışı.

“Nasıl bu kadar sevgisiz olabiliyorsun?” diye mırıldanıyor dostum.

“Onu idare etmek zorunda mıyım?”

“Benden mi söz ediyorsunuz?” diye soruyor kuşkucu delikanlı sinirlenerek.

“Evet,” diyorum. “Önüme çıkan her Siyah’a hamile kadın özeni göstermekten bıktım usandım.”

“Dışarıda bir tur mu atsan acaba?” diye öneriyor Stas incelikle.

Kendimi tutuyorum. Daha doğrusu tutmaya çalışıyorum. Ama bizim öfkeli genç, yüzünde sinir tikleri, gerçek bir nefret sırtışıyla bakıp duruyor bana ve dedim ya, bu bulaşıcı: Yüzümde dolaşmaya çıkmış küçük zikzaklar hissetmeye başlıyorum; sanki nefret dalgaları üretip onları suratından benimkine sıçratmış gibi. Bir an sessiz kalıp karşılıklı tik değiş tokuşu yapıyoruz. Sonra bıçak gibi denebilecek bir sesle konuşmaya başlıyorum: “Bir kere, liberallerden nefret ediyorsunuz madem, ki öyle söylüyorsunuz, ne bok yemeye buradasınız, liberalliği herkesin malumu olan bu dangalağın çatısı altında ne işiniz var?”

Az kullanılmış bir tik gönderiyor bana, ânında iade ediyorum. Sonra klasik, beylik bir cümle de ondan geliyor boğuk sesiyle:

“Bu onun problemi...”

O âdemelmasını yutuyor, ben salyamı.

“Bize yardım etmek istiyorsa, bu kendi bileceği şey. Kendi de farkında onu kullandığımızın.”

“Elbette,” diyor mazoşist Stas lazımlık sesiyle.

“Sizler, yani liberaller bize yardım etmenin tadını çıkarıyorsunuz, böyle eğleniyor, zevk alıyorsunuz çünkü. Size bir borcumuz yok.”

“Bu senin pezevenk inanılmaz canımı sıkmaya başlıyor,” diyorum boğulur gibi bir ses tonuyla.

Öfkeden kaskatıyım. Ayrımcılığın dibini bulmanın, o güne kadar düşündüklerimin tam tersini yapmanın neredeyse muhteşem bir fiziki ihtiyaç haline geldiğini hissediyorum; uhrevi bir tarzda insanlık dışına çıkmalıyım ki o ulaşılmaz düşe dönüşüp nihayet insan olayım.

Ve düşüncelerim her zamanki gibi eliptik bir sıçrama halinde. Şunu düşünüp şaşırıyorum: *İnsanın bunu bir köpeğe yapmaya hakkı yok...*

Batka’yı düşünmüyorum oysa. Hepimizi düşünüyorum. Bize *bunu* kim yaptı öyleyse? Bizi *böyle* yapan kim?

“Toplum” demeyin sakın. Suçlu beynimizin ta kendisi. Toplum, teşhisin bir unsuru sadece.

“Bu çocuk ölüm tehlikesi altında,” diye fısıldıyor Stas.

“Polis mi peşinde?”

“Hayır.”

Stas kolladığı çocuğun durumunun ciddiyetinin farkında mıydı bilmiyorum; daha iyi, daha adil, yeşil alanı daha düzgün ve cömertçe dağıtılmış yeni bir cennet yaratma çabasından emin olsam da gittiği o ısıtılı kentte bugün huzur içinde mi yatıyordur, onu da bilmiyorum.

“Polis takibinde olmak” insanların polis muhbiri olarak nam salması için kullanılan bir polis hilesi aslında. Doğru mu, bunu söyleme hakkım yok. Belki yanılıyorum. Zavallının adını sadece bir kere duydum: Rackley’di galiba, Rigley de olabilir ya da buna benzer başka bir şey. Sadece önadından eminim: Alex’ti. Ve 1969 ilkbaharında Connecticut’ta Rackley diye yirmi üç yaşında, vücudunda işkence izleri olan –sigara ve kaynar su yanıkları vardı ve delik deşikti– birinin cesedi bulundu. Aynı yılın ağustosunda da Kara Panterler lideri Bobby Seale tutuklanıp bu cinayetten ceza yedi.

Alex Rackley FBI muhbiriydi ve polis açıklamasına göre Bobby Seale genç adamın “sorgusu”na, ardından “infaz”ına katılmış, sorguda bizim Cezayir’deki ordumuz kadar savaştığı bağımsızlıkçı *fellağa*ların [eşkıya] da iyi bildiği eski yöntemler kullanılmıştı. Rackley Kara Panterler’e katılalı sadece sekiz ay olmuştu o sırada: Tarihler çakışıyordu ve gördüğüm delikanlı pekâlâ oydu, sinir krizinin sebebi kolayca anlaşılıyordu bu yüzden. O büyük ihanet atlayışını kuşkusuz yeni yapmış olmalıydı...

Ama kimliği pek önemli değil. Meseleye neresinden bakarsanız bakın, ortada provokasyon, muhbirler, içeri sızma, dehşet ve acıdan başka şey yok, bu konuda yanılmak imkânsız. Tipik olan, davada George Sams Jr. adlı yirmi üç yaşında, Bobby Seale’ı “okumuş” bir hafiye daha bulunması. Ve daha hararetli birtakım sorulara, varsayımlara sebep olur bu... Kara Panterler’in son lideriydi Bobby Seale ve hâlâ özgürdü. Nasıl ele geçirilecekti? Harekette hain olduğu bilgisi ona ulaştırılarak... O andan itibaren de işlerin öngörüldüğü gibi ilerlememesi mümkün değildi... Rackley de onu kullananlarca bile isteye kurban edilmiş olmadı mı?

Durumu olabildiğince açık biçimde netleştirmeye çalışıyorum – sizi uyarmıştım– ve Siyah aktivistlerin içinde yaşadığı zehirli, vahşi atmosferi, güvensizlik, provokasyon, kuşku ortamını, kuşatma halini aktaracak birkaç hipotez geliştirmek dışında bir şey de yapmıyorum.

Yüreğim daralmış, umudumu yitirmiş halde ve suçluluk duygusuyla ayrılıyorum oradan. Ama dedim size: Bu bulaşıcı. Dengesizler dengesini bozsun istemiyorsa insan, kusursuz dengeli olmalı.

Bu Siyahlar meselesinden yavaş yavaş gına gelmeye başlamıştı bana ve Siyah kalabalıkların ne hissettiği konusunda az, çok az da olsa fikir edinmiştim. Yalnızlık tarihinde önceli olmayan mutlak ayrımcılık için, o güne kadar yaptıklarının tam tersini yapmak için dayanılmaz bir istek, ihtiyaç duyuyorum. Yeni bir dünya yaratmayı şart kılan bir şey bu bende ki ayrımcılık arzusu: Hemen işe koyulup bütün öğleden sonrası yazmakla geçiriyorum.

XIV.

Köpek kulübesine her gelişimde kendimi baş belası gibi hissediyorum artık. Güzel bir dostluk doğmuş. *Eğitmen* kafese girer girmez köpek Siyah adamın yüzünü yalamak için hamle yapıyor, Keys yüzünü öteki tarafa çevirdiğinde de dokunaklı homurtularla kaşınmaya başlıyor. Duygulu bir bekleyişle, hiçbir şeyin tümünden yok olmayacağından emin olarak tanıklık ediyorum bu iç dökmelere. Kendimle övünüyorum. İyi bir eser yarattım. Ödülü, erdemin bedelini aldığımı hissettiren bir duyguyla oradayım.

Üçümüz kafeste birlikteyken Batka son derece incelikli davranıyor. Beni görür görmez hoş bir gülümsemeyle dudaklarını kaldırıp kuyruğunu havalandırarak yanıma gelip en sevdiği oyuna başlıyor; küçük diş darbeleriyle, pire arar gibi sakalımı dişlemeye koyuluyor. Sonra Keys'e gidip biraz ona sırnaşıyor, dönüp bana geliyor ve bu gidip gelme oyunu birkaç kez tekrarlanıyor. Romancı muhayyilesi olan biri köpeğin bizi kardeşliğe, birbirimize yaklaştırmaya, dostluk paktı imzalamaya çağırdığını düşünebilir.

"Pekâlâ, görüyorum ki köpek hayvanat bahçesinden ayrılmaya hazır," diyorum Keys'e böyle bir ziyarette, "toplumdaki yerini alabilecek durumda... Düzeldi."

"Çok sıkıntı çekersiniz. Beni kabul ediyor, çünkü beni şahsen tanımayı kabul etti. Dolayısıyla istisna uyguluyor. Ama bakın, Terry ya da başka bir Siyah kafese yaklaşıncı eskiye dönüp kuduruyor. Söylüyorum size, ben onun *house-nigger*'iyim."

Bütün dişleri ortada o uzun, sessiz kahkahalarından birini atıyor.

“Onun için artık *good niggers* [iyi zenciler] ve *bad niggers* [kötü zenciler] var.”

“Ama köpeğin tanıdıkla yabancıyı ayırmasına da laf edecek değilsiniz herhalde. Bu normal bir şey.”

“Evet, normal. Ama normal olmayan, Beyazların kokusundan hiç etkilenmezken Siyah kokusunun...”

“Of, dinleyin beni dostum, siz gerçekten de...”

Keys topuk üstü çökmüşken köpekten son bir makas alıp doğruluyor.

“Ben sadece teknik bir saptama yaptım. Köpek eğitiminde, özellikle de polis köpeği eğitiminde en önemlisi kokudur. Kanıtı da köpeklerle ancak onunla olanların, dostlarının kokusunu tanımanın öğretilmesidir...”

Bu sözleri ederken takındığı tavırda küçümseme yok. Tersine son derece sakin. Bugüne kadar onlara dair yazılanların hepsi Siyahlar kolay kırılır, alıngandılar der. En militanları ise her şeyden önce soğuktur. Çoktan ölmüşler gibi tepki verirler.

“Lafı nereyle getirmek istiyorsunuz?”

“Bana sorarsanız buraya daha seyrek gelmelisiniz. Köpek nerede olduğunu, neyle karşılaşacağını tam bilemiyor. Söyler misiniz, sizin niyetiniz ne? Avrupa’ya mı götüreceksiniz onu ya da ne yapacaksınız? Sizinle açık konuşacağım. Bu kuçukuçu bana çok zaman harcıyor, bir sürü zararı var.”

“Biliyorum.”

“Bütün bunları bir gün köpeği alıp eyvallah diyesiniz diye yapıyorsam...”

Batka aramızda oturmuş, kuyruğuyla kumu süpürüyor. Kendisiyle ilgili önemli bir karar verileceğini anlamış gibi bir Keys’e bakıyor bir bana. Kararsızım. Ruhum ağırlaşmış gibi hissediyorum. Nereye gidersem gideyim köpeği de götürmek mesele değil benim için, ama Keys’e “Siz alın,” dersem ihanet etmiş gibi hissedeceğim kendimi.

“Köpeği bana bırakacak mısınız bırakmayacak mısınız, öğrenmek istediğim bu. İşte soruyorum.”

Susmaya devam ediyorum. Sanırım o da böyle düşünüyordur, ama Keys'in bu beklenmedik dayatması kişiliğimin şarklı zaafı saydığım şeye dokunuyor: Kesin, değiştirilemez olandan, son noktayı koymaktan çok korkarım ben. Buna o tuhaf kabile şefi ya da çete reisi veya doğulu zorba mantığı da eklendiğinde ne diyeceğimi bilemem: Bana ait olanı terk etme hakkım yok benim... Öldüğünde atları, şahinleri, hatta en sevdiği karılarıyla birlikte öteki dünyaya göçen Asya steplerindeki uzak atalarımın yolundan gitmek gibi, tuhaf, soyaçekim gibi bir şey bu...

"Ne diyorsunuz?"

"Köpek her durumda ABD'de kalacak. Gerçekten istiyorsanız..."

"İstiyorum."

"Sonra konuşuruz öyleyse."

XV.

Arden'e dönüŖte hayal âlemime gömölüyorum: Bir aşk romanı yazıyorum. Burada Clara olarak anacağım bir kadın, en yakın dostuyla gelip beni gezegenimden çekip alıyor. Hollywood'a geldiğim günden beri uzak durmaya çalıştığım bir kadın. Seviyorum onu, ama çok canımı acıtıyor... Asla yardım edemeyeceğiniz, imdadına koŖacağınız an kaçmaya çalışacağınız tiplerden. Clara sinemanın yarım-yıldızlarından; televizyonda çok sükse yapan bir dizide de tam-yıldız; Siyah aktivistler için bir *nigger-lover* [zenci âşığı] kız. Temyizi olmayan bu ceza terimi eskiden ırkçı Beyazlarındı, şimdiyse hiç değılse en az Beyazlar kadar Siyahlar da kullanıyor.

Sanırım Siyah ekstremistler ABD'de en çok Siyah aşığı Beyaz kadınlardan nefret ediyordu. Bununla birlikte beş altı yıl önce, yani Clara "yurttaşlık hakları" hareketine henüz yeni katıldığında bunda cinselliğin hiç mi hiç katkısı olmadığını söylerdi, nitekim bir toplantıda bunu epey mizahi bir tavırla açıklamıştı diye hatırlıyorum.

Bilmem hangi örgüt için para toplamak gerekiyordu ve toplantı onun Bel Air'deki evindeydi. O sıralar televizyon şöhretinin doruklarında, kızıl saçlı, uzun boylu, incecik, yüzünde kadına kırk yaşa kadar çocuksu bir hava katan, o yaştan sonra ise varlığını inkâr edilecek çiller olan bir kadındı Clara.

Toplantıda kadınlı erkekli birkaç Beyaz, yirmi kadar da Siyah vardı, bazıları eşli gelmişti. Salonda çember oluşturarak oturmuşlardı, hepsi Afrikalı gibi giyinmişti ve kadınlar peruksuzdu; bu "zencilik" ve kabile özlemi gösterisi Manchester dokuma tezgâhları dönemine uzanmayacak kadar yeniydi o sıralar. Bu otantik görünme ihtiya-

cında burun halkası, dudak büyüten tabla, yüze atılan kesikten öte gelecek olabileceğini sanmam.

Clara sessizliği sağlayıp dikkati üstüne çekmek için ellerini çırpıttıktan sonra kısa olduğu kadar da sert, küçük bir nutuk atmıştı.

“Gündeme geçmeden önce buradaki bazı arkadaşların bir konuda dikkatini çekmek isterim. Harekete gireli beri benimle yatmak isteyen birçok arkadaş oldu. Her hayır tepkimi doğduğum Georgia ırkçılığının bilinçaltıma derin biçimde işlemiş olmasıyla açıklamak durumunda kaldım. Güzel. Öyleyse şimdi buna bir kereliğine ve herkes için son verelim. Aranızda onunla yatmamın Siyah halkın mücadelesine katkı sağlayacağını kanıtlayacak biri varsa odam birinci katta; tek yapacağı beni takip etmek o halde. Hemen altına yatarım. *Okay?*”

Ardından, kuşkusuz duyulan rahatsızlığı saklama amaçlı genel bir kahkaha patlaması olmuş ve sonra ciddi konuların tartışılmasına geçilmişti. Clara o akşam örnek olmak amacıyla kırk bin dolarlık bir çek imzalamıştı. Bir kadın oyuncunun bütün vergileri ödenmiş böyle bir kırk bin doları verebilmek için iki yüz bin dolar kazanması gerekir. Yani bu kızın kazancının dörtte üçü çeşitli biçim ve araçlarla yürütülen eşit haklar mücadelesine gidiyordu.

Ama birlikte yaşayıp mücadele ettiğiniz bunca erkeğin sağlam irade ve cesaretine hayranlık duymakla yetinemez, normal kadın-erkek ilişkisini uzun süre yok sayamazsınız. Nitekim Clara’nın da bir Siyah âşığı oldu. Sonra bir âşık daha. Sanırım Siyah olduklarının farkında bile değildi artık; uzun süre onlarla yaşayıp çalıştığı için derilerinin rengini görmez olmuştu. Ama Malcolm X’in öldürülmesinden sonraki yıllarda, kıyıda köşede duran fanatizmin bütün fanatizmler gibi çılgınlık ve salaklık boyutuna ulaştığı bir dönemdeydik. Siyah aktivistlerin Beyaz sempatzandan yararlanmak ama düşman olduğunu asla unutmamak gibi bir parolası vardı. Buna *gaming whiteness* deniyor.

Beyaz kadınla yatan ya da öyle bir kadının ırzına geçen Siyah fanatiğin kinini, rövanş alma isteğini, içindeki gizli terörizm ve sadizmi gözünün önüne getirmek o kadar kolay olmasa gerek. Ekstre-

mistlerin bugün sürgünde olan tartışmasız lideri Cleaver, faili olduğu tecavüz vakasındaki tutumunu böyle açıklar ve son derece güzel biyografisi *Soul on Ice*'ta bunun hikâyesi vardır. Sonuçta Clara hem kullanıldı hem düzüldü hem de nefret objesi oldu.

Ve Protestan vicdanda hemen hep olduğu gibi ve insanı doğrudan mazoşizme götüren temeldeki yaygın suçluluk duygusuyla ruhunda bir süre sonra bir tür “yıkım” gerçekleşti. Beyaz ırkın suçlarını, Siyah kadının iki yüzyıldır Beyaz erkekçe istismar edilmesi suçunu satın alan bir tür günah keçisi kutsal kurban gibi görmeye başladı kendini. Patolojik her çift ilişkisinin temelindeki kadın türü tam budur. O mizah dolu küçük nutkunun, “aranızda onunla yatmamın Siyah halkın mücadelesine katkı sağlayacağını kanıtlayacak biri varsa,” cümlesinin altında kendini yok etmeye adanmış bir bilinçaltı derinliği yattığına inanıyorum bugün baktığımda. Yazarlık mesleği bazen böyle günah çıkarmalardan ilham alır; “Al sana orospu”nun, “Evet, yap beni sevgilim”in kusursuz biçimde vücut bulmuş ideal koşullarını içeren Clara’nın “aşk diyalogu” öyküleri en korkunç sado-mazo ilişkilerdeki saçmalığın yansımasıdır.

Beni öpüyor. Zarafeti, inceliği daha bir kemikli şimdi; sözlerinde, hareketlerinde *amfetaminli uyarıcı hapların* etkisini kolayca ele veren bir telaş, canlılık var. Hâlâ çok güzel Clara, ama parşömen kuruluğunda, ancak eski yıllarına alışkın gözlerin on yıl önce kestirip görebileceği elli yaş maskesi bir güzellik bu. Yanında mavi blazer ceketli, pek kibar dalga geçen, halinden hoşnut bir Siyah var... Polisin son hoyratlıklarına, Ron Karenga’ya yöneltilen suçlamaları anlatmaya hasredilmiş geleneksel yirmi dakikalardan sonra ve iki kadeh viskinin de yardımıyla eski yıldızın, *ex-starın* –taşınması en zor *ex’liklerden* biridir bu– katlanılması en zor anlarından biri başlıyor ve Clara yapılan film tekliflerini reddettiği rolleri, peş peşe değiştirdiği menajerleri anlatmaya koyuluyor... Genç Siyah tırnaklarını inceliyor. Korkunç sıkılmış durumdayız. Ne olduğunu biliyoruz aslında, bildiğimizi Clara da biliyor. Alan J. Lerner’ın *Paint Your Wagon* [İki Kabadayı] filminde başrol için iki yüz bin dolar önerilmiş kısa süre önce; Lee Marvin’le oynayacakmış ve yirmi milyon dolar büt-

çeli bir filmmiş... Jean umutsuzca bir bakış atıyor bana. Filmdeki o başrolü Jean kabul etti çünkü on beş gün önce ve sözleşme imzalandı bile. Genç Siyah birden zavallı kıza çeviriyor bakışlarını.

"Why don't you shut up," diye haykırıyor. *"Kes sesini."*

"But, honey... Ama sevgilim..."

Adam bir sıçrayışta kalkıp kadehini almaya yelteniyor.

"You had enough. Yeter bu kadar içtiğin."

Yeşil gözlere yaşlar doluyor.

"You are a bastard," diyor. *"You are such bastards, all of you. Now that a have no money left..."* Hepiniz bok heriflersiniz. Şimdi meteliğe kurşun attığımı biliyorsunuz tabii..."

Bize dönüyor adam. Epey yakışıklı bir tip. Çok da yetenekli buluyor kendini. Yazdığı ilk tiyatro oyunu "Siyah ekol"ün, bu aralar edebiyatta "Yahudi ekol"ün yerini alan ekolün en iyilerinden biri sayılıyormuş ve en ilginç yanı da kin ve nefretten tümüyle arınmış olmasıymış.

Kendisinin bulunması gerekirken onun olduğu ve sekiz yılını harcadığı bu yolda Clara'nın verdiği üç yüz bin dolardan tek kuruş kalmadığını söylüyor. Siyahları değil özel olarak Beyazları rahatlatmak için kurulan kırk iki komiteden birinin bir üyesinin cebine girmiş bütün para. İrili ufaklı Siyah örgütler varmış böyle, tek amaç da Beyazların içini rahatlatmakmış; hem paralarından arındırıyorlarmış onları hem de vicdanlarını temizletiyorlarmış. Parayı kendi ceplerine atınca Beyazlar da kendilerini daha iyi hissediyormuş. Yakında cebi az çok para gören her "suçlu" Beyaz kendi Siyah örgütünü kuracakmış ki kendisine faydası olsun, kendini iyi hissettirsin. Şu ülkede gerçekten işe yarar Siyah örgüt sayısı on ikiyi geçmezmiş... Ötekilerin amacı eylem yapıp halka yardım etmek değil, ayakta kalmak, kendini kurtarmakmış. Daha ötesi değil. Clara'ya bakmamaya çalışıyorum. Zaten o da orada yok gibi. Alkolle çarpışan uyarıcı haplar insanda ne bırakırsa geriye, onunla duruyor. Onun gibi başka bir kız daha tanımıştım, olağanüstü güzel bir Teksas kıızıydı, adı Lynn'di, *The Flame and The Arrow* [Ateş ve Ok] filminin yıldızı. Bir akşam aşırı dozla uyuşup açılır kapanır yatağına uzandı; güzel cese-dini üç gün sonra kapanan yatakla duvar arasına sıkışmış buldular.

Clara histerik halde hıçkırıyor. Sonra Jean'e dönüyor:

"I'll tell you, honey. You either work for them or you screw with them... Ya çalışacaksın onlarla ya da yatacaksın... İkiisi birden olmuyor."

"Shut up, I am telling you," diye bağıyor Mark. *"Kapa çeneni dedim!"*

"Bırakın konuşsun," diyor Jean. *"Bu onu sakinleştiriyor."*

"Çünkü ikisini karıştırmaya başladığında herkes hasta olduğunu düşünüyor. They, think you are gone pathological. Kimse inanmıyor senin fikirlerin dolayısıyla Siyahlarla birlikte çalıştığına, apış aran için yapıyorsun sanıyorlar... Give me another drink. Biraz daha içki ver bana."

Adam kadehini alıyor elinden.

"No, you won't... Hayır, bu akşam toplantı var."

"Çünkü şekerim, aşkla işi karıştırdınca sıçıyorsun... Yapacağın en büyük öküzlük onlarla yatmak. Bütün ırkçı Beyaz ve Siyahların senden yapmanı istediği şey bu; oyunu onların istediği gibi oynamak. Fikirler, adalet vb. her şeyi düzüşmek, bacaklarını açmak için bahane ettiğini söyleyebilecekler böylece... Bir şey daha var şekerim. Boktan bir Siyah, Siyah olduğu için boktan değildir. Boktan bir herif, boktan olduğu için boktandır."

"Amen," diyor Mark. *"Toplantıya gitmek istiyor musun gerçekten?"*

"Elbette. Marlon Brando gelecek. Jack Lemmon gelecek. Bütün Hollywood gelecek. Gitmemem mümkün mü? Bunu onlara yapamam. Prestij edinmeleri için benim adım önemli, buna ihtiyaçları var."

Ve toplantıya birlikte gittik...

XVI.

Bir yapımcının Bel Air'deki evinde yapılan toplantıyı Coretta Martin Luther King ve King'in halefi Pastör Abernathy yönetiyordu. Bütün Hollywood oradaydı gerçekten. Ve Marlon Brando da gerçekten oradaydı. Ve bütün ötekiler de.

Hastalanarak terk ettiğim toplantının amacı Washington "Büyük Yoksullar Yürüyüşü"ne para toplamaktı. Organizatörler bu para sayesinde yüz milyon kadar yoksul Siyah, Meksikalı, Portorikolu ve yerliyi federal başkente yürütüp Beyaz Saray'ın iki kilometre ötesinde inşa edilecek "yoksullar köyü"ne yerleştirmek, konaklatmayı orada yapmak derdindeydi.

Abernathy'nin kafasından çıkan fikirde uzak çağrışimli Eşeğe Binmiş Bakire Meryem ve İyi Çoban Yıldızı hikâyesi dahil tümüyle geride kalmış bir Kutsal Kitap taşralılığının bütün izleri mevcuttu. Her şey kimsenin yağma ve cep doldurmak dışında amacının olmadığı bir dönemde, hâlâ müneccim krallar olduğu varsayılan fi tarihinde gibi yaşanacaktı.

Hayırsever bir kadının laf ebeliğinden fırlayıp çıkmış "yoksullar" terimi meseleyi kasten siyasi, ideolojik bağlam dışında tutmak içindi.

California'nın en zengin, en şık semti Bel Air'de muhteşem bir malikâne düşünün; Hollywood'un en zenginleri rehberinin en kalburüstü sanatçılarından oluşan üç yüz isim orada, büfe havyar ve şampanya ağırlığı altında inim inim iniliyor ve bizim kahraman Abernathy o koyunları "yoksullar"ın Washington yürüyüşüne yardım için cömertçe cep boşaltmaya çağırıyor. Bir tek, "siyah ceketli"

Pastör Jess Jackson Hazretleri cesaret edebildi şu cümleyi kurmaya: “Amerikan toplumu tümüyle değişmeden yirmi milyon Siyah Amerikalının sorunu çözülemez.” Pastör Abernathy suikast öncesinde Martin Luther King’le paylaştığı motel odasında yaşananları anlattı uzun uzun. O âna ulvi bir aura, Kutsal Kitap ölümsüzlüğü katmak için harcadığı patetik, tahammülü zor istekle suikastın acımasızlığını yaratıcı havari anlatı dehasından hepten yoksun ikinci el bir şehadete dönüştürdü.

Susun Doktor Abernathy. Martin Luther King’in öldürülmeden sadece birkaç dakika önce kullandığı tıraş macununun markasını bile biliyorsunuz demek. Demek sonra size verdi macun tüpünü alın benimkini kullanın diye, çünkü sizinkini evde unutmuştunuz. Biliyorum, anlıyorum da. O tıraş macunu yakında Kutsal Emanet olacak. Buram buram kutsallık kokacak. Ama şunu unutuyorsunuz; Kutsal Kitap’ta yer kalmadı. Dünya umurunda bile değil o kitabın. Size yeminle, Tanrı Siyahlarla olan randevusuna gelmeyecek. Başka birçoklarınınkine gelmediği gibi.

Torunlarının, torunlarının çocukları hatırına adını mahfuz tuttuğum yanımdaki adam nutuktaki bir anlık boşluktan yararlanıp kulağıma şunları fısıldıyor:

“Salonu görüyor musunuz? Gösteri dünyasının otuz milyon doları burada. *Thirty million dollars of entertainment industry.*”

Doğru bu. Belafonte’den Barbra Streisand’a hepsi burada ve yoksullar yürüyüşünü, buram buram kutsallık kokacak tıraş macununu anlatan Pastör Abernathy’yi dinliyorlar. İlk sırada Marlon Brando var. Tahitili karısıyla birlikte. Kızıl renkte deri ceket, aslan yelesi saçlar, çenesini daha güzel gösteren dökük boğazlı bir kazakla... Siyahların “dava”sı için parasını ilk savuranlardan biri o. Davayı tırnak içine alıyorum; çok kullanıldı, aşındı, neredeyse öldü çünkü.

Mikrofona yaklaşıyor. Salona şöyle ciddi bir bakış:

“Bu akşam burada olmayanlar kendilerine esaslı bir mazeret bulsalar iyi ederler.”

Tehdit biraz can sıkıcı: Biraz da “oynuyor” gibi. Ama daha beteri arkadan gelecek. Kötü beslenmeyle soyu bozulmuş dünya çocukları

üstüne birkaç laf ettikten sonra –UNICEF’i sürekli ve cömertçe destekledi çünkü– bu akşam başlatılan çalışmanın sürekliliğini sağlamakla yükümlü yönetim komitesine katılacak gönüllüler aradığını söylüyor Brando. Huzurdaki üç yüz kişiden otuzunun eli kalkıyor: Bu bile yeter, hatta fazla bile elbette. O üç yüzün tamamı komiteye girse yeni bir yönetim komitesi kurmak gerekecek çünkü.

Ve işte Marlon Brando o birkaç kelimeyle bizzat kendisi ve bazı Siyah dostu dostlarıyla –Siyahlarla demedim, Siyah dostu olanlarla– ilgili psikiyatrik bir araştırmadan daha fazlasını söylemiş oluyor. Sabit bakışlarla salonu ve kalkan otuz eli izliyor. Biraz omuz oynatıp dengeleniyor. Oynuyor. Evet, “oynuyor,” dedim, çünkü sesi ve yüzündeki kasılmalar öyle kasti ve kışkırtıcı bir şiddet yansıtıyor ki, içinde biraz samimiyet varsa eğer, o da ancak şımarık bir vелеde ait olabilir:

“Elini kaldırmamış olanlar siktirip gitsin. *Get the hell out of here.*”

Ne zaman çapsız külhanbeyi gibi davranan bir erkek görsem hep başıma geldiği gibi, kendimi küçük, gülünç duruma düşmüş hissediyorum.

Marlon Brando’nun “sırtı duvara dayalı” Kara Panter mimiklerini taklit etmek istediğini anlıyorum elbette.

Ama bunu kışına tekme yeme tehlikesi bile olmayan bir milyar-
der evinde yapmak insanı “Beyaz Panter” bile değil, halıya işeyen salon kanişi yapar ancak.

Bu kışkırtmada, *bullying*’de, bu umutsuz edalı başka tür düşmanca maymunlukta, aynı şekilde otantik, kaldırırma yayılmış Siyah kanından yükselen bir iğrençlik var gerçekten. Organizasyona vermek istedikleri parayı el kaldırarak değil yazılı olarak belirten üç yüz aktör, yönetmen ve yazar böyle bir yönetim komitesinde yer alacak, yani o paraları yönetecek nitelikte görmüyor demek kendilerini.

“*Get the hell out of here...* Defolun gidin buradan...”

Marlon Brando’yu ve o eskimiş Kara Panter numarasını şimdilik unutalım. Önemli olan şu; psikolojik bakımdan uyumsuz Beyazlar, *misfits* arasında şahsi nevrozunu psikoloji alanı dışına, meşrulaştırıcı toplumsal alana taşımak amacıyla Afro-Amerikalıların trajedi ve taleplerini istismar edenler var demek ki. Zihinsel paranoyak fay

kırklarını gizlemek için otantik mazlumlari kullanarak “düşman”ın karşısına öyle çıkıyorlar.

Başarının zirvesine kadar tırmanan kimi kişiliklerin zihninde sık sık koyu bir aşağılık kompleksi peyda olur, çünkü hiçbir şeyle yetinmezler; egomanyaklar dıştan gelen saygı ve hayranlık etkisini asla yeterli bulmaz. Birey olarak akıl hastası olduğunu düşünenler kendilerini sadece ruhsal değil reel ve toplumsal olarak da konumlandıran bir insan kümesiyle tanımlayıp hastalıklarının psikiyatrik teşhisinden kaçmaya çalışır.

Siyahlar onlara “yardım eden” ya da onları pek mahrem sebeplerle aşırı uçlara iten kimi Beyazların ABD’deki ırkçılık trajedisiyle bir derdi olmadığını pekâlâ farkında. Onlardan biri uzaklaşan ünlü bir Hollywood şahsiyetinin arkasından bakıp şöyle dedi bana gülümseyerek: “Ona çok faydamız dokundu.”

Bu durumun komik bazı oyunlar izlememize olanak tanımadığını da söyleyemem.

Maddi katkı sağlamak isteyen herkesin bunu bir kâğıda yazması, kâğıdı da edepli biçimde zarfa koyması gerekiyordu.

Ama *show business*’ın kalbinde olduğumuz unutulmuştu elbette. Yirmi bin dolar bağış yapıp bunu da salondakilerden saklamak en azından oradaki birkaç kişinin kolay kabul edebileceği bir şey değildi. İlk başlatan adını vermeyeceğim bir yıldızdı ve sempatik oyuncu kâğıdı zarfa koyduktan sonra ayağa kalkıp haykırdı:

“Gelecek filmimin bütün ücretini bağışlıyorum.”

Akını başlatan bu oldu. Salonun dört bir yanından, her köşesinden rakamların uçtuğu, alkışların patladığı, gözlerin sulanıp, nutukların atıldığı esnada divana uzanmış kestiren Pastör Abernathy bile ısıltıyla ayağa fırladı.

Ünlü bir yıldızın kocası olan bir yönetmen şöyle bir muhteşem cümle bile patlattı:

“Sadece para vermek yetmez. Siyah ailelere gitmemiz, onları tanımayı öğrenmemiz de lazım...”

Yıl 1968’di dostlarım. Ve evet, o muazzam büyük Kristof Kolomb yumurtası dünyanın en zengin, en güçlü sosyetesinin orta yerine

birden, muzaffer biçimde dikilivermişti. *Siyah ailelere gitmeli, onları tanımayı öğrenmeliydik...* Evet, tekrar söylüyorum, 1968'deydik. Bu yürek çılgındaki trajik tuhaflığın insanı sersemleten sonuçlarını tümüyle görebildiniz mi bilmiyorum, Babaların Amerikası değildi çünkü uyanıveren: Otuz yedisinde bir yönetmen kaleme aldı onu. Çevresinde tam on yedi milyon Siyah. Watts arabayla yirmi dakikalık mesafede. Kristof Kolomb yumurtası Ionesco oyunundaki gibi gözümün önünde büyüyordu. *Eurêka!* Amerika'nın Amerikalılarca yeniden keşfi. Sıçayım!

Divanın çevresine toplanmış huzurdaki Siyahlar; Belafonte, Young, Jackson Hazretleri ciddiyetlerini korumak için akla kararı seçiyordu. *Siyah ailelere gitmeli, onları tanımayı öğrenmeliydik...*

Young'ın iri bedeni hafiften titriyor, sallanıyor gibi geldi bana birden, kahkahadan patlayacak, Kolomb'un yumurtasıyla birlikte kırılacak gibi; içinde Siyah bir kahkaha saklı, dünyanın en kara kahkahalarından biri saklı o yumurtayla birlikte hem de, kuşkusuz öyleydi, eminim.

Hepsinin, her şeyin üstünde ise Coretta Martin Luther King'in o olağanüstü güzel, gülümsemeye çalışan kederli yüzü vardı. Bir şeyi tekrarlama fırsatı insanın karşısına ender çıkar; çünkü kararlılık çok nadirdir. Öyleyse bir daha tekrar edeyim, hayatımda hiç bu kadar soylu, bu kadar güzel bir yüz görmedim.

XVII.

Oyuncu menajeri Lloyd Katzenelenbogen'ın arabasındayız; yapım-cı kardeşi Saint-Robert, bir diğer menajer Seymour-Blitz de bizimle. Üçü de *mea culpa*,* korkunç durumdalar. Pişmanlıktan göğüslerini dövecekler neredeyse; yaprak sigaramın külünü avucuma toplayıp ikram etmek istiyorum onlara başlarına döküp günahı arınsınlar diye. Amerikan entelektüelini ötekilerden en iyi ayıran şey bu: suçluluk duygusu. Kendini suçlamak yüksek ahlaki ve toplumsal düzey, iyi niyet ve seçkinler sınıfına aidiyet göstergesi onlar için. "Vicdansızlık" itirafı aslında çiziksiz, katıksız temiz bir vicdan sahibi olmanın kanıtı. Kastımın samimiyet olmadığını söylemeye bile gerek yok; şefkati kastediyorum. Uygarlık dediğin kendini insana karşı suçlu hisseder çünkü: Uygarlık buna deriz biz.

Yol arkadaşlarımı dinliyorum onlar tek tek kendini eleştirirken. Hoşgörü, anlayış çitasını en yükseğe Lloyd Katzenelenbogen koyuyor: Dönemin en iyi birkaç yazar ve dramaturgunun menajeri o ara.

"Her tür ruhsal özgürlük topyekûn sözel iç dökme, ferahlama öngörür. Siyahlara yönelik Beyaz'a 'saygılı ol' dayatması ancak simetrik bir taşkınlıkla temizlenebilir, ki bu da 'kutsallıktan arınma' anlamına gelir. LeRoi Jones'un bize hakaret üstüne hakaret yağdırması, Siyah Müslümanların aralarında bütün Beyazları hadım etmekten söz etmesi, Cleaver diye birinin Beyaz kadına tecavüz etmekle övünmesi; bütün bunlar korkunç, katlanılmaz elbette, ama yüzlerce yıldır, köleliğin başından bu yana onlara karşı işlediğimiz suçların, yarattığı-

* (Lat.) Benim hatam. Tanrı'dan merhamet dilemek ve günahların affı için kullarılan söz öbeği. (e.n.)

muz dehşetin bize dönmesinden, aynadaki yansımasından başka şey değil. Bir yerleri yakan, ırza geçen ya da cinayet işleyen her Siyah'ın arkasında Beyazlarca işlenmiş bir suç var, *bizim* suçumuz. 'Yük'ün yarısının yollarda ölüp gideceğini bile bile onları leş gibi gemilere yığıp pislik içindeki havasız ambarlara zincirledik *biz*."

Araya Seymour Blitz giriyor:

"Almanların Hitler'in yaptıklarını unutma hakkı olmaması gibi biz de atalarımızın Siyahlara yaptığını unutma hakkına sahip değiliz... İnsanlığa karşı öyle büyük bir suç işledik ki, Siyahların bugünkü aşırılıkları onun yanında masum kalır... Biz..."

Deli gibi gülmeye başlıyorum. Zaptedemiyorum kendimi, çünkü bu hayatımda duyduğum en gülünç şeylerden biri gerçekten, ama benim de pek çok kez böyle gülünç duruma düşmüşlüğüm var.

"*What the hell is the matter with you? Size ne oluyor?*" diye ciyaklıyor Blitz dişlerine sıkıştırdığı yaprak sigaranın kenarından.

"Söyleyeceğim bana ne olduğunu..."

Gözümün yaşını siliyorum.

"Söyleyeceğim. Biriniz ABD'ye tam vaktinde gelip burada doğma imkânı bulsa da üçünüz de Doğu Avrupa Yahudisisiniz, kölelik ABD'de çoktan kaldırıldığı halde babalarınız, dedeleriniz iki pogrom arasında gettoda çürüdü. Ama '*biz ötekiler, Amerikalı köleciler,*' demek hoşunuza gidiyor, çünkü kendinizi doğma büyüme Amerikalı gibi hissediyorsunuz böylece. Atalarınız eskinin kölecisiymiş havası basıyor –oysa kazakların, *atamanların* ya da çarın bakanlarının keyfine göre yılda ortalama bin köle katlediliyordu oralarda– ve böylece kendinizi bayağı asimile olmuş hissediyorsunuz. Siyahlar umurunuzda bile değil oysa demeyeceğim ama..."

"Eksik olma," diye gürlledi Katzenelenbogen.

"...ama böyle yapmak kendini artık azınlık gibi hissetmemeyi sağlıyor, aşağılık kompleksinize tek gözünüzü kapamaya yardımcı oluyor. Eğer atalarınız 'köleciler' idiyse gerçekten, eh siz de yüzde yüz Amerikalı olmuşsunuz demektir artık. Bu suçluluk duygunuz yüzünden gülmekten karnuma ağrılar giriyor. 1963'te televizyon Papa XXIII. Jean'ın ölümünü duyurduğu sırada New York'ta Yahudi avukatımın

bürosundaydım. Etraf silme Yahudi doluydu ve hepsi danalar gibi böğürerek ağlıyordu; Kurtarıcı İsa az önce çarmıha gerilmiş gibi...”

“Sarhoş bu,” dedi Saint-Robert gösterişli bir ses tonuyla; alkole, marihuana ya da LSD’ye elimi bile sürmediğim halde kısmen doğruydı bu, çünkü o hoş kandırmacalı içki ya da uyuşturucu yoldaşlığından ayrı durmayı başarabilmek için kendimle fena halde meşgulüm bu aralar. Ama kendimi öfkeyle sarhoş ediyorum. Zaten insan böyle böyle yazar oluyor.

Ortam öyle soğudu ki birden, yeniden dostluk tesis etmek için Bistrot’da akşam yemeğine gitme kararı alıyoruz. Hollywood’un bu yüksek sosyete mekânında pazarlık daha başında en yukarıdan açılıyor ve üç yüz altmış bin doların altına asla inmiyor. Neden sonra, adından da belli olduğu üzere Yahudi olan Saint-Robert Harlem’deki antisemit gösterilerden haberler yağıdırıyor. Siyah avangardlar Yahudilere Beyaz oldukları için değil sırf Yahudi oldukları için saldırı başlatmış. Hep aynı ünlü ters tepki, *backlash*. Asla ağlamayan annemin dediği gibi ağlar mısın güler misin...

İlk antisemit zenciyle son seyahatimde, hem de Lloyd Katzenelenbogen’ın evinde karşılaşmıştım. Çok yakışıklıydı. Dostum Lloyd sapına kadar liberaldir. Onu anlıyor. Anlıyor, yani bağışlıyor. Akıldında kalan diyalog –yanlış olmasın diye iki defa elden geçirmek zorunda kaldım– aşağı yukarı şöyleydi:

Militan

Sizler, siz Yahudiler gettoya el koydunuz. Bütün binalar, taşınmazlar, mağazalar size ait. Bütün tefeciler sizden. En tapon malları Beyaz mahallerinde satılandan yüzde yirmi daha pahalıya satıyorsunuz bize. Kulaklarınızı keseceğiz sizin.

Katzenelenbogen

Biraz daha piliç alın lütfen.

Militan (tabağına piliç alıyor)

Teşekkür ederim. İflahımızı kesiyorsunuz bizim.

Ben (Fransızca konuşuyorum)

Şu senin herif burama kadar getirdi bak, haberin olsun.

Katzenelenbogen

Sen bunu anlayamazsın. İki yüzyıl boyunca ezdik onları biz. Kendilerini göstermek istiyor, buna ihtiyaç duyuyorlar. Kes sesini.

Militan

Kişisel bakmıyorum meseleye elbette. Neyin ne olduğunu bilecek durumdayım ve Lloyd, sizi tanıyorum, bunlarla hiç alakanız yok.

Ben

Gördünüz mü bakın Lloyd. Siz iyi bir Yahudisiniz.

Militan

Soul radyoları ele alalım mesela, bütün o ünlü Siyah radyo istasyonlarını... Neredeyse hepsi Yahudilerin.

Ben

Siz antisemit misiniz?

Militan

Siz Amerikalı değilsiniz, anlayamazsınız.

Ben

Çünkü siz kendinizi bayağı bayağı Amerikalı hissediyorsunuz değil mi?

Katzenelenbogen

Söylesene, ırkçının tekine mi dönüşüyorsun, nedir?

Ben

Aslında bir Siyah'ın antisemit olması pek çekici geliyor. Siyahların da herkes gibi Yahudilere muhtaç olduğunu görmekten de memnunum.

Bu antisemitizm Siyah ekstremistlerin manevi *öteki* ararken oynadığı Arapçı-İslamcı komedisinden kaynaklanan bir şey kısmen. Siyahların yüzde doksan dokuz virgül doksan dokuzu atalarının Arap fatihlerce acımasızca katledildiğini, gerçek Afrika din ve geleneği olan animizmi yıkıp yok edenlerin onlar olduğunu bilmez bile. Afrikalı Siyahların adı üstünde kılıç zoruyla Müslümanlaştırıldığını, Arapların sağlıksız zayıf Siyahları hadım edip Portekizli, İngiliz ya da Amerikalı zenci tacirlerine sattığını da bilmez...

Bugünün Araplarına düşmanlık beslemek, atalarının suçundan onları sorumlu tutmak haksızlık olur, yakışık almaz, çünkü o dönemde suç sayılmazdı bunlar. Ama kalkıp İslam'da bir Afrika ruhu yaratmaya çalışmak için birkaç ışık yılı yol almak gerekir; hele ki Malcolm X'in Beyazlarla ilgili şöyle dediği hatırlanırsa: "Annemin ırzına geçen, babamı öldüren, atalarımın hepsini köle yapan adamı nasıl sevebilirim ki ben?" Ama kendini Peygamber'in kollarına atarak yaptığı tam bu...

"Sizin köpektен ne haber?" diye soruyor Saint-Robert.

"Ne olmuş köpeğime?"

"Hâlâ ırkçı mı?"

Susuyorum. Ötekiler konudan habersiz. Oyuncu menajeri sanki SS militanı ailemin bir üyesinden söz eder gibi vah vahlayan bir ses tonuyla hikâyeyi onlara da anlatıyor. Her bunaldığım da yaptığım gibi kafamı önüme eğip elime ne geçerse atıştırıyorum. Tek mutluluk kaynağım bu; bir şeyler yemek. Savaşta filo yemekhanesinde viski içip Almanya'daki hedefi iskalayalı beri böyle durumlarda asla içmem.

Katzenelenbogen bir şey demiyor, ama meseleyle bayağı ilgili.

Ertesi gün bana telefon ediyor.

"Gelip sizi görmek istiyorum, uygun musunuz?"

Benim menajerim değil, Jean'in de değil, ama olmaya çalışıyor.

"Gelin," diyorum. Ne kaybederim ki?

Üstü açık Thunderbird'üyle yirmi dakika geç geldi. Yer gösterdim. *Bloody Mary*'ye hayır demedi.

"Köpeğinizle ilgili görüşmek istedim sizinle," dedi. "Gece düşündüm, karıma da danıştım. Sanırım size yardım edebileceğiz."

“Bak sen? Nasıl?”

“Köpek hayatının geri kalanını kafeste geçiremez, onunla siz de ilgilenemezsiniz, çünkü çok sık seyahat ediyorsunuz.”

Lafı nereye getirmek istediğini anlamaya başlıyordum. Köpek olsaydım tüylerim diken diken olmuştu bile.

Lloyd biraz tereddüt ediyordu. Müthiş iyi giyinen bir adamdır. Altın düğmeli mavi blazer, en kalitesinden iç çamaşır...

“Köpeğinizi bizim eve alabiliriz diye öneriyorum sadece. Karımla Bel Air’de epey gözden uzak bir evde yalnız yaşıyoruz ve...”

Öyle içten davranıyordu, istekli olduğu öyle belliydi ve o kadar çok iyi yazar vardı ki portföyünde, bağırsaklarımdaki o radar olmasa ve orospu çocuğu gördüğünde ânında harekete geçmese belki beni kafalayabilirdi de.

Kentlerde suç oranı epey yüksek ve çoğunun faili de Siyahlar; Watts’tan beri “en iyi niyetli” insanlar bile buna karşı her türlü önlemi almaya çalışıyor.

Batka gibi bir köpeğiniz varsa, eve yaklaşan Siyah, genlerine kadar işleyen öyle bir havlamayla burun buruna gelir ki Siyah ailelerin evinde pek az köpek olmasının sebebi bu genetik bilgidir. Plantasyonlardaki en yaygın spor faaliyetlerinden biri kaçak köle avcılığıdır çünkü.

Hafif mide bulantım var. İçim kalkıyor. Çünkü şu karşımdaki herif kendini “ilerici” diye tanıtıyor o militanlar arasında...

Ve şimdi gelmiş evini koruması için benden Beyaz Köpek’i istiyor...

“Üzgünüm dostum,” diyorum. “Ama kuçukuçu için belediye başkanı Yorty’ye söz verdim.”

Katzenelenbogen’ın hafifçe suratı asılıyor tavuğuna kışt demişler gibi.

Kalkıyorum.

“Ama Batka’nın beyaz yavruları olursa söz, aklımdasınız...”

Yumuşak başlı tiplerin sözel ya da başka tür şiddet yerine başvurduğu o öfke adımlarıyla kapıya seyirtiyor.

O gece hiç uyumadım.

Don Kişot'u, her zamanki tanıdık salak görünümü altında her tür iğrenç canavarın farkına varabilen iflah olmaz bir gerçekçi olarak hayal ettim o karanlıkta.

Sanço Pança'yı ise gerçeği göremeyecek kadar müzmin hayalpe-rest, romantik bir uyanık olarak. Stalin'i tam otuz yıl bilge, insanlı-ğın mutluluğunu gözeten "halkın babası," yirmi milyon ölüyü ise "kapitalist propaganda"nın "tasfiye" ettiği insanlar olarak gören körler gibi.

Oysa Don Kişot *bilirdi*. Benzersiz bir uyanıklıkla, içimizdeki yılan kuyularından pis suratıyla çıkı çıkıveren şeytanları, genetik ejderha-ları bütün çıplaklığıyla görmüştü.

Lambayı yakıp Cleaver'ın otobiyografisini alıyorum elime ve karşıma ilk LeRoi Jones'tan yapılan şu alıntı çıkıyor: "*Come up, black dada, nihilismus. Rape the white girls. Rape their fathers. Cut the mother's throat.* Ayağa kalk Siyah dada. Nihilizm. Beyaz kızların ırzına geç. Irzına geç babalarının. Annenin boğazını kes."

Kahretsin.

Kalkıyorum.

Ben nasıl dolanıp duruyorsam koca şehirde Olds'umun direksi-yonuna oturup, kafamdaki düşünceler de öyle amaçsızca tura çıkı-yor. Kardeşim okyanusu dinlemek için Malibu'ya kadar sürüyorum arabayı. Ama kardeşim suskun.

Uyuyor.

Çiftliğe gidip Boğucu Pete'in kafesine dalıyorum, tatlı tatlı yayılı-yor ama beni görür görmez ânında üçgen kurup dikiliyor.

Bakışıyoruz.

Bu piton o yuvarlak gözlerini dikip birini izlemeye başladığında sanırsınız ki sanki hayatında hiç böyle bir şey görmemiş.

İdrak yoksunluğumuzu bir kere daha paylaşarak, sınırsız bir tat-minle uzun uzun birbirimizi kesiyoruz. Bir biçimde duygu aktarı-yoruz birbirimize. Bunu tek kelimeyle özetleyebiliriz: Canavarca...

Sonra Batka'nın kafesine gidiyorum, öyle sıcak karşılanıyorum ki içimde bir yerlere saklanmış sekiz yaş çocuğu keyiften dört köşe oluyor. Beyaz köpek başını dizime yaslıyor, ben Hugh's Market'ten

aldığım Rus hıyarını kara ekmeğe katık edip yerken gözleri gözle-
rimde hayran hayran beni izliyor. Koca dünyada insanın insan adını
hak ettiğini görebileceğiniz tek yer bir köpeğin bakışlarıdır.

Keys bizi böyle kucak kucağa, kardeşçe sarmaş dolaş buluyor.

“İyi misiniz?”

“İyiyiz.”

Kafese girip hayvanı besliyor. Batka yaltaklanıyor, kıcını oynatıp
kıvırıyor, adamın ellerini yalıyor.

Keys göz ucuyla bana bakıyor.

“Hiç fena değil,” diyorum iltifat niyetine.

“Evet,” diyor. “Hızlı ilerleme kaydediyor. *He is coming along fine,
just fine...*”

Doğrulup sigara yakıyor bana tuhaf tuhaf bakarak.

... Pis herif. Onu asla affetmeyeceğim.

XVIII.

Arden'e döndüğümde Nicole Salinger'ın bir notunu görüyorum. Bobby Kennedy seçimde McCarthy'ye karşı yürüttüğü kampanyayı bir iki günlüğüne kesmiş, bizi yönetmen Frankenhemier'ın Malibu'daki evine davet ediyor. Kardeşini senatörken tanımış, Beyaz Saray'da yeniden karşılaşmıştım, ama Bobby ile tanışıklığım yok. California'daki Siyah oyların yüzde seksenini alabileceğini epeydir biliyordum ama Seberg ânında coşkulu bir taşkınlığa başladı: Bobby'nin Broker gibi bir ılımlıyla, Red gibi bir aktivistle buluşmasını sağlasak iyi olmaz mı? Tanıtım broşürlerini toplayıp Brooker'ı arıyor. Ben de Red'e telefon ediyorum, önce reddediyor, ama sonra akşam bize gelmeye karar veriyor.

Biraz sinirli, kafası çok meşgul, buranın deyimiyle *insecure* [güvensiz] buluyorum Red'i. King öldürüldükten sonra işler öyle sarpasardı ki, bir *establishment* politikacısıyla görüşmeyi kabul eden her aktivist yönetici ihanetle, "işbirlikçilik"le suçlanıp suçlanmayacağını sorgulamaya koyuluyor. Hiç böyle görmedim onu bugüne kadar; gözlüğü altında, dizinin üstünde bir yığın kâğıt... Gece zamanın yarısını "hiçbir şey yapmamış" Kennedylere sövüp saymakla geçiriyor ve bana o sırada çok şaşırtıcı gelen, ama yıllık geliri kırk milyon üstünde tahmin edilen Mafya'nın olağanüstü mali ve siyasi gücüne ilişkin belgelere dayalı muazzam yayınlardan sonra bugün artık asla öyle bulmadığım şu lafı ediyor:

"Suç-sendika ortaklığı Siyahları tümüyle saf dışı bıraktı. Sendikalar bizi sistemli biçimde istihdam dışı bırakıyor, gerekli baskıyı oluşturmak için yeterince mali gücümüz yok. Mafya sürekli Siyah karşıtlığı kartını oynuyor, çünkü bu ona muhafazakâr bir görünüm

sağlayıp ırkçı ‘mavi yakalı’ işçilerin duygularını istismar etmesini mümkün kılıyor. İtalyan, İrlandalı, Yahudi azınlıklar baskı grubu kurup politik açıdan özgürleşiyor. Bizse bu azgelişmişliğimizle organize suç yapılarının bile dışında kalıyoruz... Mafya karşımızda yer almaktan vazgeçtiğinde Siyahların durumu gerçekten değişmeye başlayacak; bunun için de en üsttekileri ezmeliyiz, orada da sadece en yaşlılar var.”

Çılgınlık bu, diye düşünüyorum, ama Red’in bu konularda açıkça yeterli malumatı olduğunu anlamak için *Cosa Nostra*’nın siyasi gücüne ilişkin son zamanlardaki ifşaatları okumak yeterli.

Bununla birlikte sabahın ikisine doğru bir hakkı teslim ediyor:

“Bir şeyler beklediğimiz tek liberal Bobby. McCarthy Siyahlarla ilgili hiçbir şey bilmiyor, onun için teorik bir sorundan ibaretiz...”

Bir de Fransızca hava atıyor:

“Bu onun için fazla ‘populo.’”*

“Philip’ten haber var mı?” diye soruyorum.

Gururla gülümsüyor...

“Subay çıktı. İki de madalya aldı...”

Şan ve şerefle gönenmiş oğluyla gurur duyan “yüzü pak” bir Amerikalı sanki.

Sonra ânında toparlanıyor:

“Birkaç ay sonra dönecek. Savaş bitmeden son derece eğitilmiş, özellikle de disiplinli, dört başı mamur elli bin askerimiz olacak... Çünkü disiplin, eksikliğini en çok hissettiğimiz şey. Bir sürü başına buyruk insan var, örgütlü, sağlam eylem koyamıyoruz...”

“Patlama gibi mi?”

“İlle o da değil. Onları öncelikle siyasi güce karşı kullanıyoruz. Kısmen de Mafya’nın ve sendikaların kalelerini ele geçirmek için... Ama mücadelede başarısız olursak farklı olur elbette...”

“Bunu Bobby’ye söyleyecek misin?”

“Bütün açıklığıyla.”

Ötesine takatim yok. Büyük oğlunun otantik *Amerikan* kahramanı olduğunu, oralarda kimsenin teninin renginin önemli olma-

* (Fr.) Avam. (e.n.)

dığı bir “kardeşlik,” savaşçı insanlara has bir kardeşlik yakaladığını bilmiyor olabilir mi? Oyun mu yapıyor? Dört başı mamur eğitilmiş Siyahların Vietnam’dan dönmesi ABD’de güç dengesini nasıl değiştirecek ki? Elli bin “veteran” da olsa –tümüyle teorik bir sayı bu ve birey tavrını hiç hesaba katmıyor– karşısında iki yüz elli bin Beyaz “veteran” bulacak...

İnanmaz inanmaz, ama hüznle ona bakıyorum. Bakışlarında düş izleri arıyorum. Kelimenin en geleneksel, en Amerikanca manasıyla sapına kadar pragmatik, pratik bu adam tümüyle gerçekdışı, tümüyle hayali, en eski Afrika efsaneleriyle buluşuvermiş izlenimi veren bir harikalar ülkesi düşün, imkânsız bir mite kapılıp gitmiş. O sakın ama sık sık akıldışılığa, deliliğe bürünen maske var yüzünde. Kim icat etti ki o “akıllı delilik” terimini bir zamanlar? Biraz tereddüt ediyorum. Sonra, aman bana ne. *Gerçek* konuşacak. Söylüyorum:

“Biliyorsun Ballard ABD’ye dönmek istiyor. Orada beceremiyor. Avrupa’da yapamıyor. Fazla Amerikalı...”

Anahtar iki defa çevrilmiş gibi kapanıyor suratı. Güya hepten ilgisizmiş gibi bir ifade kalıyor geriye. Omuz silkiyor.

“İstikrarsız. Bir hippî. Onun gibi serserilere ihtiyacımız yok. Fransa’da kalmalı, onun için en iyisi bu.”

Zihnini Ballard’ın ABD’ye dönünce asker kaçığı olarak yargılamacağı düşüncesi kemiriyor olmalı.

Boğuk bir sesle, hiç bana bakmadan ekliyor:

“Söyle ona. Orada kalsın...”

“Anlaşıldı.”

Ertesi sabah Jean’le Malibu’ya gidiyoruz.

Bobby kendini Okyanus’a bırakmış, köpüklerin üstünde salınan saçlarını görüyorum, dalgalar güçlü ve o da bunu seviyor gibi.

Birkaç dakika sonra üstünde rengârenk bir bermudayla salona giriyor, üstü çıplak, yere çöküyor.

Jean koluna girip kâğıtlarını seriyor ortaya, gülüyor.

“Hey, burada tatildegim ben...”

Yine de dikkatle dinliyor, Brooker ve Red’le görüşme sözü veriyor.

Sonra gelip Nicole Salinger’la benim arama oturuyor. Demokrat Parti’nin eski California şefi avukat Paul Ziffrin birkaç gün önce rica

etmişti, durum dışarıdan, yabancı gözüyle nasıl görünüyor, gözlemlerini yazılı olarak aktarır mısın diye. Ben de “Siyah İktidar”ın dilindeki Yeni Afrika Cumhuriyeti Devleti, “Siyah İsrail” fikrini ne kadar şaşırtıcı bulduğumu, bunu hiç beklemediğimi söylemiştim.

Bobby ânında meseleye giriyor:

“Bunu düşünmek bile delilik. Böyle düşünmek için yüz milyonların öldüğü nükleer bir kıyamet yaşamış olmak, Orta Çağ Avrupası’ndaki gibi yıllarca süren topyekûn anarşi gerekir ancak ya da buna benzer başka bir çılgınlık, sapkınlık... Böyle bir entelektüel karamsarlık Demokratik Amerikan idealinin koşulsuz yenilgisiyle açıklanabilir...”

Elinde portakal suyu bardağı, halının üzerinde bağdaş kurmuş oturuyor. Bedeni koca patili genç bir köpeği andırıyor bu haliyle. Bu yüzün, dalgalı gür saçların, narin ve dolgun hatların yaşlandıkça birbirine yaklaştığını, Truman’ın danışmanı General Motors patronu Wilson’ın* ya da Cordell Hull’un çok tipik Amerikalı yüz hatlarının fiziki yolunu izleyeceğini geçiriyorum aklımdan.

On beş gün önce Ziffrinlerde Pierre Salinger’a şunu demiştim:

“Elbette sen de biliyorsun ki bu senin oğlan kendini öldürtecek?”

Salinger ürpermiş, bir an sessiz kalıp sonra şöyle demişti:

“Ben de hep bu korkuyla yaşıyorum. Onu korumak için elimizden geleni yapmalıyız. Ama cıva gibi her yere koşuyor...”

Mickey Ziffrin sormuştu:

“Saldırıya uğrayacağını düşünmenizin sebebi ne?”

“Amerikan folkloru. Rekabet ruhu. Yarışma ve açık artırmanın tadı. John’un katlinden bu yana Bobby ortalama her Amerikan paranoyağının dayanılmaz arzu nesnesi, temsil ettiği bu. Psişik bir yokmu-artıran salgını. Ve bir şey daha var. Bobby bütün dengesizler, ezilmişler, hiçlik sıkıntısı çekenler için provokasyon unsuru... *Bobby is too much*. Bobby çok fazla oluyor. Çok genç, çok zengin, çok çekici, çok mutlu, çok güçlü, çok imkânlı. Bütün paranoyaklarda haksızlığa uğramışlık hissi, yoksul küçük Harlemlî’de lüks vitrin etkisi yaratı-

* Truman’la çalışan Charles Edward Wilson General Electric CEO’suydu; General Motors CEO’su ise Charles Erwin Wilson’dı. (ç.n.)

yor. Üçüncü dünyaya Amerikan zenginliğini teşhir etmek gibi. Çok fazla oluyor.”

Bunu önceden görmüş olmakla övünmek kolay. Anlatıyorum, çünkü bugünün Amerikan hayaletinin analizi için önemli bu. Ölçüsüz her şeyin olduğu gibi nevrozun da avangardı bu ülke. Büyük teknolojik hayat dağıtım makinesinde herkes giderek daha fazla kendini kısa devreyle manipüle edilmiş hissediyor; deliğe atılıp öteki taraftan emekli ya da ceset olarak fırlatılmış bir jeton gibi. Hiçlikten kurtulmak için ya hippiler ve sayısız tarikat gibi kabile halinde bir araya geliyorsun ya da “intikam amaçlı” ölümcül bir *happening*’le [olay] patlayıp kendini gerçekleştirmeye çalışıyorsun. Ben bu Amerikan paranoyası Bobby için ağır tehdittir diye düşünüyordum; ülkedeki başarı, ün kültürünün aşağılık kompleksini, acı, sürtüşme, yoksunluk duygusunu büyütmesi dolayısıyla başka ülkelere göre çok daha büyüktü tehlike.

Bobby’ye muhtemel suikast girişimine karşı ne önlem aldığını soruyorum. Gülümsüyor.

“Seçim kampanyasındaki adayı korumanın yolu yok. Kendini kalabalıklara teslim edeceksin ve sonra... şansa bırakacaksın.”

Sürekli alnına düşen diri saç perçemini sallayarak gülüyor.

“Zaten ABD Başkanı seçilmek için de senin yanında olmalı şans. Er geç biri saldıracak, biliyorum. Öyle siyasi bir sebeple de değil; ahlaki çürümüşlük yüzünden. Olağanüstü bir ruhsal salgın hastalık dönemindeyiz. Burada biri çıkıp Martin Luther King’i katlettiğinde ‘hastalık bulaşmış’ başka biri de Berlin’de Alman öğrenci liderini öldürmeye kalkıyor. Görselliğe dayalı fenomen yaratma ihtiyacı bitmeyen, kendi geliştirip yoğunlaştırdıkları dramatik iklimlerde yaşayan *mass media*’nın travmatize ettiği bireylerle ilgili derin araştırmalar gerekiyor. Bu alanda şimdiye kadar hiçbir şey yapılmadı. Şu da doğru; dramatik fenomen ve *happening*’ler gerek Doğu’da gerekse Batı’daki büyük manevi boşluk sayesinde buralara geldi. Ve *happening*’den *happening*’e zincirleme reaksiyon var... Ayrıca özellikle kentlerde demografik damar tıkanıklığı yaşanıyor: Gençler kendini patlatıyor deyim yerindeyse: Birey –bunu daha çok bizim Siyah gettolarımızda görüyoruz– kendini öyle sıkışmış, öyle baskı altında

hissediyor ki, ancak patlayarak özgürleşebiliyor. Biliyor musunuz, ben bile kendime sorup duruyorum, şiddete yönelimin kaynağı sanat yeteneği ya da kendini başka türlü ifade etme imkânı olmayan gençlerin yaratma ihtiyacı olabilir mi diye... Şu Hemingway olayı oldu sonra. Yazar olarak çok severim ben Hemingway'yi, ama gülünç ve tehlikeli bir mit yarattığını da söylemeliyim: Öldürme eyleminin şehvi güzelliği ve ateşli silah miti... Bugün Kongre'de ateşli silah satışını yasaklayan yasa yapmak kesinlikle imkânsız."

O aralar üniversiteleri işgal eden üniversite öğrencilerinden söz ediyoruz. Öncelikle bir politikacı tavrı olarak ilk tepkisi rakamlara başvurmak oluyor: 1972 seçimlerindeki "yaş grupları"nın oy verme tavrının bugünün militanlarının tutumuyla alakası bile olmayacağını söylüyor. Biraz rahatsız olmuş ve "seçim gerçekçiliği" yaklaşımlarından ötürü peşinen özür diler gibi hafifçe gülümseyerek şöyle diyor: "Ama yine de, bugünün öğrencileriyle ilgili ne diyeceğimi tam bilemediğimi söylemeliyim." Neden; büyük öğrenci çoğunluğu rakip McCarty'den yana olduğu için olabilir mi? Ama sonra birden, damdan düşer gibi itiraf ediyor:

"Bazı üniversite çevrelerini bilerek McCarty'ye bırakıyorum. Bugün Columbia Üniversitesi'nde olan biteni, şu bu demeden, sırf yapanlar 'genç' olduğu için desteklemek de istemiyorum. Her tür eleştirinin, her tür akılcı tartışmanın yanındayım, ama bugün Columbia Üniversitesi'nde olaylar başka bir yöne kayıyor, görüyoruz, tıpkı geçen yıl Berkeley'de olduğu gibi: Kampüsü yakıp yıkıyorlar, çünkü Vietnam Savaşı'nı durdurabilecek güçte hissetmiyorlar kendilerini... Ya da Sovyetler Birliği'nde Siniavski'yi özgürleştirebilecek güçte."

General de Gaulle henüz Romanya'dan dönmemişti o sırada ve Fransa'da günden güne ağırlaşan durumla ilgili bir şeyler öğrenmek istedi Kennedy. Hiçbir şey bilmediğimi söyledim, ama Fransa her tür güç kullanımına meydan okumanın kurbanı olmuş gibi görünüyordu; dünyanın her tarafındaki güç gösterileri, gerçek bir *tease*, dayanılmaz bir provokasyon halini almış askeri, siyasi, nükleer, ekonomik, komünist, kapitalist güç gösterileri yüzünden belki de.

“Ne olursa olsun, bir de Gaulle daha gelmeyecek, diyor Kennedy. Onun gibi başka biri olmayacak. Bugün Anglo-Sakson dünyaya karşı izlediği politika bizim savaş sırasındaki tavrımızdan etkilenmiş olabilir mi sizce?”

Muhtemeldir, cevabı veriyorum, ama intikamcı düşmanlık anlamında değil: Roosevelt ve Churchill asla unutamayacağı bir güç dersi vermiş oldular de Gaulle’e sadece. Ülkenin paramparça hali düşünüldüğünde Fransa sözcüğünün partnerlerin kulağında sihirli hiçbir çağrışım yapmayacağını bilebilecek durumdaydı çünkü.

De Gaulle konusunu kafaya taktığını hissediyorum, tıpkı Beyaz Saray’daki karşılaşmamızda ihtiyara olan hayranlığını saklamaksızın beni ha bire sorguya çeken ağabeyi gibi.

“Kaç saldırı atlattı demiştiniz tam olarak?”

“Beş ya da altı sanıyorum.”

“Dediğim gibi: Şans işi bu. *The good old luck* olmadan başkan olunamaz çünkü...”

Bu kadar. Başkaları da var; iki yakın danışmanı Dick Goodwin ve Pierre Salinger, Pierre’in karısı Nicole, aktris Angie Dickinson ve kocası, oyun yazarı Alan Jay Lerner ve karısı, aktör Warren Beatty, yönetmen John Frankenheimer ve karısı, kozmonot Glenn ve Bobby Kennedy’nin kampanya yönetiminden isimlerini bilmediğim birkaç kişi daha.

Biz ayrılırken Jean’e aynı gün Brooker ve Red’le görüşme sözü veriyor.

Ve sözünü tutuyor.

Akşam Red havaalanından beni arıyor.

Biraz endişeyle soruyorum:

“Nasıl geçti?”

Red’in heyecanını gizlemeye çalıştığını hissediyorum, *to play it cool*:

“Hiçbir başkan adayına güvenmem ben. Her türlü vaatte bulurlar çünkü. Bu ise benzersiz. Onun gibisi yok...”

Sonra ânında toparlıyor kendini:

“Ama ne dediysem o, fazlası değil: Onun gibisi yok. Bu kadar. Yaptıklarına bakacağız artık.”

XIX.

Mevki sahibi bir dostum telefonumun dinlendiği, evimde mutlaka mikrofon olduğu konusunda beni uyarıyor. Neden olmasın ki? Herkes işini yapıyor.

Gazetelerde ne yazıyorsa Arden’de de onlar konuşuluyor. Bununla birlikte, hareket imkânı olmayan her yerde sürekli yapıldığı gibi dur durak bilmeden tartışılıyor.

Amerikan zenciliği burama kadar geldi. Neyse ki Fransa kaynıyor ve bu benim için biraz temiz hava almak demek. Zihin açmak için bundan iyisi can sağlığı. Televizyon susmuyor. Sorbonne işgali, barikatlardaki binlerce öğrenci, genel grev tehdidi. Biraz soluk alıyorum. Salondaki “yeşil iktidar” –siz bunu dolar iktidarı anlayın– toplantısı sırasında stüdyoma çekilip televizyon izlemeye koyuluyorum. Siyah bankaları, Siyah endüstrisi, Siyah ticareti olan, her şeyi Siyah yeni bir kapitalizmin temellerini atmak amaçlı bir örgüt kurulması görüşülüyor salonda. Gerçek bir kapitalist devrim. Jean’in yeni bir çek imzalamakla meşgul olduğu salona dönünce menekşe rengi cübbeli, kemerinde toka yerine maske, göğsünde barış haçı, kafasında Yahudi haham takkesi ve sağ kulak memesinde altın halka olan bir herifle karşılaşıyorum; adam öyle güzel bir nutuk çekiyor ki yeniden stüdyoma kaçıyor, görelim-bakalım-şarap-güzel-mitadımcısı-yuvarlak-masa-şövalyesi kılıklı, kasklı, maskeli, coplu Fransız CRS polislerini izliyorum; bir Joinville, Saint-Louis ve Godfrey de Bouillon eksik aralarında. Hemen kâğıt kalem kapıp üç ay önce Peter Stewart diye tanıdığım salon hatibi Saïd Mektoub’un dudaklarından dökülen incilerin tek kelimesini kaçırmamak için kaçıya yanaşıyorum:

“Siyah Amerikalılara komünizmden falan söz etmeye kalkmayın, çünkü proletaryaya ya da başka herhangi bir yapıya entegre edilmemiş biz Siyahlar için böyle bir sorun bile olmayabilir artık. Asla Amerikan kapitalizmini yıkma niyetinde değiliz; tersine, onun ayakta kalıp *ödemeyi* artık bize yapmasını istiyoruz. Yüzyıllarca soyulduk sömürüldük, çalıştık, ter döktük bu yüzde on bir faizli ödemeyi yaptırmak için, o parayı da asla Beyaz proletaryayla paylaşmak istemiyoruz. Bu ülkenin bir bölümünü ellerimizle inşa ettik, şimdi ödemeyi bekliyoruz. Beyazlar bundan kurtulmak için isterlerse komünist bile olabilirler, cehenneme kadar yolları var...”

Peter Stewart Saïd Mektoub konuşmayı sürdürüyor, kulak memesi hafifçe şişmiş, deliği kendisi açtığı için enfeksiyon kapmış olmalı. Ben de hep sağ kulak mememde altın halka olsun istemişimdir ama bunun için geçerli bir bahane yaratamadım asla. Belki baba tarafından Moğol olduğunu söyleyebilirdim atalarımın... Evet ama annem Yahudi. Çözümü imkânsız bir ikilem. Üstüne üstlük Tatar atalarım pogromcuydu, annemin ataları ise pogrom kurbanı. Sorunum büyük. Kulağıma takacağım halkayla ilgili geçerli bir mazeret uyduramazsam teşhircilikle suçlayabilirler beni. Birden o ünlü Fransız akıl oyunu geliyor aklıma: Babam Mamers belediye başkanı, erkek kardeşimse masör.* İsrail’deyken radyodan da yayınlanan, salon dolusu insanın izlediği basın toplantısında Yahudi *Maariv* gazetesinin Ben Gourion’a benzeyen ama ondan çok daha yaşlı saygın gazetecisi sormuştu: “Mösyö Romain Gary sünnetli misiniz?” Kamışım basının ilk kez ilgisini çekiyordu, hem de canlı radyo yayınında! Hayır diyemezdim, annemi inkâr edemez, mezarına tüküremezdim herhalde. Evet dedim ve salonda derin derin iç geçirenler oldu, sağım soluma iğne batmış gibi hissettim, protesto ettikleri şey bir gerçeklikti. Bunun üzerine hemen ekledim: Oğlum da sünnetli.

Peki, onu Yahudi gibi mi yetiştireceksiniz öyleyse? Dürüstlüğü düstur edinmiş bir adamım ben, özellikle de radyo yayının-

* Fransızca “mon père est maire de Mamers et mon frère est masseur” cümlecikleri kelimelerin sesteşlik özelliği dolayısıyla, sözel ifadede “babam annemin annesi, erkek kardeşimse kızkardeşim” diye de anlaşılabilir. (ç.n.)

da. Bunun üzerine “Hayır bayım,” dedim *Maariv* gazetecisine; “oğlumun büyük dedesi Moğol, annesi İsveç asıllı bir Amerikalı, büyükannesi Yahudi, ana dili İspanyolca ve henüz altı yaşında olduğu halde mükemmel Fransızca konuşur, dadısı onu Katolik olarak eğitmek istiyor, ama üç yaşındayken pipi derisinde küçük bir iltihap oluştu ve Rochechouart Bulvarı 32 numaradaki Doktor Buttervasser, size de tavsiye ederim aziz dostum, mükemmel bir çocuk hastalıkları uzmanıdır, bir cerrah olarak ve bana hiç sormadan pipi derisinin ucunu almaya karar verdi.” Ve bütün bunların tümü radyodan yayınlandı.

İrkçilik, ah, ırkçılık!

Ama meslekten avukat Peter Stewart Saïd Mektoub’un hiçbir dediğini kaçırmadım:

“Siyah mülkiyet, Siyah servet, Siyah adalet aşamasını atlayıp sınıf toplumu, evrenselcilik, evrensel adalet vaazı vermesi dolayısıyla komünizm bizim düşmanımızdır...”

Off!

Karım bir köşede, yanında başka iki cübbeli, çek defterine yumulmuş durumda. Ya ben ne yapayım? Hele büyük bir spor Maserati’ye ve on iki vizon kravata o kadar çok ihtiyacım varken...

Televizyona dönüyorum. O ara kaldırım taşlarını söküyorlar. CRS polisleri ise göz yaşartıcı bombalarla karşılık veriyor; dağılmış şövalye üniformalarıyla o kadar tuhaf bir anakroni oluşuyor ki. Koltuğuma yerleşip bir yaprak sigara yakıyorum. İnsanın evinde böyle rahatça yayılması, bütün dünyanın tepsiyle önüne gelmesi öyle harika ki.

Ama alçak davranışım için biraz utanç içindeyim; gece Jean’e bir gün sonra buralardan kaçacağımı söyledim.

Biraz şaşırılmış göründü. On yedi milyon Siyah Amerikalıyı bırakıp Paris’te küçük bir Mayıs gezisine çıkmak saygınlığıma halel getirecek bir davranış çünkü. Kurtuluş Haçı’mı ve Légion d’honneur subayı rozetimi pijamama iğneliyorum yine de ama Jean de pekâlâ biliyor ki bunlar yirmi beş yıllık, eskimiş şeyler: Bir *has been*’im ben. Bir *ex*. Kaçmak için İngiltere Savaşı’nı hatırlatmanın âlemi de yok

hem. Sorun burada, ABD’de. Dahası Paris’tekiler Beyaz. Birkaç gün önce Parisli bir dostumun karısı için “makamını elinden aldıkları için adamı terk etmiş” dediğinde mert dostum Clara’nın verdiği olağanüstü tepkideki gibi tam da:

“Neden sızlanıyor ki? Beyaz değil mi o? Derdi merdi yok onun.”

Kısacası kaçıyorum oradan. Aralarına sızan Abdülhamit’in polis ajanı olduğunu, “siyah iktidarı” bölmek için kurulan ve burada kafası kazanmış Bombadia tarafından temsil edilen yeni grubu muhtemelen FBI’nın finanse ettiğini bilmiyormuş gibi yapanların, bu kadar genç Siyah militanın öteki Siyah kardeşlerince neden ve kimin talimatıyla öldürüldüğüne bir türlü kafa yormayanların toplantılarına katılmak istemiyorum artık. Kısacası, tatili benim vicdanım da hak ediyor diye düşünüyorum; ilkbaharı, çiçek açmış barikatları ve CRS şövalyeleriyle tam da kafamı boşaltıp düşüncelerime yeni bir yön vereceğim yer Paris.

Valizimi hazırlıyorum. Yola çıkacağım sabah oğlumla köpek kulübesine gidip bir saatimizi Beyaz Köpek’le geçiriyoruz. Oğlum altı yaşında ve artık onunla bazı ortak projeler yapabiliriz. Ben dönünce Batka’yı Fransa’ya götürme, onu genç bir Fransız dişiysiyle evlendirmeye, bir sürü yavruları olması kararı alıyoruz. Bütün arkadaşları Siyah olan oğlum bu dünyada Siyah diye bir şey olduğunun farkında değil. Şu beyefendinin ya da Jimmy’nin, annesinin derisi neden siyah diye bir kez olsun sormadı. Oğlum henüz yeterince eğitilmemiş demek ki.

Eve dönünce masada bir not buluyorum: “Bana hoşçakal demeden gitme; Cranton’da, havaalanı yolunda toplantıda olacağım...” Sandy’ye, sarı köpeğime pati veriyorum. Maî omzuma sıçrayıp yanağıma sürtünüyor, olağanüstü karmaşık, upuzun bir hikâye anlatıyor; ya kuşla bir sorunu vardır ya da karşıdaki evin terbiyesiz kötü kedisi mutfaktan dana kotlet çalmıştır ve yeminle, kedinin konuştuğunu bile duymamıştır.

Daha önce hiç gelmediğim Cranton’da evi zar zor bulup sakallı bir yarmaya adres soruyorum: Bu gariban Lumumba’nın sakalına Kongo’dan daha çok emek ve zaman harcadığı kesin... Sorduğum adres müthiş etkili:

“Charley’nin evine mi gidiyorsunuz?”

“Charley’nin evine gidiyorum.”

Soldan üçüncü sokak, sağdan beşinci ev. Evin önündeki iki Siyah gence Jean’in kocası olduğumu anlatıyorum, iyice emin olsunlar diye de ekliyorum; gelmemi o istedi.

İçeri alıyorlar.

Bunun “yeşil iktidar” türü bir toplantı olmadığını ilk bakışta anlıyorum. Tersine her pencerede birilerinin dikkatle dışarıyı gözlediği bir *party* bu. İçeride tanıdığım tek kişi bir *black deacons*³ üyesi ve buradaki tavrı çok daha mütevazı. Genel atmosfer İşgal’daki *maquisards*’ı* andırıyor. Bere ve Küba sakallılar, artı deri ceketli, Nazi midir nedir bilemediğim biri. Castro darbesini neredeyse tümü Siyah Amerikalılardan oluşan insanlarla başarıya ulaştıracaktı ama adamlar son gün hiçbir komutan ve bakanın, Fidel’in hiçbir kadın ya da erkek yoldaşının siyah derili olmadığını fark etmişti...

Neyin var *barbudo*?** Küba’da Siyah mı kalmadı?

Bu siyah fonda sapsarı Jean’i görmek delice bir şey. Konuşma yapıyor. Sesi titriyor...

“Yurttaşlık hakları hareketinde en yapılmayacak şey sinema yıldızlarının size yardım ettiğinin bilinmesi, bunun gösterilmesi. Hollywood demek bu. Sinema demek. ‘Moda’ demek. Yıldız ya da ünlü kim herkes bilir değil mi? Pozdan ibarettir. İstedığınızı yapın, istediğiniz kadar samimi olun, çektiğiniz fotoğrafı ‘cheese...’ der gibisinizdir. Okul için elimden geleni yaptım ama bildiride adımın geçmesini istemeniz büyük hata olur...”

Görünmez olmak istediğimi hatırlıyorum. Kırmızı fesimi geçirip Türk işi sırmalı gök mavisi şalvarımı giyseymişim keşke.

“Unutmayın, Hollywood iki adım ötede, başrolünü Ömer Şerif’in oynadığı *Che Guevara* filmi çekilen yer yani!.. Özetle ne yaparsam yapayım hep *oynuyormuşum* gibi görünecek...”

3 *Black deacons*: Güneyli Siyahların özsavunma örgütü.

* Alman İşgali’ne direnen Fransız kır gerillası örgütü. (ç.n.) (İsp.) Sakallı. (e.n.)

Sesi çatallaşıyor. İki herif pencerede dikkatle dışarıyı gözlüyor. Polis baskınından mı korkuyorlar sanıyorsunuz yoksa? Güldürmeyin. Polis istifini bile bozmaz. İçeride zaten polis var. FBI'ın ajan sokmadığı tek bir siyasi hareket yok. Ve bir siyasi hareketi en iyi nasıl kontrol edersin? *Onu bizzat kendin yaratarak.*

Gözcülerin orada olmasının sebebi rakip Siyah gruba ait hızla geçen zırhlı aracı gözlemek, görününce uyarıda bulunmak. Aktivizmin en trajik yanı *içeride* işlenen cinayetler. Karanlık bir gücün ekstremist hareketleri manipüle edip birbirinin karşısına dikmesi biçiminde yürüyor işler. Yakın geçmişte California Üniversitesi'nin iki öğrencisi böyle öldürüldü.

Jean'i öpüyorum. Kocası haclı seferine giden ağlak bir zevce gibi hissediyorum kendimi. Ama oralarda olmamam Jean için daha iyi. İnsanın kendisinden iki yüzyıl genç bir karısı varsa yaş farkı korkunç oluyor. Sırtımdaki Voltaire'le La Rochefoucauld'yu saymıyorum bile.

Kederimi havaalanına çeke çeke götürüp uçağa yerleştiriyorum.

XX.

Arden'deki telefonumuzun dinlendiğini biliyordum elbette –California'nın en büyük avukatlarından biri beni bu konuda haberdar etme nezaketi göstermişti– ama taksiyle *terminal* değiştirip Paris'e gidecek Boeing T.W.A'ya binmek için ancak on beş dakikamın kaldığı Kennedy Havaalanı'nda beni bekleyen küçük bir aksilik keyfimi bayağı yerine getiriyor.

Doğulu eski bir kralın sevgili oğulları, bu satırları okuyorsanız eğer, inanın, sizi yoluma FBI ya da CIA'in çıkardığını söylemek gibi bir niyetim asla yok. Elimde valizler uçağı kaçırıp Paris'teki Devrimi ıskalamamak için deliler gibi koştururken asla kırk göstermeyen, düğme deliğinde KLM kartalı olan yakışıklı delikanlının beni alıkoyması da son derece normal. Görevini havaalanında uluslararası yolcuları ağırlamak diye açıklıyor. Çok iyi, teşekkür ederim, iyiyim, ya siz, ama uçağımın havalanmasına on dakika var sadece... Güven verici bir jest ve kraliyet selamı. Endişelenmeyin, kaçırmazsınız, oturun şöyle, daha çok zamanınız var... Oturuyorum. Madem karşılanmak ya da kucaklanmak gerekiyor, bırakalım yapsınlar, belki de iyi bir şeydir. Buradan geçen yirmi bin yolcu arasında bir tek benim okşanmam gerekiyor demek ki. İyi de, uluslararası yolcu ağırlama görevlisiyse, göğsünde neden KLM kartalı var ki? Kendini takdim ediyor, kartını veriyor; bir prens. Tekrar ediyorum: Eski bir Doğulu kralın oğlu bu, dünyada çeşit çeşit insan var.

ABD hakkında, ABD'deki yoksulluk ve Siyah Amerikalıların maruz kaldığı inanılmaz zorluklarla ilgili ne düşünüyorsunuz? Soru böyle; aniden, girizgâh bile yapmadan, pattadanak. Afallayıp kalı-

yorum. Tanrım, prens, benden ne öğrenmek istiyorsunuz? ABD'deki sefaletle ya da Siyah Amerikalılar için işlerin hiç de yolunda gitmediğiyle ilgili bir şeyler anlatacak değilsiniz herhalde? Uçağımın beş dakika sonra kalkacağını, "giden yolcu" kapısına ancak taksiyle ulaşabileceğimi de biliyorsunuz? O prens eliyle –aha da size hödük yemini, çok güzel bir el– yeni bir jest yapıp rahatlatmak istiyor. Endişelenmeyin, zamanında orada olacaksınız. Demek ABD'deki Siyahlar sorununa özel ilginiz yok?.. Prensım, diyorum, ben de Gaulle'cüyüm. Dolayısıyla siyasi olarak daha çok aşırı sağa yakın sayılırım. Sizi temin ederim, iki kulağının üstüne yatıp rahatça, istediği kadar uyuyabilir Amerika. Hem ayrıca, Kipling'in ülkesinde işler nasıl?.. Demek, ABD'de kaldığınız sürede Siyah çevreler kaynaklı herhangi bir karışıklıkta yer almadınız, bununla ilgilenmediniz?.. Saatiye bakıyorum. Uçak havalandı. Devrimi kaçırdım. Ayaklanıyorum. O oturmayı sürdürüyor. Pek gevşemiş. Prensler gibi. Delireceğim.

"Hay mına koyayım," diyorum, çünkü vücut özsvımın taşıp dudaklarımda hiç duyulmamış popüler çiçeklerin açması gibi durumlar bende de oluyor.

Ama onda prens kulağı var ve böyle nezaketsizlik anlarında onu nasıl tıkayacağını biliyor.

"Amerika'daki isyan hareketlerinin geleceği var mı sizce?"

"Dinleyin," diyorum. "Fifty-fifty."

"Nasıl yani?"

"Sizinle bir anlaşma yapmak gibi. Yarı yarıya. Beni rahat bırakacak ve adresinizi vereceksiniz. Ben de size benimkini vereceğim. O soru kâğıdını eksiksiz iletirseniz, söz, hepsini cevaplayacağım. De Gaulle'cü sözü. Bilirsiniz, de Gaulle onuruyla oynatmaz kimseyi.

Hiç tereddütsüz kartviziti geri alıp bir köşesine kalemiyle adresini yazıyor. Ama adres de ne adres. Şunu yazmış sadece: Chase Manhattan Bank dikkatine. Posta kutuları tanıyor onu nasıl olsa."

Gayriihtiyari yeniden saate bakıyorum.

"Uçağımı kaçırdım."

O üstün insan gülümsemelerinden birini salıp ayaklanıyor ve uşağının sadakatinden emin sosyetik bir adama yakışır bir jest yapıyor eliyle.

“Hiç de değil,” diyor. “Haydi bakalım, sizi bir araba bekliyor...”

Binbir Gece diye buna denir! Doğaüstü bir gücün sihirli değneğiyle tam bir *Binbir Gece*... Çünkü *uçak beni beklemiş*.

Prens, bu satırları okuyorsanız, duyun isterim: Roman yazarım ben. Muhayyilem epey geniştir. Sizin polis hafiyesi olduğunuz düşüncesi bile korkunç; zıvanadan çıkmış hastalıklı bir fantezi alameti. Gizli büyüyle bizi bugün de kuşatan *Binbir Gece*’nin canlı kanıtı ve Paris uçağına binmemi yirmi dakika geciktirip küçük bir dost sohbeti imkânı sağlamak için kimi iyi sıhhatte olsunlarca önüme çıkarılan akıllı bir Harun Reşid veliahtı olmayı sürdürüyorsunuz benim için.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

XXI.

Paris'i bağırsakları dışarıda, içi dışına çıkmış, her yerinden moloz taşan muazzam bir samimiyet coşkusu içinde buluyorum. Sanki Devrim kenti körlerin eline teslim etmiş. Evimi giderken emanet ettiğim K.L.X. radyo istasyonu muhabiri Krawitz evde değil, ama ses bantlarını, cihazlarını her yere saçmış. Rastgele bir bant takınca patlama sesleri, bir uluma sesi çarpıyor kulağıma: "Ah! Pis herifler, pis herifler sizi! Yatır onu şuraya, yatırın!" Sonra bir başkasında biri inliyor: "Gözlerim, gözlerim gitti!" Krawitz'ın büyük bir sesli tarih koleksiyonu var. Magnolia'daki ses arşivinde Vietnam'da kaydedilmiş, ölen insanların can çekişme seslerini dinlemiştim, ses bandında şu isimler yazılıydı: *G.I. dying, Têt Offensive, Battle of Saigon*.^{*} Başka bantlar takıyorum yine rastgele: martı sesleri, dalga sesleri, orgazm olan bir kadın sesi... Başka bir bant, *Biafra 1968*. Bant dönerken sessizliği dinliyorum. Tek bir ses, tek bir çığlık yok; mutlak sessizlik... Size yeminle, insanın muhayyilesini öyle iyi çalıştırıyor ki bu...

Paris gecesi patlamalarla bölünüyor. Sokakta at nalı tıkırtıları var, pencereye yaklaşıyorum: On kadar genç heceleye heceleye Bac Sokağı'nı çıkıyor: "Üç-lü-ba-his-is-ti-yo-ruz! Üç-lü-ba-his-is-ti-yo-ruz!" Ardından koro halinde sürdürüyorlar:

* (İng.) Askerler can veriyor. Têt Harekâtı, Saigon Savaşı. (e.n.)

*Tıpkı domuz gibidir burjuvalar.
Yiyip yağlandıkça aptallaşırlar!**

Olmaz demiyorum, ama Paris duvarlarını kaplayan binlerce grafitiye de çiziktirilen bu sloganlar oralara yapıştırılan afişlerdeki marka reklamlarına hizmet ediyor bence; gören de M. Blanchet-Bleustein yarışma açmış kazanan öğrenciye *Publicis* ajansından burs veriyor sanacak neredeyse.

Lipp'te akşam yemeği için çıkıyorum ve Rue de Sèvres'deki afiş panosu önünde B.'ye, bugün ünlü bir avukat olan hukuk fakültesinden bir arkadaşına rastlıyorum; panodaki sloganı okuyup anlamaya çalışıyor:

*De Gaulle'e saman doldurun!
CRS, SS!
Faşizme geçit yok!*

Beni görmüyor B. Göğsünde sırmalı Légion d'honneur şövalyesi rozeti, hülyalı bakışlarla panonun önünde dikiliyor. Sonra çaktırmadan cebinden bir keçeli kalem çıkarıyor, çekinerek etrafına bakıp panoya dönüp yazmaya başlıyor. Okuyorum:

*Thaelmann'a özgürlük!
Franko'ya geçit yok!
Chiappe'ı kurşuna dizin!
Kahrolsun la Cagoule!*

Sırtına bir şaplak indiriyorum. Hafifçe sıcıyor ama sonra beni tanıyor. El sıkışıyoruz. Elinden kalemi alıp ben de yazıyorum:

*Dimitrov'a özgürlük!
Matteotti'nin intikamını alacağız!
Etiyopya'yı kurtarın!*

* Jacques Brel'in ünlü "Les Bourgeois" şarkısının nakaratı:
*Les Bourgeois, c'est comme les cochons.
Plus ça devient gras, plus ça devient con! (ç.n.)*

Gözleri kıpkırmızı, kalemi elimden koparır gibi alıp yazmayı sürdürüyor:

*La Rocque'a geçit yok!
J.P. katilleri!
Örgütleri silahsızlandırın!
Roger Salengro'yu onlar katletti!*

Sıra bende:

*Carl von Ossietzky'ye özgürlük!
Kahrolsun iki yüz aile!
Guernica'nın intikamını alalım!
Herkes Teruel'e!*

Doğrulurken bakışıyoruz. İkimizi de heyecan sarmış. Hep yirmili yaşlarda kalınmıyor elbette.

Kalemi yeniden alıyor:

*6 Şubat kurbanlarının hesabı sorulsun!
Birleşik sol cephe için herkes Mutualité'ye!
Stalin bizimle!*

Bir CRS polisi arabası geçiyor ağır ağır, biz yapmadık der gibi havalara bakıyoruz. B.'nin gözleri yaşarmış.

"Yeneceğiz onları," diye fısıldıyor bana. "Madrid hâlâ direniyor."

"Blum uçak gönderir onlara," diyorum.*

Keçeli kalemi yeniden alıyorum elime, ama yazmıyor. Olsun, tek eksik o siyah mürekkep değil ki. Heyecanla yeniden tokalaşıyoruz ve bayağı rahatlamış ayrılıyorum ondan, daha gururlu yürüyorum şimdi, başım daha dik. Ben de yerimi almışım mücadelede.

* İkinci Dünya Savaşı öncesinde Fransa'da Blum, İspanya'da Azaña Halk Cephesi hükümetleri döneminde ve sonraki Franco ve Hitlerli yıllarda aşırı sağcı asker ve polis şeflerinin talimatıyla katledilen, intihara zorlanan, toplama kamplarında hayatını kaybeden sosyalist, komünist siyasetçi ve yazarlar anılıyor. (ç.n.)

Lipp'te "choucroute" mu yemeli, yoksa René'de "cassoulet" mi, kararsızım, ama zaten Devrim'den beri restoranlar hınca hınç dolu. Sonuçta Lipp'te karar kılıyorum, yan masadaki genç kız CRS polislerinin şimdiden yüz öğrenci öldürüp kimse bilmesin diye cesetlerini Seine Nehri'ne attığını söylüyor. Dana haşlamasını mideye indirirken bir yandan da komiserlik binasında ırzına geçilen kız öğrencilerle, işi oracıkta bitirilen yaralılarla ilgili net ayrıntılar veriyor. Sonra mille-feuille ısmarlıyor. Çok istiyorum şu mille-feuille'den yemeyi, ama yağ yapıyor. Genç kadın pastasını acele acele yiyip dostlarıyla kalkıyor: Geceyi barikatta geçirecekler. Dükkâna nasıl malzeme bulabildiğini soruyorum Roger Cazes'a.

"Dayanınız," diyor.

Rahatlayıp oradan ayrılıyorum.

Bon Marché'nin karşısında ahşap bir paletin üstündeki katran fıçısını ateşe vermişler, ateşin çevresinde kıpır kıpır silüetler var. Kokulu dumanlı alev fonunun önünde kafasında Nijerya takkesi, sırtında Zambia *burdakası* olan bir Siyah görüyorum. Giysisinin arkasında saykodelik harflerle *screw you* [siktir git] yazıyor. Ve haykırıyor:

"Burn, baby, burn. Yan bebeğim yan!"

Amerikan Black Power'ın bu savaş çılgınlığını Sèvres-Babylone'da duymak kalbimi ısıtıyor, içimde bir tek uzaklarda, çok uzaklarda, Beverly Hills'te ısıtılmalı havuz, klimalı bir Oldsmobile ve "eğitici"ler hariç on dört kanallı televizyon bırakanların anlayabileceği bir özlem uyandırıyor.

"Burn, baby, burn!"

Paris'te ne zaman bir Amerikalı görsem içim sevgiyle dolar. Elini kaldırıyor adam:

"Yan!"

Fransız ateşi karşısında gerçeğe öyle yakın duruyor ki bu Amerikalı. Bizim eli coplu CRS polisleri Sèvres-Babylone'da saldırdıklarında bunu kuşkusuz herkese yapmış olacaklar çünkü; bilmem hangi Amerikan gettosundakiler, Vietnam ya da Biafra'dakiler, yeryüzünde açlıktan ölen herkes için. Paris gençliğinin isyanı ise son derece doğal geliyor bu hikâyede, çünkü özel olarak şu ya da bu

toplumsal statüyü değil, *herkesi, her şeyi hedef alıyor*. Bu sıklı Fransız yumrukları, bu Beyaz yumruklar aynı zamanda Siyah yumruklar. Bu konuda en ufak kuşku yok. Televizyon ve transistörlü radyonun icadıyla birlikte bizi alçakça bombalayan dünya devasa bir provokasyon kumpanyasına dönüşmüş durumda; siz de elinize ne geçerse saldırıyorsunuz ona, her şeyi kırıp döküyor, *kendinizi ifade ediyorsunuz*. Che Guevara'yı katletmenin bedelini Pompidou ödüyor. Nitekim Parisli öğrenciler de beklenmedik biçimde, eyleme kattıkları o otantik içerikle yüce "Fransız hümaniter geleneği"ni bizatihi bize ait "evrensel misyon"la birleştirmiş oluyor. Parisli öğrencilerin Devrimi Siyah, Güney Amerikalı, Vietnamlı ya da Biafralılık koşulu araması ya da başkasına hizmet etmemesiyle peynir kalıbındaki sıçan isyanına benziyor tuhaf biçimde. Ama bunun henüz yeterince alçalmamış vicdanlardaki anlık etkisi ya bıkkınlık ya ilgisizlik yaratmak –ki siz sakın sakın akşam yemeğinizi yerken televizyon haberlerinin olanca ceset ve dehşeti, olanca sefalet ve açlığı üstünüze boca etmesinin sebebi de bu– ya da sizi böyle patlatmak oluyor.

"Burn, baby, burn!"

Yaklaşıyorum biraz.

"American?"

"You bet. Chicago. Elbette."

Bir kadeh bir şey içmek için eve davet ediyorum. İkircikli, sorgulayıcı, kuşkulu bakışlarını gözlük camının ardından bile görüyorum.

"No, thanks. İki sebepten: Ya oğlancının tekisiniz siz ya da oyalanacak şey bulamayınca gidip Siyahlara yapışan o Fransızlardansınız. O güzel Beyaz duyarlılıklarca kullanılmaktan bıktım usandım oysa. Ne iş yaparsınız siz?"

"Yazarım."

"Oh, shit, hadi be," diyor. *"Tahmin etmeliydim. Ben de yazarım."*

İç daralması yaşama sırası bende. Tatsız tatsız bakışıyoruz. İnsan bir anda karşıdakinin her şeyini bildiği hissine kapılıyor.

"Siyah Amerikalıların mücadelesi üzerine sakın sakın roman yazayım diye geldiniz Paris'e kuşkusuz," diyorum. *"Rockefeller Foundation'dan mı burs almıştınız?"*

Şaşırmış gibi yapıyor.

“Vay canına, nasıl tahmin ettiniz?”

“Çünkü ben de aynısını yapıyorum. Iskalanacak konu değil ki bu.”

Gülüyor. Siyahlar ötekilerden hep daha neşeli, daha güleç insanlar, çünkü dişleri kontrast yaratıp daha çok parlıyor.

“Güzel bir konu buldum,” diyor. “Bacaklarını sadece Siyahlar için aralayan Beyaz bir ev kadınına dair; Siyahların başka dünyadan olduğunu düşünüp kendisini kocasını aldatmış saymıyor çünkü.”

Gözünde teröristlere has küçük bir suç ortaklığı kıvılcımı yakalar gibi oluyorum. Bir ırk kardeşimle mi karşılaştım acaba? Biraz kuralıyorum:

“Bana öyle geliyor ki bu iyi kalpli Beyaz ev kadını sonra gidip bir Siyahla yaşamaya başlar, ama onu da bir Beyaz’la aldatır ki Siyah âşığında harikulade bir Beyazlarla ırk eşitlik duygusu oluşsun.”

Lutétia tarafında birkaç göz yaşartıcı bomba patlıyor. İyi bildin işareti yapıyor adam.

“Aşağı yukarı böyle bir şey. Siyah, milyoner bir şarkıcıdır. Gidip Bahamalar’da yaşayacaktır. Herkese sebebin Beyaz Amerika’ya artık tahammül edememesi olduğunu söyler. Aslında Siyah militanlardan gına gelmiştir, çünkü onlara yeterince yardım etmediği için ona aşağılık herif muamelesi yapmaktadırlar.”

Dedim size, tam bir kardeş. Bir ırk kardeşi. Kimseyi dışlamayan kutsal bir terörizm kıvılcımı görüyorum onda.

Parmağını kaldırıyor:

“Ve beklenmedik bir şey. Siyah adam isimsiz bir mektup alır: Sevgilisi aslında travestidir. Daha önce fark etmemiştir çünkü bir Beyaz kadınla ilk kez yatıyor, o işin nasıl yapıldığını bilmiyordur.”

El sıkışıyoruz. İtfaiyeci hortumları *Bon Marché*’nin önünde alevlere işiyor. Birlikte bir şeyler içmeye gidiyoruz.

“Avrupa’ya Laura ve Petrarca üstüne roman yazmaya geldim. Ama *siyah* Laura ve Petrarca değil; gerçek, Tarih’te olan... Sanırım gerici bir herifim ben.”

Eve dönüyorum, bayağı sakinleştim. Hâlâ otantik direnişçi odaklar var dünyada demek ki. Süreklilik korunuyor... Ama kabul etmek gerekir ki yine de, bu mutlak saflık ve otantiklik ihtiyacı insanı tecrit eden, uzaklaştırıp küçük Ben krallığına hapseden her tür buluşmayı engelleyen bir şey... Göz yaşartıcı bomba seslerini dinleyerek boş evde gidip geliyorum. Margot bile bu kadar ağlamamıştır.

XXII.

Bir ya da iki saat kadar yazıyorum: Bu bir unutma biçimi... Kitap yazarken, diyelim savaşın dehşetinden söz eden bir kitap olsun bu, dehşeti dile getirmiyor, ondan kurtuluyorsunuz... Kalemimi elimden bırakıp beşinci kata çıkıyorum. Orada, küçük odasında Madeleine var. Paris'in gerçek canlıları hizmetçi odalarında, onları oralarda aramak gerekir... Öpüyorum onu.

Haziran sonunda bebek bekliyor Madeleine. Koyu renk gözlerinde hamile birçok kadında sıkça rastladığım tuhaf bir tür mola çağrışımı, bir tür askıda olma ifadesi var. Bir psikiyatr henüz çözülemeyen bir mekanizma sayesinde sinir hastalıklarının büyük bölümünün hamilelik sırasında yok olduğunu söylemişti.

"Nasıl gidiyor Madeleine?"

Gülümseyor. Cesur bir gülümseme, demek ki fena gitmiyor. Para sıkıntın var mı? Hayır, pek yok... Ailesi yardıma gelmiş. Ama Ballard Fransa'da yaşamaya yanaşmıyormuş bir türlü.

"Bilirsiniz, fazla Amerikalı..."

"Derdi neymiş ki? İyi aranırса burada da var ırkçılık."

"Oh, onun derdi daha küçük şeyler..."

"*The world's series*? Beyzbol falan mı?"

Saldırganlığımın farkına varıyorum birden. Fransa'yı sevmeme hakkı sadece Fransızlara ait diye düşünen o adamlardanım ben. Bir Lyonlu Fransa'nın aptallar ülkesi olduğunu söylediğinde hoşgörünün dibine vuruyorum da bunu bir Amerikalı yaptığında hırçınlaşıyorum. Çıkın bakalım işin içinden.

"İş bulamıyor," diyor Madeleine. "Bir süre uzman kadın kuaförlüğü, saç düzleştirme kursuna gitti, ama biliyorsunuz, imkânsız bu."

“Mesele çalışma izniyse ayarlayabilirim.”

“O değil. Hiçbir patron Siyah kadınlar için kuaför çalıştırmak istemiyor...”

“Fransa’da mı?”

Boşver gibi bir işaret yapıyor.

“Bedava çalıştığı kursta bile düzgün görünümlü bir sürü kadın bir Siyah’ın kendilerine dokunmasını istemiyordu...”

Kindar bir sırtış yayılıyor suratıma. Uzaktaki patlama sesleri birden anlamlı hale geliyor. Sakinleştirmeye çalışıyorum kendimi, Aptallık öyle büyük, kutsal bir şey ki, hepimizin anası o; Tanrı’ya boyun eğmeyi bilmek lazım. Jinekolojik komplikasyon ürünü en iğrenç ahmaklık. “Bir Siyah’ın kendilerine dokunmasını,” reddeden o şişko kadınlar otuz beş yıl önceyi, başta da “Hayır, hayır, dokunursanız aklım gider,” diye fısıldayıp elimi iten kızı hatırlatıyor. Yunan klasiklerinde buna “dansa davet” deniyor. Demek Siyah’ın dokunuşu gerçekten böyle tuhaf etkiliyor kimilerini...

Uzaktan gelen patlama seslerini dinliyorum, ama uyduruk şeyler bunlar. Göz yaşartıcı gaz bombaları. Mayıs Devrimi kıvılcım etkisi yapıyor bende bir anda. Geçen ay Jean’le California’dayken asabımın neden bu kadar bozulduğunu anlayamamıştım. Kollarımda, avuçlarımda bir gerginlik, yoksunluk hissediyorum; büyük ergen isteklerinin son izleriymiş gibi. Gözlerimi yumup savaşta öldürdüğüm bütün o Nazileri sayarak sakınlaşmaya çalışıyorum, ama bu beni daha da takatsiz bırakıyor: Haksızlığı öldürmeye çalışıyor, ama sadece insanları öldürüyorsunuz. Camus suçluyu ölüme mahkûm ettiğinizde masumu kurşuna dizmiş olursunuz, diye yazmıştı. Hep aynı cehennem ikilemi: Köpek sevgisi ve köpekleşme dehşeti. Madeleine’in şiş karnına neden kötü kötü baktığımı anlıyorum şimdi.

“Ballard sıra özlemi çekiyor,” diyor Madeleine.

Kahkahayı basıyorum, ama neşeden değil. Siyah adam, aşkı uğruna asker kaçağı olmuş adam aziz vatan derdinde – renk kardeşlerinin patlatsın diye yolunu gözlediği yerin derdinde yani; gerçekten de daha eğlenceli ne olabilir ki. Zor toparlıyorum kendimi.

"California'da, Los Angeles'ta geçti çocukluğu tabii," diyor Madeleine, "oysa burası çok farklı..."

"Watts'ı bilir misiniz Madeleine? California'da, Los Angeles'ta bir yer. Ayaklanmada yerle bir olmuş bir semt, tam otuz iki ölü..."

"Evet, elbette, Ballard anlattı. Ama ırkçı değil o..."

Havlıyorum neredeyse.

"Nasıl? Bu ne demek şimdi?"

"Kötü günlerden geçiyoruz ama atlatırız diye düşünüyor şu Çin tehdidi sayesinde..."

Sarı tehlike. Onu unutmuşum.

"Tanrı aşkına," diyorum tam bir umutsuzlukla.

"Böyle ağır bir tehdit ABD'de renk sorunu diye bir şey bırakmaz diye düşünüyor. Bakın Vietnam'a, Beyazlarla Siyahlar kardeş kardeş, yan yana savaşıyor, diyor..."

Dişlerimi sıkıyorum. Ama söyledikleri de kolaylıkla yabana atılacak şeyler değil. Sunumu iyi değil belki, ama temelde bir gerçeklik var. Amerikalı Beyazlarla Siyahlarda eksik olan, ortak acı çekmemiş olmaları... Ben bu taslağı düzeltirken Camille siklonu köy ve kasabaları yerle bir ederek bütün Güney'i kırdı geçirdi. Beyaz üstünlük krallığı Mississippi'de, Hattiesburg yakınlarında bir yerde yardım merkezi kuruldu. Ve -mucize eseri- sülardan kurtarılan Siyah ve Beyazlar Auschwitz ya da benzeri bir yerdeki gibi yan yana uyudu. 1 Eylül 1969 tarihli *News Week* güneyli bir Beyaz kadının ağzından şu kehanet gibi müthiş cümleyi aktardı: "Böyle giderse hiç kimsenin insanların derisinin rengine bakacak halinin kalacağını sanmıyorum."

Trajik, ama sanırım Ballard haklı. Amerikalı Siyah ve Beyazlarda eksik olan, geçmişte Avrupa ülkelerinde olana benzer ortak mutsuzluk toplumuyla, kardeşlik kıyametiyle tarih boyunca tanışmamış olmaları.

"Ballard Amerikan yaşam tarzından çok etkilenmiş biri," diyor Madeleine.

Hüzünlenererek gülümsüyor.

"Ben bile Amerikan mutfağı kitabı satın aldım..."

Düşünmeden sıralıyorum:

"Fried chicken. Gumbo soup. Baked beans. Lemon and apple pie, the way Ma Cooks them. Annemin güzel mutfağı."*

Koridorda ayak sesleri duyuyorum, Ballard giriyor içeri. Zayıflamış. Son gördüğümde yirmi ikisindeydi. Bizimki güzel yüzlü bir oğlan çocuğu; zarif hatlar, Jamaika kökenli bütün Siyahlar gibi uzun boyun, çıkık âdemelması. Beni görünce öyle şaşırıyor ki ne yapacağını bilemeyip yatağın üstüne oturuyor. Ayağında asker postalı var. Bana bakıp pencereyi işaret ediyor.

"Can you tell me what's all this about? What's the matter with those kids? Ne alıp veremediği var bütün bu insanların? They don't even have the problem. Hiçbir dertleri yok. Katılanların hepsi Beyaz. Öyleyse ne bu?"

İnsanın elini ayağını kesen bir şey bu, çünkü Ballard'ın yüreğinden kopan çılgınlıkta muhteşem bir itiraf var: Amerika aşkı. Irkçılık sorunu olmasa, o ve tereddütsüz diyebilirim ki Siyah Amerikalıların yüzde doksan dokuzu için yaşadıkları ülke dünyanın en güzel yeri. Bu yeryüzü cennetinin bir tek kötü özelliği var: Onları varlığını inkâr ediyor.

Ballard yatağa oturmuş, ayaklarına bakıyor.

"You know somethin'? They lost me here. Burada olanları takip bile edemiyorum. Bu tiplerin hiçbirinin kendine ait bir derdi yok. Dert aslında başkalarının derdi. Vietnam, bizdeki ırkçılık, Biafra, Güney Afrika, Çekoslovakya... Başkalarının sorunuyla ilgililer..."

Havamı basıp lafa giriyorum:

"Fransa budur. İnsana dair hiçbir şey bize yabancı değil. Evrensel Fransa hasleti dediğimiz şey bu. De Gaulle bile böyle."

Epey kötü bakıyor bana:

"Bıktım soyutlamalarınızdan," diyor. "Saint-Michel Bulvarı'nda 'Siyah sorunu'ndan söz edenleri göreceksin. Kendileri her şeyi halletmiş sanki. 'Siyah Sorunu'nu sınıf mücadelesi, kapitalizm gibi görüyorlar. Neden söz ettiklerine dair en ufak fikirleri yok. Bunu anlamak için önce Amerikalı olmak lazım."

* (İng.) Kızarmış tavuk. Gumbo. Kuru fasulye. Limonlu ve elmalı tart. Tıpkı annemin yaptığı gibi. (e.n.)

Güney yanlısı politikacıların yabancılara dediği tam da bu...

"Askerden kaçtığın için pişman mısın?"

Madeleine'e bakıp gülümsüyor.

"Hayır."

Kadın gaz sobasının orada ayakta, sırtını bize dönmüş ağlıyor. Ağlayan sırt gördünüz mü siz hiç? Kalkıp yanına gitsem, kolu-mu omzuna dolasam... Ama benim kadınımdan değil ki. Göz ucuyla Ballard'a bakıyorum. O küçük Bask beresi yakışmamış. Kışkandım mı ne?

Başını sallıyor Ballard.

"Tüketim toplumu diye bir şey bilir misiniz ki siz? Süpermarketleri havaya uçurmak istiyorlar. Biz ise Watts'takileri yağmalardık... Aramızdaki fark bu. Züppeler. *Classy cats*."

Bu iriyarı Amerikalı Siyah'ın buradaki, Paris'te bir çatı altındaki varlığı çok anlamsız, münasebetsiz geliyor bana birden. Kafasındaki küçük Bask beresini gülünç kılan şey upuzun boynu, kocaman âdemelması. Madeleine'in onda ne bulduğunu bilmek isterdim doğrusu. İç geçiriyorum. Neyse, aşk bu, seçemiyorsun ki.

"*All the cats here are communists*," açıklaması yapıyor. "Hepsi komünist buradakilerin. Beni görünce maval okumaya başlıyorlar. Ve hep aynı laflar. Komünizm propagandası. Sadece derim siyah diye arkadaş oluyorlar benimle. İlgilendikleri ben değilim, derimin rengi. Bu kadar renk takıntılı, *color-conscious* insan başka hiçbir yerde görmedim, bizim oralarda bile."

Dalga geçer gibi bana bakıyor:

"*Say, what do you do when you are a black American and you are homesick? Crazy*. Sen bir Amerikalı Siyah olsan ve sıra özlemi çeksen ne yaparsın? Delilik bu."

"Savaş biter bitmez af çıkar."

Ayağıyla tempo tutuyor.

"Böyle daha yıllarca sürer," diyor.

Madeleine yüzünü bize dönüyor. Ağlamıyormuş gibi yaparak ağlayan kadınlar vardır, yüzlerinden huzur okunur yine de, sanki yüzyıllardır her şeye razıymışlar, her şeyi kabullenmişler gibi.

“Teslim olmak istiyor aslında.”

Ballard ayağıyla tempo tutup başıyla da ritmi takip ediyor.

Odayı turlama sırası bana geliyor bu kez, kasvet basıyor çünkü.

Susuyoruz. Bomba sesleri giderek uzaklaşıyor. *Homesick...* Elbette ya. Siyah Amerikalı, Amerikalının en geleneksel olanıdır aslında. Kaynağa en yakın olan Siyah Amerikancılığıdır. Sebebi de belli. Kültür ve eğitim yüzünden unutulup gittikleri için geniş Siyah kitleler “Amerikan rüyası”nı hâlâ gerçek sanar ABD’de de dendiği gibi: *American way of life* [Amerikan yaşam tarzı]. Amerikalı Siyahların büyük çoğunluğu en alt toplumsal sınıftan olmaları dolayısıyla sofistike entelektüalizmi bir türlü aşamamış değerlere olan inancını hâlâ sürdürür... Eğitim ve özgürleşmedeki gecikmeyle birlikte Güney’in en yoksul Siyah aileleri Amerikan öncü ideallere en yakın insanlar... Pastör Abernathy gibilerin insanı serseme çeviren taşracılığı entelektüalizm ve soyutlamanın henüz sorgulanmadığı bir Amerikancı temelin temsilcisidir.

Ballard başını sallayıp sessizce gülüyor.

“İnanılır gibi değil, beni görünce ABD’yi kim daha çok dövecek yarışına giriyorlar,” diyor. “Ama, karşılırlarına çıkan her şeyi havaya uçursalar da boğuştukları tek bir ‘sorun’ yok. Bir de bizimki, Siyahlarınki gibi sorunları olsa ülke ne hale gelir düşünebiliyor musunuz? Kim daha iyi durumda ki? Ruslar mı? Çinliler mi? Güldürmeyin. Bu küçük Fransızların bende gördüğü tek şey ‘sorun.’ Onlarlayken kendimi ırkçıların tam göbeğine düşmüş gibi hissediyorum bazen; durum daha da vahim hatta, çünkü ağızlarını burunlarını dağıtamıyorum. ABD’den söz ederken tek yaptıkları tepeden tepeden gülcükler saçıp üstünlük taslamak. Güney’in ‘iyi’ Beyazlarının Siyahlardan söz ederken yaptığı gibi. Onlara kalsa ABD çürümüş, iğrenç, bok gibi bir yer. Bunları dinleyip dinleyip eksik olmayın, teşekkürler diyerek akıllılık ediyorum aslında. Derim Siyah olduğu için beni Amerikalı olarak görmüyorlarmış gibi...”

“Söylesene, aslında tam ne kadar oldu sen buralara gelesi?”

“Yakında on sekiz ay olacak... Babam nasıl?”

“İşler bayağı sert gidiyor bu aralar oralarda.”

“Backlash? Ters tepki mi?”

“Şampiyonluk yarışı gibi özelliklerle...”

Bana bakıyor.

“Evet, şampiyonluk yarışı bu. Büyük rekabet. Fanatizmde kim daha ileri giderse o kazanacak.”

“Bu aralar şampiyon kim?”

Kararsızım.

“Ron Karanga. Sağlam. Sağlam destekleri, destekçileri var... Asıl vahşi yanı, bunun eleme usulü bir şampiyona olması... ‘Siyah İktidar’ içindeki gruplar arası rekabet Otuzlar’ın Chicago’sundaki mitralyözlüleri hatırlatmaya başlıyor giderek... Pazar hâkimiyeti kavgasını. Daha geçen gün UCLA’da üç öğrenci öldürüldü.”

Bir an düşünüyor.

“Evet ama, *back home, everything makes sense* hiç değilse orada... Memleketinde olunca her şey daha anlamlı. Neyin yolunda gitmediği belli. Neden öyle olduğu belli... *You know why*. Neden biliyor musun? Tek sebep var: Derinizin rengi. Bu her şeyi açıklıyor. Neden kavga ettiğini biliyorsun. Ama burada hiçbir şey bilmiyorsun. Hiçbir şeyi açıklayamıyorsun...”

Düşünüyorum: Demek burada evrensel anahtarını, derisinin rengini kaybetmiş bizimki. Geriye de daha derin, karmaşık bir sıkıntı kalmış...

Homurdanıp duran Fransız gecesine kulak veriyor.

“Bu öğrencilerin bütün bunları neden yaptığını siz biliyor musunuz?”

“Sebep hassasiyet...”

Başını sallıyor.

“*I don’t get it... Anlamıyorum... Arkasında komünistler var...*”

“Philip’ten haber var mı?”

“Subaylık sözü verildi. Ama oradaki durumun boktan olduğunu düşünüyor. Güney Vietnamlılar savaşmak istemiyormuş. Her mektubunda elimde Vietkong gibi asker olsa on beş günde Hanoi’ye girerim diye yazıp duruyor...”

Philip savaşçı... Birbirlerine benzemiyorlar ki.

“Gerçekten dönmek istiyor musun?”

Susuyor.

“Ballard asla alışamayacak Fransa’ya,” diyor Madeleine. “Çünkü yeterince... yeterince Amerikalı değil burada. Ne olduğunu tam bilmiyorum ama ufak tefek eksiklikleri var burada, ailemin Cezayir’i terk etmek zorunda kaldığında hissettiği gibi tıpkı...”

İnsana kırılacakmış hissi veren zarif incecik hatlar, uzun siyah saçlar... Bu kızda olağanüstü bir basitlik var, kaynağını kökündeki dürüstlükten alıyormuş hissi veren, dosdoğru size bakan gözleri gibi. Bir kadın için bundan daha büyük güzellik olabilir mi.

“Sonuçta bütün bunlar benim hatam.”

İnançlı mı bilmiyorum, ama Hristiyan teslimiyetinin bütün izleri var sesindeki sakinlikte...

“Benimle birlikte olmak için askerden kaçtığında öyle mutlu olmuştum ki başka hiçbir şey düşünmüyordum... Ama şimdi...”

İnanmasam da kukla gibi tekrarlıyorum:

“Af çıkar...”

Bakışlarımı düzeltmeyi, değiştirmeyi bir türlü beceremedim. Hâlâ yirmi yaşındaki gibi bakıyorum. Madeleine ne hoş bir kadındır. Güzelden ziyade hoş kadınlara yakın hissetmişimdir hep kendimi: Güzel kadınlar başka birine ihtiyaç duymaz hissi bırakır.

Madeleine kahve getiriyor.

“Amerikan kahvesi... Ben de alıştım.”

Ballard bir an öyle yoğunlaşarak bakıyor ki kadına, kendimi davetsiz misafir gibi hissediyorum. Aklımdan geçenler beni şaşırtıyor: Bu aşk onların aşkı... Bir yerde kesmeliyim ne yazık ki. Daha on iki saat yazacağım. Ballard kalkıp kadını kollarına alıyor. Bembeyaz tenin simsiyah yanakla birlikteliği dünyanın en güzel yasası gereği ancak birbirini doğal olarak tamamlamaya çalışan kontrastların sağlayabileceği öyle mükemmel bir kusursuzluk sunuyor ki arzuyla baktığım bu çifte; boğazım düğümleniyor, içimdeki o edepsizlik tespihini çekerek kurtuluyorum heyecanımdan vicdanen, hep yaptığım gibi. Bu takatsiz öfke ya da el atmanın, ayağa kaldırmanın, çarenin ta kendisi olan çare olmanın imkânsızlığı ânında genellikle

her şey karışır bende; cehennem, yeryüzü, gökyüzü, içimdeki o karanlıkta hepsi birbirine girer. Ama beni okuyan o ırkçılar arasında inançlıları da vardır diye onlardaki manevi derinliğe saygı göstermeye çalışırım. En çok da başkalarının Tanrı'sına saygılıyım.

Gözümün önünde duran o Beyaz gebe karnın içindeki çözümü, mümkün tek geleceği, yeryüzünün evvel ezel en köklü yasası zıtlıklar uyumunu seyrediyorum. Höykürmeli, yani yazmalı mıyım? Tek bir edebi yapıt adı verin; Homeros'tan Tolstoy'a, Shakespeare'den Soljenitsin'e hangisi *deva olmuş ki bu derde...*

Kalkıyorum. Daha fazla kalamam artık burada. Yumruklanmanın güçsüzlüğü en çok da sıkılı yumruklarımdan belli. Şimdi Madeleine'i yanağından öpeceğim, baba gibi, ama sahtekârlık yaptığımı bilerek. Kollarıma almak, o güzel başını omzuma yaslamak istiyorum oysa. Siyah saçlarında çocukluğumun orman kokusu var... Başkalarının mutluluğundan daha çok ne mutlu eder ki insanı. İçinde güvenin zerresi olmayan abartılı otorite tavrıyla şöyle diyorum:

"Düzelecek."

Bakmadan bir şaplak yerleştiriyorum Ballard'ın sırtına. Kendimi arzudan geberen bir sahtekâr gibi, ama tümüyle katlanılmaz hissettiğim o anlardan biri bu. Ama Ballard'ın bu elli dört yaşındaki adamın karısına âşık olduğunu düşünmesini de istemem. Halleri bu olmadan da yeterince zor zaten. Babacanca, o kadar. Ama çıkarken şu lafın dudaklarımdan dökülmesine de engel olamıyorum:

"O küçük bereyi takma bence kafana. Sana yakışmıyor."

İyi biri olma hissinin dehşetiyle paramparça, ezik, çıkıyorum.

XXIII.

Sanırım el değmemiş mercan adaları var hâlâ Tuamotu'da; ama uçağa binip oraya gitmek yerine Kaba ile, günümüzün en olağanüstü varlıklarından biri olan şu Gineli öğrenciyle Lipp'te akşam yemeğine gidiyorum: Marksist diyalektikle Afrika düşü karışımı, Maocu-Lenincilikle araya yağmur bile yağdırabilecek güçteki eski cadılığı da katmış bir adam.

Saint-Germain-des-Prés'de kıyasıya çatışma var; CRS polisleriyle öğrenciler göz yaşartıcı gaza karşı kaldırım taşı takası yapıyor. Roger Cazes dükkânun demir kepenklerini indirmiş, bizi birinci kata, oradan da başka bir kapıdan geçirerek dışarı çıkarıyor. Birahänenin önünde CRS kordonu var. İyi şarap toprağı, iyi şarap ve meni kokan kırmızı suratlı Kral Pausole benzeri kasketli, kırmızı yüzlü, eli Saint-Louis kalkanlı tepeden tırnağa zırlı bir CRS polisi beni kaldırıma mhlıyor:

"Geçemezsiniz."

Bakıyorum: Entelektüel gençlik sağda kilise tarafında. Evimin olduğu Bac Sokağı'nın ters yönde olduğunu açıklamaya çalışıyorum adama.

"Bakın, ben sola döneceğim."

Kral Pausole gözlerini kırptırıyor. Doğduğum kent sayılan güzel Nice'in Karnaval Kralı Majestelerine çok ama çok benzediğini düşünüyorum. Gözlerini giderek daha çok kırptırıyor, buna besili dudaklarından yayılan gülümseme de ekleniyor. İnsanın gözünü salak olduğu için kırpması farklı bir şey; içerideki salaklığı bütün yüze yayıp ruhunun rüzgârını estirerek suratıma iğrenç bir içki kokusu salıyor.

“Ya, demek sola döneceksin ha? Al bakalım pis herif!”

Enseme bir cop iniyor: Kendimi bir an fena halde aşağılanmış hissediyor, sonra birden durumu kavıyorum: Sakallıyım, kışıkta blue-jean, kravatsızım, çok paspal giyinmişim, yanımda da Siyah bir delikanlı var. Bu cop darbesinin hedefi kişisel olarak ben değilim. Cop doğrudan kılık kıyafetime inmiş. İtin teki muamelesi yapıldı. Kral Pausole sınıf hatası yaptı.

Minnet gözyaşları üşüşüyor gözlerime. Bir burjuva olarak beni korudular. Boşuna ödemiyorum demek vergilerimi. Kafama aldığım cop darbesi it kopuğa karşı korunduğumun kanıtı. İçime müt-hiş bir güven duygusu doluyor. Diplomatik pasaportumu, Liberation Yoldaşı kimlik kartımı, Enformasyon Bakanı’nın iki numaralı yardımcısı kimliğini çıkarıyor, gidip müdürünü buluyorum polisin. Evrakımı gösteriyorum.

“Ben Komutan Gary de Kacew. Müdür Bey, sizi kutlamama izin verin lütfen.”

Adam elimdeki evraka göz atıp selam duruyor.

“Bu salaş kıyafeti giymemin sebebi yaptığım küçük çaplı denetim. Adamlarınız müthiş. Bu tür anlık reflekslerde daha iyisi olmaz zaten. Cop göz açıp kapayana kadar indi kafama. Bu tür pisliklere saldırsın diye eğitilmiş bir köpeğim var, eğitim sırasında kendimi de tanımış oldum. Size bravo.”

Hararetle elini sıkıyorum. Zırhlı Galyalı oraya kadar eşlik ediyor bana, aynı şekilde onun da elini sıkıyorum:

“Böyle devam edin dostum, karavana iyi miydi?”

Bir an tereddüt edip müdürüne dönüyor. Belli ki pek yavşak. Hepsı böyle çok yavşaktır.

“İdare eder komutanım.”

“Yarın hepinize fazladan birer litre şarap verilecek. Bakanuma söyleyeceğim.”

İşini iyi yapmışların huzuruyla uzaklaşıyorum oradan. Kaba da çabuk çabuk yanımda yürüyor, benim için endişeli. Olay sırasında bir anda görünmez olmuş, ama yanımdan bir santim olsun ayrılmamıştı. Gerçek bir kara büyü olayı: Bu oğlanın sokak kargaşalarında

fiziken yerinden hiç ama hiç ayrılmadığı halde kendini toz etmek gibi cadılara has bir tekniği var. Arkasında kim bilir kaç kuşak cadı var öyle.

“Canınız yanmadı değil mi?”

“Hiç önemi yok. Korunduğumuzu bilmek her şeyden önemli.”

İçim gençlikteki gibi cıvıl cıvıl eve gitmek için acele ediyorum: Yirmili yaşlarım adımlarıma geri dönmüş, hormonlarım müthiş yükselmiş. Kimselerde olmayan kazayağı desenli ceketimi giyip Légion d'honneur rozetimi takıyor, Gellot'dan ısmarladığım ve önemli günlerde taktığım *Homburg hat* şapkeyi geçiriyorum kafama. Olmazsa olmaz şemsiye bir de. Pek sıkım. Pek teçhizatlıyım.

“Şimdi beni rahat bırakacaksınız Kaba. Bendeki bu kılık sizin çok canınızı yakar. Haydi, uzaklaşın. Devrim yapacağım ben.”

Başını sallayıp gidiyor ama onaylamadığı belli. Nihilistlerden nefret eder çünkü.

Marx Kardeşler filmlerini ya da Chaplin'in *Diktatör*'ünü izlerken kendilerini özgürleşmiş hissetmeyenler o akşam Paris sokaklarındaki kardeşçe kucaklaşmalardan bir şey anlamamıştır kuşkusuz. Provokasyon muydu? Elbette. Troya'ya karşı ne yapılınsa isterdiniz? At getirecek elbette... Ensemdeki o cop darbesi şişiyle bir tek şey var aklımda: Öfke ateşine zeytinyağı dökmek.

Dolayısıyla iki dirhem bir çekirdek *Lutétia*'nın önünde esaslı bir çatışmanın cereyan ettiği Sèvres Sokağı'na iniyorum. Daha üç adım atmadan CRS polisleri beni kibarca durduruyor.

“Dikkatli olun beyefendi, kafanıza kaldırım taşı gelebilir.”

“Rahat bırakın. Koufra, Normandiya muharebesi görmüşüm ben.”

Bakanlık geçiş belgemi fora ediyorum.

Elinde demir çubuk, herifin teki yanaşıyor. Tam Fransız kafalı biri, Siyahımsı melez, her yeri kas, dudaklarında izmarit:

“Madalyana soksunlar,” diyor bana.

“Haydi oradan kamışı kalkmaz,” diye cevap veriyorum.

“Faşist,” diye haykırıyor.

“Pis Yahudi,” diye sallıyorum.

Bu defa tam tutturuyorum. İşçi sınıfını en çok “pis Yahudi” hakareti delirtir çünkü. Ne hissettiklerini iyi bilirim: Bana ABD'de “pis

Fransız" denmesiyle aynı şey. Bütün derim bir anda üç renkli bayrağa dönüşür. Bana doğru gelen, ne olduğunu anlayamadığım bir kalabalık var, CRS polislerine doğru stratejik bir ricat uygulayıp höykürüyorum:

"Hepiniz Yahudisiniz!"

Pek memnunum: Kutsal ateşi yaktığımı hissediyorum. Aralarında bizim oralardan gelmiş çocuklar da vardır kesin, düşünsenize... Kutsal anavatanım Rusya'yı Yahudiler yüzünden terk ettiğim, anemin Yahudi olduğu, beni de doğal olarak Yahudi yaptığı halde Yahudilerin hainlikte işi nerelere vardırıldığını düşününce artık kendimi iyice salıyorum:

"Fransa Fransızlarındır," diye haykırıyorum.

CRS polisleri elde cop önden dalıyor. Anavatanım için iyi bir şeyler yapmışlık hissi içindeyim, demek istediğim şu ki Napolyon'un Moskova'yı yakmasının ve Borodino'daki ölülerimizin intikamı alındı. Kerensky denen pis herifin bile. Bolşevikleri tasfiye için en az on defa fırsat geçti eline oysa. Şimdi Odeon bile ellerinde.

Aşağılanmışlık hissiyle, hüznle ilerliyorum Varenne Sokağı'nda. Mültecilik korkunç şey. Sizi Fransa Başkonsolosu, Goncourt ödüllü, madalyalı yurtsever, de Gaulle'cü, Birleşmiş Milletler'deki Fransız delegasyonu sözcüsü bile yapar. Korkunç. Yıkık bir hayat. Hermès'ten aldığım ipek mendili çıkarıp gözümlü siliyorum. Her yer gaz. Bütün madalyalarımı fora edip kendimi Saint-Michel Bulvarı'na vuruyorum. Öğrenciler burunlarını kapatarak kaçıyor.

Süslü burjuva kurdelelerim ve salon züppesi kılığım la girip terörist bir provokasyon gerçekleştirmenin verdiği keyifle öğrencileri az çok harekete geçiren laflar dokundurduğum Sorbonne'un avlusunda bekliyor beni devrimci Paris'in en güzel tecrübesi. Hayal kırıklığı: Buz gibi karşılıyorlar ama terbiyeliler. Halk düşmanının önde gideniyle tanıyor öğrenciler ve tartışma başlıyor. Malraux üstünden saldırıyorlar; çünkü gazeteler, onun kendi elleriyle "yarattığı" beni Enformasyon Bakanlığı'nda işe soktuğunu yazmış. Haklısınız diyorum. Malraux'nun suçu tartışılmaz bile. 1936'dan başlayarak Che Guevara'yı, Tchen'i, ilk "kızıl muhafız"ı ve Régis Debray'yi o

yarattı romanlarında, "tartışma" konusu şu kültür evlerini de o kurdu. Kısacası, hassas Maurice Clavel'in de *Combat* dergisinde yazdığı gibi, "İğrenç renklere boyalı yaşlı öküzün teki," öyleyse Malraux.

Argümanlarımın hepsi sağlam, sizinkilerse insanı deli ediyor ama haklı olan sizsiniz. Bunu görmek için 24 Temmuz 1968 tarihli *Le Figaro*'ya bakmak yeterli. Başlık şu: "*Mültecilerin açlıktan yavaş yavaş öldüğü kamplarda dehşetin sonuna yolculuk.*" Jean-François Chauvel'den Biafra üstüne korkunç bir makale. "Oh Tanrım, iştiniz öfkemizi," diye başlıyor ve metnin tam altında fotoğraf takviyeli güzel bir reklam var: "*Beaulieu-sur-Mer'de yeni Keyif limanı: Gerçeklik.*"

İşte bizim provokasyon toplumumuz bu. Biafra ile Beaulieu-sur-Mer'deki yeni keyif limanı arasında tipografik yakınlık dışında ilişki yok demeye kalkmayın sakın; çünkü bu ilişkisizlik durumu bile yeterince ürkütücü bir ilişkinin işareti.

Oradan pek bitkin ayrılıyorum; gençliğimi arkada bırakmışım gibi.

Ve güzellik de tam o sırada tahta çıkıyor Okullar Sokağı'nda aniden.

Bir kadın yaklaşıyor. Bir anne: Yanında ona çok benzeyen bir kız, bir de erkek çocuğu var. Solgun, tükenmiş halde; 1905 yıllarının Devrim hazırlığına katıldığı için kendini Sibirya'ya sürdüren, ardından da çocuklarını ve torunlarını Sibirya'ya sürdürecektir Rus kadınlarını hatırlatıyor bana. Zafer kazanan devrim ayrı zamanda berbat edilen de bir devrimdir. İsterseniz yalan deyin, bunun tersi tek bir örnek verin tarihten. Sesini sırtımın arkasından duydum:

"Mösyö Romain Gary, Mösyö Romain Gary..."

Dönüyorum.

"Yardıma ihtiyacımız var."

Bu biz dedikleri kim? Bu yüzü tanıyorum, kendisi için bir şey isteyen yüzlerden değil.

"Biz dediğiniz kim? Öğrenciler mi?"

Biraz acı var gülümsemesinde.

"Oh, öğrenciler mi, biliyorsunuz..."

Biliyorum. Daha birkaç saniye önce Sorbonne avlusu hoparlörlerinde şu harika çağırışı duydum çünkü:

“Arabalı bir arkadaş lazım, XVI. Bölge’ye gidilecek...”

Ertesi sabah *Les Deux Magots*’da daha da tuhaf bir şeyle karşılaşma hakkını böylelikle kazandım. Gerçek bir mücevher. Size hemen takdim edeceğim, kaldırımdaki gözleri yaşlı kadın biraz bekleyebilir. Zamanı var çünkü; o bir ölümsüz...

Alain L.: *Les Deux Magots* terasında buluşacağım kişi o. İpekler içinde, güzel bir tablo koleksiyonu olan parlak bir sanayici. Pek tanımıyorum ama Walter Goetz diye bir ortak yanımız var: Şu dünyada Walter Goetz dışında ortak yanı olmayan öyle çok insan var ki. Alain L. oğlunu, oğlunun yer aldığı ve tam da o günlerde Stalin gibi gerçek gurmelerin salatada tadını mutlaka yakaladığı lezzetli mantarlar benzeri topraktan zuhur eden Leninist-Troçkist devrimci gruplardan söz açıyor. Ve bu devrimci oğlan gelip sanayici babanın fikrini almak istemiş: Üyesi olduğu o anarşist grupçuk örgütü toparlayıp hareketi sürdürebilecek bir sermaye edinmiş çünkü zar zor. Oysa gelişen “olaylar” ve genel grev frank’a değer kaybettiriyormuş, devalüasyon lafları dolanıyormuş. Bu devrimci mücadele sermayesinin değerini korumak için acaba ne yapmalıymışlar? Altın mı alsalarmış?

“Onlara söyleyin, parayı saf gümüşe yatırsınlar. Fiyatı yükseliyor, daha da yükselecek.”

“Emin misiniz? Oğluma kazık atmış olmak istemem çünkü. Şayet o devrimci grup kayba uğrarsa bilerek böyle yaptığımı düşünür.”

Zengin burjuva babayla Troçkist oğlunun küçük devrim parasının en iyi nasıl değerlendirileceğini tartışması bile mantığın fikre zaferidir...

...Kadının bitkin yüzüne, sıçtığım her tür devrim ateşinin yandığı o yenilmez gözlerine bakıp duruyorum.

“Bir de Renault’deki grevle ilgili anlatacaklarım var.”

Bekliyorum. Kadın biraz tereddüt ediyor.

“Komünist Parti genel grevi bitirmek istiyor. Verdikleri dayanışma parası tükenmiş. Renault grevcileri başlarının çaresine bakmak zorunda... Karıları evde dırdır ediyormuş... Acaba siz ve dostlarımız...”

Yanlış duymadım: *Siz ve dostlarımız.*

“...Grevi sürdürmeleri için aranızda para toplayamaz mısınız?”

Kavramam için birkaç saniye geçmesi gerekiyor, sonra kadına öyle bir bakıyorum ki gözlerim yuvasından fırlayıp gidecekmiş gibi. O kutsal saflığın gücüyle türün en eski çağlardan bu yana hayatta kalmasını sağlamayı, bunun güvencesi olmayı bilmiş bir canlı var karşımda. Ve bütün paylaşım hatlarını, bütün kategorileri aşan bir güven duyuyor insanlara. Çünkü kadın nihayetinde beni tanıyor. Onun için her tür dış alametiyle burjuva düzeninin temsilcisiyim. Ünlü bir de Gaulle'cü... Ne kadar rezil biri olduğumu elbette biliyor, Paris sokaklarında "Hepimiz Alman Yahudisiyiz!" sloganı atan Fransız öğrencilerin beni statülerin dışına attığının da farkında. Ama *dostlarımla* Renault grevcilerinin direnişine yardım parası toplamamızı teklif edebiliyor yine de!

Kadıncağız biraz abarttığımı düşünmüştür belki ama gözlerime yaşlar doluyor. Gözyaşı dediğin ne ki, insanı en kolay kandırarak şey. Ama kadın dış görünüşümdeki tüm rezilliklere rağmen simgelerin ötesinde bir yere bakıyor. Hepten akıldışı sayılacak talebi temelde çok daha içgüdüsel, derin bir kavrayışa dayanıyor; spontane baktığı o yerde insan vicdanın asla sarsılamayacağı bir şey buluyor, görüyor. Ve cevap bile beklemeden bir şeyler karaladığı küçük bir kâğıt parçası uzatıyor. Okuyorum: *Öğrenci İrtibat Komitesi*, sonraki sözcük okunmuyor, Agro-16, rue Claude Kel 47-4 numaralı oda her an açıktır.

Üstümdeki bütün parayı veriyorum. Alındı makbuzu vermek istiyor.

"Lütfen madam, rica ederim, alt tarafı ne ki... İstemem makbuz."

"Çünkü sokakta bir sürü serseri dilenip parayı da cebe atıyor..."

Banknotları özenle katlayıp çantasına yerleştiriyor.

"Siz ve dostlarınız birkaç milyon toplayabilerseniz yalnız... İşçilerin karıları fena halde bezdi çünkü..."

Bütün bedenimi heyecandan titreten tik yeniden musallat oluyor sağ omzuma: 1905 Moskova'sında bir sokaktayım sanki. Rusya'da böyle tek sokak kalmadı. Devrim gelip bütün o görüntüyü yendi, çiğnedi.

XXIV.

Tam eve girerken telefon çalıyor, zil sesi kesilmeden açıyorum. Jean, Beverly Hills'ten arıyor, sesinin ilk vurgularıyla anlıyorum saklama-ya çalıştığı şaşkınlığı.

"Seni aradım, çünkü evi terk etmek zorundayım... Telefon ettiğinde cevap veren olmazsa endişelenme diye."

"Ne oldu ki?"

"Of, tehdit ediyorlar..."

Sesi titriyor.

"Kedileri zehirlediler... Bu şimdilik uyarıymış..."

"Maî mi?"

"Hayır, Chamaco ile Bang. Hemen ardından da yine anonim bir telefon: 'Kaltak karı, bir dahakinde sıra sana gelecek. Gelip işimize burnunu sokma, beyaz kaltak seni, *you white bitch*.'"

Sesi yeniden umutlu bir ton alıyor:

"Provokasyon peşindeki Beyazlar bunlar kuşkusuz..."

"Sana öyle geliyor."

Ettikleri laf kulağımda çınlayıp duruyor.

"Gelip işimize burnunu sokma, *you white bitch*..."

O "kaltak karı" bu yıl kazandığının çoğunu Siyah gruplara aktardı oysa...

"Arabama sabotaj düzenlediler... Tekerleklerden birinin cıvataları sökülmüş... Mutfak camına ateş edildi... Ben de evde yalnız olduğum için..."

Soğuk soğuk başka bir dünyadan, dışımda bir yerden gelen sesi-mi, kancıkların büyük suç ortağının sesini duyuyorum cevap olarak:

"Batka'yı köpek çiftliğinden al. Ondan daha iyi bekçi bulamazsın..."

Hattın öbür ucundan boğuk bir çığlık geliyor:

"Nasıl, bunu bana *sen mi* söylüyorsun?"

"Evet, ben. Carruthers'a telefon et, köpeği getirsin hemen. Benim içim de rahat eder böylece."

"Siyahların boğazına atılsın diye eğitilmiş köpeği geri alayım istiyorsun yani?"

"Meşru müdafaa bu. Derisinin rengi ne olursa olsun puşt puştur."

Çığlığı basıyor, ama başına kötü bir şey geldiği için değil:

"Asla, asla anlamayacaksın beni!"

"Polise haber verdin mi?"

"Polis şiddetini o kadar protestodan sonra gidip onlara Siyahların beni tehdit ettiğini mi söyleyeyim istiyorsun?"

Dilimin ucuna gelen birkaç küfrü yutup yavaşça iç geçiriyorum.

"Jean, hangisi daha kutsal bir hak diye soruyorsan, heriflerin peşine düşmemek en kötüsü..."

Sözümü kesiyor:

"Evde yatmayacağımı söylemek için aradım seni... Telaş yapma."

Kapatıyor.

Bir ucu bende, öteki Hollywood'da tanımadığım ellerde olan endişe tasmasıyla dört dönüyorum. O kadar çok uyuşturucu bağımlısı, kaçık ve manyak var ki oralarda, hiçbir tehdit hafife alınamaz. Sabah dörde doğru kendim çözmeye karar veriyorum. Siyahların genç bir liderine, boşa tek laf etmeyen bir avukata telefon ediyorum. Anlatıyorum ona meseleyi ve Atlantik'in öteki ucundaki o uzun milyoner sessizliği bana fazladan on dolara mâl oluyor.

"Okay," diyor, "bana öyle geliyor ki o kadar zor olmayacak..."

Bitkin sesiyle gereken her tür bilgiyi aktarması için istediği otuz altı saat mühleti vermem yetiyor.

"Ciddi bir durum mu?"

"Pis bir şey diyebilirim şimdilik. Anlarsın, 'güzel, zengin, ünlü' bir sinema yıldızı o ve içlerine kadar *inmiş*..."

"Yani?"

"Yani fazla oluyor. Jean Seberg hareketin Siyah kadınlarına fazla oluyor..."

Susuyorum. Anlıyorum. İnsani bir durum.

"Kıskançlık ya da çekememezlikten değil tam olarak... Bir hissediş biçimi. Bizim kadınlar kuşatma altında, korku ve sefalet içinde... Ama yine de hallerinden memnunar, bunlar onlara ait şeyler. Ama ne zaman güzel bir sinema yıldızı içlerine iniyor, herkesin bakışını, ilgisini üstünde topluyor... Kadınlar o zaman ellerindeki bir şeylerin çalındığını hissediyor. Bir sinema yıldızı gelip eldekinin bir kısmını, dram ve kardeşliğin birazını koparıp aldı hissine kapılıyorlar... Anlıyorsun değil mi?"

"Anlıyorum."

İkimiz de susuyoruz.

Onun da yüreğine ağırlık çöktüğünü anlıyorum bende olduğu gibi, ama iki ağırlık aynı değil.

"Erkek arkadaşları bunun üzerine Jean'i oralardan uzak tutmak için küçük bir ürkütme operasyonu örgütlemiş. O iyi kadınlarımız sefalet, acı ve haksızlığı sadece kendilerine ait bir ayrıcalık olarak yaşasın, bunları bir sinema yıldızıyla paylaşmasın diye yapmışlar. Anlıyor musun?"

"Evet."

"Anladın mı şimdi bir sinema yıldızı barikatlı, kuşatılmış küçük dünyalarına girince içeride ne hale geliyor?"

"Yıldız oluyor."

"Evet, tam da bu. Meseleyi çaktın."

"Evet, anladım."

"Bizim bu kadıncağızlarımız da onu saf dışı bırakmayı planlıyor bunun üzerine... Kendi zenciliklerinin, o kuşatılmışlıklarının yıldızı olarak kalabilmek için. Mesele bu."

"Evet, mesele bu. Teşekkür ederim."

"Öyleyse, görüşmek üzere."

"Görüşmek üzere. Teşekkür ederim."

"Ne yaparsın, durum bu işte."

"Evet. Durum bu."

Kapı çalıyor. Her gün sekiz saat uykuya ihtiyaç duyan ben şimdi uykusuz geceleri biriktiriyorum; telefonun yanında oturup duruyorum. Bir daha çalıyor kapı. Açmak istemiyorum. Dışarıda, kendi güzel zencilikleriyle baş başa kalsınlar. Gidip açıyorum. Şu lanet merak yüzünden her gün birini bekliyorum kim olduğunu bilmeden.

Onlar elbette.

*Cemnetin Kökleri'*nden beri Paris Afrikalıları için bir çeşit *Sol Yaka Foccart'*ıyım, başkanın Afrika işleri danışmanı gibiyim.

Dik dik bakıyorum gelenlere. Siyah derili birini görmekle bir Beyaz'ı görmenin hemen hemen aynı etkiyi yarattığı o ırkçı anlamından biri.

Mutfğa gidip haşlanmış yumurta yiyoruz. Aralarında *creep* tarzı bir de Parisli bir Amerikalı Siyah var; Paris'teki Amerikalılar hakkında Amerikan özel servislerine ufak tefek rapor verdiğiinden huylandığım biri. Kuşkusuz yirmi dört saat önce Saint-Germain-des-Prés'de atmaya başladığı tiradı aralıksız sürdüren Tennesseeli bir şair sonra. Sesi çatallaşmış. Kalkıp boğazına zeytinyağı dökmesi geliyor insanın.

"On yedi milyon Siyah şu suç sendikalarının en tepesinde temsil edilmedikçe siyasi olarak hiçbir yere varamayacağız biz," diyor iki haşlanmış yumurta arasında. "Bu zaman kaybı suç tekelinin bizim dışımızda bir yerlerde örgütlenmesiyle başladı. *Cosa Nostra'*nın kafasına vurup talimatı biz vermeliyiz..."

Sonra duruyor; ağzında yumurta, gözlük camı diyalektikten ıslıl ıslıl, elektrik verilmiş dikenli tele benzeyen Afrikalı saçları çalı gibi; hem neden yün atkı sarmış ki boynuna mayıs ayının ortasında? Sabahın dördünde, onca uykusuz geceden sonra abanoz kadar parlak suratın ortasındaki haşlanmış yumurta inanılmaz şaşırtıcı gerçekten.

"Sen ne öneriyorsun?" diye soruyor *creep*.

"Cevabına dikkat et Pogo," diyorum. "Bu pis herif söylediklerini dosdoğru, ânında CIA'e iletir çünkü."

Gülüşüyorlar. Şaka Amerikalı göçmenler arasında ne kadar yaygın olsa da söz ettiğim gerçek hiçbirini incitmiyor.

"Ne mi öneriyorum? *Costa Nostra'*nın İtalyan liderlerini rehin almayı. Ailelerini tehdit etmeyi. Ganimeti paylaşmayı..."

Elinde kalem not alan *creep*'in gözlerine bakıyorum.

Kapı çalıyor.

Kapıya tabela asacağım: *Sol Yaka Foccart*'ı, saat ikiye kadar açıktır. Öyle yorgunum ki, siyah kafa yiyen haşlanmış yumurtalar kuşatmış beni gibi geliyor.

Gidip açıyorum. Gelen Cosso, Paris'in en güzel Malili kızı.

"Kapatıyorum kapıyı," diyorum. "Mali'ye dön Cosso, yalvarırım."

"Mali beni artık sevmiyor," diye aydınlatıyor beni.

"Élysée'ye gidip Foccart'a söyle Cosso. Ben bir şey yapamam."

"Yolun sonuna gelmişim dediğine göre. Sence ne yapmalıyım?"

"Mutfağa git, haşlanmış yumurta ye."

Yatmaya gidiyorum. Ama uyuyamıyorum. Jean'i düşünüyorum. Amerika öyle bir ülke ki her şey gelebilir insanın başına. Hemen uçakta yer ayırtıyorum ama bir dostum telefon edip son "savunma hattındaki" özgür Fransız'ın öğleden sonra Champs-Élysées'ye çıkacağını söyleyince uçuşu erteliyorum. Son "savunma hattı" fikri ne olursa olsun asla hayır diyemeyeceğim bir şey. Çoğunluklardan nefret ederim. İnsanı tehdit ederler sürekli. Umutla çıktığım Champs-Élysées'de ağız birliği etmişçesine üstüme gelen yüz binlerce insanı karşımda görünce ne kadar şaşırdığımı, korkudan tüylerimin nasıl diken diken olduğunu tahmin edersiniz bu yüzden. Tam *karşılarımdaymışım* gibi hissediyorum ânında. Lorraine haçlı üç renkli bayrağı dalgalandırmaya gelmişim de yüzlerce başıbozuğun dalgacı bakışlarını görüp tüylerim diken diken olmuş gibi. Sırtımı dönüyorum onlara. İster sağdan isterse soldan olsun, her tür demografik dalga bana iğrenç geliyor.

Doğuştan azınlığım ben.

XXV.

Beverly Hills'e ertesı sabah ulaşıyorum ve kapıya yaklaştığımda çaresiz bir miyavlama duyuyorum. Siyam kedileri hep acıklı sesler çıkarır, ama bir de acı çekiyorlarsa ses dayanılmaz hale gelir. Ev boş. Maî iskelet gibi zayıf, yastığına uzanmış hareketsiz yatıyor, yanında ki mamaya hiç dokunmamış. Can çekiyor.

Bu Siyah orospu çocukları öteki iki kedimiz gibi onu da zehirlemiş. Kucağıma alıyor, uykusuz gecelerimden destek alan mecalsiz bir nefretle ağlıyorum. Konuşuyor benimle, dikkatle bakıp bir şeyler anlatmaya çalışıyor, evet, biliyorum biliyorum, senin hiç kaba-hatin yok...

Sonunda zırl zırl ağlamaya başlıyorum.

Öyle bir saat, iki saat ya da üç saat öfkemle baş başa kalıyorum, Jean stüdyodan döndüğünde beni damlalıklı Maî'yi beslemeye çalışırken buluyor. Patlıyorum.

"Neden söylemedin Maî'yi de zehirlediklerini? Kimi korumaya çalışıyorsun böyle, o pis herifleri mi yoksa hassasiyetimi mi?"

"Ama..."

"Yaslanabileceğin 'ama' kalmadı. Derisinin rengi ne olursa olsun biri kötüyse kötüdür. Sırf derisinin rengi Siyah diye bir sürü aşağılık herife Sèvres porseleni muamelesi yapılmasından bıktım usandım... Şantaj bu..."

Jean de ağlıyor. Küçük yüzü bitkin, sinirleri laçka.

"Maî zehirlenmedi... Alakası yok... Her gün kliniğe götürüyorum. Veterinerin dediğine göre melezlenmeyle gelen bir hastalık bu."

"Kimin onurunu kurtarmaya çalışıyorsun tam olarak sen?"

"Onlar hiçbir şey yapmadı!" diye ağlıyor ulur gibi.

Sonra çekip gidiyor, deli gibi fırlayan arabanın sesini duyuyorum. Sonunda yalnızlığın en derin yerini bulacak, asla yapamayacağı sandığım keşfi gerçekleştireceğim sanki. Pan-Am'a telefon Mauritius Adası'na yer ayırtıyorum, orada olduğunu sandığım ama yirmi beş yıldır haberleşmediğim bir dostum var. Ama Jean geri dönüyor, yanıma oturup elimi ellerinin arasına alıyor.

Sonraki birkaç günü ağır ağır, canımı yakarak can vermeye hazırlanan Mai'yi izleyerek geçiriyorum. Katzenelenbogen gelip dünya başka şey yaparken bu durumdaki kediye böyle davranmaya hakkım olmadığını söylüyor ukala ukala... İkisini de kapıya koyuyorum; onu da, dünyasını da. Ölesiye bağlandığım insani bir varlık benim için Mai. Gözünüzün önünde acı çekenlerin hepsi insani varlıktır.

Donuk, ışıltısı kaybolmuş, saman kaplıymış hissi veren tüyleriyle kollarımda yatıyor, arada kesik kesik miyavlıyor, anlıyorum ne söylemek istediğini, ama cevap veremiyorum. Ses tellerimiz bazen kendini ifadede yetersiz kalıyor gerçekten. Bağırıp çağırabilir, gürleyebilirsiniz elbette, ama daha önce söyledim size: İnsan adına konuşma hakkına sahip tek varlık Okyanus.

Bir kedinin kim bilir ne hikâyeleri vardır, değil mi? Ama bu kipte ne yapacaksınız ki onları?

Mai 7 Haziran saat üç buçukta ölüyor, onu Cherokee Lane'e, dünyanın en güzel ağaçlarının altına gömüyoruz. Ağaca tırmanmayı pek severdi çünkü.

Beni kesinlikle anlayacak birini tanıyorum, eve dönüp dolmakalemimi alıyorum:

Sevgili André Malraux,

Mai, evimde tanıdığımız o dişi Siyam kedisi haftalarca acı çektikten sonra bugün öğleden sonra öldü. Onu Beaumont Drive- Cherokee Lane yolunda kırmızı kiremitli bir evin arkasındaki okaliptüs ağaçlarının altına gömdük. Size bildirmem gerektiğini düşündüm. Hepsini bu.

*Daima sizinleyim,
R. G.*

Akşam yediye doğru evin önünde mavi bir Chevrolet duruyor; başka bir otomobil birkaç metre arkasına park ediyor: İki Siyah direksiyonda beklerken üçüncü biri çıkıp kaldırımında gözcülüğe başlıyor. Chevrolet sürücüsü arabayı eve yaklaştırıyor. Neredeyse gece olacak ve Red'i ancak kapıyı açtıktan sonra tanıyabiliyorum. İnanılmaz denecek kadar çok değişmiş. Önce fiziken: Kafayı iyice kazıtıp Moğollara benzemiş az çok. Ama en çok değişen gözleri. Nasıl anlatılır bilmiyorum: Gözlerde bakış kalmamış, bomboş ikisi de. Hiçbir yerden gelmeyen, hiçbir yere gitmeyen bakışlar. Tek kelime etmeden geçip oturuyor. Jean merhaba demek için geldiğinde de belli belirsiz *hello* çekiyor.

"Gece burada kalabilir miyim?"

"Elbette."

İkram ettiğim viskiyi geri çeviriyor.

"Sende kalmam başını polisle derde sokabilir ama..."

"Olsun, insan neyi ne zaman yapacağını bilmeli. Öyle değil mi?.."

"Philip öldürüldü."

Maî hep aklımda, bu yüzden ne hissettiğini anlıyorum.

"Vietkong'a karşı bir müfrezeyi yönetiyormuş, kendini öldürtmüş."

Karşı duvara bakıyor.

"Teğmendi. Mesleği daha iyi öğrenmek için teğmen olmuştu. Buradaki işi daha iyi yapmak için..."

Susuyorum. Gece olmuş. Sarı abajurların altında ölgün bir ışık. Jean elleri dizinde kavuşmuş, başı önde, bir köşede oturuyor. Omuzları sarsılıyor.

Susuyorum. Asla bilmeyecek. Böyle bir oğula sahip olmanın gururuyla, Siyah iktidarın müstakbel bir devrimci liderini değil kendini çok yıldızlı bayrak altında kariyerine adanmış genç bir Amerikan ordusu subayını yitirdiğini asla öğrenemedi...

"Aylardır tek kelime yazmıyor, artık mektuplarıma bile cevap vermiyordu, dahası..."

Ölgün bir sesle soruyor:

"Ballard nasıl?"

“Bir Amerikalı için Paris’te yaşamak nasıldır, bilirsin... Kendini köklerinden kopartılmış hissediyor.”

“Evet,” diye onaylıyor başıyla sessizce.

“Askerden kaçmamalıydı, mesleği öğrenmeliydi,” diyor. “Ama sağlam biri değil. Bir Siyah’ın Vietnam Savaşı’na karşı çıkması, askerden kaçması normal de olsa...”

Kendini kandırıyor. Ballard’ın savaş karşıtı olduğu için firar etmediğini biliyor, Vietnam’ın umurunda olmadığını da. Sevdiği kadınla olmak için kaçtı çünkü; dayatmadan, ordudan, disiplinden, liderlerden, ateşli silahlardan, şiddetten, uygun adım yürümekten, bayrak selamından nefret ederdi çünkü; zamane genciydi çünkü, yani çürümüş geleneklerin ağır cesedini sırtında taşımayı reddeden bir boyun eğmeyendi çünkü o; askerden onun için kaçtı.

Sarımtırak ışıklar koşuşturuyor siyah derisindeki çukurlarda; Mai’nin son bakışını hatırlatan gözlerde donuk kıvılcımlar oluşuyor...

Yalan söylüyor, kendine yalan söylüyor. Gerçeğin dışına sıkıştırdılar onu. Tanıdığım en iyi, en soylu Amerikalılardan biri sıradan bir zenci kralı gibi gerçekdışılığa, fantazmagoriye mahkûm etti kendini...

Bıktım artık. Bıktım artık *ondan*.

“Polisin seninle derdi ne?”

“Aslında istedikleri şu; onlara ateş edeyim, onlar da beni öldürsün. Meşru müdafaa uzmanı olmuşlar. Ama ayrıca bir herifi öldürdüm.”

Bir herif. Fransızca “*un mec.*”

“Polis mi?”

“Evet... Hayır. Neyse, Siyah bir ajan provokatör. İkisi aynı şey. Kabinda’nın adamları toplantılarımızdan birine mitralyözle dalıp bizden iki kişiyi öldürdü. Öğrenciydiler. Ben de ertesi gün birini indirdim.”

“Şu birbirinizi öldürmeye bir dur diyemez misiniz artık?”

“Zor; hele ki düşman oyununu bizim birbirimizi tasfiye etmemiz üstüne kurmuşsa...”

“Ama tam da bu sebeple...”

“Tepki vermezsek Siyah iktidar FBI’nı yönettiği grupçukların eline geçer tümüyle.”

“Ne yapacaksın peki?”

“Bilmiyorum. Ama ne yapmayacağımı biliyorum. Ülkeyi terk etmeyeceğim. Birincisi gidecek yerim yok: Afrika’ya gittim ve kendimi yabancı hissettim oralarda. Castro söz konusu bile olamaz. İyi bir avukat tutmaya çalışacağım; böyle can sıkıcı durumlarda polisle sıkı pazarlık etmeyi bilen, polisi bezdirip seni rahat bıraktıran bir avukat.”

Sesi boğuklaşıyor, derinlere kaçmış kinini ararcasına içine doğru sesleniyor:

“CIA Siyah liderleri itibarsızlaştırmak için Castro’ya, Nasır’a ya da Pekin’e yönelmeye zorluyor onları; FBI da Cleaver, Carmichael ve öteki on kişi gibi bizleri dağıtıp göçe zorluyor... Ama özellikle de Siyah iktidar içinde kavgayı büyötmeye çalışıyorlar; birleşmeyi engellemek, bizi birbirimizi tasfiyeye kıskırtıp en iyilerin yok edilmesini sağlamak için... Ama daha da iyisi, çok daha iyisi var onlar için ve başarmak üzereler; başta ben olmak üzere faka basıyoruz, çünkü böyle bir manipölasyonun sonuç almaması mümkün değil...”

Sesi homurtuya dönüşüyor, çılgınca bir öfkeyle başını eğip kocaman ellerini kavuşturuyor...

“Baskıyı daha da tırmandırmak için bizi şiddeti artırmaya kışkırtıyorlar, uzun vadede de Siyah kitlelerde korku, tepki, yılgınlık yaratıp dengeyi itaat yönünde değiştirmek istiyorlar... Dahası bu manipölasyonla psikolojik olarak zehirlenip gerçeklerden, öteki çözüm imkânlarından kopan bir ‘kayıp kuşak’ yaratıp onu genç Siyahlardan tecrit etmeyi hedefliyorlar... Bu yüzden, tahmin edeceğim üzere...”

Bana bakıp gülümsüyor.

“Ya öldürmeyi reddedip cinayetlere karşı çıkarak gençlerin gözündeki önder rolümü kaybedeceğim ya da katil olup cinayeti onaylayarak yasal açıdan kolay tasfiye edilebilir hale geleceğim... Peki gençlerin kendini zehirlemesinin sonucu ne olacak? Ayaklandırmak bir yana kitlelerden kopacaklar... İntihara sürüklemeye ça-

lışıyorlar bizi... Demek istediğim o ki tümüyle manipüle edilmiş haldeyiz. Siyah azınlık sırtını şiddete dayadığı sürece Beyaz çoğunluğun bir şeyden korkması gerekmeyecek... Gerçekçi tek bir çözüm var: Yerel siyasi iktidarı siyaset yoluyla ele geçirmek... Ama bunu söylediğim anda gençlerin gözünde zerre değerim kalmaz, onları artık kurtaramam..."

"Ya Siyah askeri kadrolarına, 'ordu'na ne oldu?" diye soruyorum.

"*Disipline olmamızı* sağlayacak tek yöntem bu... O da olmazsa terörist anarşide dağılır gideriz... Karşıda o kadar çok yasa varken daha baştan mağlup olacağımız bir Siyah ordu kuracak kadar aklımı kaybetmedim henüz... Kastım, örgütlenmek..."

Sesinde yorgunluk, bıkkınlık var.

"Haksızlığı her gün ve bu kadar derinden hissederken örgütlenmeyi ve manevra geliştirmeyi bırakıp kahramanlığa, romantizme yönelmek çok kolaydır... Bireysel feda işin kolayına kaçmak anlamına geliyor... Tek sorun, gençliğin beklemeye asla tahammülü olmaması..."

Onunla birlikte ben de kalkıyorum.

"Sana odanı göstereyim."

Merdivenlerden çıkıyoruz.

"Polis gelirse ne yapmalıyım?"

"Geleceklerini sanmam. Bunu koz olarak kullanacaklardır. Kaybolmam, daha az görünür olmam işlerine gelir, tek istedikleri bu..."

"Ya dışarıdaki o adamların?"

"Onlar öteki küçük yoldaşlara karşı alınan bir önlem."

Bir an tereddüt ediyor.

"Kızın durumu nasıl?"

"İyi. Çok iyi. Sanırım çocuk da birkaç güne doğar. Red..."

Yapmamam gerekirdi, ama gerçeği söylemek gereken an, o andı, dahası kendini zehirlemek dediği şeyden söz eden de kendisiydi. Ona bir şey öğretecek halde olmadığımı iyi biliyorum.

"Sen de pekâlâ biliyorsun ki Ballard askerden onun için firar etti. İdeolojik bir şey değil, Vietnam'la hiç alakası yok. Düpedüz aşk hikâyesi. Dünyanın en eski hikâyesi yani."

Sırtı bana dönük, kapının önünde bir an duraklıyor.

“Biliyorum,” diyor.

“Philip de öyle...”

Kaskatı kesilip bekliyor. *Biliyor*. Şimdi artık iyice eminim.

Girip kapıyı arkasından kapatıyor.

Salona iniyorum. Jean orada, bıraktığım yerde.

Hayvan sevmek berbat bir şey. Bir köpekte insana benzer bir şeyler görünce insanda da köpek görmekten kendinizi alamaz, sevmelik edemezsiniz onu.

Ve insanlardan kaçmaya, umutsuzluğa razı olamazsınız asla. Asla huzur bulamazsınız.

Red 27 Kasım 1968’de Detroit’te bir sokakta öldürüldü. Otomobilden açılan on bir el mitralyöz ateşiyle.

Ballard Şubat 1969’da teslim oldu; oğlu doğduktan altı ay sonra.

XXVI.

Beverly Hills'e, Arden'deki eve bundan birkaç hafta sonra döndüm. ABD'den uzun süre uzak kalmak benim için imkânsız; çünkü gelecekle, başıma neler geleceğiyle ilgilenmeyeceğim kadar yaşlı değilim henüz. *Bizleri* yoğun biçimde, şiddetle, kimi zaman rezilce yaşatmayı sürdürüyor Amerika, ama Doğu'nun cesetlerinin sertliğiyle karşılaştırılınca sinir uçları hâlâ açık bir kıta... Bir şeyler acıyla doğmaya çalışıyor. Tarih'in kendi suçlarını sorgulayabilecek tek mutlak gücü o. Bugüne kadar böylesi görülmedi. En derin umutsuzluk hallerinde dahi umutsuzluğa izin vermeyen bir ülke bu yüzden...

Geldiğimde Beyaz Köpek'i yeniden gördüm. Bu buluşmaları unutmak için çok uzun yaşamam gerekecek. Oğlumun büyümesi, öteki onca erkek arasında adına yakışır bir erkek olması gerekecek. Amerika'nın prehistoryasından kurtulması, yeniden buluşmanın minnet ve huzuruyla nihayet ölmeme izin verecek yeni bir dünya kurulması gerekecek.

Döndükten sonra defalarca Keys'e telefonla ulaşmaya çalışıyorum. Ama kayıt cihazı aynı ölü sesiyle tekrarlayıp duruyor: "*You have reached a disconnected number. Aradığınız numaraya ulaşamıyoruz!*" Bu cümleyi her duyduğumda koca bir gençlik düşüyor aklıma; ve sadece Amerikalı, yoldan çıkmış "ulaşamaz" gençlik de değil.

Jack Carruthers'ı evinden arıyorum, ama Keys artık onunla çalışmıyor.

"*He is in business for himself...* Kendi hesabına iş yapıyor. Masamda adresi olacak... Bekleyin... Corinne Caddesi, futbol sahasının arkasındaki yeşil ev... Cranton'da. Florence Avenue'de sağdan üçüncü sokak..."

Jean'le iş konuşmaya gelen ama onu evde bulamayan Lloyd Katzenelenbogen beni oraya götürmeyi teklif ediyor, mahalleyi biliyor-muş. La Brea'dan inip Crenshaw'da ilerliyoruz...

"Buradan birkaç hafta önce *Cezayir Savaşı* diye bir İtalyan filmi izlemek için geçmiştim oraya," diyor Lloyd. "Şu aşağıdaki açık alanda..."

Sağda, fiyatının artmasını bekleyen geniş bir alan gösteriyor...

"...Ellerinde tahta tüfek, başlarında eğitimcileri, sokak savaşına hazırlanan askeri üniformalı yirmi kadar Siyah velet vardı. Kuşkusuz Vietnam'dan dönmüş eski bir askerdi eğitimci... Ben o sırada film seyreliyordum – Fransa'da yasaklanmış bir film, Arapların baskıcı Fransızlara karşı kahramanlık mücadelesini anlatan filmin neo-realist bir yeniden uyarlamasıydı sanırım..."

Yüzümü buruşturuyorum. "Baskıcı Fransızlar" lafının yüzümün buruşmasına sebep olması için hiçbir sebep yok, ama içimi cız ettiriyor demek ki. Pavlov refleksi. İyi eğitilmişim.

"...İşte ben film seyrederken aynı grup paldır küldür salona daldı. Veletler yine eğitime getirilmişti oraya. *Fellaga*'lar bir Fransız askerini sokakta tepelerken başlarındaki eğitimci de onlara yüksek sesle teknik açıklama yapıyordu... Her Fransız askeri düştüğünde salonda kahkahalar, alkışlar kopuyordu... Nasıl yorumlarsınız bu durumu?"

Tam iki gözünün arasını nişanlıyorum:

"Filistinlilerin 'baskıcı' İsraililere karşı kahramanlık mücadelesini anlatan bir film olsa, ne olacaktı?.."

Bu kez o buruşturuyor yüzünü.

Düşmanca bir sessizliğin içinde biraz daha ilerliyoruz.

"Sanırım burası," diyor Lloyd.

Zaten sokaktaki tek yeşil ev de bu, gerçekten de az ileride bir futbol sahası var. Siyah çocuklar kaldırıma oturmuş bizi izliyor. Derken sokağın öteki köşesinde, az daha geride başka bir yeşil ev fark ediyorum. Arabadan çıkıyoruz.

"Sorun bakalım Keys orada mı oturuyor. Ben karşıdan bakıyor olacağım..."

Sokak boyunca yürüyorum.

İlk eve sırtımı dönüyorum. Yazarken sırtımdaki beyaz keten takım elbiseyi özellikle belirtme ihtiyacını nasıl, neden hissettim bilmiyorum. Belki liseli çocukları o pek güldüren Victor Hugo dizesi yüzünden:

Saf dürüstlüğüünü ve beyaz ketenini kuşanarak...

Çınarların altında, çimler üzerinde birkaç adım atıyorum. Arkamda bir korku çılgılığı, sonra da hayvan uluması duyuyorum birden; kısa, öfkeli, kudurmuş gibi ve muhtemelen ağzı dolu olduğu için de ara sessizlikle bölünen havlamalar...

U dönüşü yapıp eve doğru koşuyorum.

Avluda kimse yok, ama kapı açık ve şimdi çocuk çılgınlıkları, gırtlaktan gelen, avını kapmaya çalışan köpek havlamaları da var...

Lloyd, yüzü ve elleri kan içinde, azı dişlerini gırtlığına saplamak isteyen Batka'yı itmeye çalışıyor. Odada bir sürü çocuk var ve taş çatlasa beş yaşında olması gereken en büyükleri köpeği kuyruğundan çekmeye çalışıyor, başka bir küçük çocuksa platonik âşıklar gibi kısık sesle ağlıyor. Ötekiler hiç kıpırdamadan seyrediyor. Batka'nın üstüne atlıyorum, bıçak gibi keskin diş darbeleri alıyorum, söverek üstüne kapaklandığım hayvan dişlerini karnıma geçiriyor... Lloyd'un gırtlığının peşini bırakmayan köpeğin tüylerine yapışıp yerde yuvarlanırken Keys'i görüyorum; ayağında slip don, merdivende dikiliyor... *Ve gülüyor.*

... Elleri belinde, dudaklarında gülümseme, muzaffer bir edayla ve *eşitliğin* tadını çıkartarak öyle ne kadar durdu bilmiyorum...

"Black dog! Kara köpek!"

Burada, ufka karşı bu satırları yazdığım şu an bile kulağımda öfkeli sesim; o umudu çoktan kestiğim kurtuluş ve neşenin yankısı olduğunu artık bildiğim ses...

"Kazandınız... O artık bir Kara Köpek!"

Batka şimdi bana yönelmişti. Ben o hengâmede kendimi kurtarmaya çalışırken, körlemesine defalarca ısırılmıştı beni.

Lloyd artık kendini korumuyordu bile. Kıpırtısız, sırt üstü yere serilmiş, yüzünü korumak için kollarını kıvrırmıştı sadece.

Köpeği bir an üstümde gördüm. Bileğime bir diş darbesi indi ve sırt üstü arkaya yuvarlandım, ensem duvara çarptı...

Başım eğik, ellerim önde, bekledim.

Ama hiçbir şey olmadı.

Başımı kaldırdım.

Annemin gözlerini gördüm hemen önümde, sadık köpek gözlerini.

Batka bana bakıyordu.

Yanı başıma yıkılıp kalan, can çekişmesini izlediğim çok arkadaşım oldu; ama umutsuzluk, anlayışsızlık ve acı ifadesi görmek istediğimde arayacağım yer o köpeğin gözleri olacak.

Birden başını kaldırıp keskin, acıklı bir sesle uludu.

Bir an sonra ise dışarıdaydı...

Lloyd'un bilinci kapalıydı. Tam on dört dikiş atılacaktı sonra ve aldığı en derin yara şahdamarına sadece birkaç milim uzaktı.

Keys yukarıda, merdiven başında kıpırdamadan duruyor, çıplak haliyle köle taşıyan bir teknedeki dev pruva figürünü andırıyor...

"...Buydu değil mi baştan beri istediğiniz? Beyaz Köpek değişsin, Kara Köpek olsun istiyordunuz? Bravo öyleyse, kazandınız! Ayrıca teşekkür ederim... Bu sayede onurunu yitiren bir tek biz olmayacağız en azından!"

"*Yeah, we've learned a few things from you alright,*" diyor. "Evet, sizden az şey öğrenmedik. *Now, we can even do the teaching...* Şimdiye size ders bile verecek durumdayız..."

Yaşadığım şok ve sinir tahribatı çocuksu, dizginlenmesi imkânsız bir hınca dönüşüyor. Siyah adama bakıp dediklerimi hatırlıyorum sonra: Biz yaptık, biz yaptık, biz... Bununla ne kastettim, tam bilmiyorum. Belki şu: Onları biz eğittik böyle...

Ama bu kadarla da sınırlı değil dediklerim. Bütün içtenliğimi ortaya koyan cümlelerin tumturaklılığı bir yana, huncımın kuytularından kötücül bir duygu çıkıp gelmedi de diyemem...

"Dinleyin beni Keys... Sizin gibi Siyahlar, yani bizi kin ve nefrette birleştirip kardeşlerine ihanet edenler çoktan kazanabilecekleri bir savaşı da kaybediyor..."

Sessizce gülüyor.

"Tanınmış bir yazarsınız bayım, bunu bilmiyor değilim."

"Of, tamam. Tek bildiğiniz bu mu; Beyaz Köpek, Kara Köpek ha?"

"Well, we've got to begin somewhere," diyor. "Bir yerden başlamak gerekiyordu..."

"Kahpelikte eşitlenmekten mi?"

"Bu yaptığımıza meşru müdafaa derler..."

"Yahudilerin Yahudi Gestaposu ya da Siyahların Siyah Ku Klux Klan hayali görmesi kadar hüznü, acıklı yine de..."

Yüzünde olağanüstü kibirli bir ifade beliriyor. Sesi özgürleşip kabarıyor, şişiyor, tanınmaz hale geliyor. Onu ilk kez böyle, kalıbına sığmaz halde, yüzyılların birikmiş kinini dile getirirken görüyorum...

"Bu yıl yirmi kardeşimizi öldürdüler. Kendimizi savunuyoruz biz, yaptığımız bu. İşim bize köpek yetiştirmek. Bekçi köpeği değil. Saldırı köpeği. Bu yüzden siz de göreceksiniz ki..."

Polis ve ambulans sirenleri geliyor kulağıma, sedyeye yatırılmış Lloyd'u görüyorum; gözleri şaşkın, dehşetten faltaşı. Son bir kez Keys'e bakıyorum sonra...

"Yazık. Siyah halk için eldeki tek gerçek şansı da kaçırmak üzeresiniz: farklı olmayı. Bize benzeyerek kendinize çok zarar veriyorsunuz. Bizi matah bir şey sanıyorsunuz. Alçaklığımızı hepten silecekmişçesine her şeyin en iyisini yapsak bile değişmez bu oysa..."

Gülüyor. Ah şu dişleri yok mu!

"That may well be, but let it not stop you from vanishing," diyor. "Mümkün, ama toz olmanıza engel değil ki bu..."

Polisler tek kelime anlamadan dinliyor. Köpeğin kuduz aşısı var mı diye soruyorlar. Henüz aşısı bulunmadı bunun, diyorum...

Kente doğru koşuyor, yolunun üstündeki polis arabaları da her tarafa mesaj geçiyordu: "Watch out for a mad dog. Dikkat! Kuduz köpek..." Onca taptığı Tanrı'dan ihanet görmüş müminin ıstırap ve anlamaz ifadesi vardı gözlerinde. Cienega- Santa Monica köşesinde Teğmen John L. Sallem'in polis arabası onu ezmeye çalıştı, ama ıskaladı. Neredeyse eve varmak üzereydi zaten o sırada. Arden'e iki yüz metre ya kalmış ya kalmamıştı...

Onu yirmi dakika sonra Jean'in kollarında buldum. Vücudunda herhangi bir yara izi yoktu. Kapımızın önünde tortop olup düşmüş, oracıkta ölmüştü.

İki gün üç gecesi ilaçla uyutulmuş olarak, on beş gün kaldım klinikte.

Kafamda çeşitli düşünceler doğuran kasvetli anlarım oldu ve hep-si ânında, her muharebe yenilgisini gelecek zaferin bedeli gibi görme-mi sağlayan o yenilmez umut yeniden üstün geldi, hâkim oldu bana.

Cesaretimi yitirmiş değilim. Ama hayata olan taşkın bağlılığım Jean'le ilişkimizi çok zorlaştırıyor; yardım edemediğin, değiştireme-diğin, ama terk de edemediğin bir kadını sevmek ne kadar zor.

Beni ilk uyandırdıklarında Jean'i gördüm –ama onu sık sık, ya-nımda yokken de görüyorum zaten– ancak gülümseyebilecek kadar zamanım oldu, sonra yine daldım.

Ertesi sabah Jean oradaydı, ama yanında Madeleine de vardı ço-cuğuyla: François, Gaston, Claude... Amerika'da ona bu isimlerden hangisini verecek bilmiyorum.

“Ballard nasıl?”

“Teslim olduğunu biliyor musunuz?”

“Biliyorum.”

“Yakında mahkemeye çıkacak. Beş yıl hapis verebilirlermiş.”

“Siz nasılsınız Madeleine?”

“Öyle ya da böyle onu bana geri vermeleri lazım günün birinde...”

Sesi sakın, kendinden emin. Kararlı insan sesi. Neden bilmiyorum, aklıma Chartres katedralini getiriyor.

“Kendime iş bulmalıyım...”

Gülümsüyor. Ben de gülümsüyorum. Kolaymış...

Ama birine nihayet saygı duyabilmek insanı nasıl da yatıştırıyor...

“Hangi kentte yatacağını beklemeliyim ki sadece, ona yakın olabi-leyim. Haftada iki kez ziyaret hakkım varmış...”

Nigger-lover. Nigger-lover.

Andraitx, Eylül 1969.

Romain Gary, yirminci yüzyıla damgasını vuran 1968'i; ekonomik ve politik krizler, tırmanan ırkçılık, başkaldırılar ve öğrenci ayaklanmalarının yılını, gerçekliğin yıkıcı ve soğuk gölgesinin kuytularında kurgusallaştırıyor...

Siyah ve beyazın, aşağı ve yukarı mahallenin, zenginin ve yoksulun, sağın ve solun müthiş bir kontrast yarattığı bu çalkantılı dönemde Siyahlara saldırmak üzere eğitilen ve giderek sembolikleşen "ırkçı köpek" Batka'yı iyileştirmeye çabalayarak vahşete, nefrete ve adaletsizliğe merhem olmaya çalışıyor. Cüretkâr aktivistler, pek duyarlı Hollywood yıldızları, Kara Panterler ve diğer radikallerle dört koldan kuşatılmış olan Gary'nin Batka'nın gözlerinde gördüğü ihanet, korku ve kin deva olunabilecek ümitvâr bir ihtimale dönüşüyor. Tüm yaşamını *artık iflah olmaz* denen eski polis köpeğinin üzerine inşa ederek bir trajedi, bir mücadele alanı, bir harp, bir kitap yaratıyor.

İyiye, güzele ve aşka; isyana, kaçışlara ve umuda inançla sarılanlar; tasmalarının bağını çözmeye heves edenler için sarsıcı bir anlatı: *Beyaz Köpek*, ilk kez Türkçede.

ISBN 978-625-737-034-9

9 786257 370349

36 TL (KDV'den muaftır.)

📖 selyayincilik 📱 selyayin 📧 selyayincilik

www.selyayincilik.com